Cultuureducatie met Kwaliteit Groningen

Monitoring en evaluatie

Onderzoeksrapport 2016

Een kwalitatief onderzoek met behulp van Evi

Ellen Peters
Onderzoeksgroep Cultuur en Cognitie
Instituut voor Cultuurwetenschappelijk Onderzoek (ICOG)
Rijksuniversiteit Groningen
Groningen/Assen, december 2016

Inhoudsopgave

Inleiding 5
1. Doel van het onderzoek 7
2. De methode 9
De dataverzamelingsmethode 9
De beoogde respondenten 10
De onderzoeksomstandigheden 10
De dataverwerking 10
Samenvatting 11
3. Respons 12
Verwachte respons 12
Totale respons 12
Respons per gemeente 13
Geschikte respons 13
Respondenten 14
Evaluatie en advies 16
Samenvatting 17
4. Plannen van de scholen 18
Zeventien typen plannen 18
Vakgebieden 20
Evaluatie en advies 21
Samenvatting 22
5. Deskundigheid 23
Deskundigheid in beeld 23
Resultaten: deskundigheid in piramides 31
Knelpunten rond deskundigheidsbevordering 44
Evaluatie en advies 45
Samenvatting 47
6. Visie 48
Visie in beeld 48
De resultaten: de Evi visie-piramide 52
Knelpunten rond visievorming 65
Evaluatie en advies 67
Samenvatting 68

7. Doorgaande leerlijn 69
De doorgaande leerlijn in beeld 69
Resultaten: de doorgaande leerlijn in de Evi-piramide 76
Knelpunten met betrekking tot het ontwerpen van een doorgaande leerlijn 89
Evaluatie en advies 91
Samenvatting 92
8. Relatie met netwerk 93
De relaties in beeld 93
De resultaten: relatie met het netwerk in piramides 100
Knelpunten rond de relatie met het netwerk 113
Evaluatie en advies 115
Samenvatting 117
9. Terugblik van de scholen 119
Opbrengsten 119
10. Conclusies 124
Provinciaal 124
Appingedam 126
Bedum 127
Bellingwedde 128
De Marne 129
Delfzijl 130
Eemsmond 131
Groningen 132
Grootegast 133
Haren 134
Hoogezand-Sappemeer 135
Leek 136
Loppersum 137
Marum 138
Menterwolde 139
Oldambt 140
Pekela 141
Slochteren 142
Stadskanaal 143

Ten Boer 144
Veendam 145
Vlagtwedde 146
Winsum 147
Zuidhorn 148
Evaluatie van de conclusies 149
11. Adviezen 151
12. Samenvatting 156
13. Bijlagen 160
Scenario's 160
De piramides 161
Opmerkingen over Evi en regeling Cultuureducatie met Kwaliteit 165

Inleiding

Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK), een subsidieprogramma lopend van 2013 tot 2017 waarmee het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen wil stimuleren dat 'cultuur' (kunst, erfgoed en media) structureel wordt ondergebracht in het primair onderwijs, wordt in Groningen voor het restant van het programma uitgevoerd onder het penvoerderschap van K&C ('Kunst & Cultuur'), expertisecentrum en projectorganisatie voor kunst en cultuur, gevestigd in Assen, nadat in november 2014 de Groningse steuninstellingen voor cultuureducatie, te weten CultuurClick (provinciale steuninstelling cultuureducatie), Vrijdag (steuninstelling stad), IVAK (regio Delfzijl), en Erfgoedpartners (steuninstelling en aanbieder erfgoededucatie) het eerder ondernomen penvoerderschap voor CMK Groningen hebben neergelegd. K&C is daarop gevraagd in om in maart 2015, naar 'Drents model', CMK Groningen voort te zetten.[1]

Aan alle uitvoerders van de regeling is gevraagd om de opbrengsten van het subsidieprogramma te monitoren en evalueren om te kunnen bepalen of, en in hoeverre de doelen van het programma in de eigen provincie, regio of stad worden bereikt. Net als eerder in Drenthe willen we daarom weten of, en in hoeverre de doelen van Cultuureducatie met Kwaliteit ook door de deelnemende scholen in Groningen worden gerealiseerd. Het is nadrukkelijk niet de bedoeling scholen te beoordelen; wel willen we inzicht krijgen in de resultaten van het programma. Het monitoren en evalueren gebeurt in Groningen aan de hand van het evaluatie-instrument Evi. Daarmee wordt in kaart gebracht wat de plannen van de scholen waren, welke daarvan zijn gerealiseerd, welke stappen zijn gezet en wat knelpunten waren.

Dit rapport heeft betrekking op de Evi's die in **juni 2016** de door de scholen zijn ingevuld. Hoofdstuk 1 gaat kort in op de doelen en uitgangspunten van het onderzoek. Wat willen we met dit onderzoek bereiken? Wat willen we weten? In hoofdstuk 2 gaan we in op de onderzoeksmethode. Op welke manier komen we te weten wat we willen weten? In hoofdstuk 3 presenteren we de cijfers met betrekking tot de respons en lichten we deze toe. Tevens verschaft dit hoofdstuk gegevens over de respondenten. Hoofdstuk 4 gaat over de plannen van de scholen. Om te kunnen bepalen of scholen hun doelen hebben bereikt, moeten we eerst weten wat ze wilden bereiken. Zo komen we geleidelijk bij de resultaten van de evaluatie: in hoeverre hebben scholen de deskundigheid van medewerkers bevorderd (hoofdstuk 5)? In hoeverre hebben zij een visie op cultuuronderwijs (hoofdstuk 6)? In hoeverre werken de scholen met een doorgaande leerlijn (hoofdstuk 7)? In hoeverre nemen scholen

[1] Es, E. van. *CMKG Doelstellingen in Beeld*, pp. 2 (2016)

actief en regisserend deel aan het cultuureducatieve netwerk (hoofdstuk 8)? Naast cijfermatige overzichten vindt u in deze hoofdstukken ook citaten, voorbeelden en adviezen. De terugblik van de scholen op het voorafgaande schooljaar is te vinden in hoofdstuk 9. In hoofdstuk 10, tenslotte, wordt op basis van de gegevens uit de voorgaande hoofdstukken bepaald in hoeverre de doelen van de regeling in 2016 zijn gerealiseerd. De laatste drie hoofdstukken bieden een samenvattend overzicht van alle adviezen, een samenvatting van het gehele rapport en de bijlagen.

1. Doel van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is tweeledig. Door het invullen van de vragen krijgen scholen meer greep op de doelstellingen van Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK). Zowel de doelstellingen als de stappen die gezet moeten worden om deze te verwezenlijken worden expliciet en systematisch behandeld. Scholen hebben daardoor met Evi een instrument in handen waarmee ze hun cultuur-onderwijs(beleid) tegen het licht kunnen houden. Het biedt een degelijke basis voor aanpassingen. De ingevulde Evi's blijven eigendom van de scholen en zijn niet openbaar (ook niet voor K&C). Dit betekent dat individuele schoolresultaten in dit rapport niet zichtbaar zijn.

Ten tweede wordt in kaart gebracht of, en in hoeverre de met CMK Groningen beoogde resultaten in 2015-2016 zijn gerealiseerd. Wat wilde men bereiken? Is dit gerealiseerd? Hoe? Of, als de plannen niet gerealiseerd konden worden: waarom niet? Wat waren knelpunten? Kon men daar hulp bij krijgen? Welke hulp kan K&C in de nabije toekomst bieden?

Een (theoretisch) uitgangspunt van dit onderzoek is dat de vier verschillende doelstellingen van CMK nauw met elkaar samenhangen, en dat er sprake is van een **cyclus** die men een aantal keren kan (en moet) doorlopen. De cyclus bestaat uit vier onderdelen: deskundigheid, visie(vorming), doorgaande leerlijn en relatie met het cultuureducatieve netwerk. Hoewel een school natuurlijk tegelijkertijd aan deze vier onderdelen kan en zal werken, is er toch ook sprake van een logische volgorde: deskundigheid is de basis voor iedere ontwikkeling. De visie van een school, die voortvloeit uit de identiteit van de school en de specifieke leerlingpopulatie, geeft vervolgens richting aan de ontwikkeling: wat wil men op het gebied van cultuuronderwijs bereiken, en waarom? Pas wanneer de visie is uitgekristalliseerd en er ook voldoende deskundigheid voorhanden is kan een doorgaande leerlijn worden ontwikkeld. Deze doorgaande leerlijn zorgt voor samenhang, zowel 'verticaal' (over de jaren heen) als 'horizontaal' (tussen de leergebieden). Om een doorlopende leerlijn te realiseren is steun van en samenwerking met de culturele omgeving – het netwerk – een belangrijke voorwaarde. Vandaar dat een (leidende) relatie met het netwerk, die leidt tot samenwerking in productontwikkeling ook tot de doelstellingen van CMK behoort.

Evi kan bijdragen aan dit cyclische proces van kwaliteitsverbetering: in de loop van een aantal jaren wordt aan de hand van de vragenlijst gewerkt aan het realiseren van deze vier afzonderlijke, maar wel nauw met elkaar samenhangende doelstellingen. Evi zorgt daarbij voor continuïteit en overzicht.

Dit onderzoek sluit aan bij en is een vervolg op de nulmeting die is uitgevoerd in februari 2016[2]. De gegevens waarmee bij de nulmeting werd gewerkt zijn betrokken uit de individuele CMK-aanvragen van de scholen, waarin ze aangaven hoe ze op dat moment werkten aan cultuuronderwijs, waar ze wilden komen, en hoe ze de CMK-gelden wilden inzetten om dit te bereiken. Voor de vier hiervoor genoemde pijlers van cultuuronderwijs is aangegeven wat de stand van zaken was.

[2] E. Van Es, *Cultuureducatie met Kwaliteit Groningen*. Nulmeting. Groningen, 2016.

2. De methode

In dit hoofdstuk wordt de gebruikte methode beschreven, evenals de beoogde respondenten, de onderzoeksomstandigheden en de verwerking van de data.

De dataverzamelingsmethode

Evi is ontwikkeld om het proces van kwaliteitsverbetering inzichtelijk te maken en om na te kunnen gaan of de gestelde doelen worden gerealiseerd. Evi is een evaluatie-instrument in de vorm van een digitale vragenlijst. De vragen sluiten aan bij de CMK-doelstellingen op schoolniveau en bij de vier (cyclische) stappen zoals hierboven beschreven. De vragen zetten aan tot nadenken over het cultuuronderwijs op de school. Welke stappen zijn er gezet? Hoe heeft de school dit ervaren? Welke vervolgstappen kunnen er nu worden gezet? Om dit te weten te komen vragen we de scholen steeds drie dingen: te beschrijven, te beoordelen en verder te kijken. Veelal maken we gebruik van open vragen om de scholen de ruimte te geven hun unieke ervaringen op te schrijven. Naast de open vragen is er een gesloten vraag, ook wel de piramidevraag genoemd. De school moet aangeven in welke scenario zij zich bevindt. Door deze vraag wordt het voor de school duidelijk welke stappen gezet zouden kunnen worden om in het volgende scenario te komen. Uiteindelijk geeft Evi een gemiddeld scenario aan in de vorm van de **Evi-piramide**. Hoe ver is de school gevorderd in het proces van kwaliteitsverbetering? Evi is behalve een evaluatie-instrument dus ook een groeimodel. Elk jaar, na het invullen van Evi, wordt een nieuwe piramide berekend en wordt de groei van de school zichtbaar.
Naast deze vragen, die gericht zijn op de evaluatie, bestaat voor de scholen ook de mogelijkheid om eventuele hulp van CultuurClick/VRIJDAG in te schakelen. Bij elk onderdeel kan aangegeven worden of ondersteuning door deze instellingen gewenst is, en wat de hulpvraag is. Omdat Evi een digitale vragenlijst is, wordt de vraag direct doorgestuurd.

Nadat de school Evi heeft ingevuld, ontvangt zowel de school als de onderzoeker van de Rijksuniversiteit Groningen de vragenlijst als PDF-bestand. Door de bestanden te analyseren kan de onderzoeker bepalen in hoeverre de doelen gerealiseerd zijn en dankzij de open antwoorden ontstaat er een gedetailleerd beeld van de ervaringen van de scholen.

Er wordt in dit onderzoek gebruik gemaakt van zelfevaluatie. Dit heeft voor- en nadelen. Een voordeel is dat de scholen de ruimte krijgen om hun eigen ervaringen op te schrijven en hierdoor aangezet worden tot reflecteren op het eigen handelen. Een nadeel is dat een school de vragenlijst kan manipuleren. Wij hebben geprobeerd dit probleem te ondervangen door gebruik te maken van

zowel open als gesloten vragen. De onderzoeker kan de open vragen gebruiken om de score van de piramides (gesloten vragen) te controleren. Ook is er een pop-upscherm in de vragenlijst geplaatst waardoor de invuller extra geattendeerd wordt op het correct invullen ervan.

De beoogde respondenten

De vragenlijst moet door twee medewerkers worden ingevuld. De eerste invuller vult de vragen in en de tweede invuller controleert de antwoorden en vult deze waar nodig aan. In principe kan de lijst door elke medewerker worden ingevuld, maar de voorkeur gaat uit naar een ICC-er en een directeur (in deze volgorde), omdat Evi gericht is op het evalueren van cultuuronderwijs op het beleidsniveau. De ICC-er zal in veel gevallen verantwoordelijk zijn voor de organisatie van de cultuurvakken; in het ideale geval ondersteunt de directeur dit en is verantwoordelijk voor de randvoorwaarden. Zij zijn dus de aangewezen personen om Evi in te vullen.

De onderzoeksomstandigheden

Alle deelnemende scholen hebben vooraf hun inloggegevens per brief ontvangen. In juni 2016 konden de scholen de vragenlijst invullen. Evi is een digitale vragenlijst en kon dus op elke plek op een computer worden ingevuld. Wanneer zich problemen voordeden, kon contact worden gezocht met K&C dat ernaar streefde om de problemen binnen een werkdag op te lossen.

De dataverwerking

De vragenlijst bestaat voornamelijk uit open vragen en levert daarom vooral kwalitatieve data op. Alle antwoorden zijn gelezen en aan de hand van een handleiding gecodeerd met behulp van ATLAS.ti. Door het nauwgezet volgen van deze handleiding voor het coderen kan dit onderzoek in de komende jaren opnieuw op dezelfde manier worden uitgevoerd, waardoor een betrouwbare vergelijking mogelijk wordt.

Zo verkrijgen wij inzicht in de aard van de uitspraken (kwalitatief), het aantal keren dat een uitspraak voorkomt (kwantitatief) en in welk verband de uitspraken worden gedaan (relationeel).

De Evi-piramides verschaffen kwantitatieve data. In de piramidevragen[3] geven de invullers aan welk scenario op hun school van toepassing is. Op basis van deze antwoorden wordt voor de school een gemiddeld scenario berekend. Op grond hiervan zijn de gemeentelijke en provinciale scores berekend. De Evi-piramide heeft een minimale score van veertig punten (scenario 1) en een maximale score van 160 (scenario 4). Het scoresysteem ziet er als volgt uit:

[3] De piramidevraag volgt aan het einde van elk onderdeel van de vragenlijst. De vier onderdelen zijn: deskundigheid, visie, doorgaande leerlijn en relatie met het netwerk.

Scenario 1: 40 punten (scenario 1): het rode vlak in de piramide;

Scenario 2: 41-80 punten (‘de eerste stappen’ in scenario 2 tot ‘bijna in scenario 3’): blauw;

Scenario 3: 81-120 punten (‘de eerste stappen’ in scenario 3 tot ‘bijna in scenario 4’): oranje;

Scenario 4: 121-160 punten (‘de eerste stappen’ in scenario 4 tot scenario 4 volledig gerealiseerd): groen.

Samenvatting

Met behulp van een kwalitatieve onderzoeksmethode worden de ervaringen van scholen op het gebied van de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit in kaart gebracht. De vragenlijst, Evi, genereert data waarmee de doelstellingen van de regeling kunnen worden geëvalueerd. De data worden door de onderzoeker gecodeerd en geanalyseerd. Op basis van de analyse worden adviezen geformuleerd.

3. Respons

Groningse scholen die deelnemen aan Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK) hebben de inspanningsverplichting om mee te doen aan het monitoring- en evaluatieonderzoek. Door middel van dit onderzoek weet K&C of de regeling werkt zoals deze bedoeld is.

Verwachte respons

De deelnemende scholen is gevraagd om in juni 2016 de Evi-vragenlijst in te vullen. K&C bood ondersteuning bij het invullen. De respons is tijdens deze periode bijgehouden. Wanneer scholen Evi op een gegeven moment nog niet hadden ingevuld, werd er contact met ze opgenomen. K&C heeft de scholen bovendien gestimuleerd om aan het onderzoek mee te doen door middel van een positieve 'ingreep': het onderzoeksinstrument is immers zo opgezet dat het een hulpmiddel is voor de scholen zelf.

Aangezien de scholen verplicht zijn om de vragenlijst in te vullen werd een maximale respons van 100% (235 scholen) verwacht. Voor een kwalitatief onderzoek is een (representatieve) respons van 60% per gemeente voldoende om uitspraken te kunnen doen over de data.

Totale respons

De vragenlijst is door 229 van de 235 scholen ingevuld. Het responspercentage komt daarmee op 97,45%. Dit is niet het verwachte percentage van 100%, maar wel ruim voldoende voor het onderzoek. De respons is representatief, want in alle gemeenten is er een responspercentage gehaald van meer dan 60%. De zes scholen die Evi niet hebben ingevuld vertonen geen opvallende overeenkomsten waardoor de respons ook representatief is voor de populatie en wij betrouwbare en generaliseerbare uitspraken kunnen doen.

Respons per gemeente

In onderstaande tabel is het responspercentage per gemeente weergegeven. Er zijn 17 gemeentes met een responspercentage van 100%.

Gemeente	Aantal deelnemende scholen	Aantal ontvangen Evi's	Responspercentage
Appingedam	5	5	**100%**
Bedum	7	7	**100%**
Bellingwedde	5	5	**100%**
De Marne	5	5	**100%**
Delfzijl	19	18	**94,7%**
Eemsmond	11	11	**100%**
Groningen	33	33	**100%**
Grootegast	7	7	**100%**
Haren	7	7	**100%**
Hoogezand-Sappemeer	17	17	**100%**
Leek	10	9	**90%**
Loppersum	6	5	**83,3%**
Marum	5	5	**100%**
Menterwolde	7	7	**100%**
Oldambt	18	17	**94,4%**
Pekela	3	2	**66,6%**
Slochteren	11	10	**90,1%**
Stadskanaal	13	13	**100%**
Ten Boer	5	5	**100%**
Veendam	12	12	**100%**
Vlagtwedde	9	9	**100%**
Winsum	10	10	**100%**
Zuidhorn	10	10	**100%**
Totalen	**235**	**229**	**97,45%**

Fig. 1: Tabel van responspercentage per gemeente.

Geschikte respons

De vragenlijst is zo opgezet dat non-respons eigenlijk niet mogelijk is – invullers zijn verplicht om alle antwoordvelden in te vullen. Deze verplichting kan men eventueel 'omzeilen' door als antwoord 'geen', 'weet niet', of iets dergelijks in te vullen. Voor de betrouwbaarheid en de validiteit van het onderzoek heeft een dergelijke non-respons geen consequenties. De kwalitatieve onderzoeks- en dataverwerkingsmethode stelt de onderzoeker namelijk in staat om te onderzoeken wat de reden voor de (partiële) non-respons is. Juist die non-respons zou dan interessante gegevens kunnen

opleveren. Een partiële non-respons maakte de data niet ongeschikt of ongeldig. Alle 229 vragenlijsten kunnen dus meegenomen worden voor de kwalitatieve verwerking.
De verwerking van de data moet ook leiden tot kwantitatieve gegevens (gevisualiseerd in de scenario-piramides) en daarbij kan een ongeldige respons wel een probleem opleveren. Wanneer één of meer scenario's niet volledig of zelfs onjuist zijn ingevuld, zal de samenvattende laatste piramide daardoor eveneens als onjuist worden aangemerkt. Door een extra pop-up scherm tijdens het invullen is getracht het onjuist invullen van de piramides te voorkomen. Toch is de afsluitende totaalscore in 95 gevallen ongeldig. In de toekomst zal hier meer aandacht aan besteed moeten worden. Ook als één individuele piramide (deskundigheid, visie, doorgaande leerlijn en relatie met netwerk) niet geldig bleek, zijn de overige piramides uiteraard wel meegenomen in het onderzoek. Hierdoor beschikken we niet alleen over voldoende data, maar krijgen scholen ook een correct Evi-dossier met alle juiste gegevens. Voor de kwantitatieve verwerking van de data beschikten we over een geldige respons van 41,48%. De vuistregel is dat een respons tussen de 30% en 40% voldoende is voor kwantitatief onderzoek (afhankelijk van de grootte van de steekproef). De geldige respons is in dit geval laag, maar net voldoende om algemene uitspraken te kunnen doen.

Respondenten

Vanuit K&C wordt aangeraden om de vragenlijst in te laten vullen door de ICC-ers / cultuur-contactpersoon en de directeur. De eerste invuller is bij voorkeur de ICC-er, die in de meeste gevallen de taak heeft om de uitvoering van het cultuuronderwijs te organiseren. De tweede invuller is bij voorkeur de directeur, die de koers van de school bewaakt en verantwoordelijk is voor de randvoorwaarden (taakuren, middelen, etc.). Deze verdeling van invullers is niet verplicht: scholen zijn vrij om te bepalen wie de eerste en tweede invuller zijn. Wel is er een duidelijk verschil tussen de eerste en tweede invuller. De eerste invuller geeft de antwoorden, de tweede kijkt deze na en zorgt waar nodig voor aanvulling. In onderstaande diagrammen (figuur 2 en 3) is weergegeven wie de eerste en tweede invullers zijn geweest:

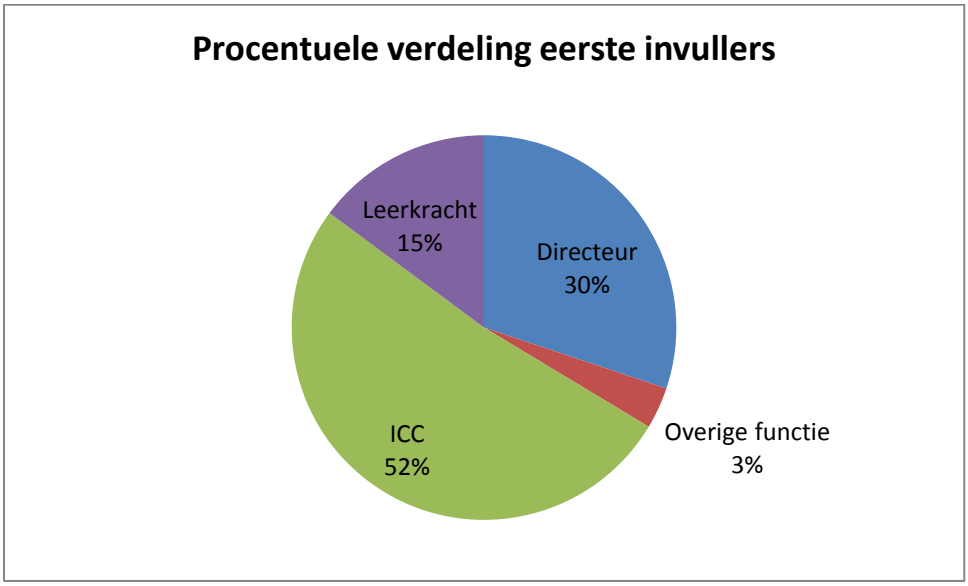

Fig. 2: Procentuele verdeling van de eerste invullers.

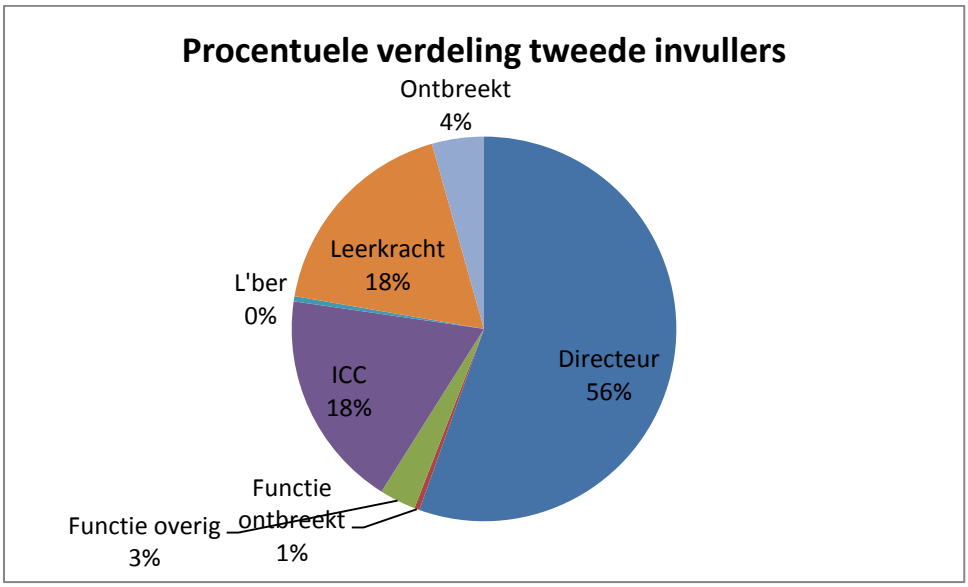

Fig. 3: Procentuele verdeling van de tweede invullers.

De ICC-er wordt het meeste genoemd als eerste invuller. De tweede invuller is in de meerdereid van de gevallen een directeur. De combinaties zijn in onderstaande tabel (figuur 4) weergegeven:

	Invuller 1: Directeur	Invuller 1: Overige functie	Invuller 1: ICC-er	Invuller 1: Leerkracht
Invuller 2: Directeur	**3**	8	**94**	**25**
Invuller 2: Overige functie	**1**	-	5	1
Invuller 2: ICC-er	**36**	**1**	**5**	**-**
Invuller 2: Leerlingbegeleider	**1**	-	-	-
Invuller 2: Leerkracht	**23**	3	**9**	**5**
Invuller 2: Ontbreekt	**4**	-	**3**	**3**
Invuller 2: Functie ontbreekt	**-**	-	**1**	**-**

Fig. 4: Tabel waarin de combinaties van invullers wordt weergegeven.

Uit deze tabel blijkt dat de gewenste combinatie van een ICC-er als eerste invuller en een directeur als tweede invuller het meest voorkomt: in 94 gevallen. De combinatie van een directeur als eerste invuller en een ICC-er als tweede invuller komt daarna (in 36 gevallen) het meest voor. Evi is dus in 130 gevallen (wat overeenkomt met 56% van alle scholen) door een ICC-er en een directeur ingevuld. In een enkel geval heeft één persoon meerdere vragenlijsten ingevuld. Dit is opvallend, omdat verschillende scholen dezelfde ICC-er kunnen hebben. Wat we niet hadden verwacht, is dat op relatief veel scholen de directeur de vragenlijst als eerste heeft ingevuld, waarna de ICC-er er als tweede naar heeft gekeken. Dit zou kunnen duiden op tijdgebrek van de ICC-er. Ook de vertrouwensband tussen ICC-er en directeur kan hierbij een rol spelen.

Evaluatie en advies

Voor de kwantitatieve verwerking van de data was er slechts beschikking over 41,48% van de data. We adviseren K&C om scholen beter voor te lichten over het invullen van Evi. Hierdoor blijven er genoeg bruikbare date voor het onderzoek.

Opvallend is dat schooldirecteuren in veel gevallen betrokken waren bij het invullen van Evi. In 36 gevallen was de directeur zelfs de 1^{e} invuller (terwijl er wel een ICC-er aanwezig was). Dit is een hoge score, aangezien een veelgehoord geluid is dat directeuren zich niet met cultuuronderwijs bezig zouden houden en ICC-ers het gevoel hebben ‘er alleen voor te staan’ in de school. De directeur kan zorgen voor draagvlak binnen het team (bijvoorbeeld door cultuuronderwijs op de agenda van de teamvergaderingen te zetten), voor de visie op cultuuronderwijs (passend bij of voortvloeiend uit de algemene schoolvisie), voor de ondersteuning van de ICC-er, voor een beleidsplan, voor samenwerking met andere scholen en voor de middelen.

Hierbij is een kanttekening mogelijk. Het ligt voor de hand dat de ICC-er Evi (als eerste) invult, omdat het haar/zijn taak is het cultuuronderwijs op school te organiseren. Wij adviseren nog nadrukkelijker

aan te geven dat het gewenst is dat de ICC-er de 1e invuller van Evi is, en dat de directeur (als 2e invuller) 'meeleest'.

95 scholen hebben de vragenlijst niet helemaal goed ingevuld, waardoor de afsluitende totaalscore ongeldig was. In de toekomst zou nog meer aandacht kunnen worden besteed aan het correct invullen van Evi.

Samenvatting

In totaal heeft 97,45% van de deelnemende scholen Evi ingevuld. Deze respons is ruim voldoende om generaliseerbare uitspraken te kunnen doen. Voor de kwalitatieve verwerking is alle respons geldig, voor de kwantitatieve verwerking is 41,48% geschikt. De gewenste combinatie van invullers – directeur en ICC-er – komt in 130 gevallen (56%) voor.

4. Plannen van de scholen

In dit hoofdstuk wordt gekeken naar de plannen die door de scholen in de vragenlijst worden genoemd. Waar willen zij het beschikbare budget aan besteden?

Zeventien typen plannen

De eerste vraag in Evi is een open vraag naar de plannen die een school heeft op het gebied van cultuureducatie. Waar wil men het budget aan besteden? Er zijn zeventien verschillende typen plannen genoemd:

- Activiteiten: hieronder vallen bijvoorbeeld excursies en voorstellingen
- Kunstmenu/Cultuurmenu/Podiumplan/Culturele mobiliteit: cultureel aanbod dat extern wordt georganiseerd en door scholen wordt afgenomen
- Externe deskundigheid: de school wil ondersteuning van een externe deskundige;
- Deskundigheidsbevordering van de ICC-er: scholing, nascholing / bijscholing;
- Deskundigheidsbevordering van het team;
- Deskundigheidsbevordering in de vorm van een vakleerkracht (het inzetten van een vakleerkracht);
- Deskundigheidsbevordering in het algemeen;
- Het ontwerpen van een doorgaande leerlijn of het anderszins aanbrengen van samenhang in het cultuuronderwijs;
- De inrichting van een lokaal, plein of podium dat gebruikt kan worden voor culturele activiteiten;
- Lessen of workshops;
- Aanschaf van materiaal, bijvoorbeeld verkleedkleren, camera's of muziekinstrumenten;
- Het aanschaffen van een methode voor kunst-/cultuuronderwijs;
- Het opzetten van naschoolse activiteiten;
- Het ontwikkelen van de relaties met het netwerk;
- Productontwikkeling: met culturele aanbieders een product voor/van de school ontwikkelen;
- Projecten of projectweken;
- Het bedenken en/of uitwerken van een visie of een beleidsplan.

In het volgende staafdiagram (figuur 5) is weergegeven welke typen plannen door hoeveel scholen genoemd worden:

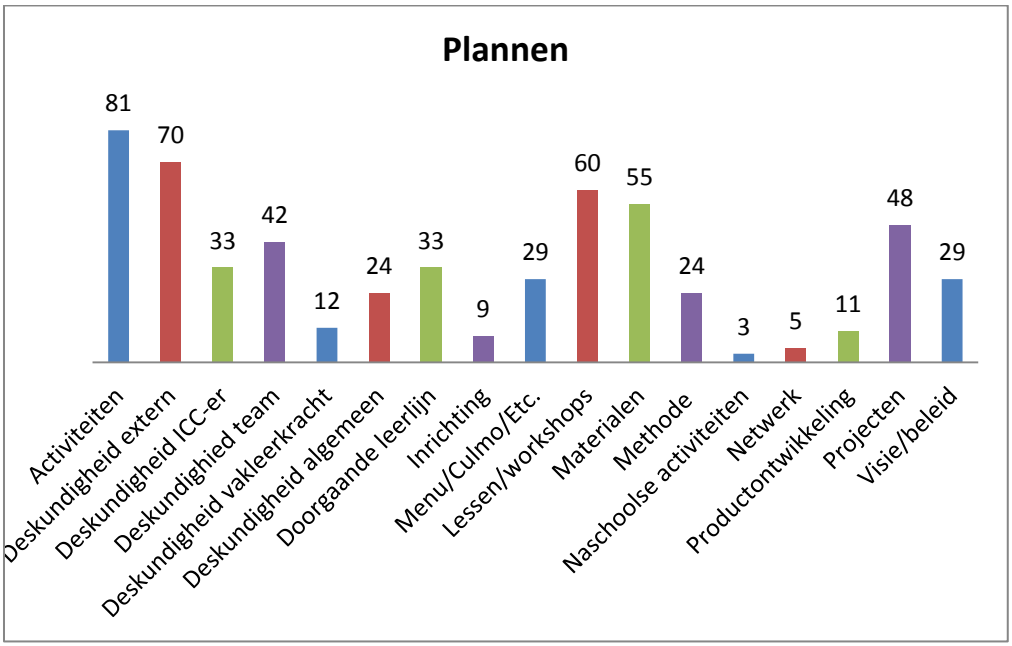

Fig. 5: De plannen van de scholen ('Culmo' staat voor Culturele mobiliteit).

De meeste plannen hebben betrekking op activiteiten. Opvallend is dat veel scholen plannen hebben voor het aantrekken van (een) externe deskundige(n) en daarmee deskundige hulp van buitenaf appreciëren. Plannen met betrekking tot het culturele netwerk worden slechts vijf keer genoemd. In bovenstaand diagram is geen rekening gehouden met de vier onderdelen, of aspecten, van goed cultuuronderwijs (deskundigheid, visie, doorgaande leerlijn en netwerk). Wanneer de plannen per onderdeel worden samengevoegd ontstaat het volgende beeld (figuur 6)[4]:

[4] Voor het aspect 'deskundigheid' zijn deskundigheid extern, ICC-er, team, vakleerkracht en algemeen bij elkaar opgeteld. Doorgaande leerlijn is samengenomen met Menu/Culmo en Methode. Ook Netwerk en Product-ontwikkeling horen bij elkaar, evenals Inrichting en Materialen. Activiteiten, Visie/beleid, Lessen/workshops en Naschoolse activiteiten blijven op zichzelf staan.

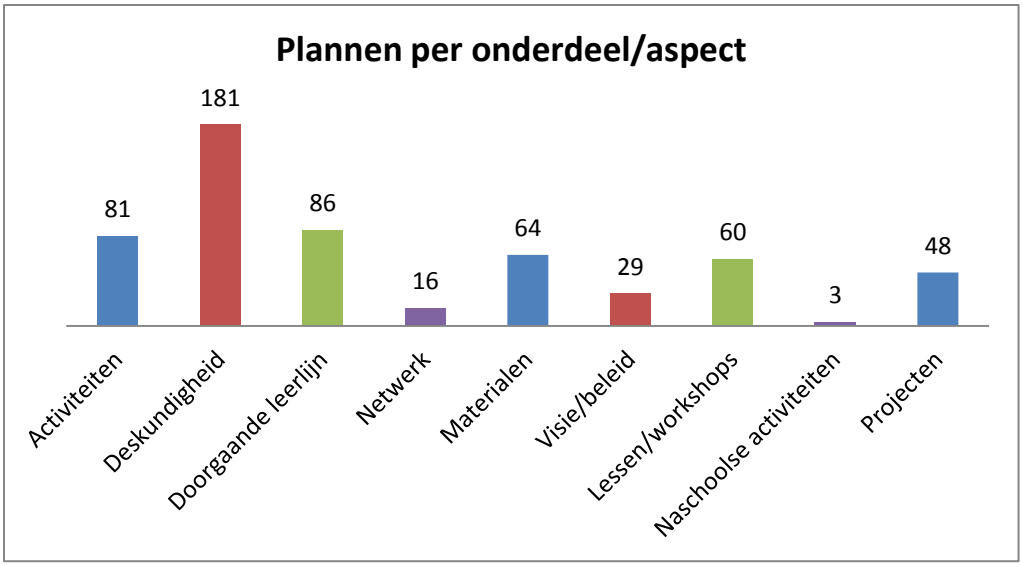

Fig. 6: De plannen van de scholen per aspect van de CMK-doelstellingen.

Wanneer de verschillende typen plannen worden samengevoegd wordt duidelijk dat de scholen vooral veel willen ondernemen op het gebied van deskundigheid. Waar plannen voor (extra) activiteiten wellicht niet altijd leiden tot de – in het kader van CMK gewenste – structurele veranderingen in het cultuuronderwijs, wordt het budget vanuit de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit Groningen dus wel degelijk ook gebruikt voor het realiseren van plannen die het cultuuronderwijs binnen de school kunnen borgen.

Vakgebieden

De vragenlijst biedt ook de mogelijkheid aan te geven aan welke vakgebieden de scholen het beschikbare budget wilden besteden. Dit is niet verplicht, vandaar dat er slechts een indicatie kan worden gegeven. In onderstaand diagram is weergegeven hoe vaak specifieke vakgebieden genoemd worden in de plannen van de scholen:

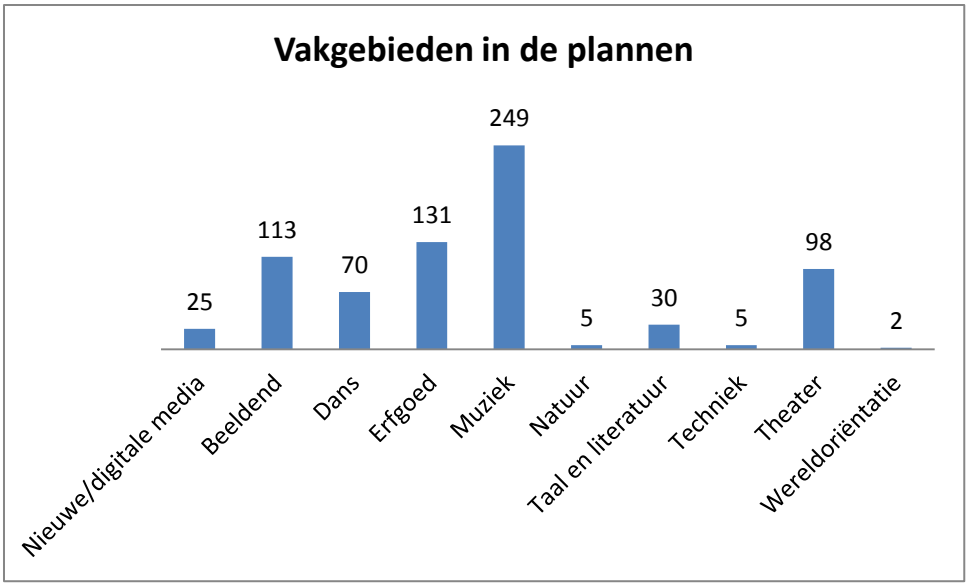

Fig. 7: Hoe vaak komt een bepaald vakgebied voor in de plannen van de scholen?

Wat opvalt is dat 'nieuwe/digitale media' relatief weinig worden genoemd. Met het oog op de *21st century skills* (die wel vaak door scholen worden aangehaald) zou meer aandacht voor nieuwe media in de lijn der verwachting liggen. Film en fotografie worden ook tot de digitale media gerekend en zijn nadrukkelijk aanwezig in de leefomgeving van basisschoolkinderen anno 2016. Des te opvallender is het dat deze 'nieuwe/digitale media' weinig genoemd worden. Ook (taal en) literatuur blijven achter bij de rest, terwijl bijvoorbeeld de Kinderboekenweek toch een regelmatig terugkerend thema is. Wellicht wordt de Kinderboekenweek eerder als 'thema' gezien dan als literatuur. Het is ook niet ondenkbaar dat 'literatuuronderwijs' niet als vorm van cultuureducatie, maar eerder als taalonderwijs beschouwd wordt.

De figuur maakt vooral duidelijk dat de traditionele vakken muziek, beeldende kunst en drama/theater hoog scoren. Ook erfgoed wordt vaak genoemd. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat er in Groningen veel erfgoedlocaties en -organisaties zijn die projecten voor scholen aanbieden.

Evaluatie en advies

Lang niet alle door de scholen genoemde plannen sluiten (direct) aan bij de doelstellingen van CMK: zij leiden niet zozeer tot een borging van het cultuuronderwijs maar zijn vooral 'extra'.

Veel van de genoemde plannen beogen een bevordering van deskundigheid. Het zou geen kwaad kunnen om daar (extra) ondersteuning bij te bieden.

De scholen zouden meer gestimuleerd kunnen worden om ook substantieel aandacht te (gaan) besteden aan nieuwe/digitale media. K&C kan meer informatie verstrekken met betrekking tot vakoverstijgende disciplines.

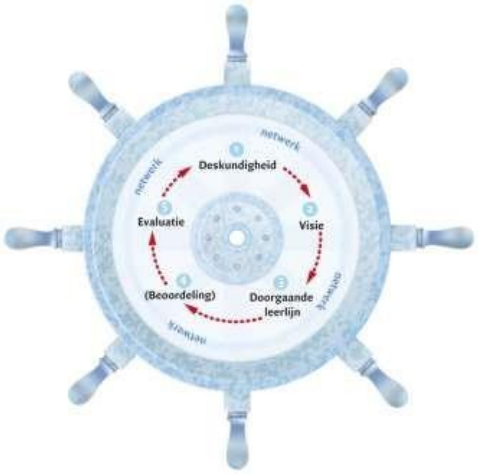
Samenvatting

Scholen noemen 17 verschillende typen plannen waar zij hun budget aan willen besteden. Er wordt vooral ingezet op (extra) activiteiten. Muziek wordt door de scholen het meest genoemd als cultuur-educatief vakgebied. Erfgoed, beeldende kunst en theater volgen op gepaste afstand.

5. Deskundigheid

De vragenlijst begint met het onderdeel deskundigheid, tevens de eerste stap in het cyclische proces van kwaliteitsverbetering (zie afbeelding).

Dit hoofdstuk geeft een beeld van de deskundigheid op het gebied van cultuuronderwijs waar de scholen over kunnen beschikken. Ook worden de resultaten in de Evi-piramide weergeven voor zowel de gemeenten als de provincie. Voor zover de scholen bij dit onderdeel knelpunten hebben aangegeven, zullen deze besproken worden, om zodoende een duidelijk beeld van de stand van zaken te krijgen. Vervolgens wordt nog bepaald of de uitvoering van het programma door CultuurClick/VRIJDAG heeft bijgedragen aan de deskundigheidsbevordering.

Deskundigheid in beeld

In de ambitiescenario's[5] wordt 'deskundigheid op het gebied van cultuuronderwijs' als volgt omschreven:

Scenario 1: geen opgeleide ICC-er of cultuuronderwijsdeskundige;

Scenario 2: een opgeleide ICC-er of cultuuronderwijsdeskundige in het team;

Scenario 3: opgeleide ICC-er wordt bijgestaan door een expertteam (bovenschools met ondersteuning van buiten); minimaal één teamoverleg van school over cultuuronderwijs;

Scenario 4: opgeleide ICC-er wordt bijgestaan door een expertteam; meerdere keren staat cultuuronderwijs op de agenda van het teamoverleg; ICC-er heeft coördinerende en inspirerende rol.

In Evi worden verschillende vragen gesteld waarmee de deskundigheid van de deelnemende scholen in kaart wordt gebracht. Bij de analyse van de antwoorden onderscheiden wij drie modellen: in model 1 staat is er op de school een ICC-er aanwezig is (dit is het geval in scenario 2,3 en 4); in model

[5] Zernitz, Zoë, *Cultuureducatie met Kwaliteit Drenthe: Doelstellingen in Beeld*. Groningen/Assen: RUG, 2014.

2 is de ICC-er in opleiding (hier gaat het dus om de stap van scenario 1 naar scenario 2); in model 3 is er geen ICC-er op de school aanwezig (scenario 1).

Model 1: er is een ICC-er op de school aanwezig (scenario 2,3 en 4)

Van de 229 deelnemende scholen geven 176 scholen aan dat ze een ICC-er hebben. Dit is ongeveer 77% van alle scholen.

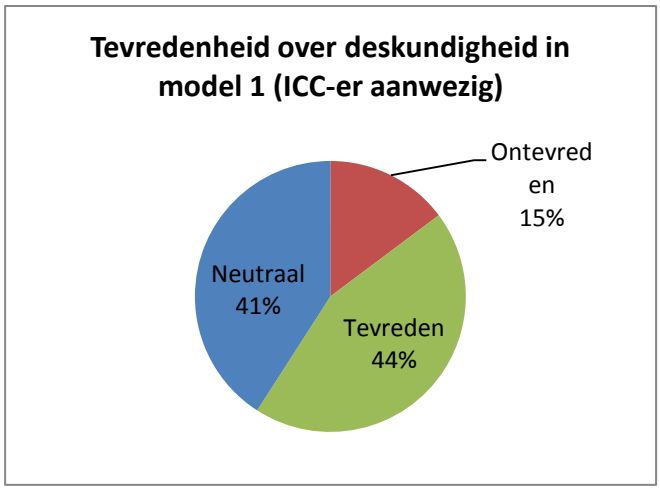

Fig. 8: De tevredenheid over de deskundigheid bij scholen die beschikken over een ICC-er.

De meeste (78; 44%) scholen zijn tevreden over de aanwezige deskundigheid. Ze geven in de vragenlijst bijvoorbeeld het volgende aan:

> *Tevreden, er worden veel culturele activiteiten ondernomen, de ICC-er gaat naar regiobijeenkomsten en is op de hoogte van de laatste ontwikkelingen. Deze koppelt informatie door naar collega's*. (P331)

> *Ja, we zijn tevreden over de deskundigheid die zich dit jaar ontwikkeld heeft. Na- en bijscholing blijft nodig op cultuuronderwijs om up-to-date te blijven, om de kunstzinnige vaardigheden te onderhouden en om te inspireren. We blijven verbinden tussen de verschillende schoolvakken om zo rijk mogelijk onderwijs te geven aan onze leerlingen. Hier is deskundigheidsbevordering met elkaar als collega's een belangrijk onderdeel van.* (P348)

15% (26) van de scholen met een ICC-er is ontevreden over de aanwezige deskundigheid waarbij met name het gebrek aan voldoende deskundigheid of tijdgebrek bij aanwezige ICC-ers een probleem is.

> *Niet geheel tevreden. Het zou prettig en wenselijk zijn wanneer er meer mensen zich specialiseren in cultuur of een discipline van cultuuronderwijs. Ik maak wel de opmerking dat we een klein team zijn waarbij een ieder zich volledig inzet en we veel taken met weinig schouders moeten dragen. Het is misschien logisch dat leerkrachten voor andere specialisaties kiezen, maar wel jammer.* (P389)

> *Onvoldoende mogelijkheden om deskundigheid uit te werken. De ICC-er is aangewezen zonder extra faciliteiten bij een volledige verantwoordelijkheid voor een klas. Dit laatste heeft altijd prioriteit met als gevolg: altijd te weinig tijd voor cultuur-organisatie. Behoefte aan structurele vakdocent en /of organisator.* (P441)

De meeste scholen die beschikken over een ICC-er zijn echter tevreden. De meerderheid van de scholen (75%, dat zijn 24 van de 32 scholen) wil zich verder ontwikkelen. In onderstaande figuur is weergegeven op welke vlakken deze scholen zich willen ontwikkelen.

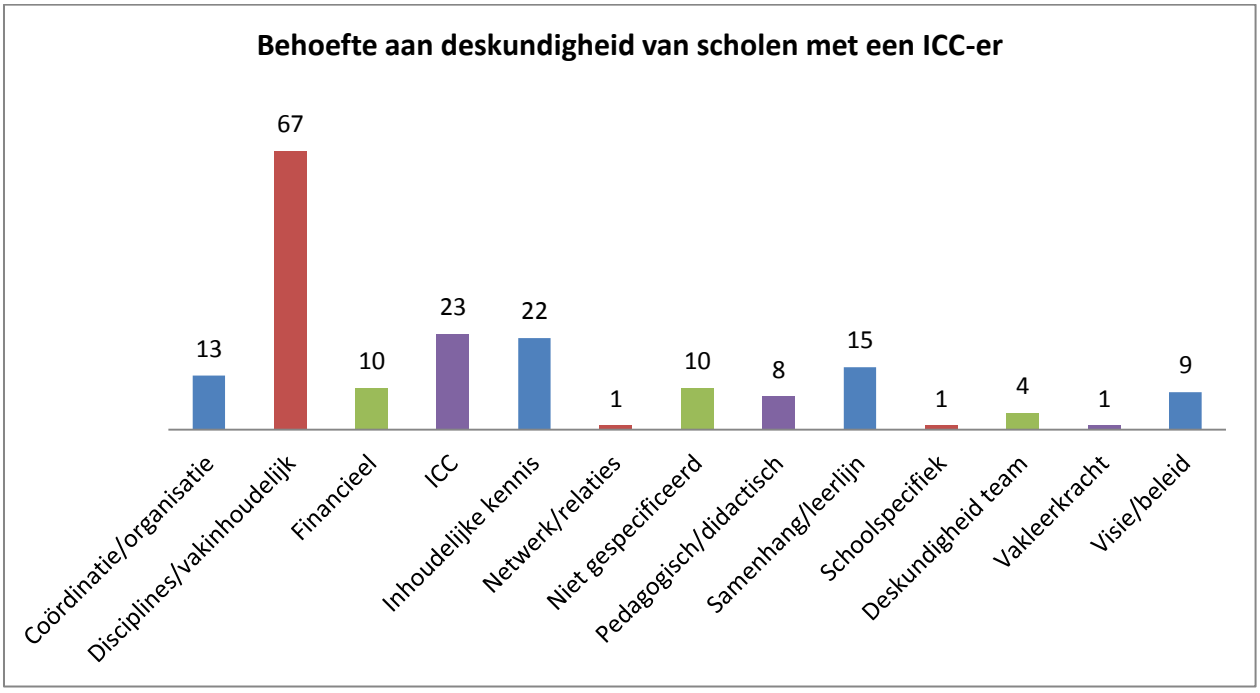

Fig. 9: Aan welke vormen van deskundigheid hebben scholen met een ICC-er behoefte?

De 178 scholen die beschikken over een ICC-er en zich verder willen ontwikkelen geven aan dat er met name behoefte is aan ontwikkeling op het vlak van de disciplines en vakinhoudelijke kennis. 126 scholen weten hoe ze deze ontwikkeling willen aanpakken en 102 scholen hebben op dit vlak een hulpvraag voor CultuurClick/VRIJDAG. 39 scholen geven aan zich niet te willen ontwikkelen op het gebied van deskundigheid. Wat opvalt is dat scholen met een ICC-er nog relatief vaak (23 keer) behoefte hebben aan meer dan één ICC-er. Dit kan betekenen dat scholen met een ICC-er tevreden zijn over de cultuurcoördinator en er nog graag één bij willen. Ook kan het samenhangen met de omvang van de school.
Wat wel opvalt is dat er weinig behoefte lijkt te zijn om de deskundigheid met betrekking tot het netwerk uit te bouwen. Ook de vraag naar vakleerkrachten is minimaal, terwijl deskundigheid op het gebied van disciplines juist zeer gewenst is. Wanneer scholen een ICC-er hebben, hoeft dit echter nog niet te betekenen dat ze over goede vakdocenten beschikken. Een leerkracht muziek ontbreekt bijvoorbeeld vaak nog, en een ICC-er kan dit niet alleen opvangen. Het is daarom des te opvallender dat deze scholen wel op zoek zijn naar vakspecifieke kennis, maar kennelijk geen behoefte hebben aan een vakleerkracht.

Samenvattend: Ongeveer 77% van de deelnemende scholen beschikt over een ICC-er. De meeste scholen met een ICC-er willen zich verder ontwikkelen, voornamelijk op het vlak van de disciplines en vakinhoudelijke kennis. 102 scholen hebben een hulpvraag aan CultuurClick/VRIJDAG.

Model 2: een leerkracht volgt de ICC-opleiding (van scenario 1 naar 2)
12 scholen geven aan een ICC-er in opleiding te hebben. Dit is ongeveer 5% van de deelnemende scholen. Van de scholen met een ICC-er in opleiding geven 3 scholen een neutrale beoordeling. Er zijn 4 scholen die aangeven tevreden te zijn over de aanwezige deskundigheid.

> *Op dit moment ben ik als directeur tevreden over de cultuurcoördinatie en de manier waarop (naam persoon) dit vorm geeft in het team. Door regelmatig cultuur te laten terug komen in de teamvergaderingen, ontstaat er een duidelijke lijn cultuuronderwijs.*(P484)

5 scholen geven aan nog ontevreden te zijn over de aanwezige deskundigheid:

> *- Het is op dit moment teveel verspreid onder de leerkrachten.*
> *- Het is op dit moment nog niet helder wie wat op cultuurgebied regelt en waar welke deskundigheid zit.*(P294)

In onderstaande cirkeldiagram is de tevredenheid over de deskundigheid weergegeven:

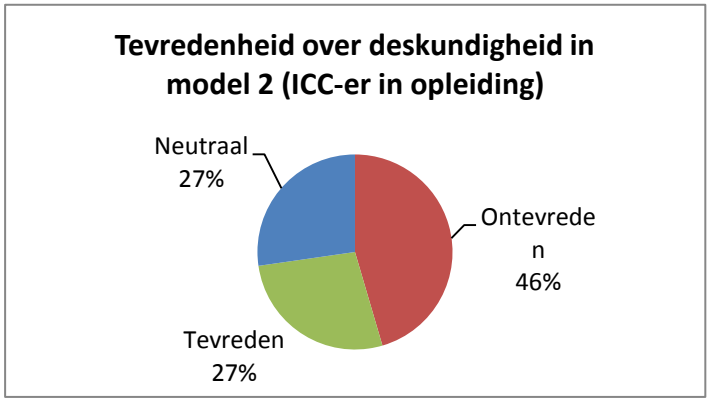

Fig. 10: Tevredenheid over de deskundigheid bij scholen die een ICC-er in opleiding hebben.

Wat opvalt aan figuur 10 is dat er, ondanks de opleiding van een ICC-er, 46% van de respondenten ontevreden is over de deskundigheid. Dit zou juist ook kunnen betekenen dat de ICC-ers in opleiding constateren dat er nog veel moet veranderen op hun school. Er zijn evenveel scholen tevreden als tevredenheidsneutraal.

Van de 12 scholen met een ICC-er in opleiding geven 10 scholen aan zich te willen ontwikkelen, 2 scholen willen dit niet. Op welke vlakken de scholen zich willen ontwikkelen is weergegeven in onderstaand staafdiagram:

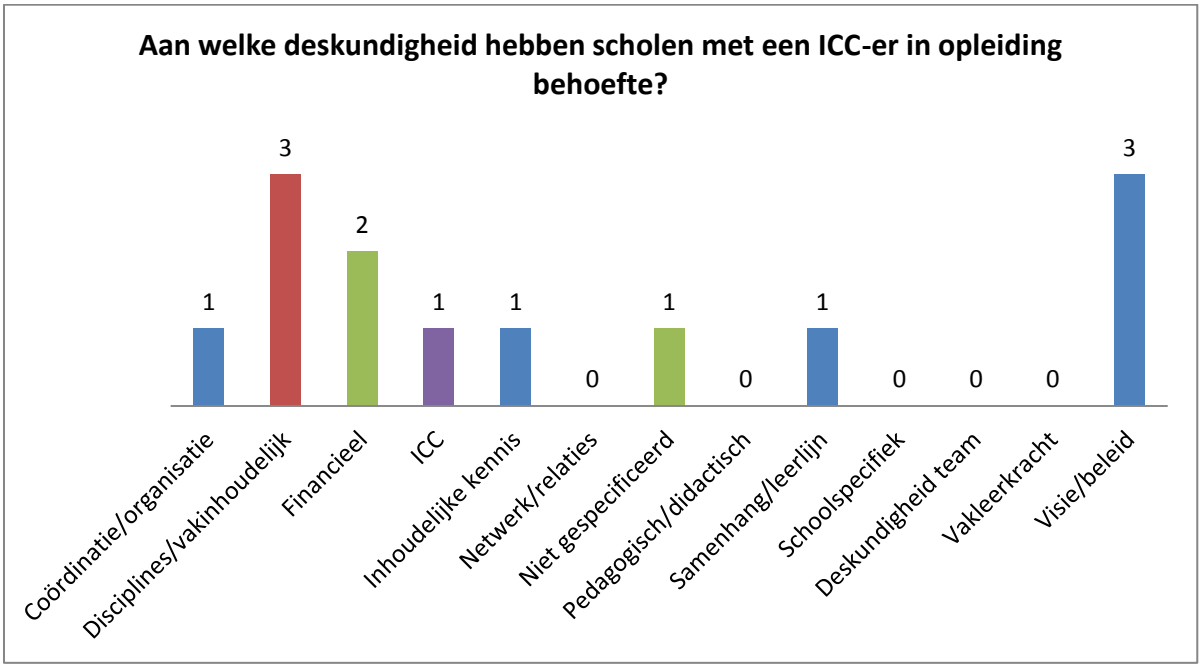

Fig. 11: Aan welke typen deskundigheid hebben scholen met een ICC-er in opleiding behoefte?

De scholen met een ICC-er in opleiding hebben de meeste behoefte aan deskundigheid met betrekking tot inhoudelijke kennis en visie/beleid. Er mogen uit deze figuur echter zeker geen algemene conclusies worden getrokken, gezien de kleine aantallen (slechts 12 scholen) waar het hier om gaat. Ook de manier van antwoorden kan aanleiding zijn voor een verschillende interpretatie van de figuur. Een school kan bijvoorbeeld tevreden zijn, omdat er een ICC-er in opleiding aanwezig is. Dit is zes keer het geval. De school kan echter ook ontevreden zijn en daarom een ICC-er in opleiding hebben. Dit is ook zes keer het geval. Opvallend is wel dat alle scholen die tevreden zijn omdat ze een ICC-er in opleiding hebben, de piramide-vraag onjuist hebben beantwoord. Wellicht kijken ze iets te rooskleurig naar het kunst- en cultuuronderwijs op hun school.

Samenvattend: Ongeveer 5% van alle deelnemende scholen laat op dit moment een ICC-er opleiden. De meeste zijn eerder ontevreden dan tevreden over de aanwezige deskundigheid. Dit kan zijn omdat ze door de ICC-opleiding te weten zijn gekomen wat er verbeterd kan worden op cultureel gebied. 10 scholen willen zich verder ontwikkelen waarbij de focus met name op het vlak van inhoudelijke kennis en visie/beleid ligt. 4 scholen hebben een hulpvraag.

Model 3: Er is geen ICC-er aanwezig op school

35 scholen geven aan niet over een ICC-er te beschikken. Dit is ongeveer 15% van alle deelnemende scholen. De grote meerderheid van de scholen heeft dus wel een ICC-er. 15 scholen (ongeveer 43%) zonder ICC-er geven aan ontevreden te zijn. Men is vooral ontevreden over de deskundigheid omdat er in het team (nog) geen of niet voldoende deskundigheid aanwezig is:

> *(Naam persoon) was door persoonlijke omstandigheden niet in de gelegenheid om dit schooljaar de ICC-cursus te volgen. Ze was hiervoor wel aangemeld maar heeft zich tijdig afgemeld. Kortom op school is er geen gecertificeerde ICC-er en missen we zo ook deskundigheid die nodig is om het cultuuronderwijs goed vorm te geven*.(P476)

> *We waren tevreden over de inzet van (naam persoon). Helaas heeft zij met ingang van april de school verlaten. We zijn nu bezig om voor het komend jaar een nieuwe cultuurcoördinator te benoemen.* (P374)

Het gaat hier om problemen met betrekking tot deskundigheid die specifiek zijn voor deze scholen. In beide gevallen is er door het vertrek/wegvallen van de ICC-er plotseling geen deskundigheid (meer) aanwezig op school. Dit maakt duidelijk dat zowel ondersteuning van het team dor een ICC-er als brede deskundigheid in het team van belang zijn voor het borgen van het cultuuronderwijs. Een en ander hangt overigens ook samen met de grootte van de school. Uit figuur 12 valt af te lezen dat 43% van de scholen zonder ICC-er ontevreden is. Dit was ook te verwachten, want een ICC-er in het team zorgt voor meer expertise op het gebied van cultuuronderwijs. 20% van de scholen is echter tevreden over de aanwezige deskundigheid. Het is niet duidelijk waarom zij (toch) tevreden zijn.

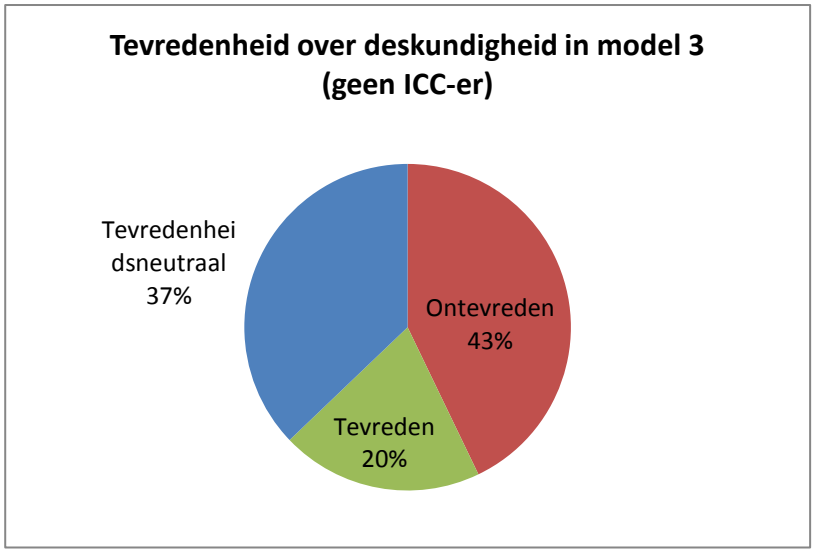

Fig. 12: De tevredenheid over de deskundigheid bij scholen die geen ICC-er hebben.

Wanneer scholen niet beschikken over een ICC-er verwacht K&C dat deze scholen zich willen ontwikkelen door een ICC-er op te leiden. 27 scholen zonder ICC-er (77% van het totaal) geven inderdaad aan zich te willen ontwikkelen. In onderstaande figuur is te zien op welke vlakken ze zich willen ontwikkelen:

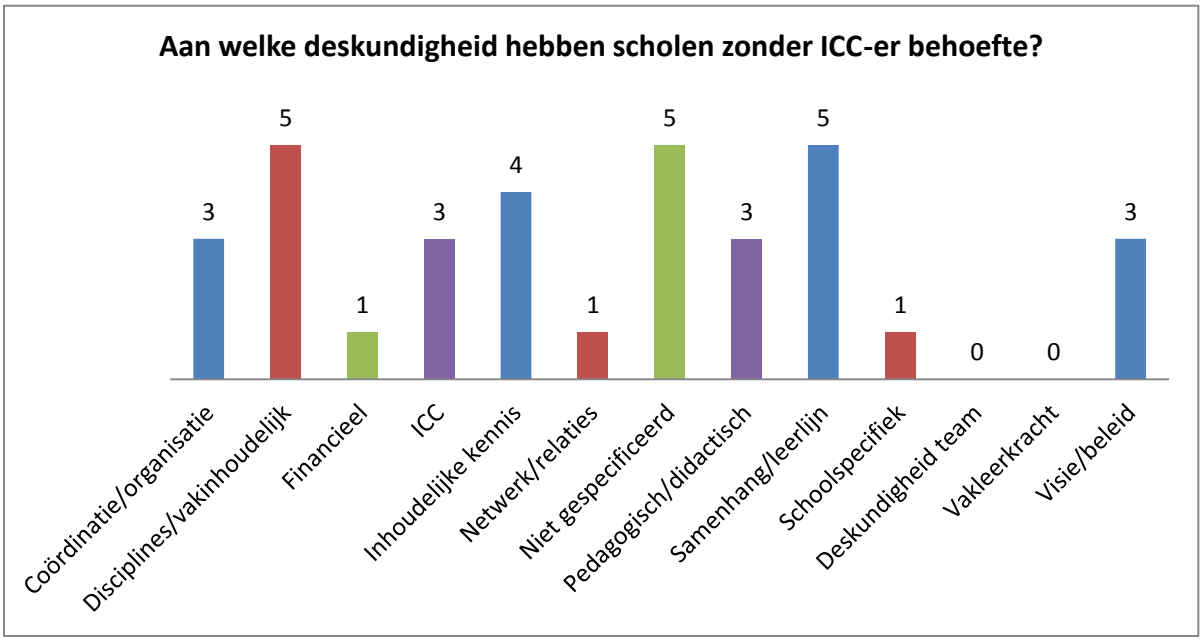

Fig. 13: Staafdiagram waarin in aantallen is weergegeven aan welke typen deskundigheid scholen zonder ICC-er behoefte hebben.

Wat opvalt is dat scholen zonder een ICC-er (nog) helemaal geen behoefte lijken te hebben aan een vakleerkracht en aan deskundigheidsbevordering van het team; er is vooral behoefte aan meer vakinhoudelijke kennis en samenhang in de leerlijn. Scholen hebben behoefte aan een medewerker die het cultuuronderwijs gaat coördineren. De verankering van deskundigheid binnen het team (en door een vakleerkracht) is dus een stap die pas later wordt gezet.
Er zijn 32 scholen die vinden dat ze niet per se een ICC-er nodig hebben. Slechts 3 scholen geven aan hier wel behoefte aan te hebben.
Het is opvallend dat er weinig vraag is naar deskundigheid (en specifiek naar een ICC-er) bij scholen die geen ICC-er hebben. Een mogelijke verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat scholen zonder ICC-er de Evi-vragenlijst over het algemeen beknopter hebben ingevuld, waardoor er in de antwoorden ook minder details zijn gegeven.

Samenvattend: Scholen zonder ICC-er of ICC-er in opleiding zijn vaker ontevreden dan tevreden over de aanwezige deskundigheid. 35 van de 229 deelnemende scholen (ongeveer 15%) beschikken niet over een ICC-er. 43% van de scholen zonder ICC-er is hierover ontevreden. Van de scholen zonder ICC-er hebben er 21 een hulpvraag. Acht scholen willen zich niet ontwikkelen en voldoen daarmee niet aan de eis van de regeling van Cultuureducatie met Kwaliteit Groningen.

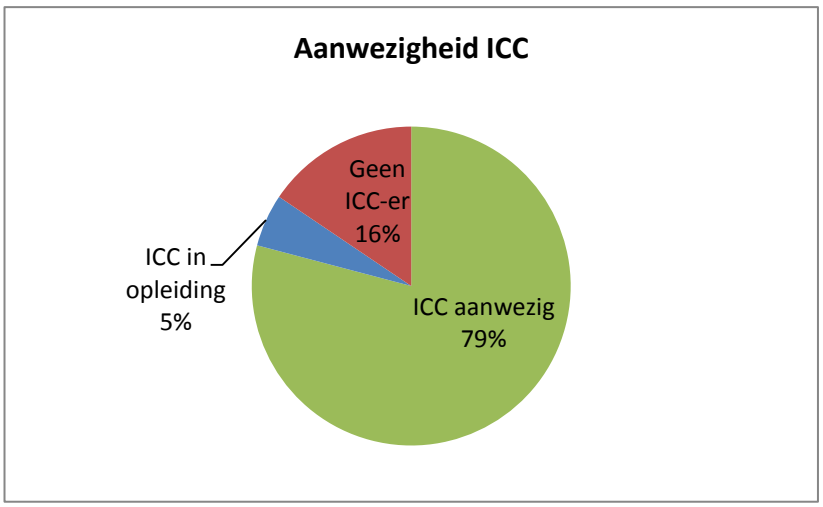

Fig. 14: De percentages betreffende deskundigheid in 2016

Figuur 15 laat zien dat scholen met een ICC-er duidelijk tevredener zijn waar het gaat om deskundigheid dan scholen zonder ICC-er. Ook zijn scholen zonder ICC-er vaker ontevreden dan scholen met een ICC-er.

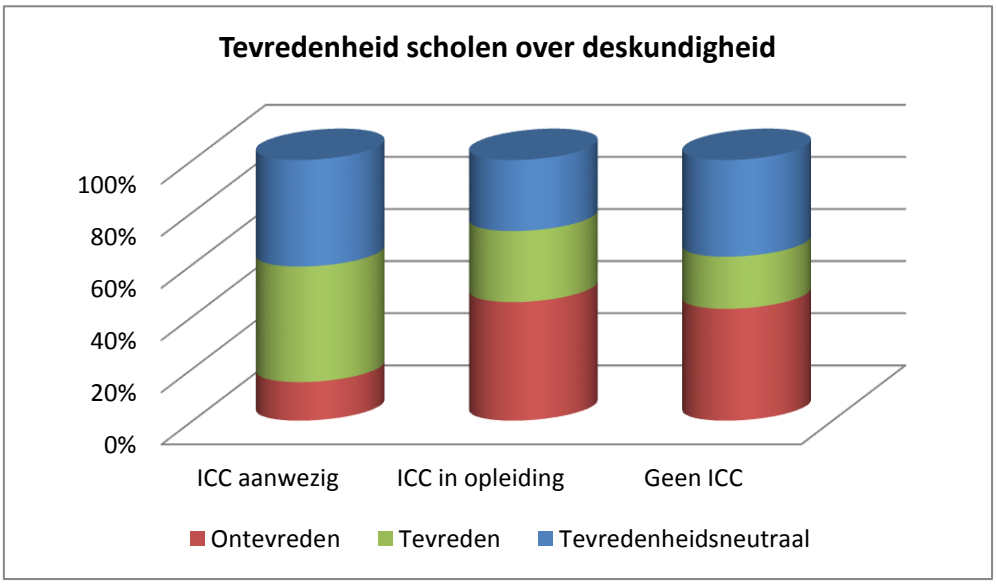

Fig. 15: De mate van tevredenheid over de aanwezige deskundigheid.

Resultaten: deskundigheid in piramides

De scholen hebben in de vragenlijst aangegeven in welk scenario zij zich bevinden wat betreft deskundigheid en dit is weergegeven in de Evi-piramide. In deze paragraaf worden de resultaten daarvan gepresenteerd. Voor het onderdeel deskundigheid zijn 30 vragenlijsten niet meegenomen in de berekeningen. In deze vragenlijsten is een piramide-niveau aangevinkt dat niet overeenkwam met de antwoorden die op de open vragen waren gegeven. In de meeste van deze vragenlijsten blijkt nergens uit de antwoorden dat er een ICC-er aanwezig is, terwijl men wel scenario 2 of hoger heeft aangevinkt.

Deskundigheid: de Evi-piramide voor Groningen

De meeste scholen bevinden zich in scenario 2. De Groningse basisscholen hebben een gemiddeld scenario van 2.1 (score 83).

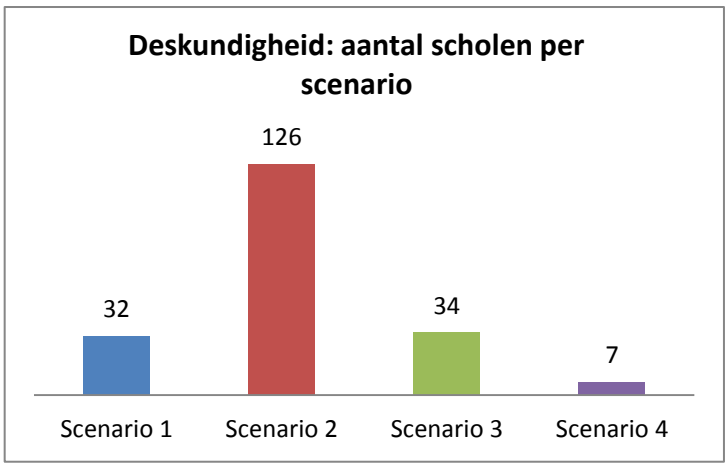

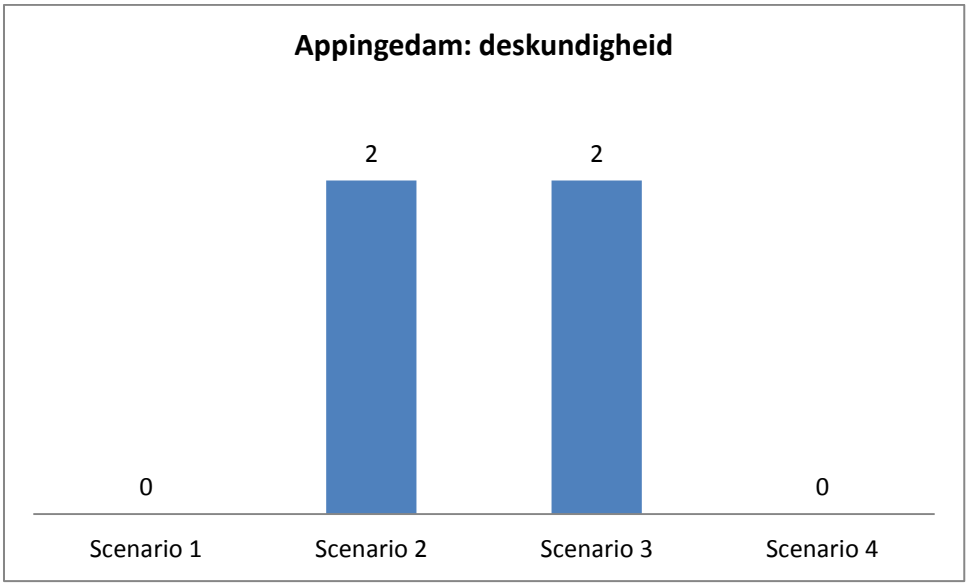
Fig. 16: Het aantal scholen per scenario is (n=199).

In de provincie Groningen zijn er veel gemeentes met een beperkt aantal scholen. Bij de interpretatie van onderstaande figuren dient hiermee rekening gehouden te worden. Een beperkt aantal respondenten kan een vertekend beeld opleveren.

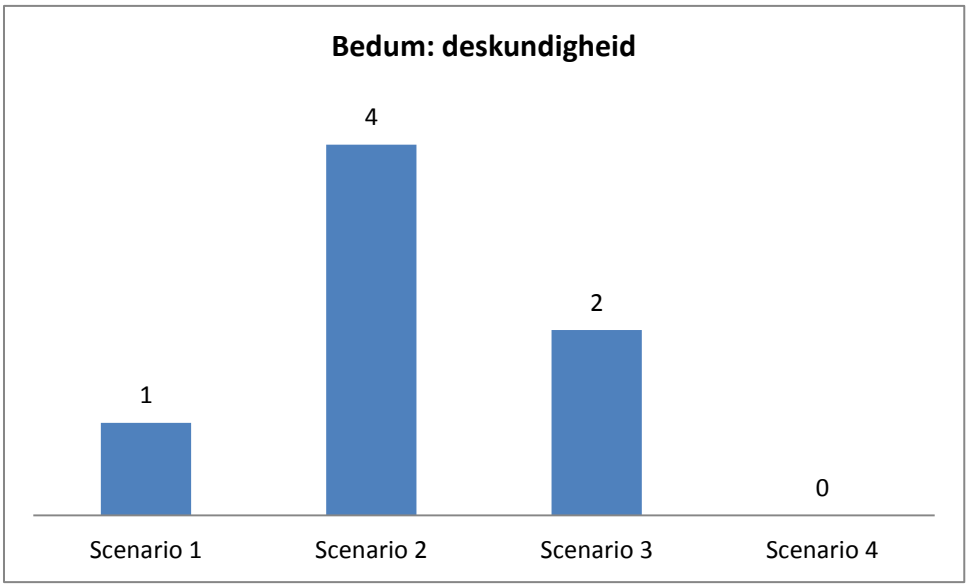
Deskundigheid: de Evi-piramide per gemeente

Hieronder wordt weergegeven wat de scores per gemeente zijn met behulp van een staafdiagram.

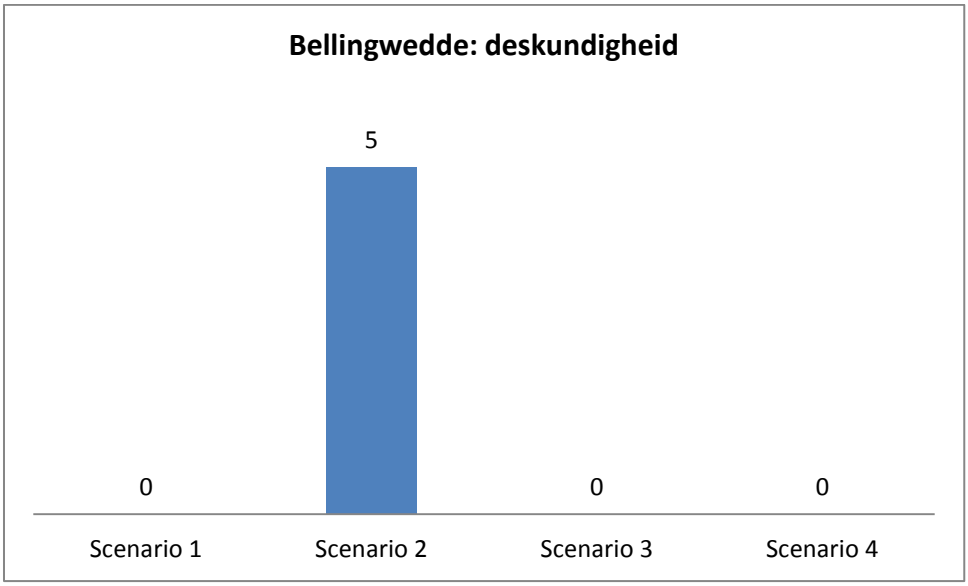
Appingedam: score 100, scenario 2.5 (n=5; 1 Evi is ongeschikt)

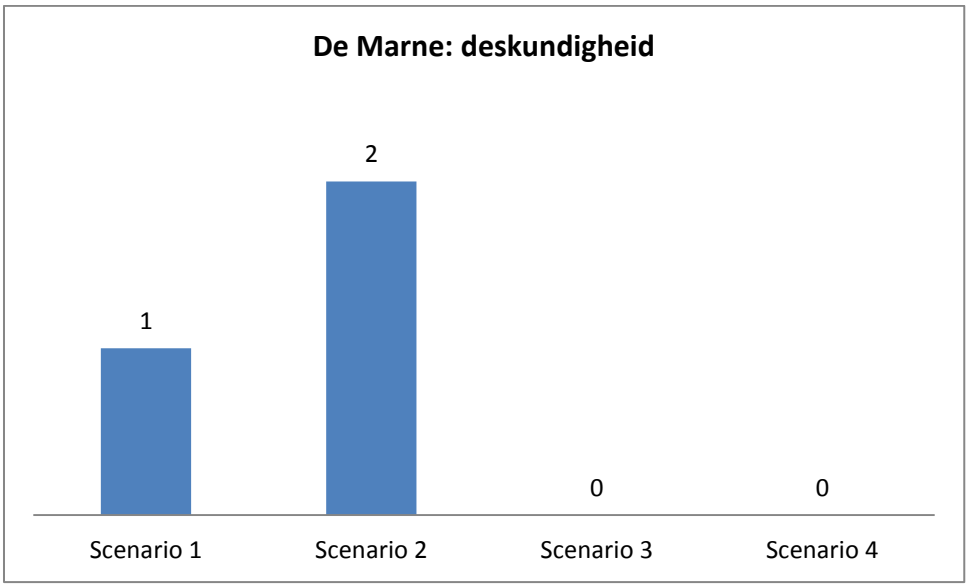
Bedum: score 86, scenario 2.1 (n=7; 0 Evi's zijn ongeschikt)

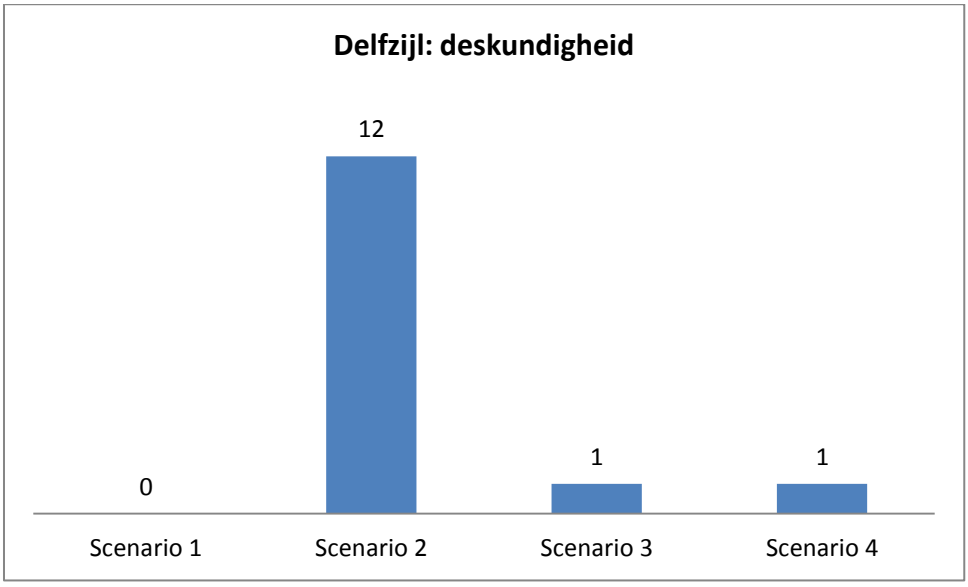
Bellingwedde: score 80, scenario 2 (n=5; 0 Evi's zijn ongeschikt)

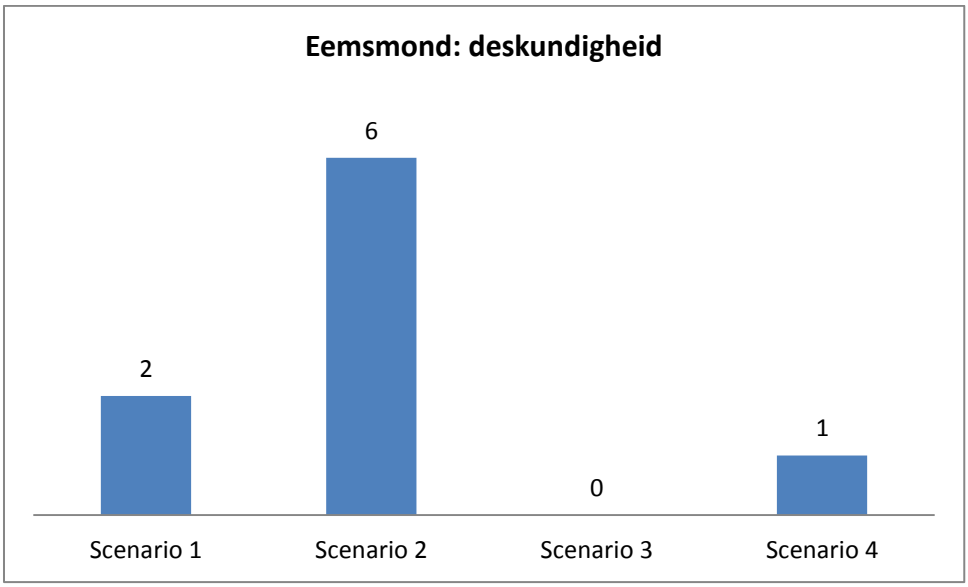
De Marne: score 67, scenario 1.7 (n=5; 3 Evi's zijn ongeschikt)

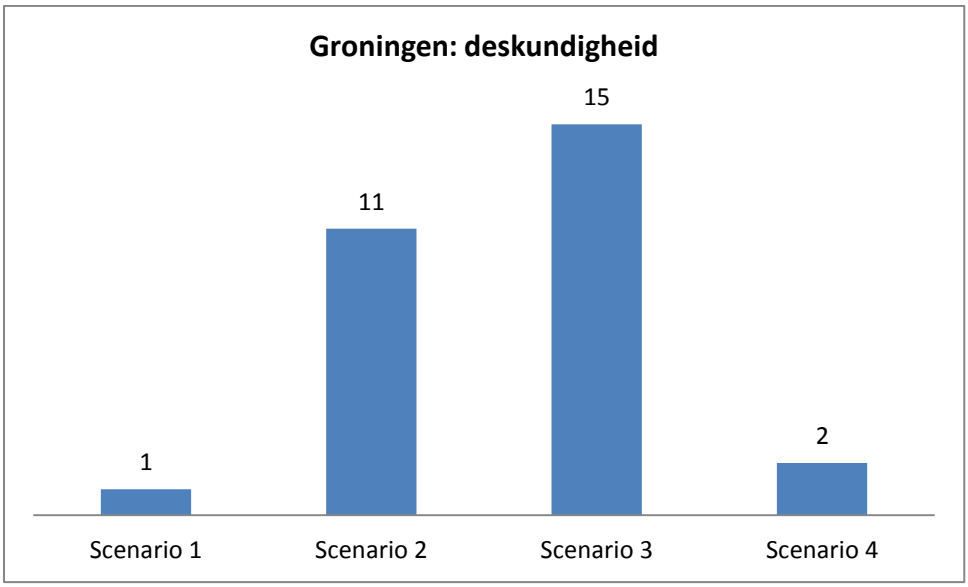
Delfzijl: score 89, scenario 2.2 (n=18; 4 Evi's zijn ongeschikt)

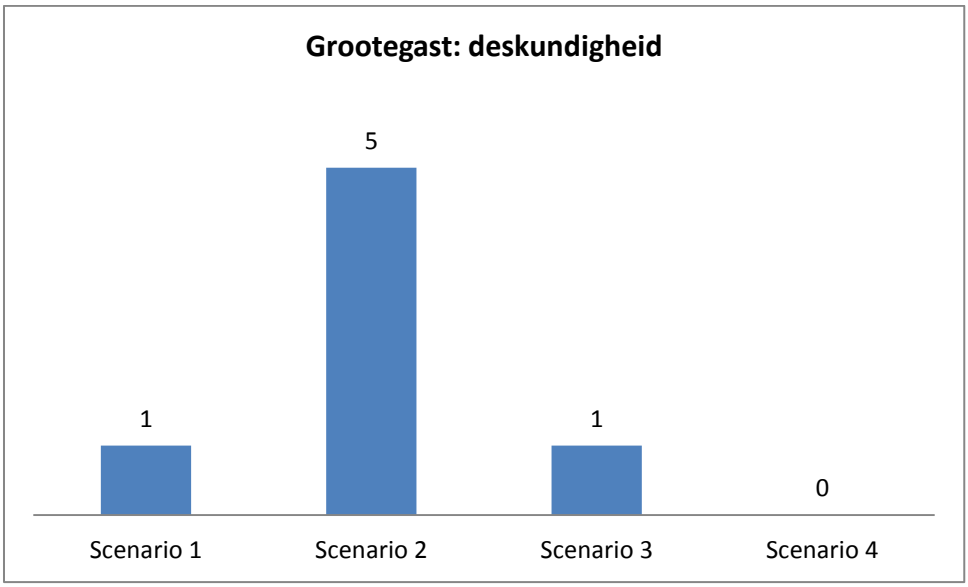
Eemsmond: score 80, scenario 2 (n=11; 2 Evi's zijn ongeschikt)

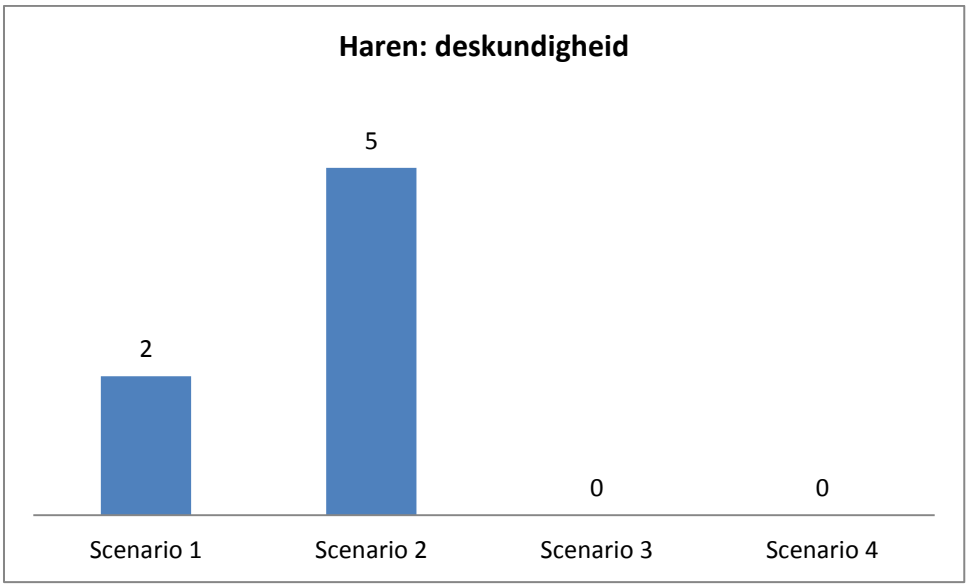
Groningen: score 105, scenario 2,6 (n=33; 4 Evi's zijn ongeschikt)

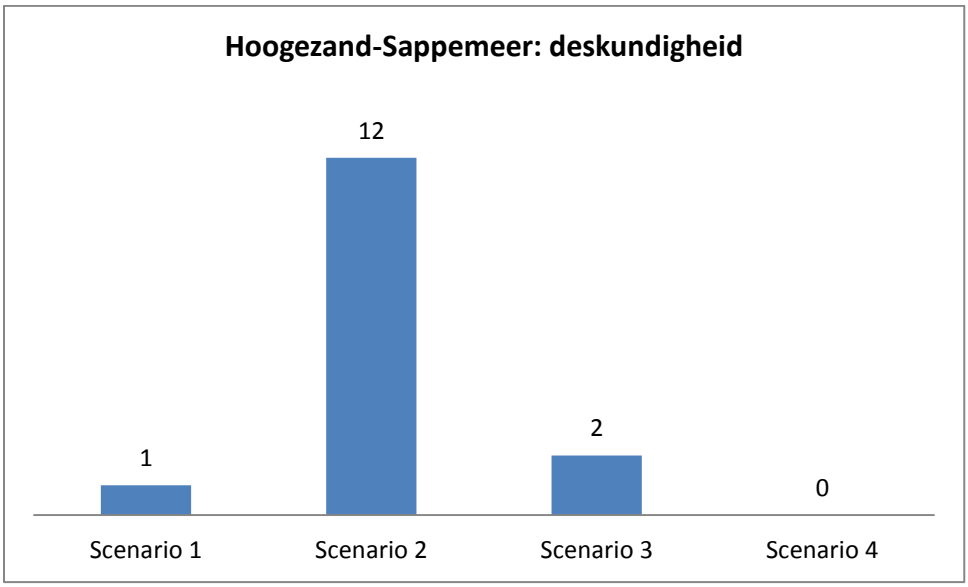
Grootegast: score 80, scenario 2 (n=7; 0 Evi's zijn ongeschikt)

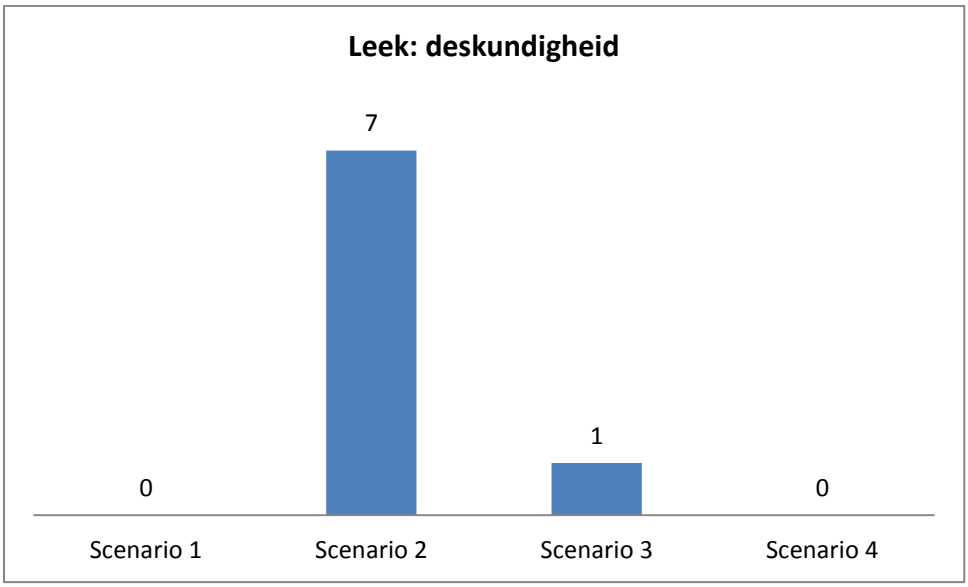
Haren: score 69, scenario 1.7 (n=7; 0 Evi's zijn ongeschikt)

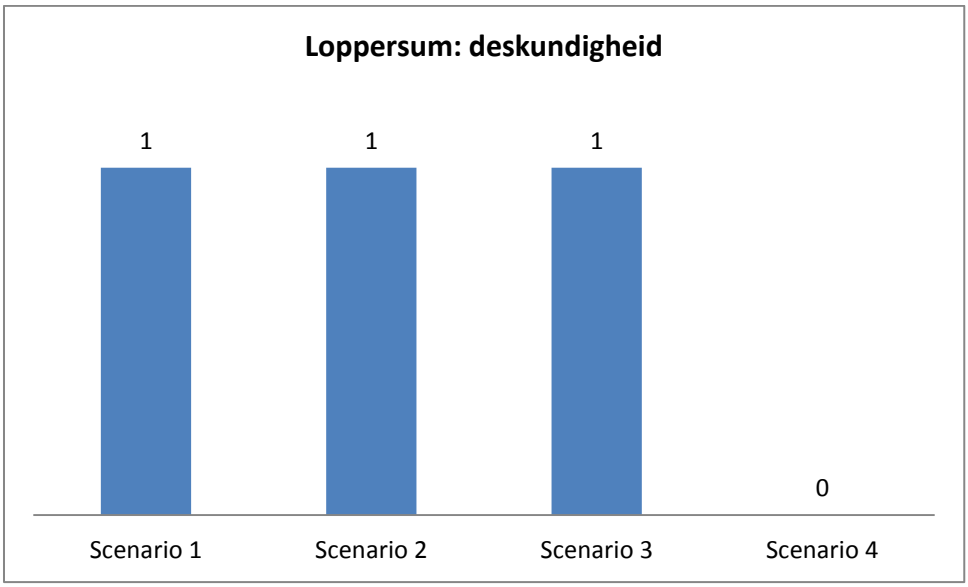
Hoogezand-Sappemeer: score 83, scenario 2.1 (n=17; 2 Evi's zijn ongeschikt)

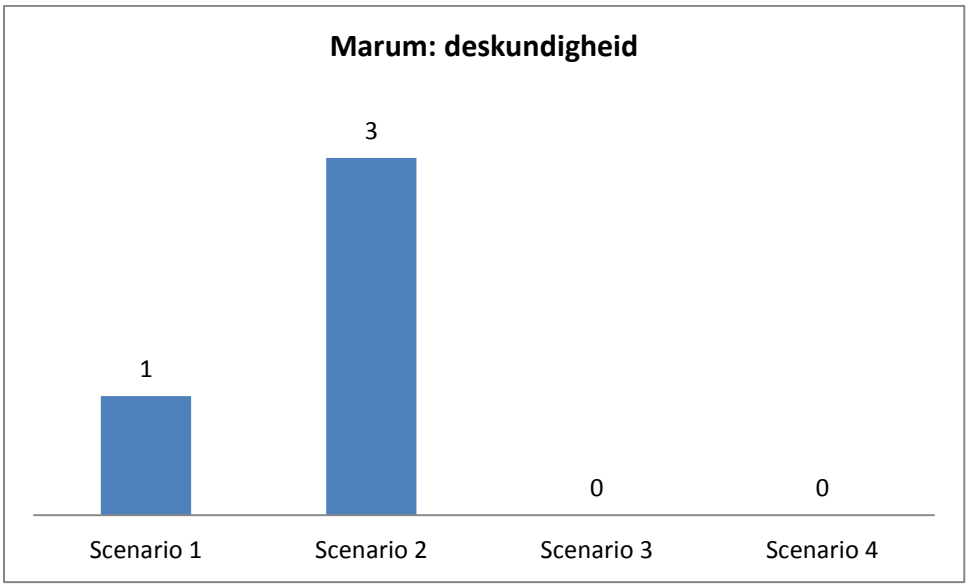
Leek: score 85, scenario 2.1 (n=9; 1 Evi is ongeschikt)

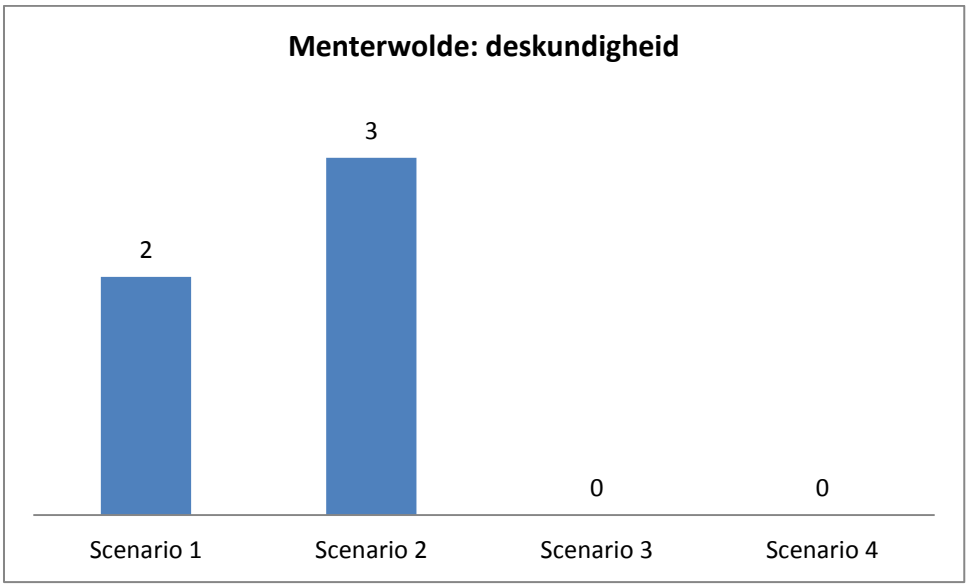
Loppersum: score 80, scenario 2 (n=5; 2 Evi's zijn ongeschikt)

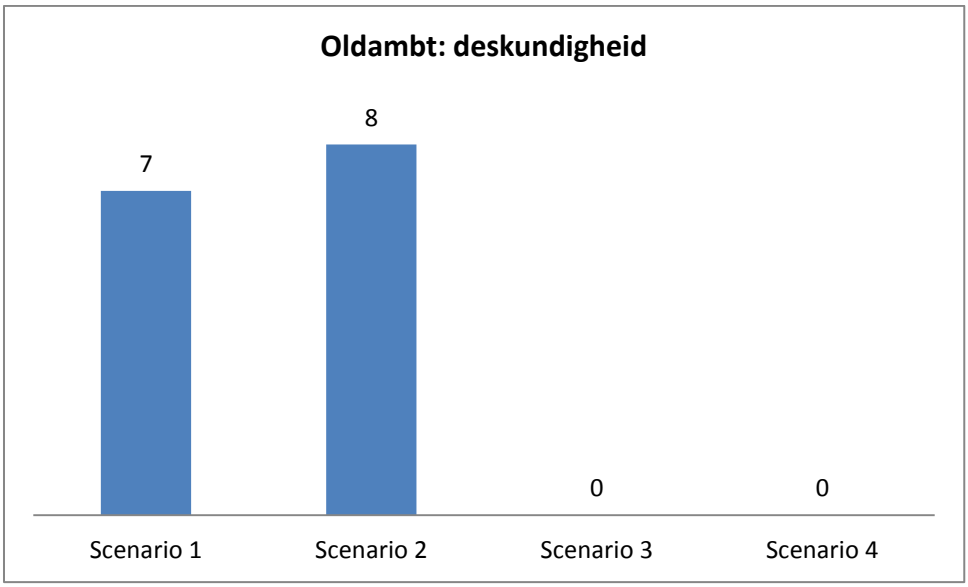
Marum: score 70, scenario 1.8 (n=5; 1 Evi is ongeschikt)

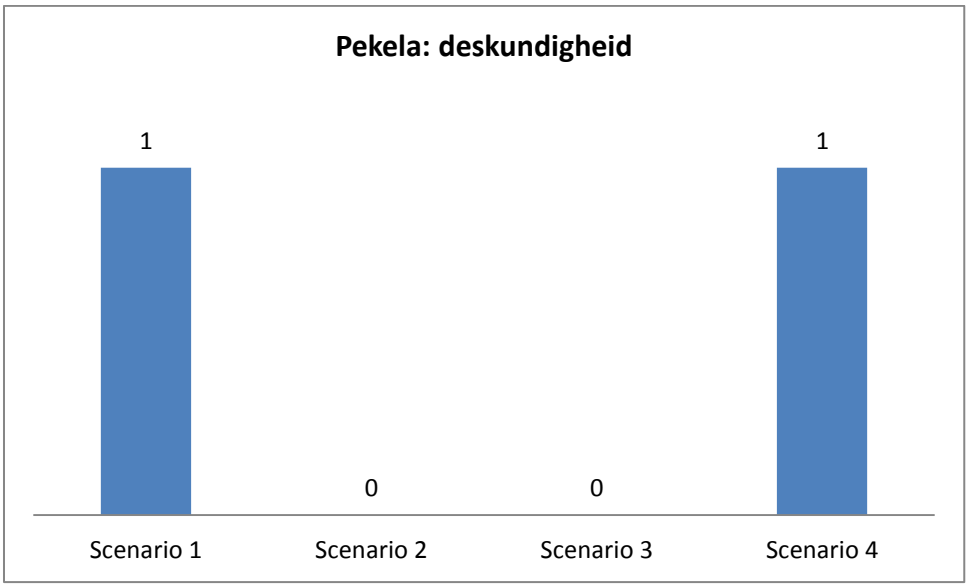
Menterwolde: score 64, scenario 1.6; 2 Evi's zijn ongeschikt)

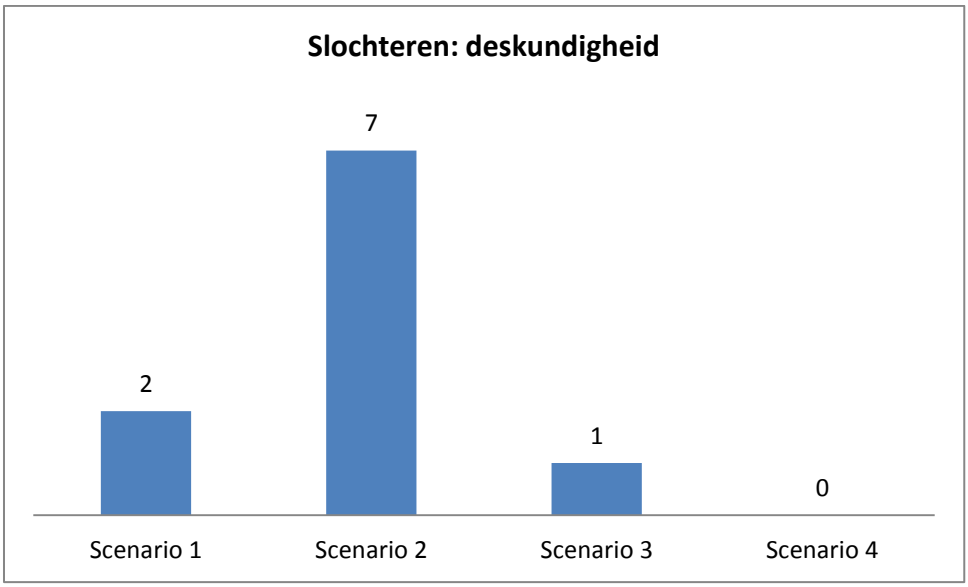
Oldambt: score 61, scenario 1.5 (n=17; 2 Evi's zijn ongeschikt)

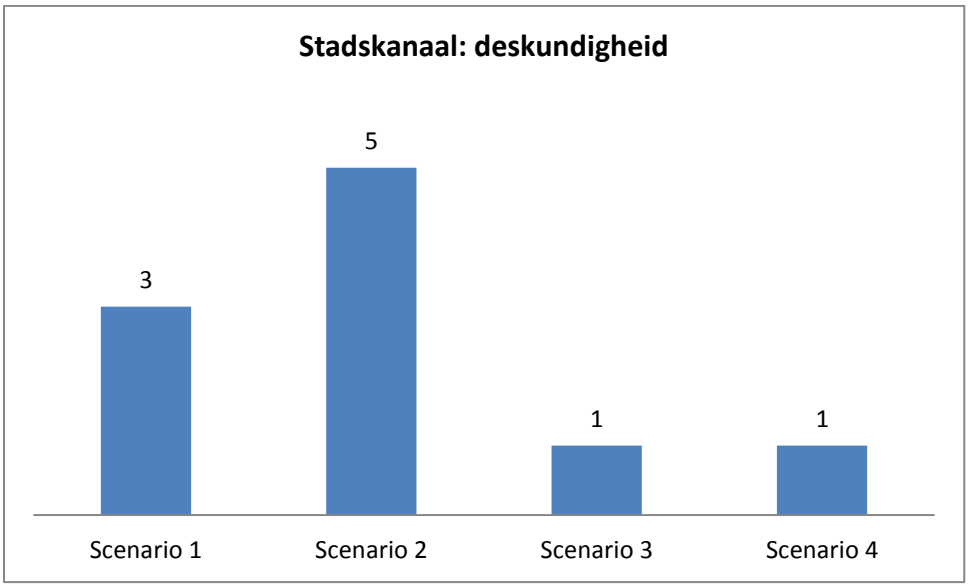
Pekela: score 100, scenario 2.5 (n=2; 0 Evi's zijn ongeschikt)

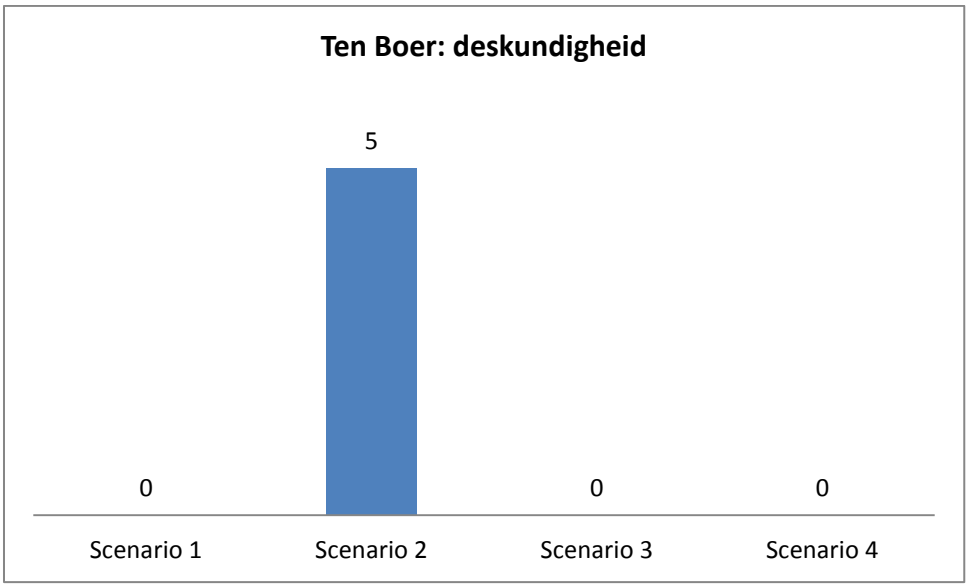
Slochteren: score 76, scenario 1.9 (n=10; 0 Evi's zijn ongeschikt)

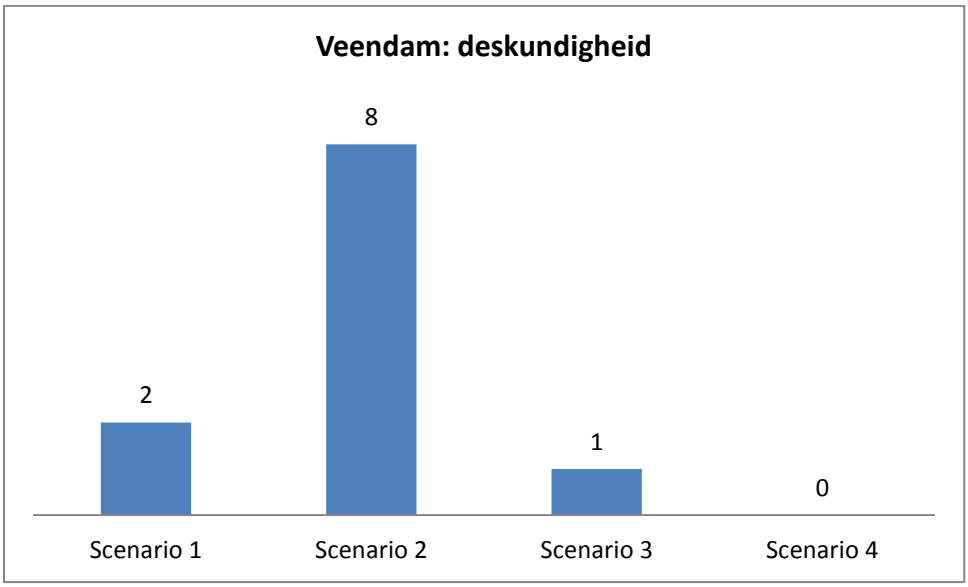
Stadskanaal: score 80, scenario 2 (n=13; 3 Evi's zijn ongeschikt)

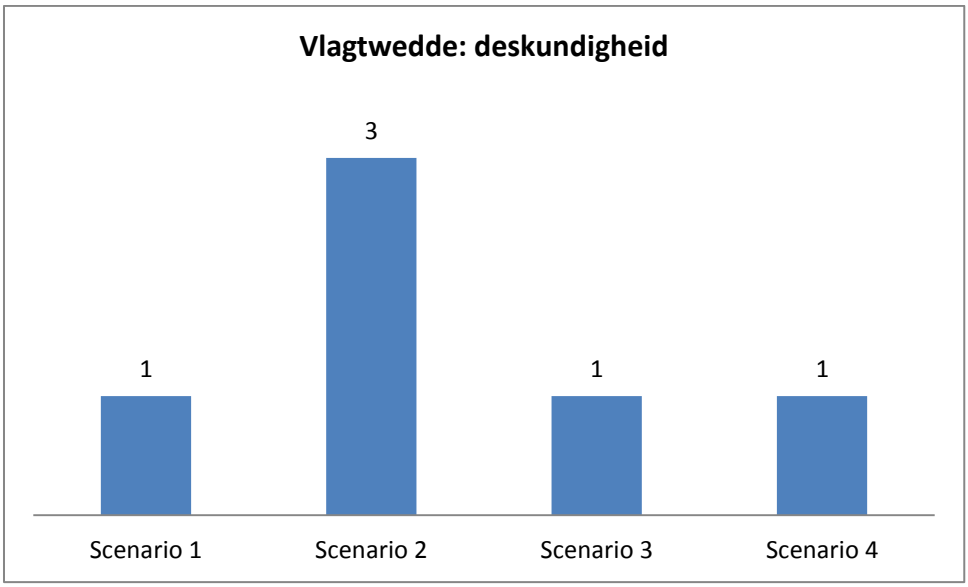
Ten Boer: score 80, scenario 2 (n=5; 0 Evi's zijn ongeschikt)

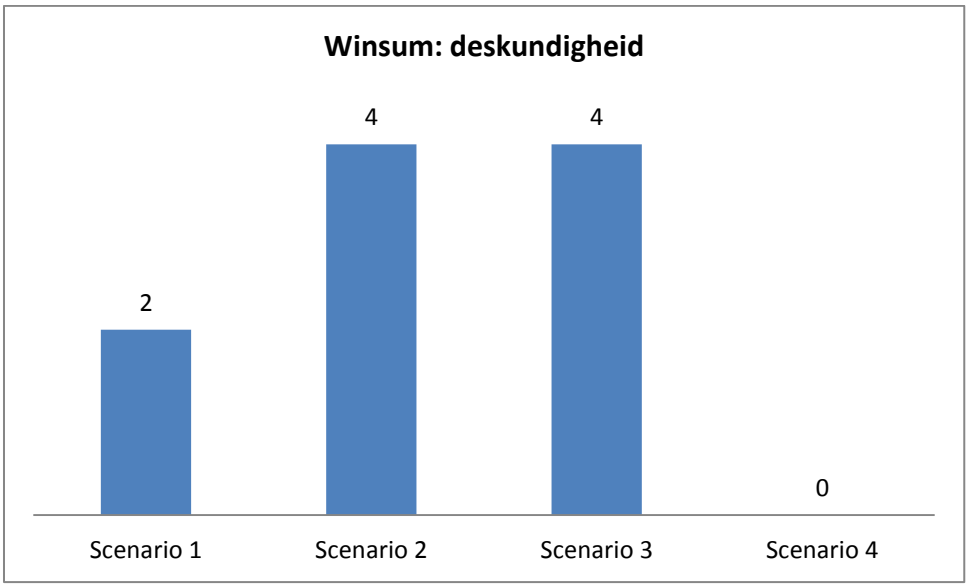
Veendam: score 76, scenario 1.9 (n=12; 1 Evi is ongeschikt)

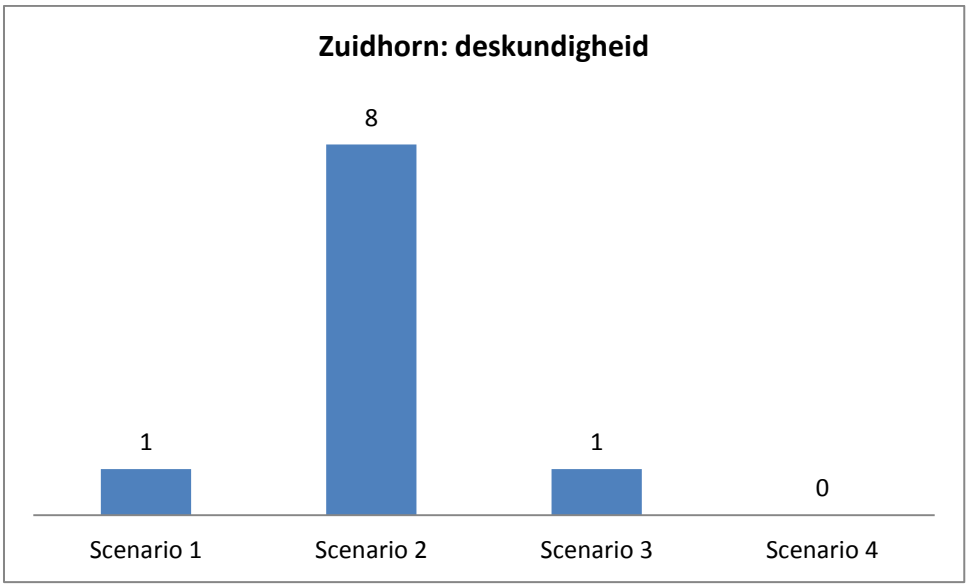
Vlagtwedde: score 93, scenario 2.3 (n=9; 3 Evi's zijn ongeschikt)

Winsum: score 88, scenario 2.2 (n=10; 0 Evi's zijn ongeschikt)

Zuidhorn: score 80, scenario 2 (n=10; 0 Evi's zijn ongeschikt)

Knelpunten rond deskundigheidsbevordering

De deskundigheid op het gebied van cultuuronderwijs is nu in beeld gebracht. Om te bepalen hoe K&C de scholen kan ondersteunen bij de ontwikkeling van deze deskundigheid is het van belang te weten waar scholen tegenaan lopen. In deze paragraaf worden daarom de knelpunten beschreven. In totaal is er 82 keer een knelpunt genoemd, waarbij er onderscheid gemaakt kan worden tussen 16 verschillende typen knelpunten. Om te kijken bij welke knelpunten K&C ondersteuning kan bieden maken wij een onderscheid tussen specifieke en aspecifieke knelpunten. Specifieke knelpunten hebben direct te maken met cultuuronderwijs en kunnen door K&C beïnvloed worden, bij aspecifieke knelpunten is dit veel minder het geval. De specifieke knelpunten zijn:

1. Gebrek aan deskundigheid bij het team;
2. Gebrek aan deskundigheid in het algemeen;
3. Cultuuronderwijs heeft geen prioriteit;
4. ICC-er is vertrokken;
5. School is er nog niet aan toe;
6. Gebrek aan financiële middelen;
7. Problemen bij het uitvoeren van de doorgaande leerlijn;
8. Problemen bij zichtbaarheid van de visie.

De aspecifieke knelpunten zijn:

9. De school is klein en heeft weinig personeel;
10. Er zijn problemen in het team;
11. De school sluit of fuseert;
12. Tijdgebrek;
13. De school moet wennen aan de nieuwe situatie;
14. Gebrek aan zelfvertrouwen;
15. De school houdt zich bezig met speciaal onderwijs;
16. Werkdruk.

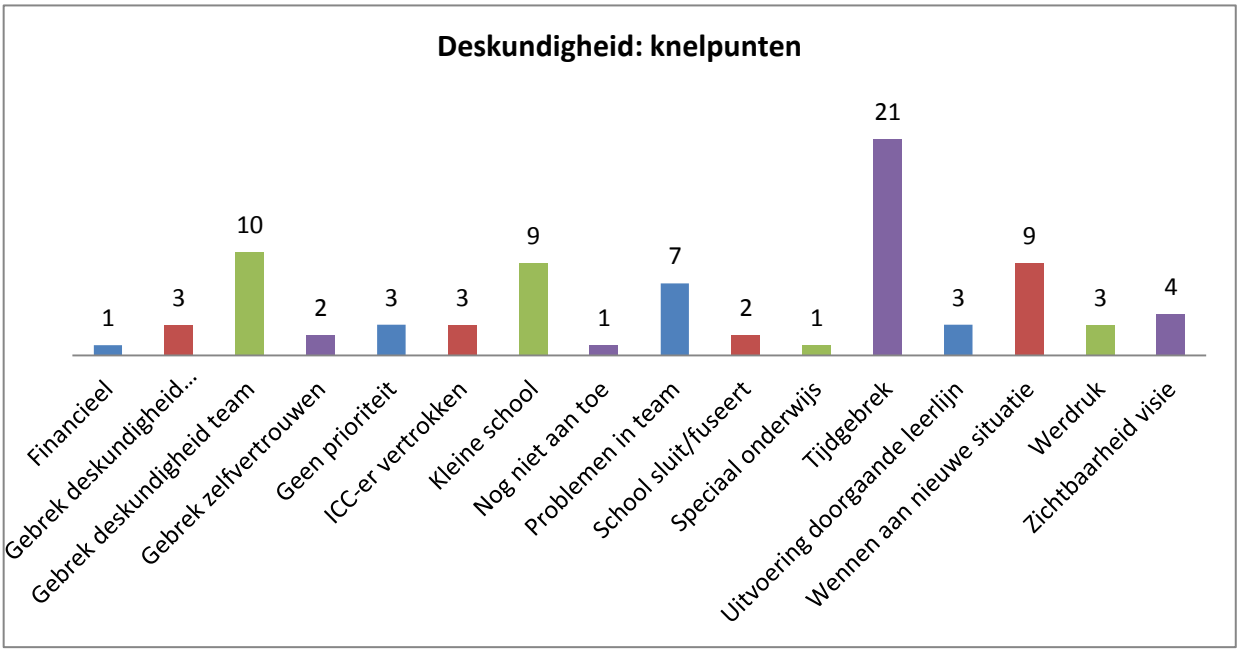

Fig. 17: Hoe vaak worden bepaalde knelpunten genoemd?

Het knelpunt 'Tijdgebrek' wordt veruit het meest genoemd. 'Gebrek deskundigheid team', 'kleine school' en 'wennen aan nieuwe situatie' worden ook vaak genoemd. Het 'wennen aan nieuwe situatie' hangt samen met het feit dat een aantal scholen in Groningen aangeeft bezig te zijn met een fusie of samen te (willen) werken met andere scholen op het gebied van cultuuronderwijs.

Evaluatie en advies

Heeft Cultuureducatie met Kwaliteit Groningen bijgedragen aan de deskundigheidsbevordering zoals die in de voorgaande paragrafen is beschreven, en zo ja, hoe? En hoe zou K&C de scholen verder in dit proces kunnen ondersteunen? Deze vragen worden in deze laatste paragraaf beantwoord. K&C heeft met Cultuureducatie met Kwaliteit Groningen op (ten minste) drie manieren bijgedragen aan deskundigheidsbevordering op de Groningse basisscholen:

1. *Er is geld beschikbaar gesteld:* door scholen subsidie te geven waarmee ze een medewerker kunnen opleiden tot ICC-er, waarmee reeds aanwezige ICC-ers na- en bijscholingscursussen kunnen volgen, of waarmee ze externe deskundigheid in kunnen huren;
2. *Er zijn mogelijkheden geboden om het geld aan deskundigheidsbevordering uit te geven*: er worden door CultuurClick/Vrijdag cursussen en teamtraining aangeboden. Ook is er een vernieuwde ICC-cursus, die gevalideerd is door het Leraren-register;
3. *Scholen zijn gestimuleerd om het geld aan deskundigheidsbevordering uit te geven:* door via de gemeentelijke netwerken en regiobijeenkomsten (informatiebijeenkomsten) te wijzen op

het belang van deskundigheidsbevordering; door scholen te stimuleren om het budget te gebruiken voor deskundigheidsbevordering.

Een ruime meerderheid van de scholen heeft een ICC-er. De weg naar de scholing van een ICC-er is dus gevonden. Wat betreft de behoefte van scholen op het gebied van scholing, wordt met name het bevorderen van (vak)inhoudelijke kennis genoemd. K&C biedt hiervoor vakinhoudelijke ICC-modules aan. Ook teamscholingen zijn mogelijk. K&C zou scholen die al verder zijn in de ontwikkeling van hun deskundigheid kunnen stimuleren om andere scholen te ondersteunen en 'mee te nemen'.

K&C kan de scholen ondersteunen bij het aanpakken van de eerder in dit hoofdstuk genoemde knelpunten. We kijken eerst naar het meest genoemde specifieke knelpunt.

- *Gebrek aan deskundigheid bij het team*

Wanneer scholen een ICC-er hebben, hoeft dit nog niet te betekenen dat ze ook over goede vakdocenten beschikken. Zo is er bijvoorbeeld vaak geen leerkracht muziek aanwezig, en dat is iets dat de ICC-er niet alleen kan opvangen. Een oplossing zou kunnen zijn dat vakdocenten meer gaan 'poolen' – dat ze lesgeven op meerdere scholen. Ook kunnen stagiaires worden ingezet (van bijvoorbeeld het Prins Claus Conservatorium, Opleiding Docent Muziek) om een team te ondersteunen. Het schoolteam kan leren van gespecialiseerde mensen en men heeft meer tijd om zich bezig te houden met de eigen deskundigheid. Dit kan ook bijdragen aan de oplossing van een aspecifiek knelpunt, namelijk 'Tijdgebrek'. Ondanks dat het niet eenvoudig is om advies te geven met betrekking tot aspecifieke knelpunten, willen wij hier toch een poging wagen. De meest voorkomende aspecifieke knelpunten zijn:

- *De school is klein en heeft weinig personeel;*
- *De school moet wennen aan de nieuwe situatie;*
- *Tijdgebrek.*

K&C kan een stappenplan ontwikkelen voor scholen die moeten wennen aan een nieuwe situatie. Kleine scholen kunnen de krachten bundelen met behulp van K&C waardoor ze meer mogelijkheden krijgen.

Samenvatting

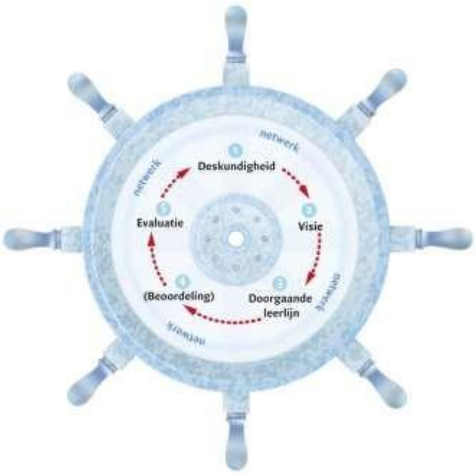
Scholen die over een ICC-er beschikken zijn naar verhouding vaker tevreden dan ontevreden over de aanwezige deskundigheid. 77% van de deelnemende scholen beschikt over een ICC-er. De meeste scholen met een ICC-er willen zich verder ontwikkelen en dan vooral op het vlak van de disciplines en vakinhoudelijke kennis.

Scholen met een ICC-er in opleiding zijn vaker ontevreden dan tevreden over de aanwezige deskundigheid. Dit kan komen doordat ze door de ICC-opleiding te weten zijn gekomen wat er verbeterd kan worden op cultureel gebied binnen hun school. Ongeveer 5% van alle deelnemende scholen laat op dit moment een ICC-er opleiden. Tien scholen willen zich ontwikkelen en hierbij ligt de focus met name op het vlak van de inhoudelijke kennis en visie/beleid.

Scholen zonder ICC-er zijn vaker ontevreden dan tevreden over de aanwezige deskundigheid. 35 van de 229 deelnemende scholen (ongeveer 15%) beschikken niet over een ICC-er. 43% van de scholen zonder ICC-er is hier ontevreden over. Deze scholen willen graag stappen vooruit maken wat betreft cultuuronderwijs en de ICC-cursus staat daarom in veel gevallen ook al op de planning. Onder de scholen zonder ICC-er hebben er 21 een hulpvraag. Acht scholen willen zich niet ontwikkelen en voldoen daarmee niet aan de eis van de regeling van Cultuureducatie met Kwaliteit Groningen.

Wat betreft deskundigheid bevinden de Groningse scholen zich op dit moment gemiddeld in scenario 2.1: ze maken een begin met scenario 2. De scholen in de gemeente Groningen zijn op het vlak van deskundigheid het verst ontwikkeld: zij bereiken gemiddeld scenario 2.6.

6. Visie

Na het bevorderen van de deskundigheid is het ontwikkelen van een visie op cultuuronderwijs de volgende stap in het proces van kwaliteitsverbetering. In dit hoofdstuk wordt een beeld geschetst van de huidige situatie. Vervolgens worden de provinciale en gemeentelijke resultaten weergegeven. De knelpunten worden benoemd, waarna een advies wordt gegeven.

Visie in beeld

Het ontwikkelen van een visie is een voorwaarde om vraaggericht te kunnen werken: wanneer scholen weten wat ze met cultuuronderwijs willen bereiken, kunnen ze (gericht) met een vraag naar een culturele aanbieder gaan. In *Doelstellingen in beeld* is opgemerkt dat de aanwezigheid van een visie daarnaast een voorwaarde is voor het ontwerpen van een doorgaande leerlijn: ook daarvoor moet men weten wat men met het cultuuronderwijs wil bereiken.

De 'subdoelstelling' visie in de ambitiescenario's als volgt geoperationaliseerd:[6]

Scenario 1: geen visie;

Scenario 2: eigen visie, vastgelegd in beleidsstuk;

Scenario 3: eigen visie, vastgelegd in beleidsstuk, budget geoormerkt voor activiteiten;

Scenario 4: eigen visie, vastgelegd in beleidsstuk dat is geïntegreerd in het schoolplan.

Met behulp van Evi kan bepaald worden hoeveel scholen beschikken over een visie. In deze eerste paragraaf wordt een beeld geschetst aan de hand van twee modellen. Scholen in het eerste model hebben een visie op cultuuronderwijs omschreven, scholen in het tweede model (nog) niet.

Model 1: de school heeft een visie op cultuuronderwijs omschreven (scenario 2, 3 en 4)

Van de 229 deelnemende scholen geven 171 scholen aan een visie op cultuuronderwijs te hebben. Dit is een percentage van ongeveer 75%.

[6] Zernitz, Zoë. 'Cultuureducatie met Kwaliteit Drenthe: Doelstellingen in Beeld'. Groningen/Assen: RUG, 2014.

Bij een omschreven visie kan onderscheid worden gemaakt tussen algemene en schoolspecifieke doelstellingen. De meeste scholen hebben schoolspecifieke doelstellingen waarin het belang van cultuuronderwijs wordt benoemd. Een voorbeeld van een algemene doelstelling is:

> *Wij vinden cultuuronderwijs belangrijk omdat wij van mening zijn dat culturele verworvenheden overgedragen moeten worden. Cultuuronderwijs geeft een beeld van de cultuuruitingen in actueel en historisch perspectief. Het draagt bij aan de toekomst van de kinderen, zodat zij op een adequate manier kunnen participeren in de samenleving. Kunst en cultuur vormen daarbij een belangrijk onderdeel. Aan onze kinderen willen wij de ruimte bieden voor individuele ontwikkeling door het opdoen van persoonlijke, vormende ervaringen. Cultuuronderwijs vinden wij tevens belangrijk omdat het bijdraagt toch een rijker leerklimaat. Het biedt gelegenheid tot creatief, scheppend bezig zijn, zowel individueel als gemeenschappelijk. Cultuur biedt inspiratie en nodigt uit tot eigen initiatief op meerdere intelligenties.*(P282)

De scholen geven in hun algemene doelstellingen wel aan wat het belang van cultuuronderwijs is, maar doen dit niet op een manier die specifiek is voor de school. Deze algemene visie geeft dan ook weinig ondersteuning bij het maken van keuzes op het gebied van cultuuronderwijs. Wanneer een school wel ook schoolspecifieke doelstellingen formuleert, kunnen er meer gerichte keuzes worden gemaakt die aansluiten bij de identiteit van de school. Er zijn 99 scholen met schoolspecifieke doelstellingen.

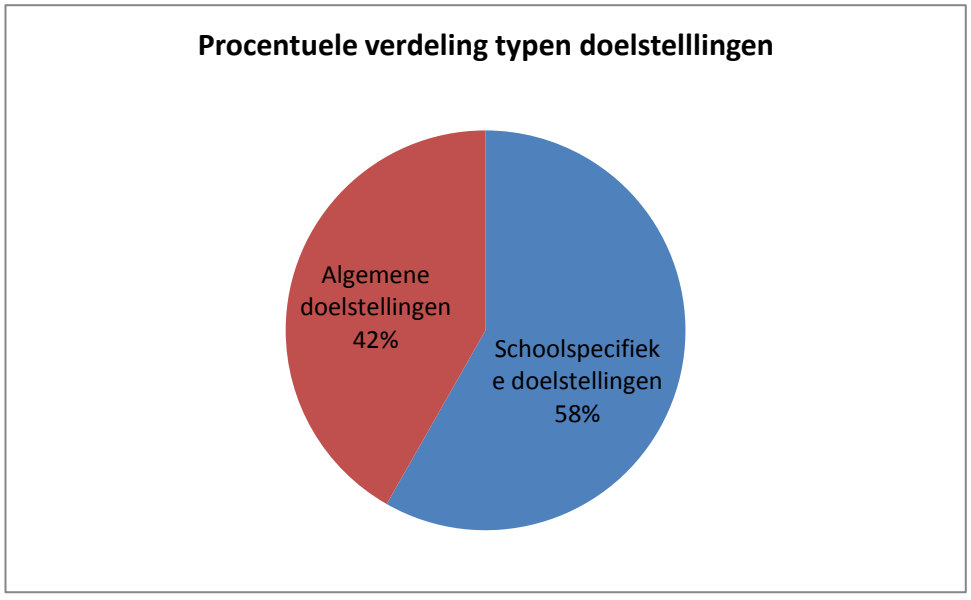

Fig. 18: Procentuele verdeling van de typen doelstellingen die door de scholen met een visie worden genoemd.

106 scholen met een visie geven aan tevreden te zijn met die visie, dit is een percentage van ongeveer 63%. 26 van de scholen zijn ontevreden (15%) en 38 scholen geven geen of een neutraal oordeel (22%).

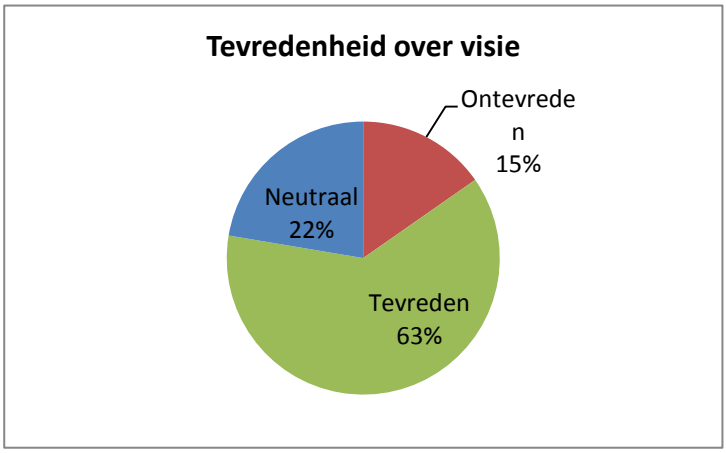

Fig. 19: De procentuele verdeling van de tevredenheid m.b.t. visie.

De scholen met een visie die ontevreden zijn geven veelvuldig aan dat hun visie een update nodig heeft. Tevens wordt gesteld dat de visie (nog) onvoldoende zichtbaar is:

> *Op dit moment is ons beleidsplan verouderd. De aankomend ICC-er is inmiddels gestart om een actueel beleidsplan uit te werken.* (P294)

> *De visie is onvoldoende zichtbaar. Er is een verdere uitbouw van het programma nodig om de zichtbaarheid te vergroten. Er zijn op dit moment te weinig concrete 'ankers' van de visie in het programma aanwezig.* (P287)

Uiteindelijk willen 91 scholen die een visie hebben zich verder ontwikkelen en 79 scholen geven aan dit niet te willen. De laatstgenoemde zijn tevreden met hun visie. Van de scholen die zich op dit vlak wel willen ontwikkelen geven 85 scholen aan dat ze weten hoe ze dat gaan doen. In de meeste gevallen willen ze het (cultuur)beleidsplan herschrijven. Ook worden het volgen van een ICC-cursus en overleg binnen het team regelmatig genoemd.

> *We hebben voor het schooljaar 2016/2017 op de planning staan om het cultuureducatieplan te herschrijven en dit met het team te delen en te dragen.* (P306)

> *Tijdens de ICC-cursus zal (naam persoon) met het cultuurplan aan de slag gaan.* (P313)

> *Minimaal 1 keer per jaar op de agenda van het team zetten om dit tussen alle oren te krijgen* (P432)

Een aantal scholen geeft aan de deskundigheid van de ICC-er te willen gebruiken bij het verder ontwikkelen van een visie. Negentig scholen (39%) hebben een hulpvraag.

Samenvattend: De meerderheid van de deelnemende scholen (75%) heeft een visie op cultuuronderwijs omschreven. Er zijn meer scholen (58%) met schoolspecifieke dan met algemene doelstellingen. Dit is positief, want het is belangrijk dat scholen een plan schrijven dat betrekking heeft op hun eigen situatie. De meeste scholen met een visie zijn daar tevreden over (63%). 91 scholen met een visie willen zich verder ontwikkelen, terwijl 79 scholen dit niet willen. Een hulpvraag is aanwezig bij 39% van de scholen.

Model 2: de school heeft geen visie op cultuuronderwijs omschreven (scenario 1)
In totaal beschikken 34 scholen (35%) niet over een visiedocument[7] met betrekking tot cultuuronderwijs. De meeste scholen hebben (nog) geen visie, omdat ze er geen prioriteit aan geven.

> *Staat nog niet in ons meerjarenplan opgenomen. Andere onderwijszaken moesten eerder afgehandeld worden*. (P376)

Een andere reden voor het ontbreken van een visie is het sluiten of fuseren van scholen. Dit wordt geïllustreerd door onderstaand citaat:

> *We zijn bezig met een fusie. Binnen dat traject ontwikkelen we een nieuwe visie op onderwijs voor in de nieuwe school, waarin wetenschap, techniek en cultuur een duidelijke rol krijgen.* (P429)

Van de 34 scholen zonder visie willen 32 scholen (94%) zich ontwikkelen op dit gebied, en 29 scholen weten hoe ze dit moeten doen (85%). In de meeste gevallen gaat het om het overleggen met culturele instellingen of binnen het schoolteam:

> *Een goed overleg binnen het team en in samenwerking met het IVAK.* (P297)

> *Dmv een inhoudelijke teamtotaalvergadering visie formuleren en van daaruit doelstellingen en beleid bepalen. Daarvoor gebruiken we graag de*

[7] Er is een aantal scholen dat niet is meegeteld in model 1 en 2. Deze scholen zijn óf bezig met het maken van een visie (18 scholen), óf ze hebben wel een visie, maar deze staat niet op papier (6 scholen).

hulp van CultuurClick of Vrijdag. (P469)

Het volgen van een ICC-cursus wordt ook meermalen genoemd:

Door het gaan volgen van een gedegen icc cursus. De deskundigheid die daar wordt opgedaan, kan weer teruggekoppeld worden naar het team. (P391)

21 scholen geven aan een hulpvraag te hebben.

Samenvattend: 34 van alle deelnemende scholen hebben geen visie (15%). 32 scholen zonder visie willen zich ontwikkelen (94%) en dit wil men met name doen door te overleggen. 21 scholen hebben een hulpvraag.

De resultaten: de Evi visie-piramide

Hieronder worden de piramide-scores voor het onderdeel visie weergegeven. Eerst worden de scores op provinciaal niveau gegeven, gevolgd door de scores per gemeente. Twintig vragenlijsten zijn niet meegenomen in de berekeningen omdat de aangevinkte piramides niet overeenkwamen met de antwoorden op de open vragen.

Visie: de Evi-piramide voor Groningen

Het aantal scholen per scenario is aangegeven in onderstaand staafdiagram:

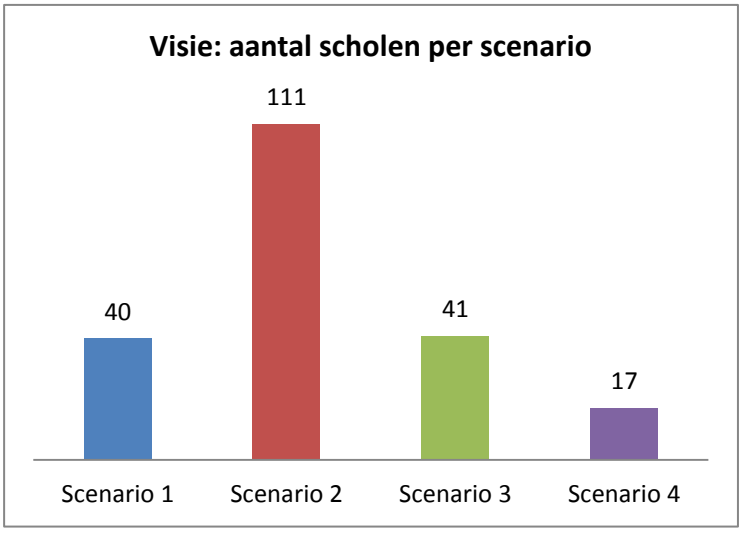

Fig. 20: Het aantal scholen per scenario.

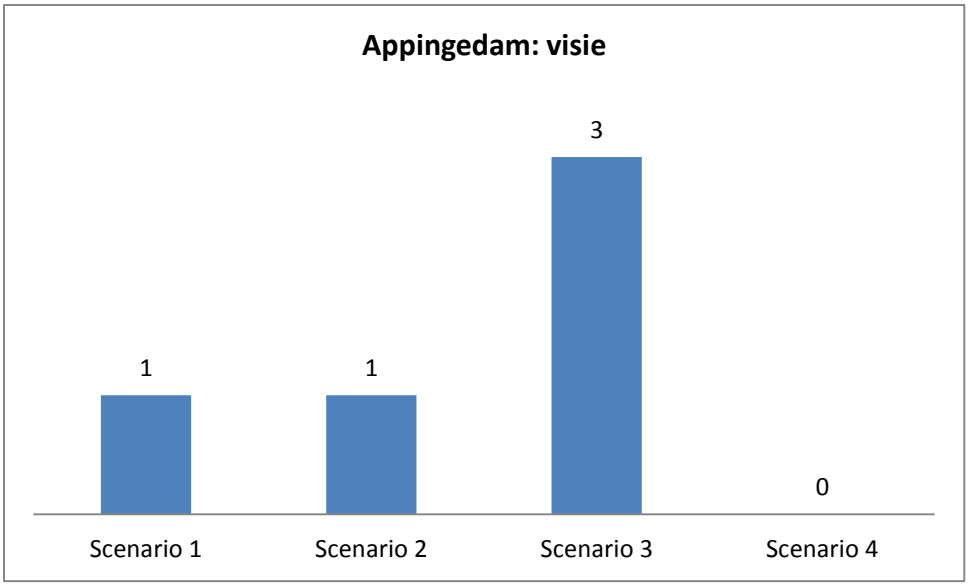
De meeste scholen bevinden zich in scenario 2. Er zitten bijna evenveel scholen in scenario 1 als in scenario 3 (dit was ook het geval voor het onderdeel 'deskundigheid'). De minste scholen zitten in scenario 4. De gemiddelde score van de scholen is 87 waarmee de deelnemende scholen samen gemiddeld in scenario 2.2 zitten.

Deze uitkomst bevestigt de uitkomst bij het onderdeel deskundigheid: de meeste scholen bevinden zich in scenario 2.

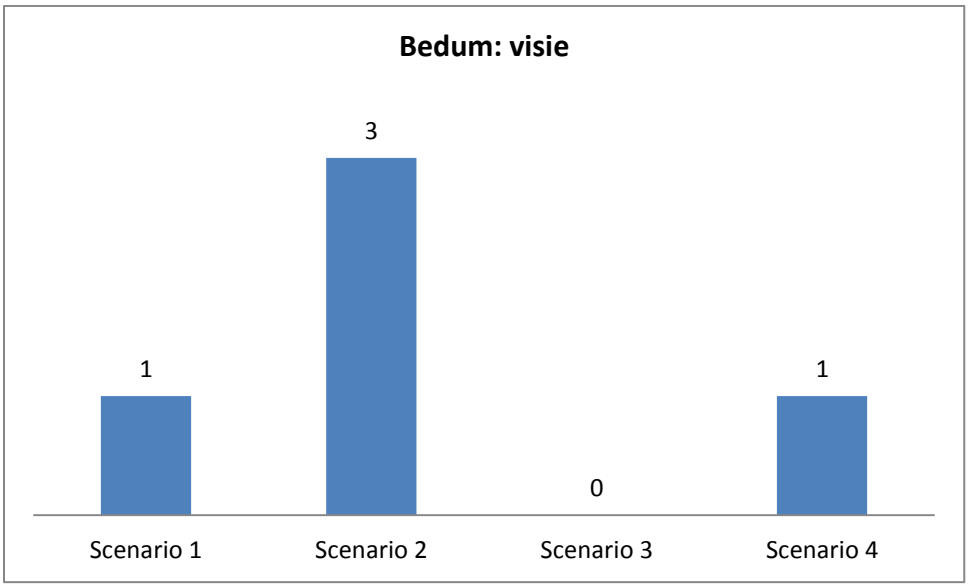
Visie: de Evi-piramide per gemeente

Hieronder worden de scores per gemeente in een staafdiagram weergegeven.

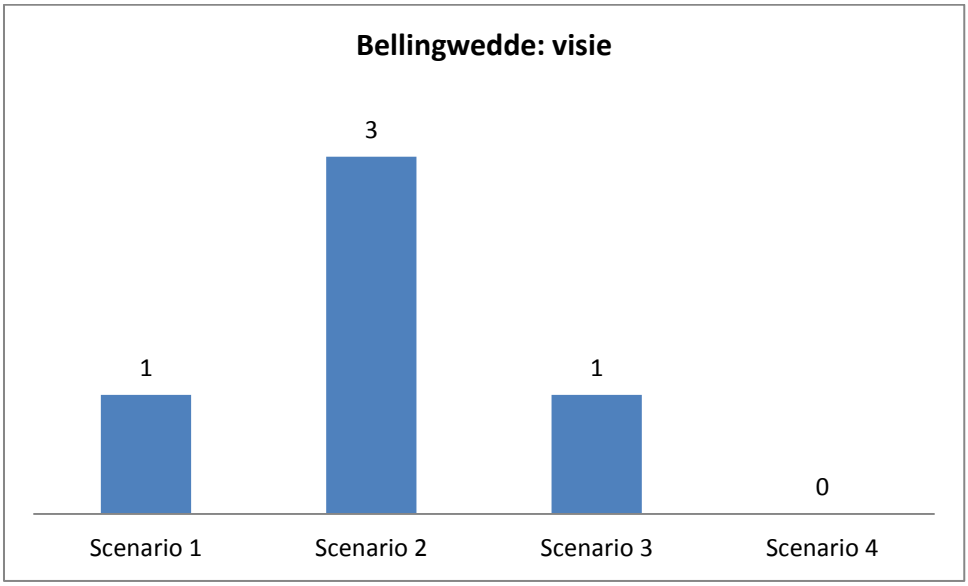
Appingedam: score 96, scenario 2.4 (n=5; 0 Evi's zijn ongeschikt)

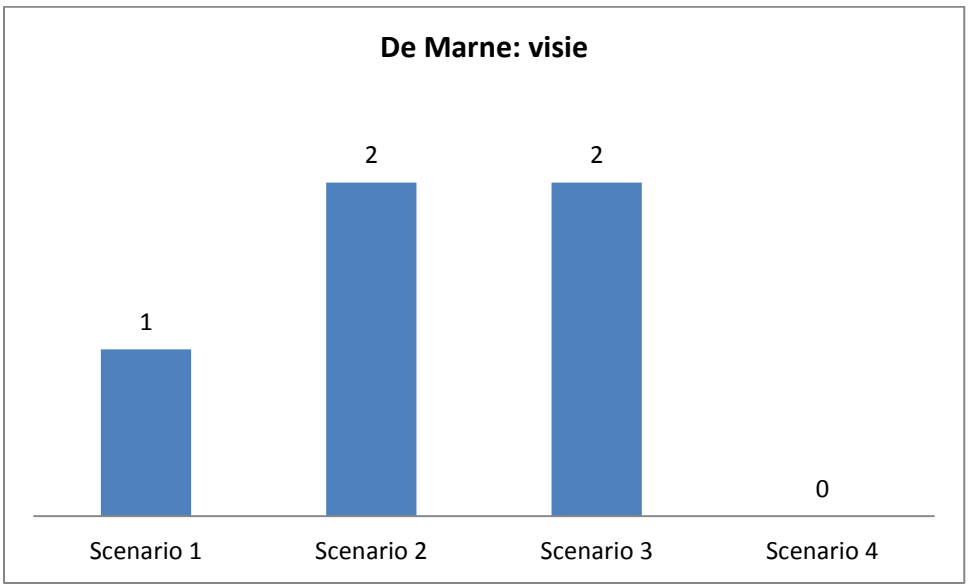
Bedum: score 88, scenario 2.2 (n=7; 2 Evi's zijn ongeschikt)

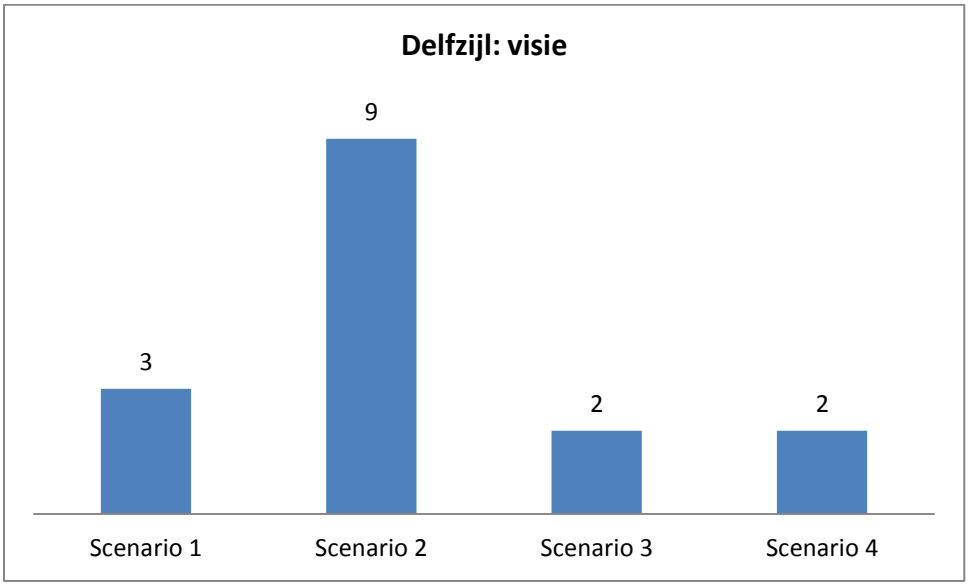
Bellingwedde: score 80, scenario 2 (n=5; 0 Evi's zijn ongeschikt)

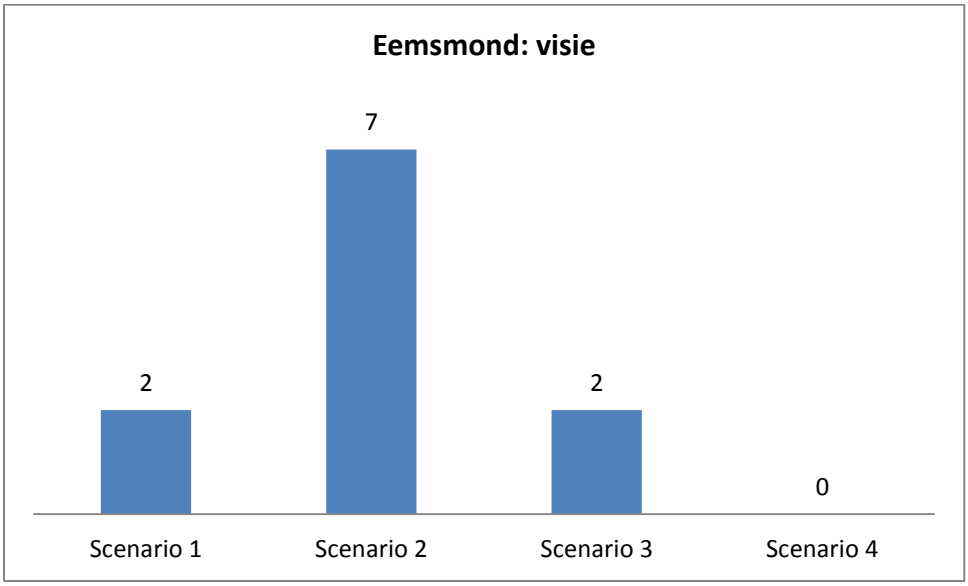
De Marne: score 88, scenario 2.2 (n=5; 0 Evi's zijn ongeschikt)

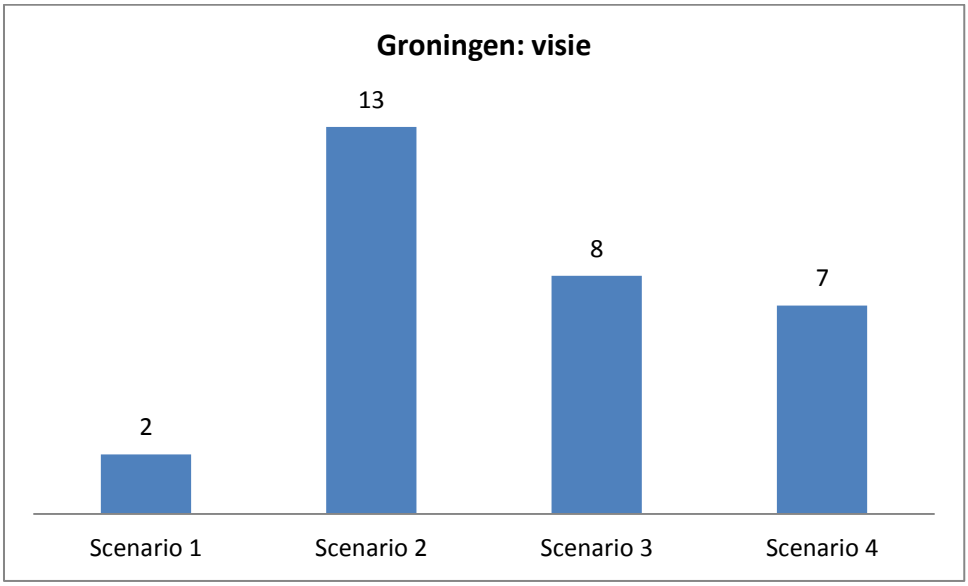
Delfzijl: score 88, scenario 2.2 (n=18; 2 Evi's zijn ongeschikt)

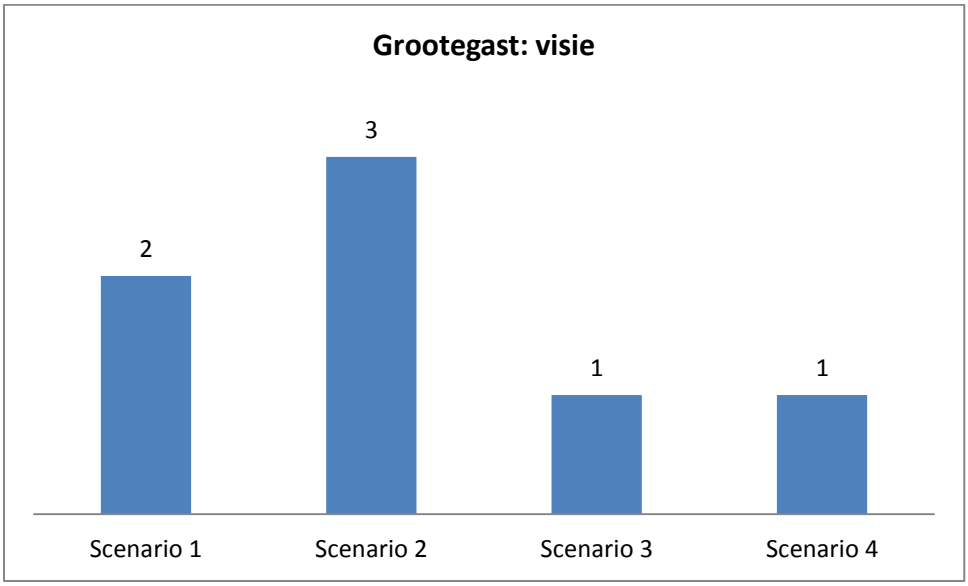
Eemsmond: score 80, scenario 2 (n=11; 0 Evi's zijn ongeschikt)

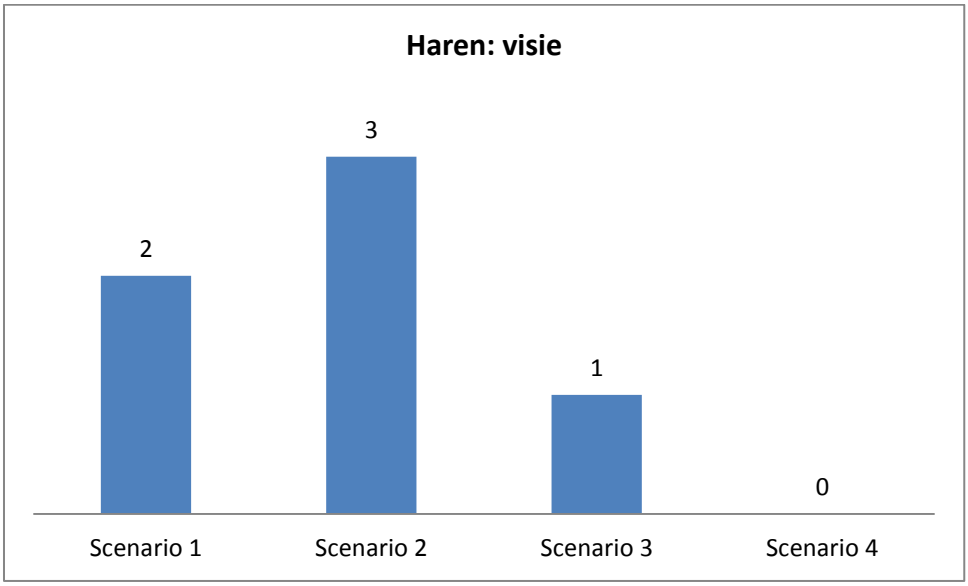
Groningen: score 107, scenario 2.7 (n=33; 3 Evi's zijn ongeschikt)

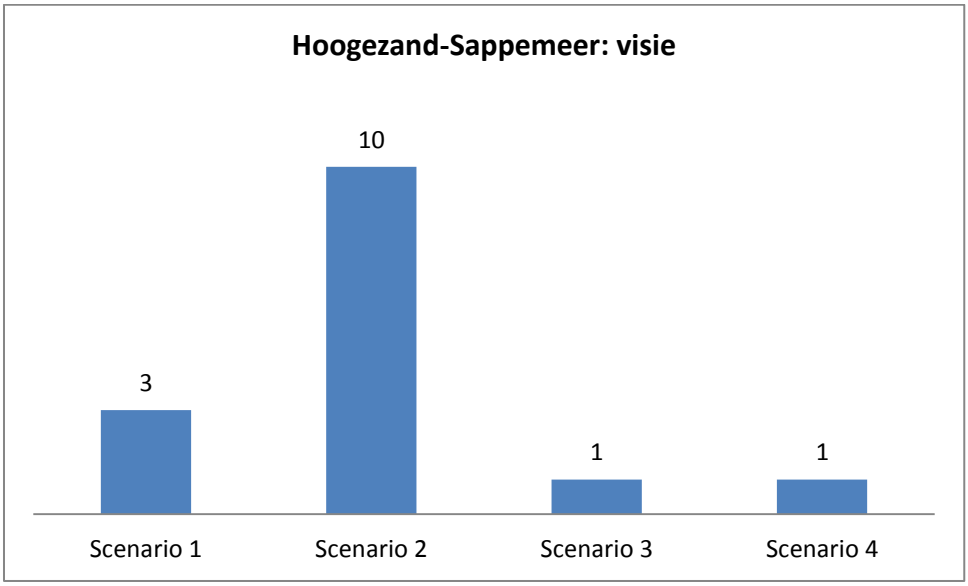
Grootegast: score 86, scenario 2.1 (n=7; 0 Evi's zijn ongeschikt)

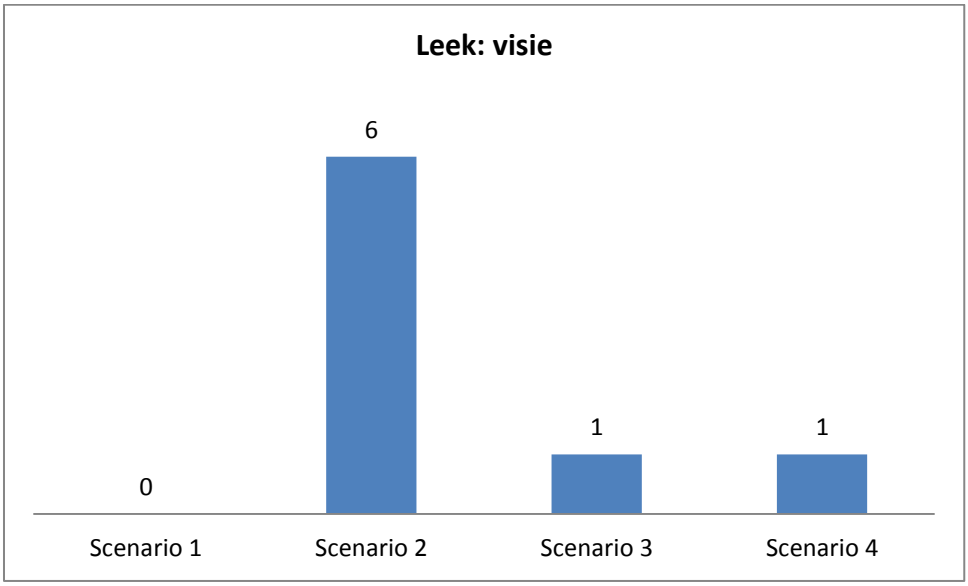
Haren: score 73, scenario 1.8 (n=7; 1 Evi is ongeschikt)

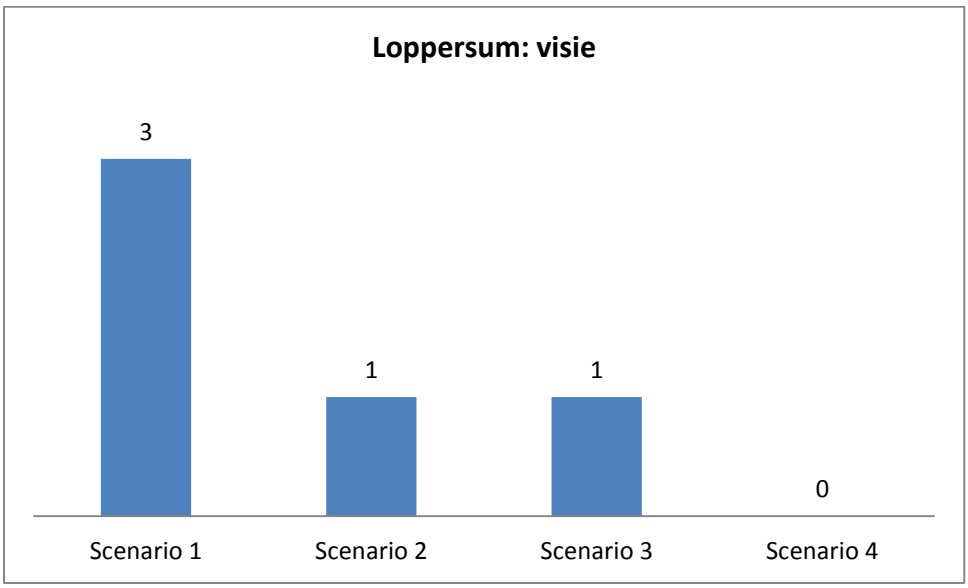
Hoogezand-Sappemeer: score 80, scenario 2 (n=17; 2 Evi's zijn ongeschikt)

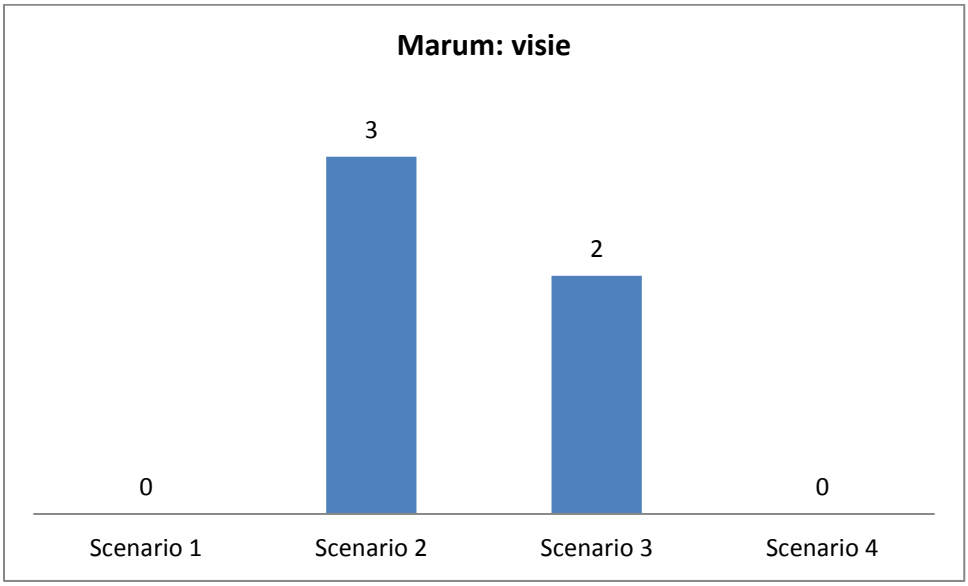
Leek: score 95, scenario 2.4 (n=9; 1 Evi is ongeschikt)

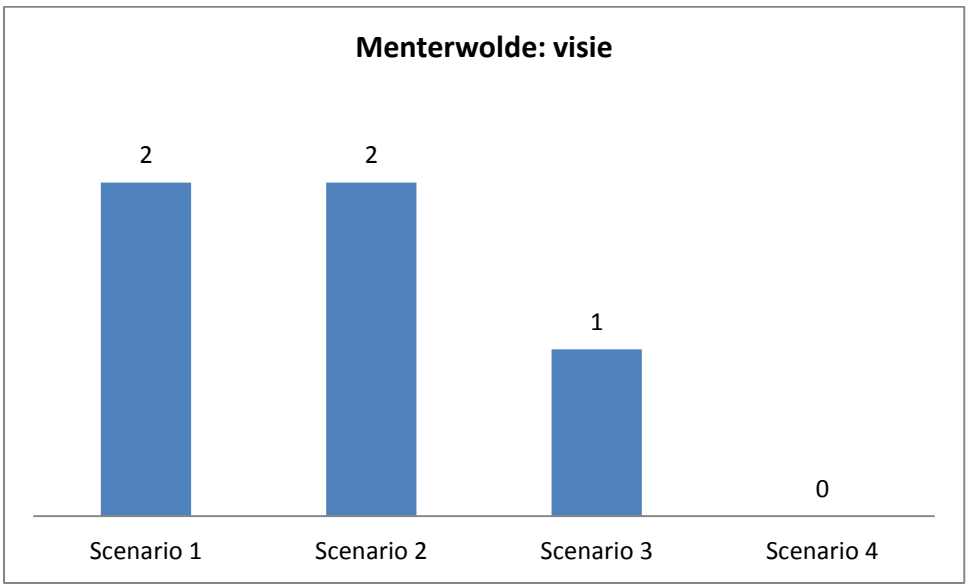
Loppersum: score 64, scenario 1.6 (n=5; 0 Evi's zijn ongeschikt)

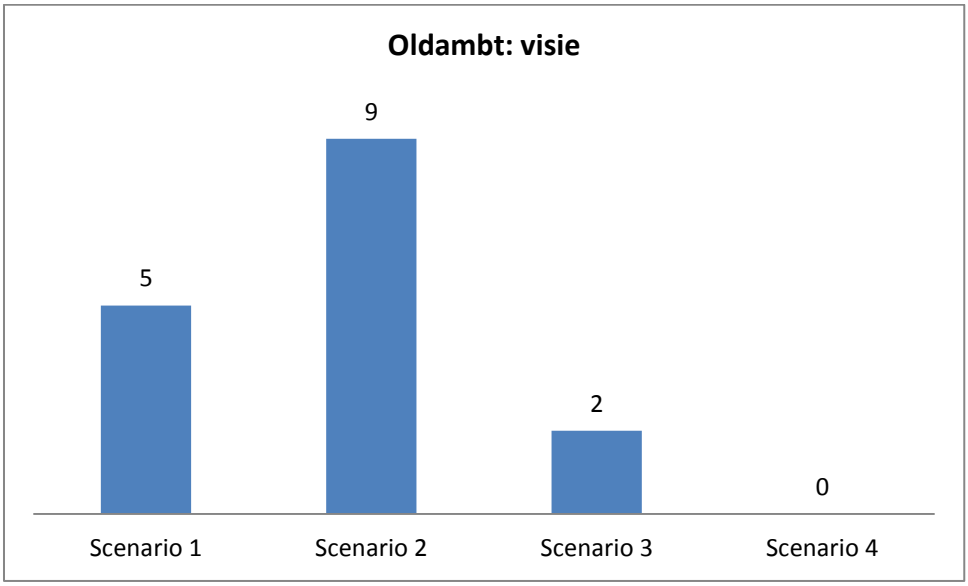
Marum: score 96, scenario 2.4 (n=5; 0 Evi's zijn ongeschikt)

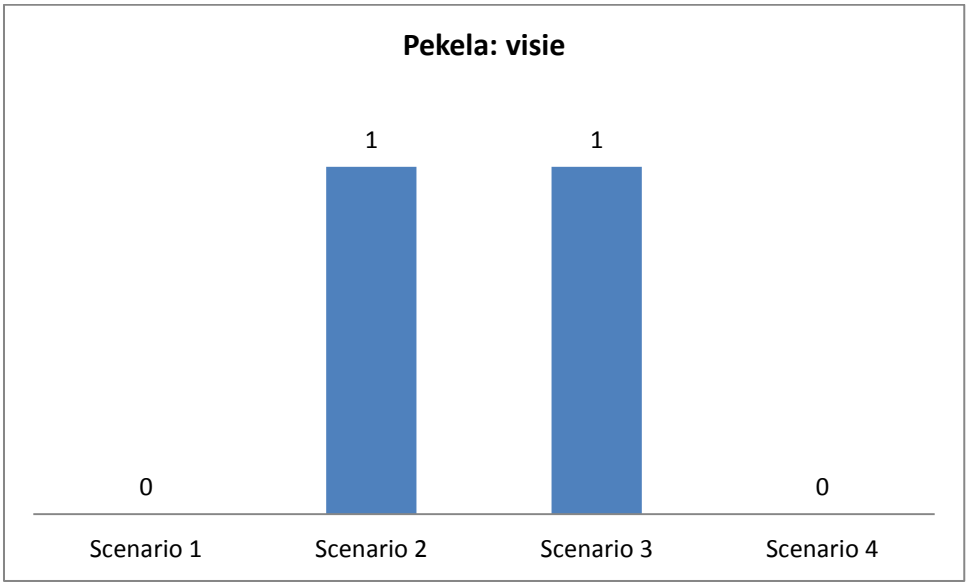
Menterwolde: score 72, scenario 1.8 (n=7; 2 Evi's zijn ongeschikt)

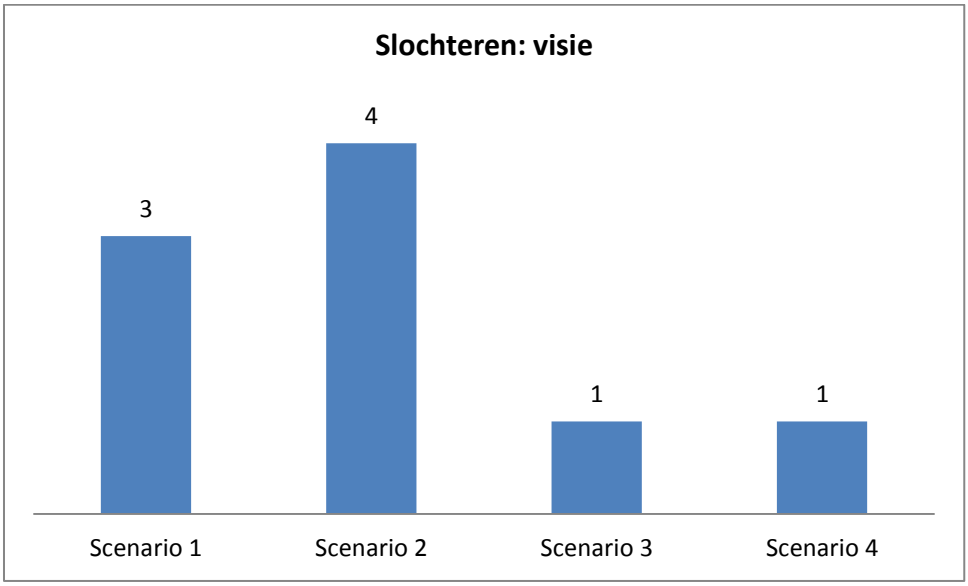
Oldambt: score 73, scenario 1.8 (n=17; 1 Evi is ongeschikt)

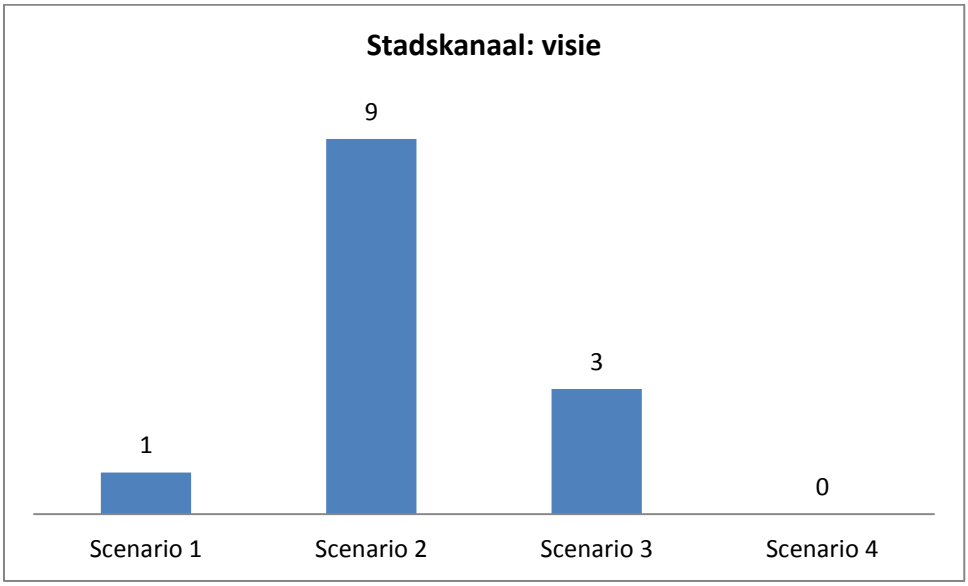
Pekela: score 100, scenario 2.5 (n=2; 0 Evi's zijn ongeschikt)

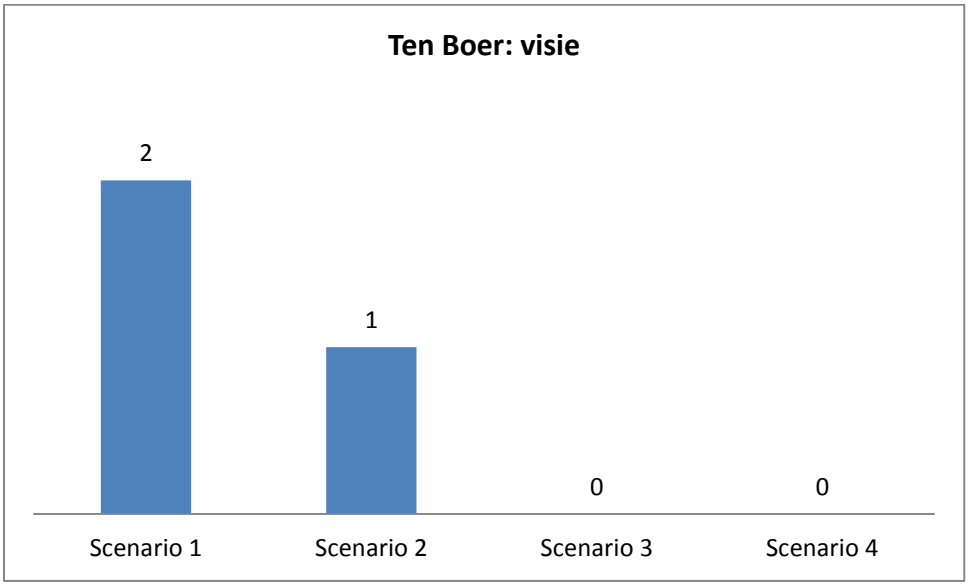
Slochteren: score 80, scenario 2 (n=10; 1 Evi is ongeschikt)

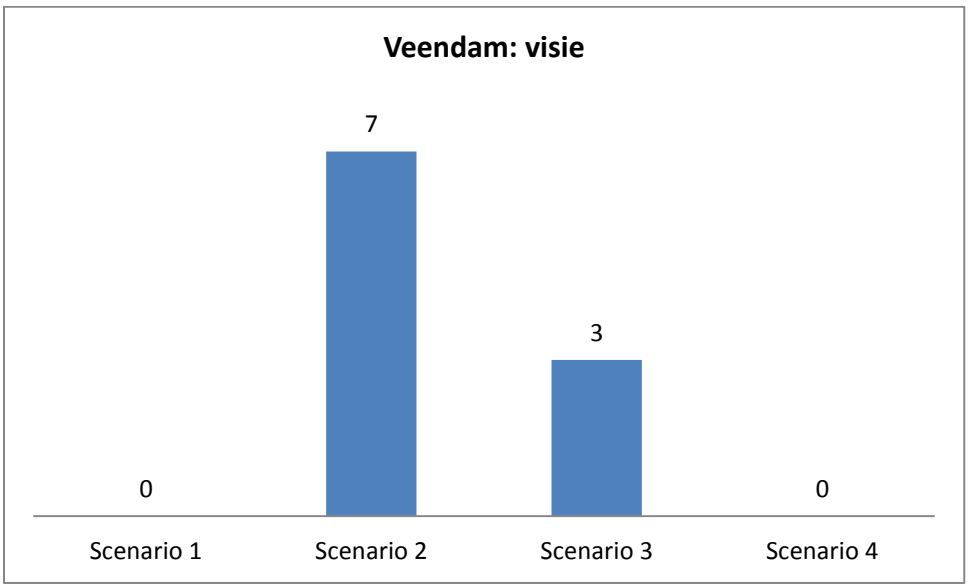
Stadskanaal: score 80, scenario 2 (n=14; 0 Evi's zijn ongeschikt)

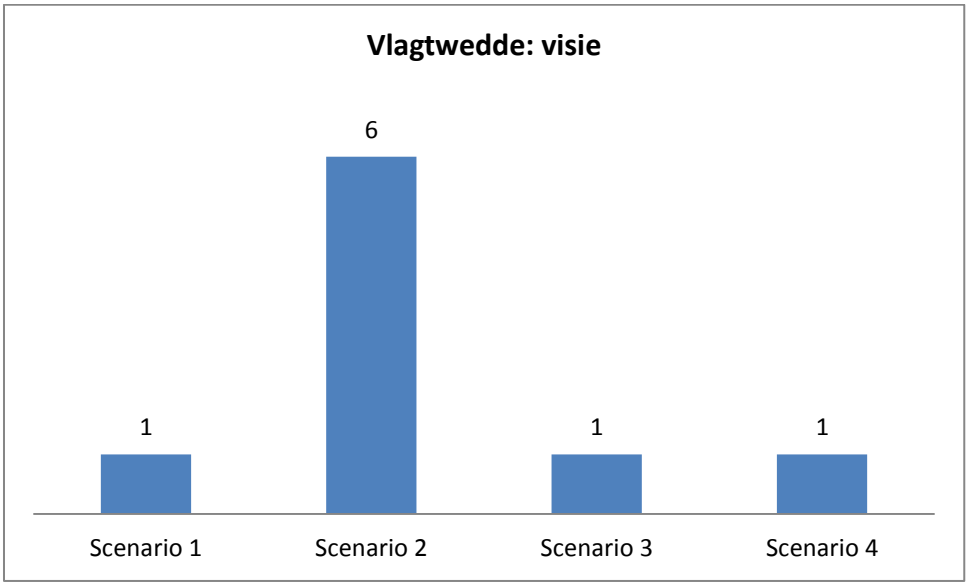
Ten Boer: score 53, scenario 1.3 (n=5; 2 Evi's zijn ongeschikt)

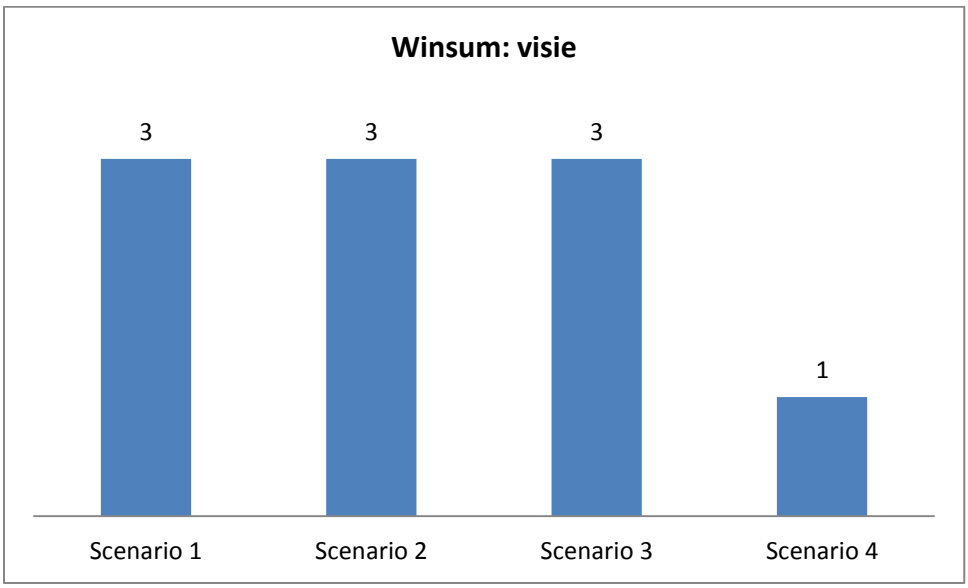
Veendam: score 92, scenario 2.3 (n=12; 2 Evi's zijn ongeschikt)

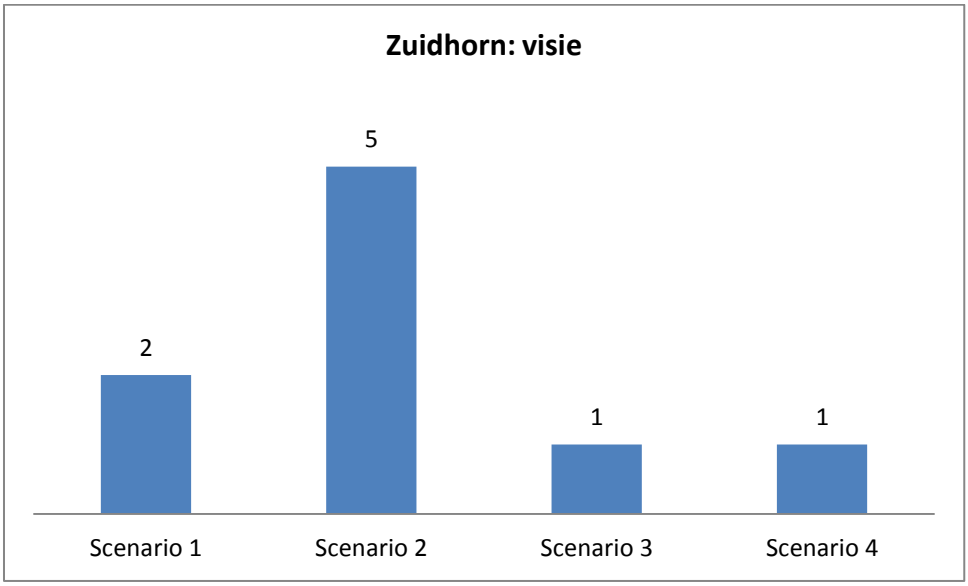
Vlagtwedde: score 89, scenario 2.2 (n=9; 0 Evi's zijn ongeschikt)

Winsum: score 88, scenario 2.2 (n=10; 0 Evi's zijn ongeschikt)

Zuidhorn: score 84, scenario 2.1 (n=10; 1 Evi is ongeschikt)

Knelpunten rond visievorming

In deze paragraaf gaan we in op de door de scholen gesignaleerde knelpunten rond visievorming. Aan de hand van de inventarisatie van knelpunten kan worden nagegaan waar en hoe K&C de scholen hierbij zou kunnen ondersteunen. In 229 ingevulde vragenlijsten is 49 keer een knelpunt genoemd. We onderscheiden 16 typen knelpunten:

1. Gebrek aan financiële middelen;
2. Tijdgebrek ;
3. De ICC-er is vertrokken;
4. Geen prioriteit;
5. De school is er nog niet aan toe;
6. Gebrek aan deskundigheid in het algemeen;
7. Gebrek aan deskundigheid binnen het team;
8. Er zijn problemen in het team;
9. De school sluit of fuseert;
10. Werkdruk
11. De school moet wennen aan een nieuwe situatie;
12. Er zijn knelpunten met betrekking tot de doorgaande leerlijn;
13. Er zijn knelpunten met betrekking tot de uitvoering van de doorgaande leerlijn;
14. Er is een extern knelpunt;
15. De directeur is afwezig of gewisseld;
16. Er is geen behoefte of belangstelling binnen het team.

In onderstaand diagram worden de knelpunten en de aantallen weergegeven:

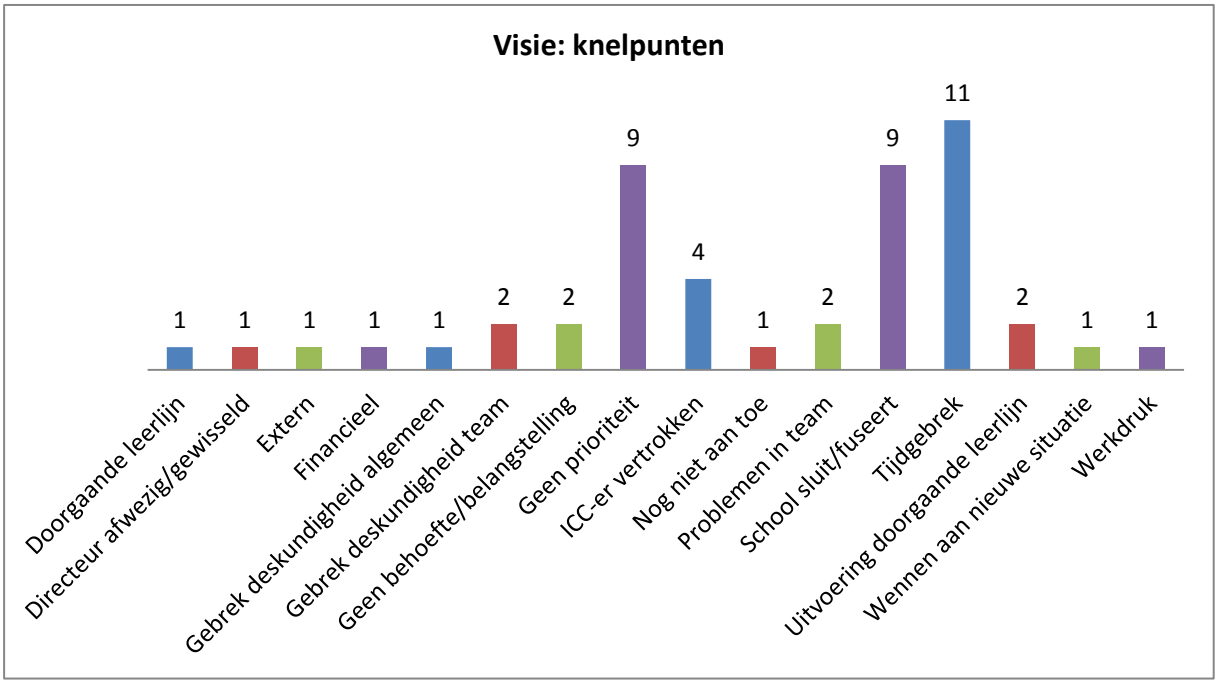

Fig. 21: Aantallen genoemde knelpunten mbt. visie.

Het meest genoemde knelpunt is 'Tijdgebrek'. De knelpunten 'geen prioriteit' en 'school sluit/fuseert' worden daarna het meest genoemd. Mogelijk hangen 'Tijdgebrek en 'Geen prioriteit' met elkaar samen: aan iets dat geen prioriteit heeft zal ook niet veel tijd worden besteed. Met name scholen in scenario 2 noemen tijdgebrek als knelpunt. Deze scholen hebben al wel een visie ontwikkeld, maar hebben moeite om tijd te besteden aan het uitvoeren en bijstellen ervan:

> *Ik vind de visie helder. De visie helpt mij om keuzes te maken. Er zijn knelpunten. Deze knelpunten liggen voornamelijk op het gebied van tijd. Er wordt te weinig tijd gecreëerd vanwege het volle programma. Naast cultuureducatie moeten leerkrachten nog zoveel meer disciplines aanbieden*.(P493)

De visie van deze scholen staat nog niet sterk genoeg en kan daardoor nog niet leidend zijn.

De meeste scholen die knelpunten noemen zijn zich bewust van het belang van cultuuronderwijs maar door verschillende omstandigheden kan hier niet aan gewerkt worden.
Ook in dit hoofdstuk is het van belang om een onderscheid te maken tussen specifieke en aspecifieke knelpunten met betrekking tot visievorming. Dit maakt inzichtelijk waar K&C kan zorgen voor extra ondersteuning. De specifieke knelpunten zijn:

Gebrek aan financiële middelen;

De ICC-er is vertrokken;

Geen prioriteit;

De school is er nog niet aan toe;

Gebrek aan deskundigheid in het algemeen;

Gebrek aan deskundigheid binnen het team;

Er zijn knelpunten met betrekking tot de doorgaande leerlijn;

Er zijn knelpunten met betrekking tot de uitvoering van de doorgaande leerlijn;

Er is geen behoefte of belangstelling binnen het team;

De andere knelpunten zijn aspecifiek, en daarom minder relevant voor K&C. Ze worden dan ook niet meegenomen in dit advies.

Evaluatie en advies

Heeft Cultuureducatie met Kwaliteit bijgedragen aan visievorming - aan de ontwikkeling die in de voorgaande paragrafen beschreven is - en zo ja, hoe? Hoe zou K&C de scholen verder kunnen ondersteunen in dit proces? Deze vragen worden hieronder beantwoord. De regeling Cultuureducatie met Kwaliteit, zoals uitgevoerd door K&C, heeft op de volgende manieren bijgedragen aan visievorming:

1. *Er is geld beschikbaar gesteld:* scholen konden de CMK-subsidie gebruiken om de eigen deskundigheid te vergroten, op basis waarvan ze hun visie (verder) konden ontwikkelen; of om externe deskundigheid in te huren (hulp bij het ontwerpen van een visie, bijvoorbeeld in een adviesgesprek).
2. *Er zijn mogelijkheden geboden om het geld aan visievorming te besteden:* in ICC-cursussen worden de deelnemers begeleid bij het schrijven van een visie. Daarnaast konden cultuurcoaches scholen ondersteuning bieden.
3. *Scholen zijn gestimuleerd om hun visie (verder) te ontwikkelen:* de ambitiescenario's sporen de scholen aan om hun visie (verder) te ontwikkelen.

Met betrekking tot punt 1 kan worden opgemerkt dat een visie in principe geen (extra) geld kost, behalve wellicht in de vorm van taakuren voor de ICC-er. Het geld kan dus worden besteed aan het ontwikkelen, dan wel versterken van de voorwaarde voor visievorming: deskundigheid. In een ICC-cursus wordt de ICC-er in opleiding bijvoorbeeld ondersteund bij het schrijven van een schoolspecifieke visie.

Punt 3 hangt samen met het relatief veelgenoemde knelpunt dat visievorming geen prioriteit heeft. Nog niet alle deelnemende scholen zien het belang (zoals in het kader van CMK wel wordt benadrukt) van een visie op cultuuronderwijs. K&C zou het belang van een goed doordachte visie nog meer kunnen benadrukken en scholen nog meer kunnen stimuleren om in eerste instantie een visie op cultuuronderwijs te ontwikkelen en in tweede instantie verder te werken aan de kwaliteit van die visie (van algemeen naar schoolspecifiek).

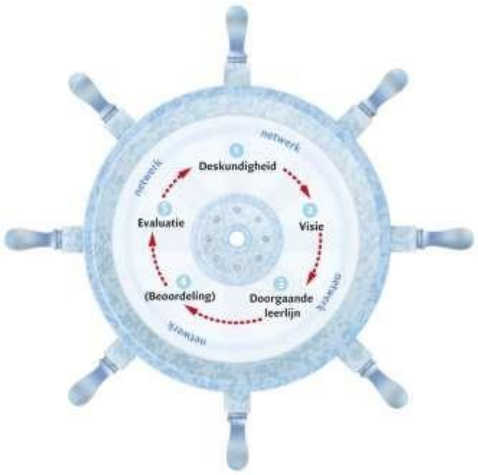
Wat opvalt, is dat scholen met betrekking tot 'visie' een bredere verspreiding over de scenario's laten zien dan het geval was bij 'deskundigheid' (waarbij ze veelal in scenario 2 zaten). De overkoepelende trend is wel dezelfde. Dit kan komen doordat een methode 'er altijd is', dus scholen hebben er wel één (hoog scenario) of géén (laag scenario). Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld een ICC-er (deskundigheid) die ziek of zwanger kan raken en dus kan wegvallen.

Samenvatting

De meerderheid van de scholen beschikt over een uitgeschreven visie op cultuuronderwijs, zoals Cultuureducatie met Kwaliteit ook van hen verlangt. De meeste scholen hebben schoolspecifieke doelstellingen omschreven. Dit is positief, want het is belangrijk dat scholen een plan schrijven dat betrekking heeft op hun eigen situatie. Wanneer een school keuzes moet gaan maken voor de invulling van het onderwijsprogramma, bijvoorbeeld bij het maken van een cultuureducatieplan, is het wenselijk dat de doelstellingen schoolspecifiek zijn (dat ze aansluiten bij de kenmerkende eigenschappen van de school). De meeste scholen met een visie zijn daar tevreden over (63%). 91 scholen met een visie willen zich verder ontwikkelen, terwijl 79 scholen dit niet willen. 34 van alle deelnemende scholen hebben geen visie (15%). 32 scholen zonder visie willen zich ontwikkelen (94%) en dit wil men met name doen door overleg te plegen.
Wat betreft 'visie' bevinden de scholen zich gemiddeld op scenario-niveau 2.2. Scholen in de gemeente Groningen zijn op dit onderdeel het verst: zij bevinden zich gemiddeld op scenario-niveau 2.7. Wat opvalt is dat er bij 'visie' meer diversiteit is in scenario's dan bij de andere onderdelen van Evi.

7. Doorgaande leerlijn

Na de onderdelen ‘deskundigheid’ en ‘visie’ is de volgende stap in het cyclische proces het werken aan een doorgaande leerlijn cultuuronderwijs. Hierbij gaat het om het creëren van samenhang. In dit hoofdstuk wordt de stand van zaken op dit gebied weergegeven. Hoeveel scholen hebben een doorgaande leerlijn? Op welke manier brengen scholen samenhang in hun cultuuronderwijs aan? Vervolgens worden de provinciale en gemeentelijke resultaten weergegeven. We sluiten af met een advies voor K&C.

De doorgaande leerlijn in beeld

Een doorgaande leerlijn draait om het aanbrengen van samenhang in het lesprogramma. De samenhang kan niet of nauwelijks aanwezig zijn of is juist sterk aanwezig in de vorm van een uitgewerkte leerlijn. In de ambitiescenario’s ziet dit er als volgt uit:[8]

1. Scenario 1: er is weinig samenhang in het lesprogramma. Activiteiten beklijven niet, omdat ze niet opgenomen zijn in een leerlijn.
2. Scenario 2: er is een structureel cultureel programma met activiteiten. Dit is geen leerlijn maar een culturele ervaringslijn: de ervaringen die kinderen tijdens de activiteiten op doen, zijn op elkaar afgestemd.
3. Scenario 3: er is een vastgelegde doorlopende leerlijn met horizontale en/of verticale samenhang.
4. Scenario 4: er is een vastgelegde doorlopende leerlijn die zowel horizontaal als verticaal samenhangt.

In deze paragraaf wordt allereerst gekeken naar de gebruikte onderwijsvormen. Vervolgens worden de resultaten weergegeven met behulp van drie modellen. Model 1 beschrijft de scholen met een doorgaande leerlijn (scenario 3 en 4), model 2 geeft de scholen met enigszins samenhangend cultuuronderwijs in de vorm van een culturele ervaringslijn (scenario 2). In dit model wordt wel nagedacht over de samenhang tussen de culturele activiteiten. Model 3 beschrijft de uitkomsten van scholen met niet tot nauwelijks samenhangend cultuuronderwijs (scenario 1).

[8] Zernitz, Zoë. ‘Cultuureducatie met Kwaliteit Drenthe: Doelstellingen in Beeld’. Groningen/Assen: RUG, 2014.

Onderwijsvormen

In totaal werden twaalf typen onderwijsvormen genoemd:

1. Activiteiten: hieronder vallen activiteiten die buiten de school worden ondernomen, zoals excursies, voorstellingen, museumbezoek, etc.;
2. Ateliers/keuzeklassen: de school biedt wekelijks 'keuzelessen' in cultuuronderwijs aan. De leerling bepaalt zelf welk atelier hij volgt;
3. Creamiddag: de school besteedt een middag (per week) aan creatieve lessen;
4. Integraal: cultuuronderwijs zit verwerkt in (methodes van) andere vakken;
5. Lessen: de school geeft haar leerlingen (structureel) lessen in de cultuureducatieve vakken;
6. Naschoolse activiteiten: de school biedt naschools cultuuronderwijs aan;
7. Programma (extern): de school maakt gebruik van een programma dat extern wordt georganiseerd. Bijvoorbeeld Cultuurmenu, Kunstmenu, Kleintje Kunst, Podiumplan of Culturele Mobiliteit;
8. Project(en): de school geeft cultuuronderwijs in projecten of projectweken;
9. Schoolkoor-/orkest: de school heeft een schoolkoor- of orkest waarin leerlingen muziek maken;
10. Vieringen: de school besteedt aandacht aan cultuur in vieringen, week- of maandsluitingen;
11. Workshops: de school geeft cultuuronderwijs door externen in te huren die workshops ('incidentele lessen') aan de leerlingen geven;
12. Methodes: de school geeft cultuuronderwijs door middel van een methode die gecombineerd kan worden met bovenstaande onderwijsvormen.

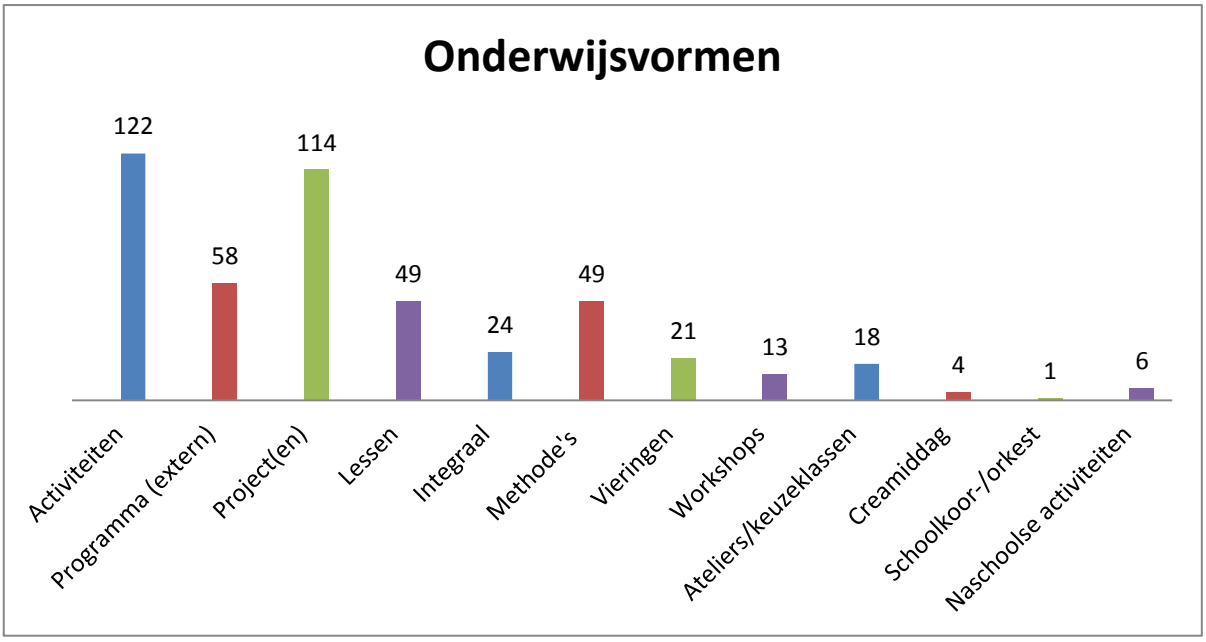

Fig. 22: Het aantal keren dat een onderwijsvorm is genoemd.

De onderwijsvorm die het meest genoemd wordt is ‘Activiteiten’ (122 keer genoemd). Ook ‘Projecten’ is populair (114 keer genoemd).

Model 1: scholen met een vastgelegde doorgaande leerlijn (scenario 3 en 4)

In totaal geven 69 scholen (ongeveer 30%) aan dat ze beschikken over een vastgelegde doorgaande leerlijn. Van de 69 scholen met een doorgaande leerlijn zijn 35 scholen (51%) tevreden over de samenhang:

> *Ja, 6 jaar ‘work in progress’; meer vakgebieden worden gekoppeld.*
> *Verschillende vaardigheden komen meer en meer in samenhang aan bod.*
> *En ruimte voor individuele lln. d.m.v. formule planbord CKV & keuzewerk.* (P368)

> *Ja, het plan is goed opgesteld. Dit willen we het komende schooljaar verder uitbouwen. Houvast voor de leerkrachten biedt het plan zeker.*(P347)

21 scholen (31%) geven geen of een neutrale beoordeling. 12 scholen zijn ontevreden (18%). De ontevreden scholen geven voornamelijk aan dat ze nog in de beginfase zitten. De samenhang is nog te willekeurig en is (nog) niet goed verankerd.

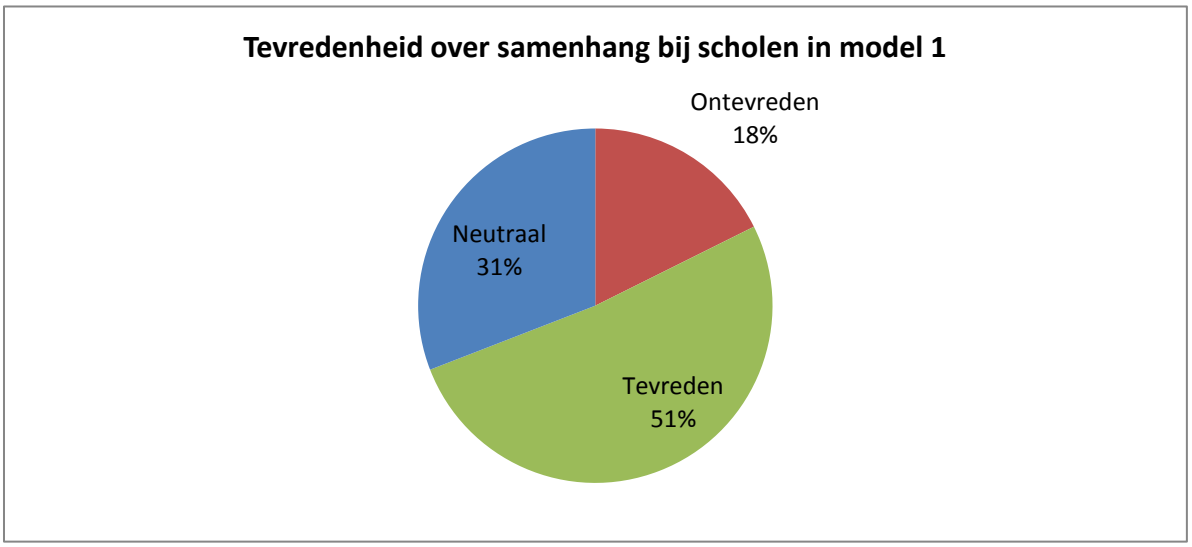

Fig. 23: Tevredenheid bij scholen met een doorgaande leerlijn.

Van de 69 scholen met een doorgaande leerlijn willen 51 scholen (74%) zich verder ontwikkelen (hoewel de scholen tevreden zijn, vinden ze nog niet dat ze alles al hebben gedaan). Ze weten bijna allemaal (49 scholen) hoe ze dit willen doen, namelijk door middel van professionele begeleiding, overleg binnen het team en het scholen van ICC-ers:

> *Gesprekken met Cultuurclick.*
> *Bijeenkomsten vanuit de gemeente (Netwerk cultuuronderwijs …..)*
> *Collega's op de hoogte houden.* (P411)

In een klein aantal gevallen blijkt onvrede met de doorgaande leerlijn erop neer te komen dat die leerlijn er niet is.

29 scholen hebben een hulpvraag. 18 scholen willen zich niet verder ontwikkelen. Zij geven aan dat ze tevreden zijn en weten wat ze te doen staat. Prioriteiten liggen bij deze scholen (even) op een ander gebied.

> *De lijn is nu bekend. Het is nu eerst van belang een en ander te implementeren.*
> *Daarna kan eventueel worden bijgesteld.* (P392)

Samenvattend: 69 scholen (30%) geven aan een doorgaande leerlijn te hebben. Een kleine meerderheid van 35 scholen (51%) is tevreden over de eigen leerlijnen. 12 scholen zijn ontevreden en geven aan dat dit komt doordat ze nog in de beginfase zitten en de samenhang nog te willekeurig en niet goed verankerd is. 51 scholen willen zich verder ontwikkelen en willen dit bereiken door gebruik te maken van professionele begeleiding, door overleg binnen het team en door het scholen van ICC-ers. 29 scholen hebben een hulpvraag

Model 2: scholen met enigszins samenhangend cultuuronderwijs (scenario 2)
178 scholen (78%) geven aan dat er sprake is van samenhang in hun cultuuronderwijs (hierbij zijn de scholen uit model 1 meegerekend). De scholen in model 2 kennen verschillende vormen van samenhang, zoals blijkt uit het volgende citaat

> *Aansluiten bij erfgoededucatie van (naam programma) met workshops van kunstenaars uit de omgeving, het volgen van muzieklessen in de groepen 3 t/m 8.* (P442)

Veel scholen geven aan dat ze samenhang creëren door middel van projecten en thema's. Twee van de scholen beschrijven dit als volgt:

> *Projectmatig lukt het om een goede samenhang te bewerkstelligen. Zowel horizontaal als verticaal. Dan werkt het hele team mee.* (P275)
> *Om te gaan werken aan een doorgaande lijn muziek in de vorm van thema's en projecten.* (P424)

Er zijn (soms) overeenkomsten met de vormen van samenhang die we aantreffen bij de scholen in model 1. Het verschil is echter dat de scholen in model 1 allemaal aangeven een vastgelegde leerlijn te hebben.

Van de scholen in model 2 zijn er 64 (36%) tevreden over de samenhang in hun cultuuronderwijs.

Van de 51 scholen in model 2 die ontevreden zijn over de samenhang geeft de meerderheid aan dat er sprake is van tijdelijke knelpunten die opgelost kunnen worden:

> *Door wisselingen van leerkrachten en momenteel enkele invallers en een interim is de samenhang nu even zoek.*
> *Na de kerstvakantie is iedereen er weer (hopen we) en dan kunnen we weer verder met de doorgaande lijn* (P319).

> *Omdat ik als ICC-er nieuw ben gekomen op deze school in het jaar 2016-2017 en we een bijna volledig nieuw team hebben zijn we op dit moment een nieuwe opzet aan het maken voor het cultuuronderwijs binnen de ….* (P388).

In het volgende figuur is de tevredenheid over de samenhang van de scholen in model 2 weergegeven. De percentages van de drie groepen zijn nagenoeg gelijk:

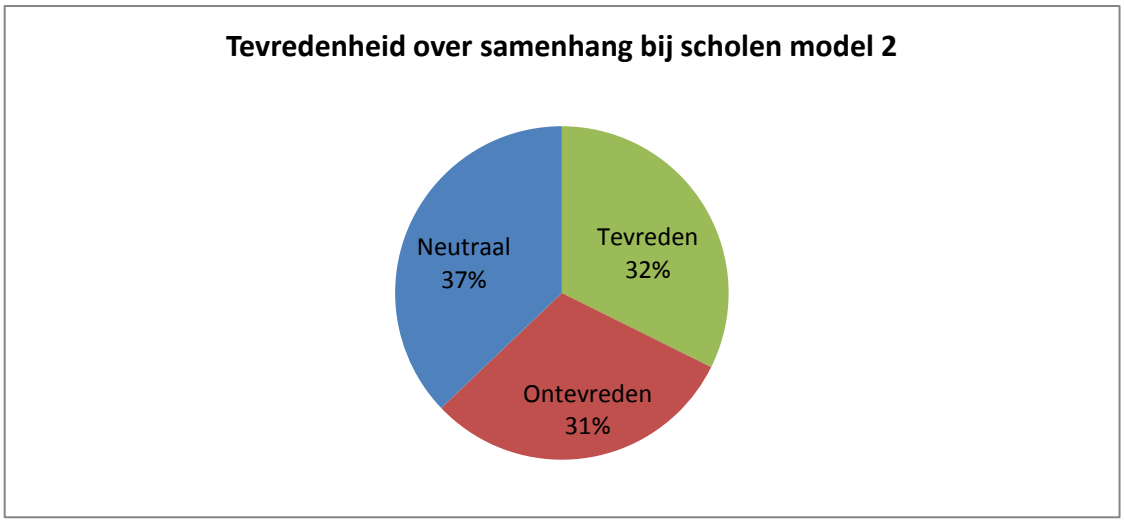

Fig. 24: Tevredenheid over samenhang van de scholen in model 2.

Van de 178 scholen met enigszins samenhangend cultuuronderwijs geven 40 scholen (79%) aan zich te willen ontwikkelen. 174 scholen weten hoe ze zich willen ontwikkelen. De scholen die niet weten hoe ze zich moeten ontwikkelen verwijzen voornamelijk naar iemand anders (dan één van de invullers), die voor de verandering moet gaan zorgen (bijvoorbeeld de nieuwe directie of de nieuwe ICC-er). 85 scholen geven aan een hulpvraag te hebben. 38 (21%) van de scholen in dit model willen zich niet ontwikkelen; in de meeste gevallen omdat men tevreden is over de huidige situatie. Een aantal scholen geeft aan de prioriteiten ergens anders te hebben liggen en daarom niet te gaan ontwikkelen op het gebied van kunst en cultuur.

Samenvattend: 178 scholen (78%) geven aan dat er sprake is van samenhang in het eigen cultuuronderwijs. Deze samenhang komt op uiteenlopende manieren tot stand. De meerderheid van de scholen (79%) wil zich ontwikkelen en bijna alle scholen weten hoe ze dit moeten doen. 85 scholen geven aan een hulpvraag te hebben.

Model 3: scholen met niet/nauwelijks samenhangend cultuuronderwijs (scenario 1)

51 scholen (22%) geven aan niet of nauwelijks samenhang aan te brengen in het cultuuronderwijs. Hiervoor worden verschillende redenen gegeven. Scholen geven bijvoorbeeld aan dat ze nadenken over de ontwikkeling van een doorgaande leerlijn:

> *We zijn nog bezig met visie ontwikkeling en we moeten nog bekijken hoe we een doorgaande lijn kunnen integreren.* (P283)

Vanuit CIS-denken willen we komen tot horizontale en verticale leerlijnen, waarbij de Jenaplanuitgangspunten en werkwijzen leidend zijn. (P366)

In totaal zijn 34 scholen (67%) zonder samenhang ontevreden; wat niet onverwacht is. Acht scholen geven echter aan tevreden te zijn, wat neerkomt op ongeveer 16%. De scholen zijn tevreden omdat ze wel al stappen hebben gezet op het gebied van het creëren van samenhang. Dit verandert het beeld al enigszins, want deze scholen hebben weliswaar nog niet de samenhang die K&C verwacht, ze hebben wel al stappen gezet.

Zeer tevreden over het aantal activiteiten dat het afgelopen is ondernomen, tov de jaren ervoor. Collega's zijn zeer enthousiast.
Wij hebben bv. een schilder uit het dorp in de school gehad. Zij heeft met alle groepen schilderijen gemaakt en die hangen nu in het kerkje van Wetsinge. Daar zijn prachtige panelen van gemaakt. Mooie expositie, met ook uitstraling van de school naar het dorp. O.a. door dit soort activiteiten ben ik erg enthousiast geworden om de cursus te gaan volgen en samenhang te brengen in de activiteiten.(P430)

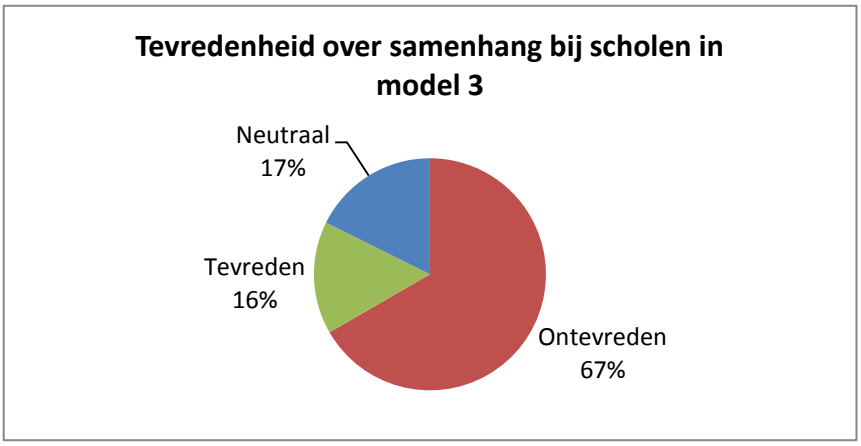

Fig. 25: Tevredenheid over de samenhang bij de scholen in model 3.

Van de 51 scholen met niet of nauwelijks samenhang in het eigen cultuuronderwijs geven 43 scholen (84%) aan zich te willen ontwikkelen; ze weten bijna allemaal (42 scholen) hoe ze dat willen gaan doen. De meeste scholen willen een ICC-er opleiden of een specifieke ICC-module volgen om samenhang te creëren. Ook het verbeteren van het beleidsplan door meer samenhang aan te brengen wordt veel genoemd. Daarvoor moet wel vaker teamoverleg plaatsvinden. 27 scholen geven aan een hulpvraag te hebben.

Samenvattend: 51 scholen (22%) geven aan niet of nauwelijks samenhang aan te brengen in hun cultuuronderwijs. De meeste scholen zijn ontevreden over de samenhang (in 34 gevallen, 67%). Het is dan ook niet vreemd dat de meeste scholen zich verder willen ontwikkelen (84%). Bijna alle scholen weten hoe ze dit willen doen. 27 scholen hebben aangegeven een hulpvraag te hebben.

Resultaten: de doorgaande leerlijn in de Evi-piramide

Ook bij dit onderdeel hebben de scholen aangegeven in welke piramide zij zich denken te bevinden. In deze paragraaf worden de resultaten weergegeven. 51 scholen zijn niet meegenomen in de berekeningen, aangezien hun antwoord op de piramidevraag niet overeen kwam met de antwoorden op de open vragen. 22% van de scholen heeft de piramide voor dit onderdeel dus onjuist ingevuld. Dit zijn vrij veel scholen, in vergelijking met het aantal scholen dat de piramide onjuist invulde bij de eerdere onderdelen. Het is daarom aan te raden dat K&C meer uitleg gaat geven over de doorgaande leerlijn. In de toekomst zouden de vragen over de doorgaande leerlijn in EVI dan wellicht beter ingevuld worden. Het begrip 'doorgaande leerlijn' lijkt nu (te) vaag te blijven. Een 'stappenplan doorgaande leerlijn' zoals die ook in Drenthe is gemaakt[9] kan een oplossing zijn voor dit probleem.

Doorgaande leerlijn: de Evi-piramide voor Groningen

Onderstaand diagram laat zien hoe de scholen in de provincie verdeeld zijn over de scenario's:

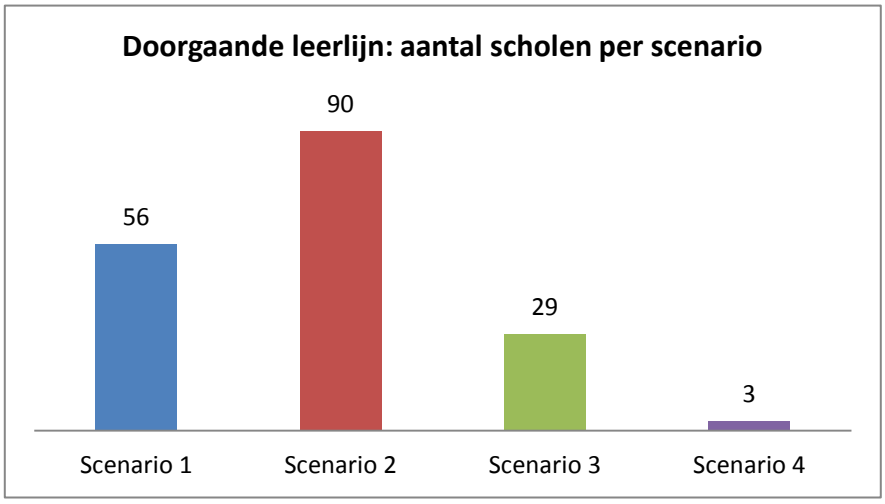

Fig. 26: Het aantal scholen per scenario (n=178).

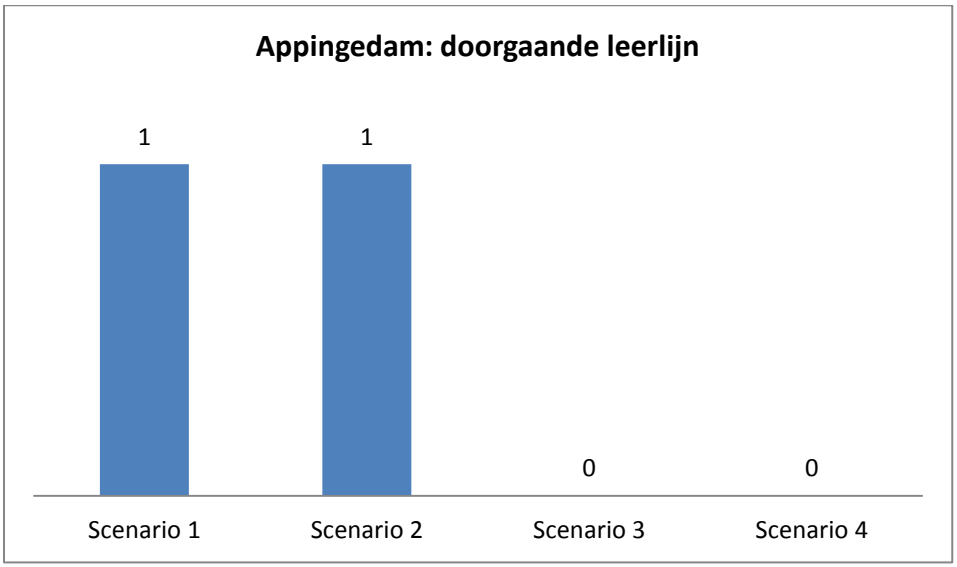
De meeste scholen bevinden zich in scenario 2 met betrekking tot het onderdeel doorgaande leerlijn. Het gemiddelde scenario van alle scholen is 1.9. Opvallend is wel dat bij het onderdeel 'doorgaande leerlijn' het verschil in aantal tussen scenario 1 en scenario 3 groter is dan bij de onderdelen 'deskundigheid', 'visie' en 'relatie'.

[9] http://www.compenta.nl/ondersteuning

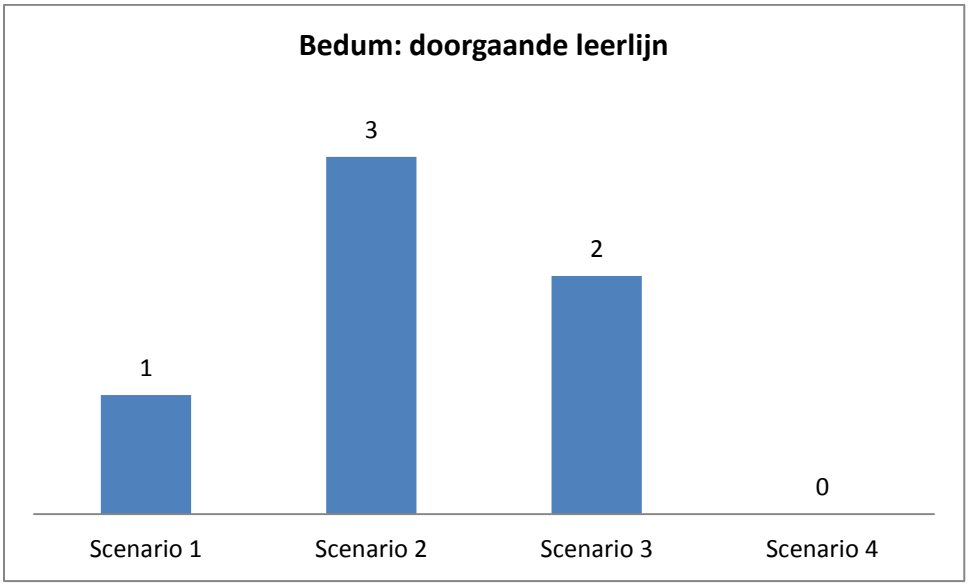
Doorgaande leerlijn: de Evi-piramide per gemeente

Hieronder wordt per gemeente in een staafdiagram weergegeven wat de scores zijn. Bij het onderdeel 'doorgaande leerlijn' zijn relatief veel piramides fout ingevuld (51 piramides oftewel 22%), deze tellen dus niet mee in de berekeningen. Bij het interpreteren van onderstaande figuren dient hiermee rekening te worden gehouden.

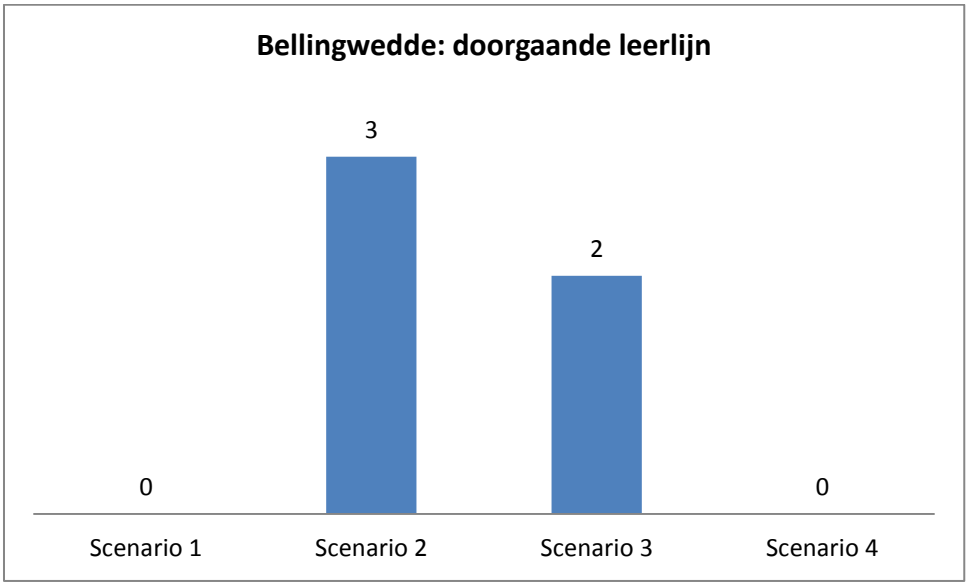
Appingedam: score 60, scenario 1.5 (n=5; 3 Evi's zijn ongeschikt)

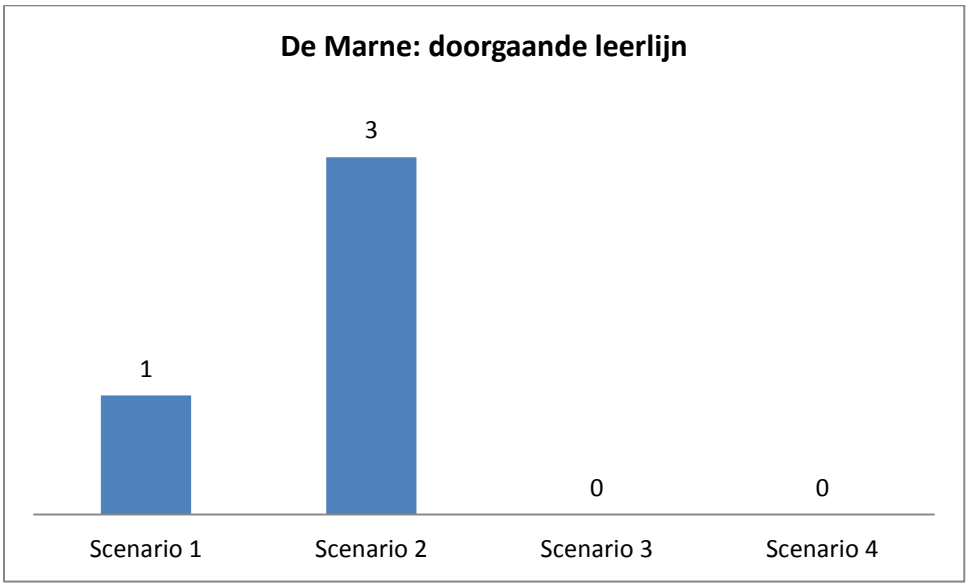
Bedum: score 87, scenario 2.2 (n=7; 1 Evi is ongeschikt)

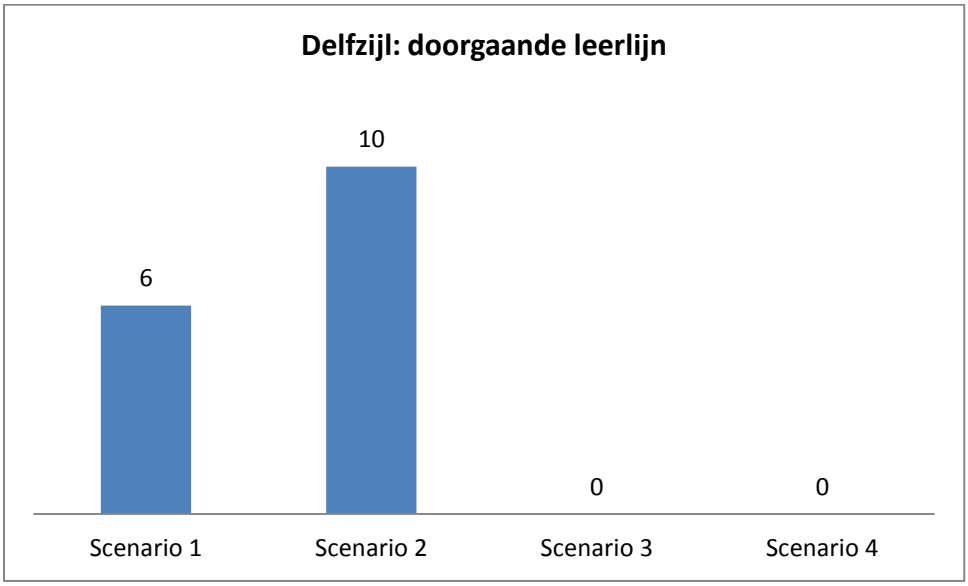
Bellingwedde: score 96, scenario 2.4 (n=5; 0 Evi's zijn ongeschikt)

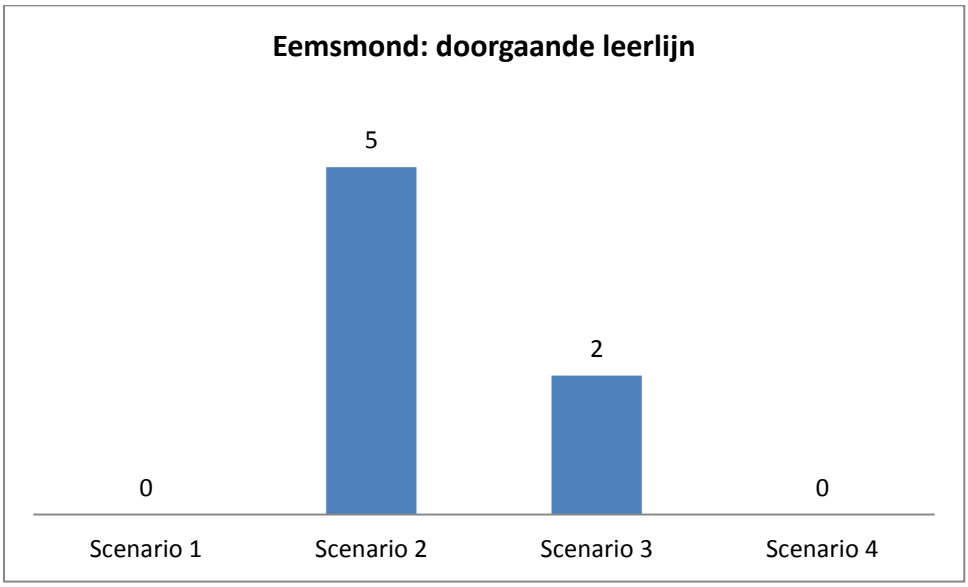
De Marne: score 70, scenario 1.8 (n=5; 1 Evi is ongeschikt)

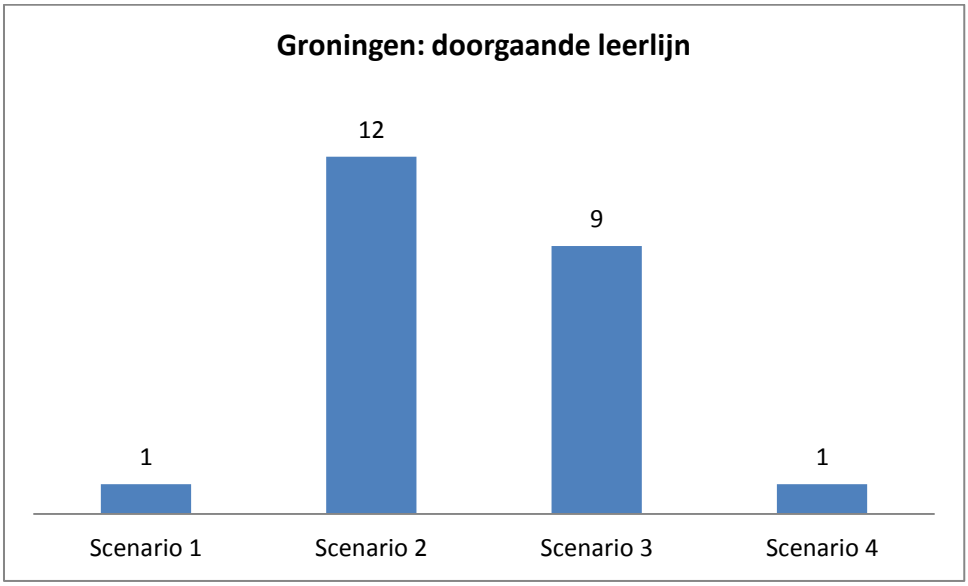
Delfzijl: score 65, scenario 1.6 (n= 18; 2 Evi's zijn ongeschikt)

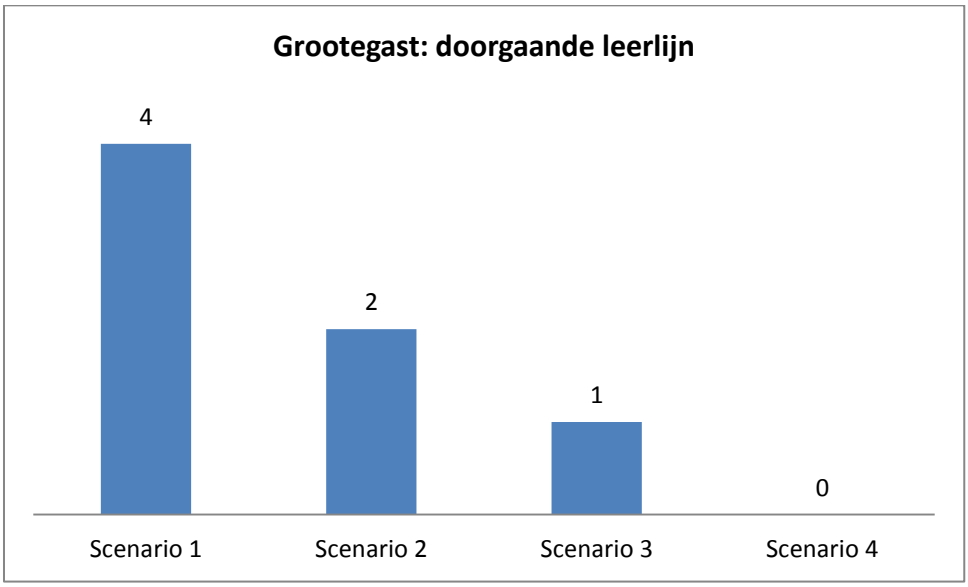
Eemsmond: score 91, scenario 2.3 (n=11; 4 Evi's zijn ongeschikt)

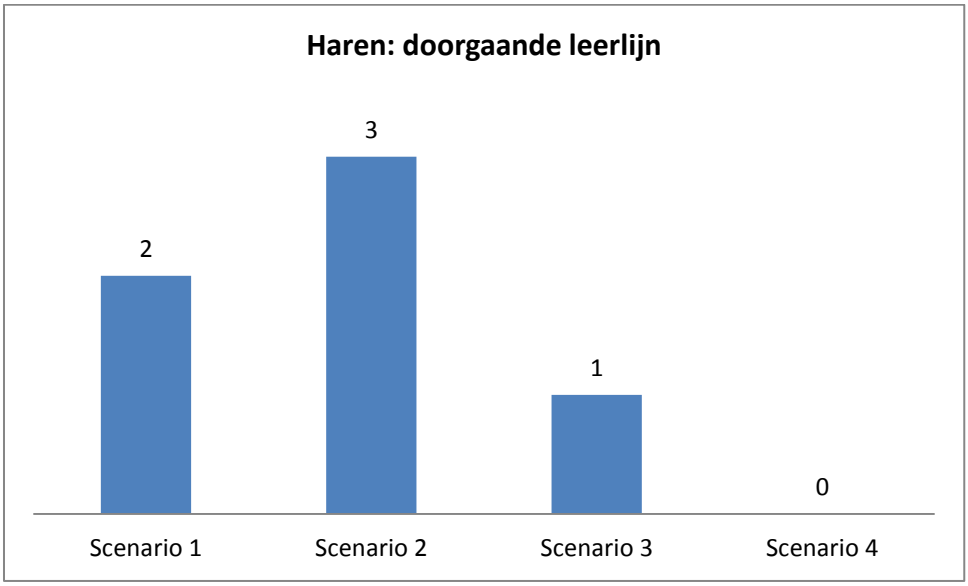
Groningen: score 97, scenario 2.4 (n=33; 10 Evi's zijn ongeschikt)

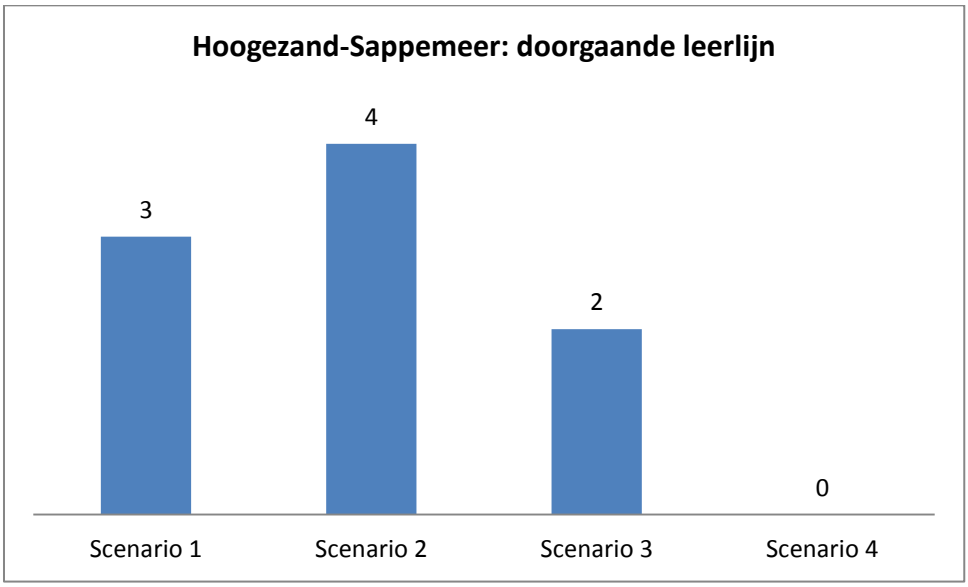
Grootegast: score 69, scenario 1.7 (n=7; 0 Evi's zijn ongeschikt)

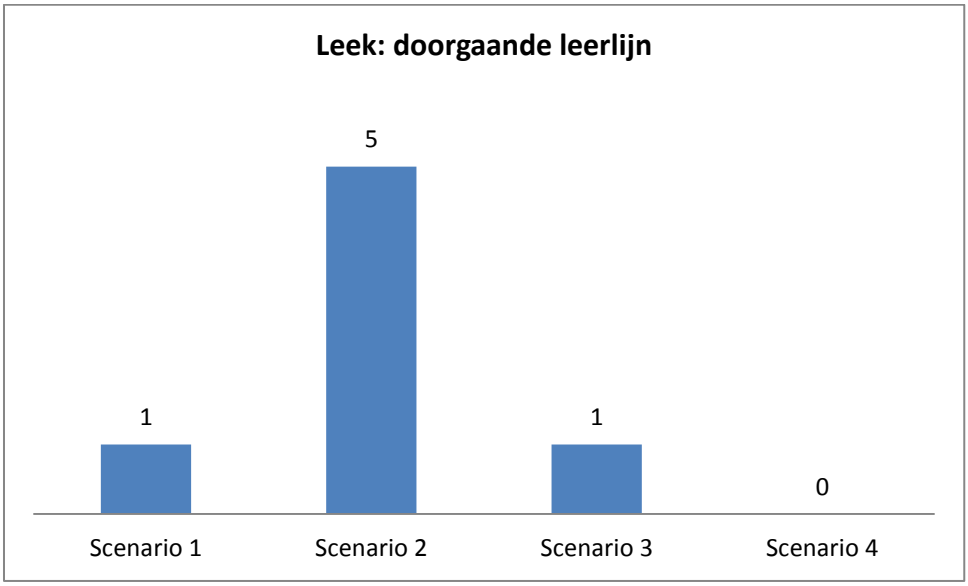
Haren: score 73, scenario 1.8 (n=7; 1 Evi is ongeschikt)

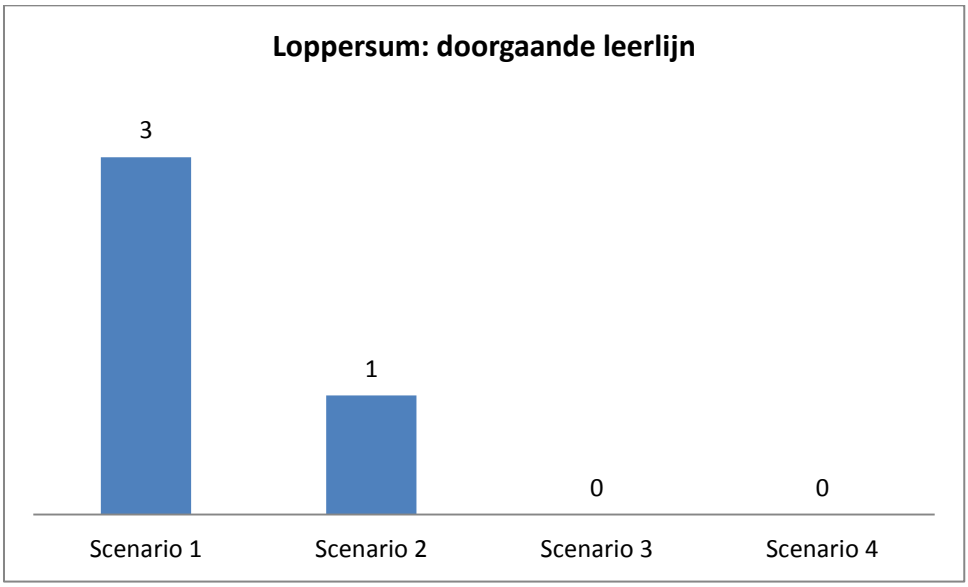
Hoogezand-Sappemeer: score 76, scenario 1.9 (n=17; 8 Evi's zijn ongeschikt)

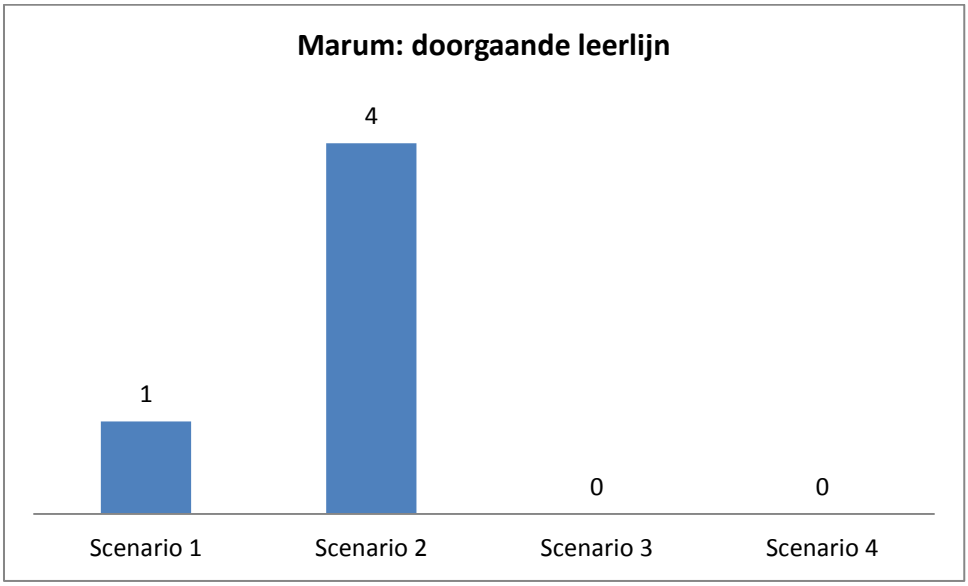
Leek: score 80, scenario 2 (n=9; 2 Evi's zijn ongeschikt)

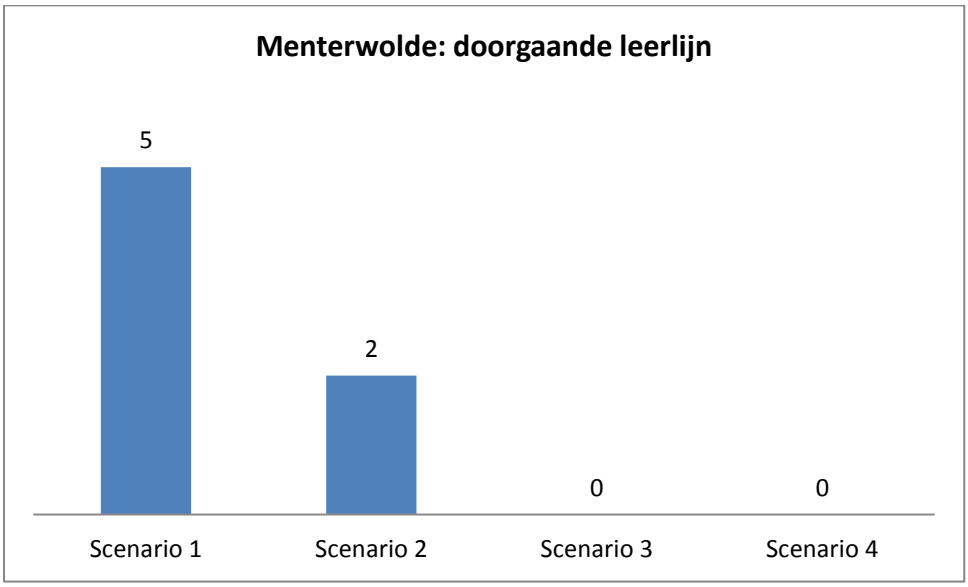
Loppersum: score 50, scenario 1.3 (n=5; 1 Evi is ongeschikt)

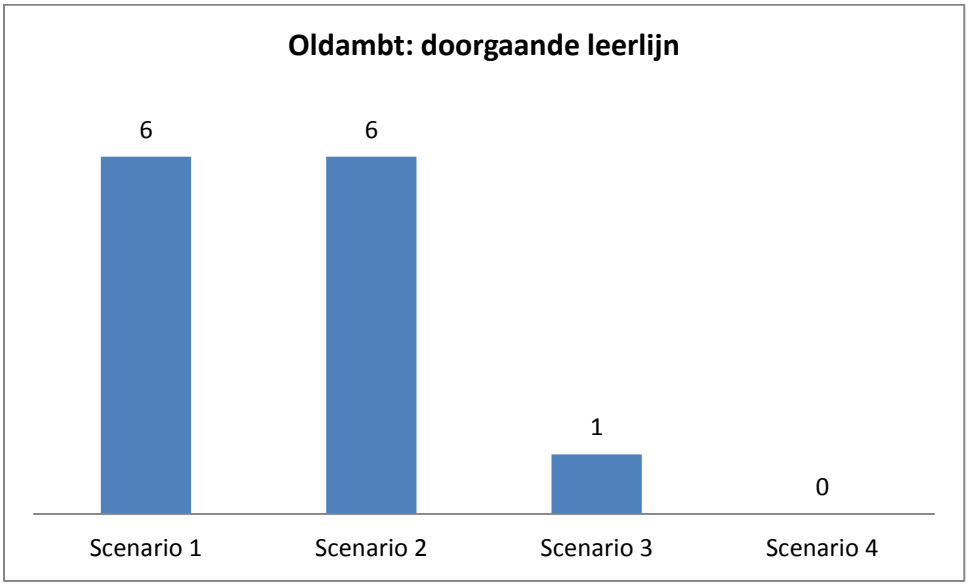
Marum: score 72, scenario 1.8 (n=5; 0 Evi's zijn ongeschikt)

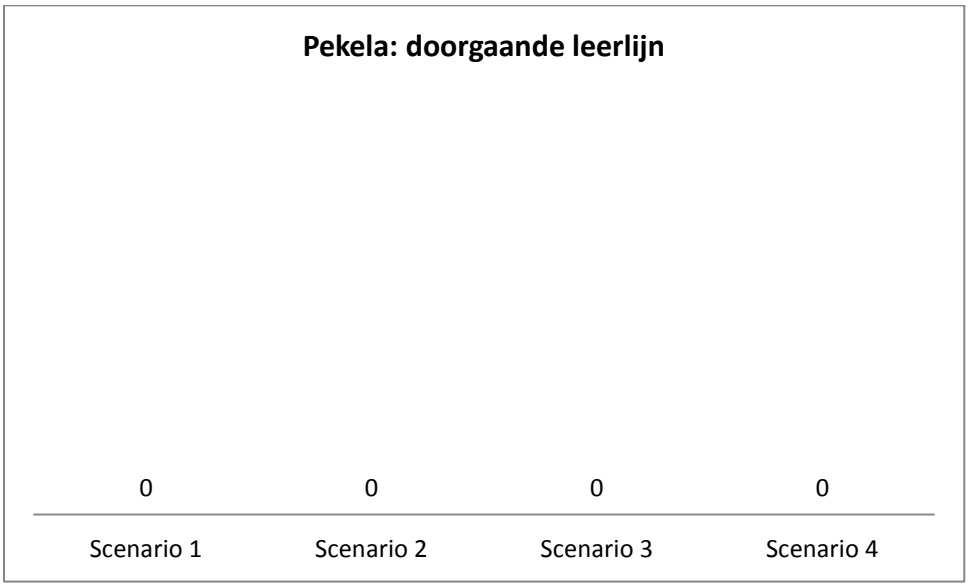
Menterwolde: score 51, scenario 1.3 (n=7; 0 Evi's zijn ongeschikt)

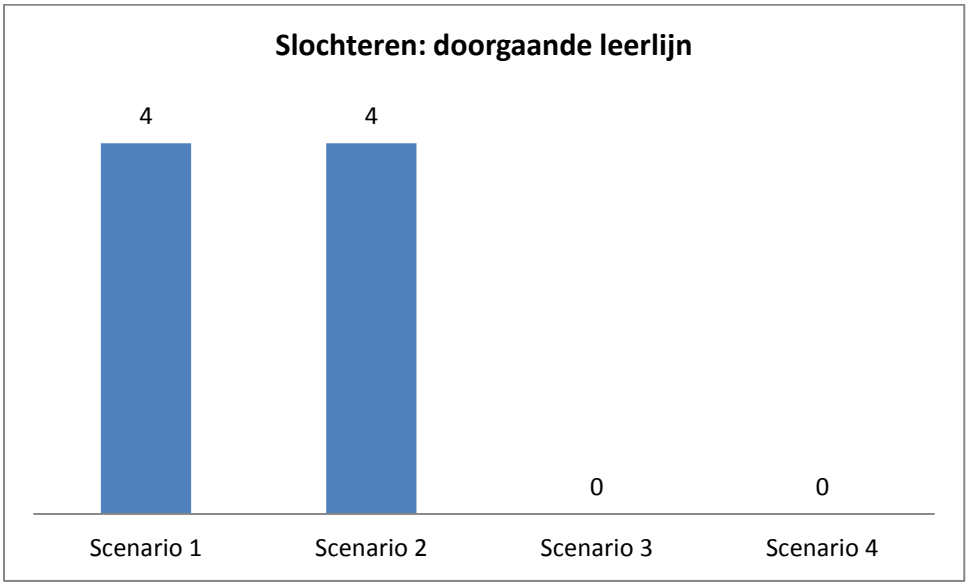
Oldambt: score 65, scenario 1.6 (n=17; 4 Evi's zijn ongeschikt)

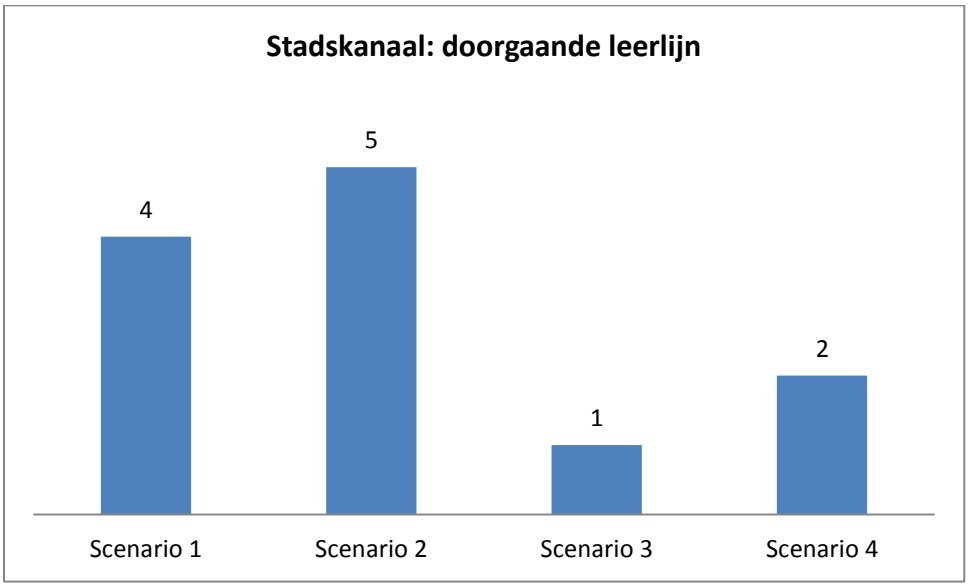
Pekela: ALLE PIRAMIDES ONGESCHIKT

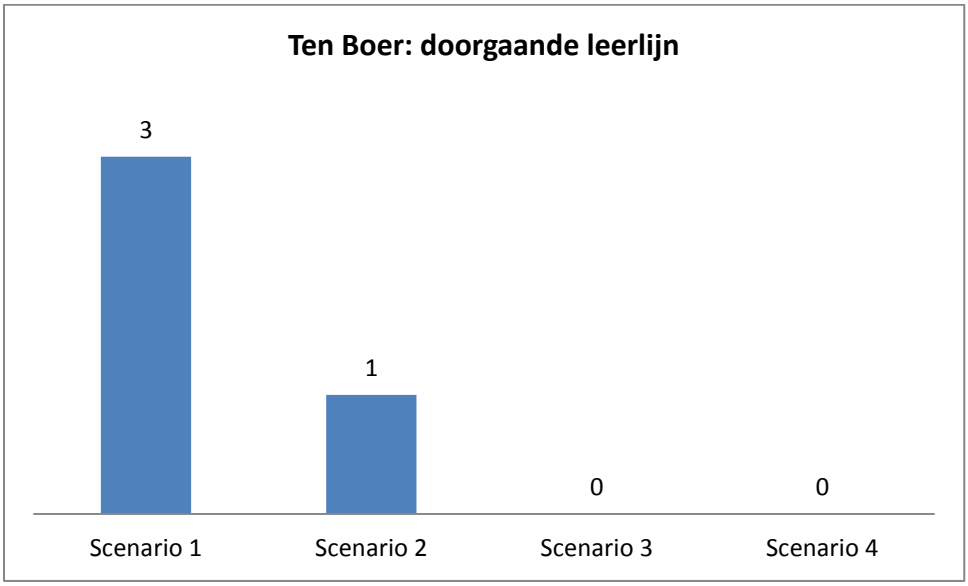
Slochteren: score 60, scenario 1.5 (n=10; 2 Evi's zijn ongeschikt)

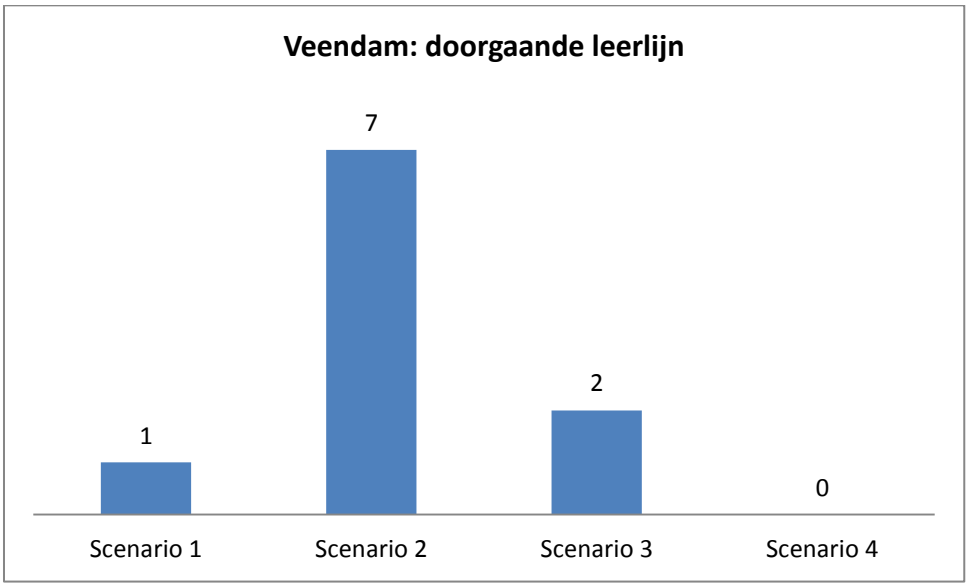
Stadskanaal: score 73, scenario 1.8 (n=13; 1 Evi is ongeschikt)

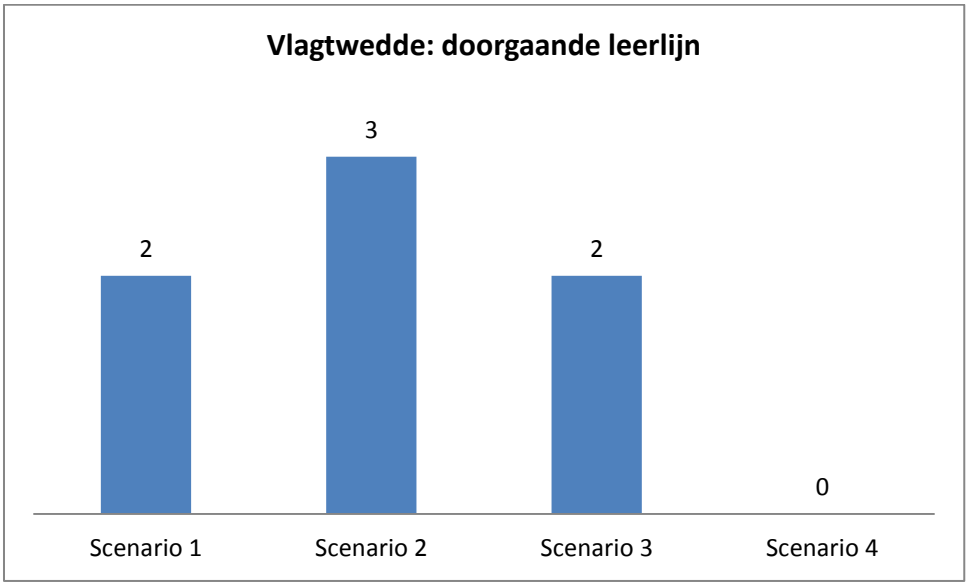
Ten Boer: score 50, scenario 1.3 (n=5; 1 Evi is ongeschikt)

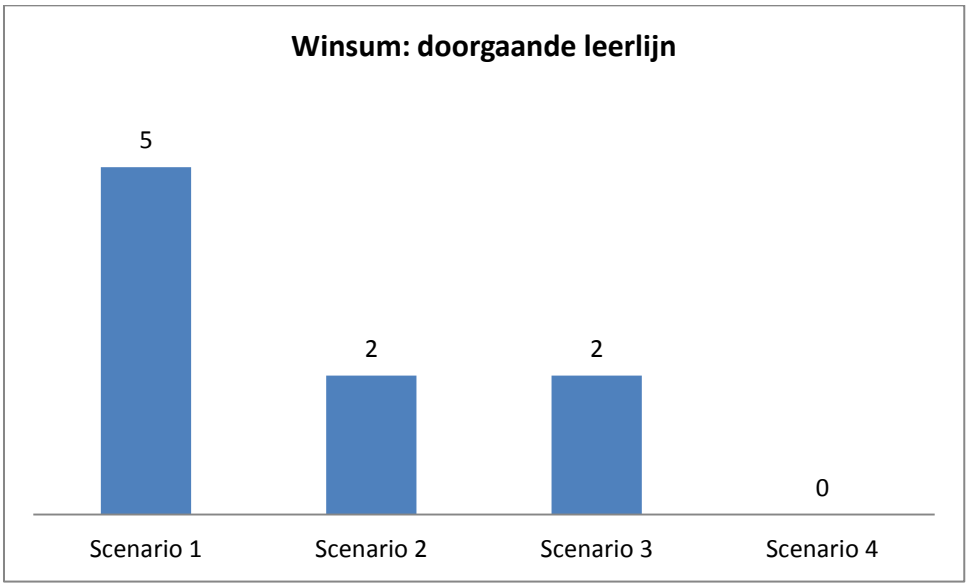
Veendam: score 84, scenario 2.1 (n=12; 2 Evi's zijn ongeschikt)

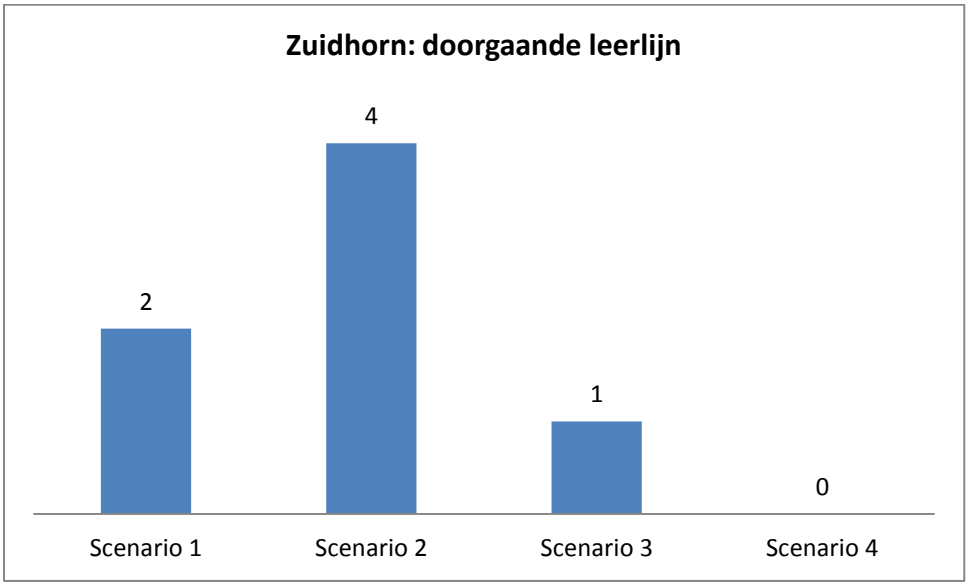
Vlagtwedde: score 51, scenario 1.3 (n=9; 2 Evi's zijn ongeschikt)

Winsum: score 67, scenario 1.7 (n=10; 1 Evi is ongeschikt)

Zuidhorn: score 74, scenario 1.9 (n=10; 3 Evi's zijn ongeschikt)

Knelpunten met betrekking tot het ontwerpen van een doorgaande leerlijn

In deze paragraaf worden de knelpunten met betrekking tot de doorgaande leerlijn besproken. Waar lopen scholen tegenaan bij het aanbrengen van samenhang in hun cultuuronderwijs, of bij het ontwerpen van een doorgaande leerlijn? In totaal is er omtrent de doorgaande leerlijn 25 keer een knelpunt genoemd, waarbij een onderscheid gemaakt kan worden tussen 12 verschillende typen knelpunten:

1. Gebrek aan financiële middelen;
2. Gebrek aan deskundigheid in het algemeen;
3. Geen prioriteit;
4. De school is klein en heeft weinig personeel;
5. De school is er nog niet aan toe;
6. Er zijn problemen in het team;
7. Er zijn moeilijkheden met het inroosteren van cultuuronderwijs;
8. De school sluit of fuseert;
9. Tijdgebrek;
10. Er zijn problemen met het uitvoeren van de doorgaande leerlijn;
11. School moet wennen aan een nieuwe situatie;
12. Werkdruk.

In onderstaand diagram worden de genoemde knelpunten in aantallen weergegeven:

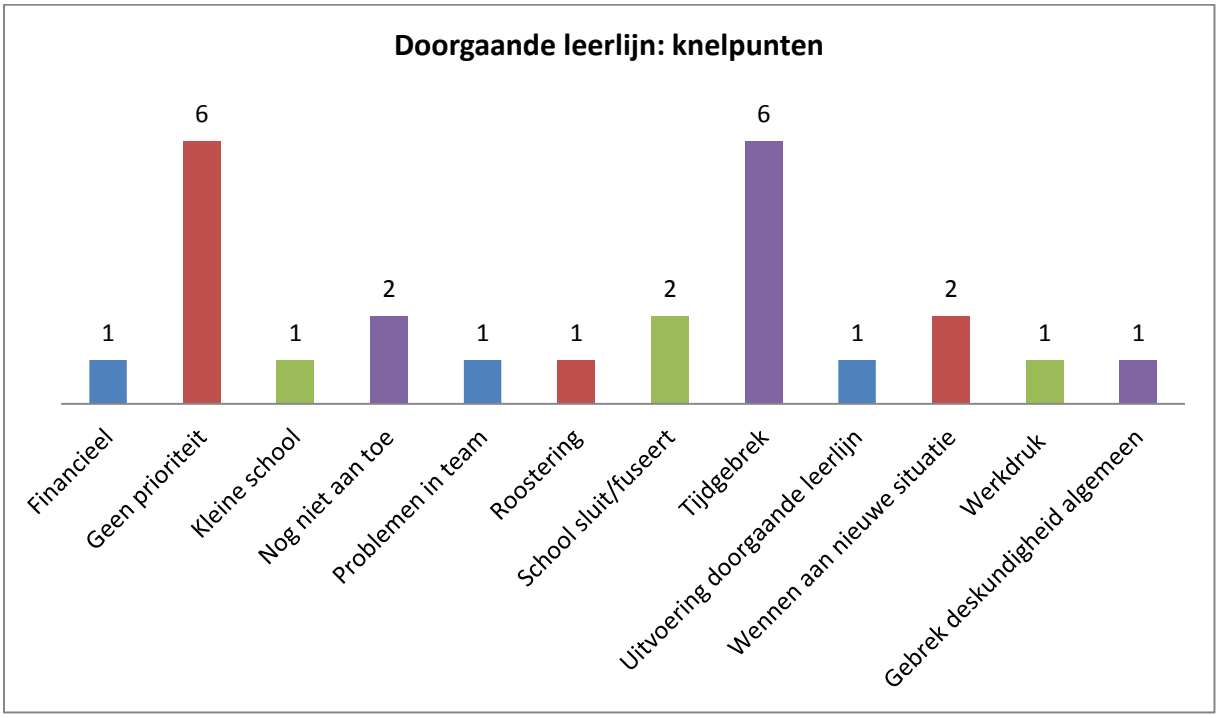

Fig. 27: Knelpunten doorgaande leerlijn (n=25).

De knelpunten 'Tijdgebrek' en 'Geen prioriteit' worden het meest genoemd. Bij de knelpunten met betrekking tot een doorgaande leerlijn kan een onderscheid gemaakt worden tussen specifieke en aspecifieke knelpunten, waarbij K&C met betrekking tot de specifieke knelpunten mogelijk ondersteuning kan bieden.

Specifieke knelpunten zijn:

Gebrek aan financiële middelen;
Geen prioriteit;
De school is er nog niet aan toe;
Er zijn moeilijkheden met het inroosteren van cultuuronderwijs;
Er zijn problemen met het uitvoeren van de doorgaande leerlijn.

Evaluatie en advies

Heeft Cultuureducatie met Kwaliteit Groningen bijgedragen aan het aanbrengen van samenhang en/of het ontwerpen van doorgaande leerlijnen, en zo ja, hoe? Hoe kan K&C de scholen op dit vlak verder ondersteunen? K&C heeft op de volgende manieren bijgedragen aan het aanbrengen van samenhang in het cultuuronderwijsprogramma of het ontwerpen van een doorgaande leerlijn:

1. *Er is geld beschikbaar gesteld*: scholen konden de subsidie gebruiken om de eigen deskundigheid te vergroten, op basis waarvan ze de samenhang/doorgaande leerlijn (verder) konden ontwikkelen; of om externe deskundigheid aan te wenden (hulp bij het ontwerpen van een doorgaande leerlijn, bijvoorbeeld in een adviesgesprek). Ook konden ze de subsidie gebruiken om een methode (waarin een doorgaande leerlijn zit) aan te schaffen.
2. *Er zijn mogelijkheden geboden om het geld te besteden aan de ontwikkeling van een doorgaande leerlijn*. Instellingen hebben workshops en cursussen over het ontwerpen van doorgaande leerlijnen aangeboden en er is een stappenplan ontwikkeld dat online wordt aangeboden. Daarnaast konden ondersteunende instellingen van K&C (en de daaraan verbonden cultuurcoaches) scholen individueel ondersteuning bieden bij het ontwerpen van een doorgaande leerlijn.
3. *Scholen zijn gestimuleerd om hun doorgaande leerlijn (verder) te ontwikkelen*: de ambitiescenario's sporen de scholen aan om hun doorgaande leerlijn (verder) te ontwikkelen.

Het begrip 'doorgaande leerlijn' blijkt problematisch. Scholen hanteren het begrip heel verschillend. 30 procent van de scholen geeft aan een doorgaande leerlijn te hebben. We verwachten dat dit eigenlijke percentage lager ligt, omdat scholen te snel het etiket 'doorgaande leerlijn' op hun schoolsysteem plakken. Sommige scholen zien een project of creamiddag al als een doorgaande leerlijn, terwijl andere scholen pas over een doorgaande leerlijn spreken als er sprake is van een vastgelegde lijn in een beleidsdocument

De vragen die de doorgaande leerlijn nog oproept blijken ook duidelijk wanneer we kijken naar de scenario-niveaus (de piramides) voor dit onderdeel. Bij 'deskundigheid' en 'visie' zaten de meeste scholen in scenario 2. Ook bevonden ongeveer evenveel scholen zich in scenario 1 als in 3. Bij 'doorgaande leerlijn' ziet dit er heel anders uit. Er zitten meer scholen in scenario 1 dan in scenario 3. Weliswaar is scenario 2 weer het scenario met de meeste scholen, maar 51 scholen hebben de 'doorgaande leerlijn'-piramide verkeerd ingevuld. Dit zorgt mogelijk voor een vertekend beeld.

K&C doet er goed aan om duidelijke voorbeelden van doorgaande leerlijnen te bieden, zodat scholen weten wat een dergelijke leerlijn inhoudt. De onduidelijkheid is er nu de oorzaak van, in samenhang met de gesignaleerde knelpunten, dat de doorlopende leerlijn door scholen veelal wordt gezien als een obstakel. Wij kregen de indruk dat de leerlijn op veel scholen los staat van het proces van kwaliteitsverbetering, terwijl het na het ontwikkelen van deskundigheid en een visie een logische stap zou moeten zijn.

We raden K&C aan om een duidelijk stappenplan te creëren dat leidt tot een doorgaande leerlijn. In Drenthe is hiervan al een mooi voorbeeld te vinden via de website van Compenta[10]

Opnieuw komt de combinatie 'Geen prioriteit' en 'Tijdgebrek' veel voor. Zoals aangegeven in de 'Evaluatie en adviezen' in voorgaande hoofdstukken kan K&C hier wellicht ook iets aan doen.

Samenvatting

Het begrip 'doorgaande leerlijn' is problematisch vangwege het gebrek aan een universele definitie. K&C doet er goed aan om meer duidelijkheid omtrent dit begrip te creëren.
De meerderheid van de scholen geeft aan dat er sprake is van samenhang. Deze wordt voornamelijk aangebracht door middel van activiteiten en projecten. Opvallend is dat er niet per se sprake hoeft te zijn van samenhang bij activiteiten en projecten. K&C kan wellicht wijzen op de mogelijkheden van het gebruik van een methode.
69 scholen (30%) geven aan een doorgaande leerlijn te hebben. Een kleine meerderheid van 35 scholen (51%) is tevreden over de eigen leerlijnen. 12 scholen zijn ontevreden en geven aan dat dit komt doordat ze nog in de beginfase zitten en de samenhang nog te willekeurig en niet goed verankerd is. 51 scholen willen zich verder ontwikkelen en willen dit bereiken door gebruik te maken van professionele begeleiding, door overleg binnen het team en door het scholen van ICC-ers. 29 scholen hebben een hulpvraag
178 scholen (78%) geven aan dat er sprake is van samenhang in het eigen cultuuronderwijs. Deze samenhang komt op uiteenlopende manieren tot stand. De meerderheid van de scholen (79%) wil zich ontwikkelen en bijna alle scholen weten hoe ze dit moeten doen.
51 scholen (22%) geven aan niet of nauwelijks samenhang aan te brengen in hun cultuuronderwijs. De meeste scholen zijn ontevreden over de samenhang in hun cultuuronderwijs (34 scholen, 67%). Het is dan ook niet vreemd dat de meeste scholen zich verder willen ontwikkelen (84%). Bijna alle scholen weten hoe ze dit willen doen.

[10] http://www.compenta.nl/ondersteuning

8. Relatie met netwerk

Het vierde onderdeel in de Evi-vragenlijst is de 'relatie met het netwerk'. Het netwerk bepaalt de omgeving waarin de cultuureducatieve doelstellingen gerealiseerd kunnen worden. Relaties maken deskundigheidbevordering, visievorming en het ontwikkelen van een doorgaande leerlijn mogelijk. K&C vraagt scholen ook om te participeren binnen een netwerk, om regie te nemen en met vragen naar culturele aanbieders te gaan. In dit hoofdstuk zal eerst worden gekeken naar de relaties van de scholen. Welke relaties gaan ze aan en hoe beoordelen ze deze? Ook wordt er gekeken of de deelnemende scholen aan productontwikkeling doen. Tenslotte wordt een overzicht gegeven van de provinciale en gemeentelijke resultaten, bespreken wij de knelpunten en formuleren een advies.

De relaties in beeld

De relaties met het netwerk worden in de scenario's als volgt omschreven:[11]

> Scenario 1: ontmoetingen zijn tijdelijk en kortdurend, ad hoc;
> Scenario 2: er is een relatie met de culturele omgeving;
> Scenario 3: de school werkt goed samen met culturele omgeving; activiteiten zijn op elkaar afgestemd; er is regelmatig overleg;
> Scenario 4: er is sprake van goede communicatie met de culturele omgeving; de school kent die omgeving goed; de school zet de culturele omgeving in bij het vormgeven van haar cultuuronderwijs.

Hierbij moet vermeld worden dat we de uitleg bij scenario 3 en 4 erg op elkaar vinden lijken. K&C doet er goed aan om het verschil tussen deze scenario's duidelijker uit te leggen.

In deze paragraaf geven wij eerst weer welk type relaties met de culturele omgeving de scholen hebben en of ze bij productontwikkeling betrokken zijn. Vervolgens worden de scholen aan de hand van twee modellen besproken: scholen die actief participeren in het netwerk en de regie voeren (model 1) en scholen die dat in mindere mate of geheel niet doen (model 2).

[11] Zernitz, Zoë. 'Cultuureducatie met Kwaliteit Drenthe: Doelstellingen in Beeld'. Groningen/Assen: RUG, 2014.

Relaties

Welke relaties noemen de scholen? In onderstaand diagram zijn de verschillende relaties weergegeven:

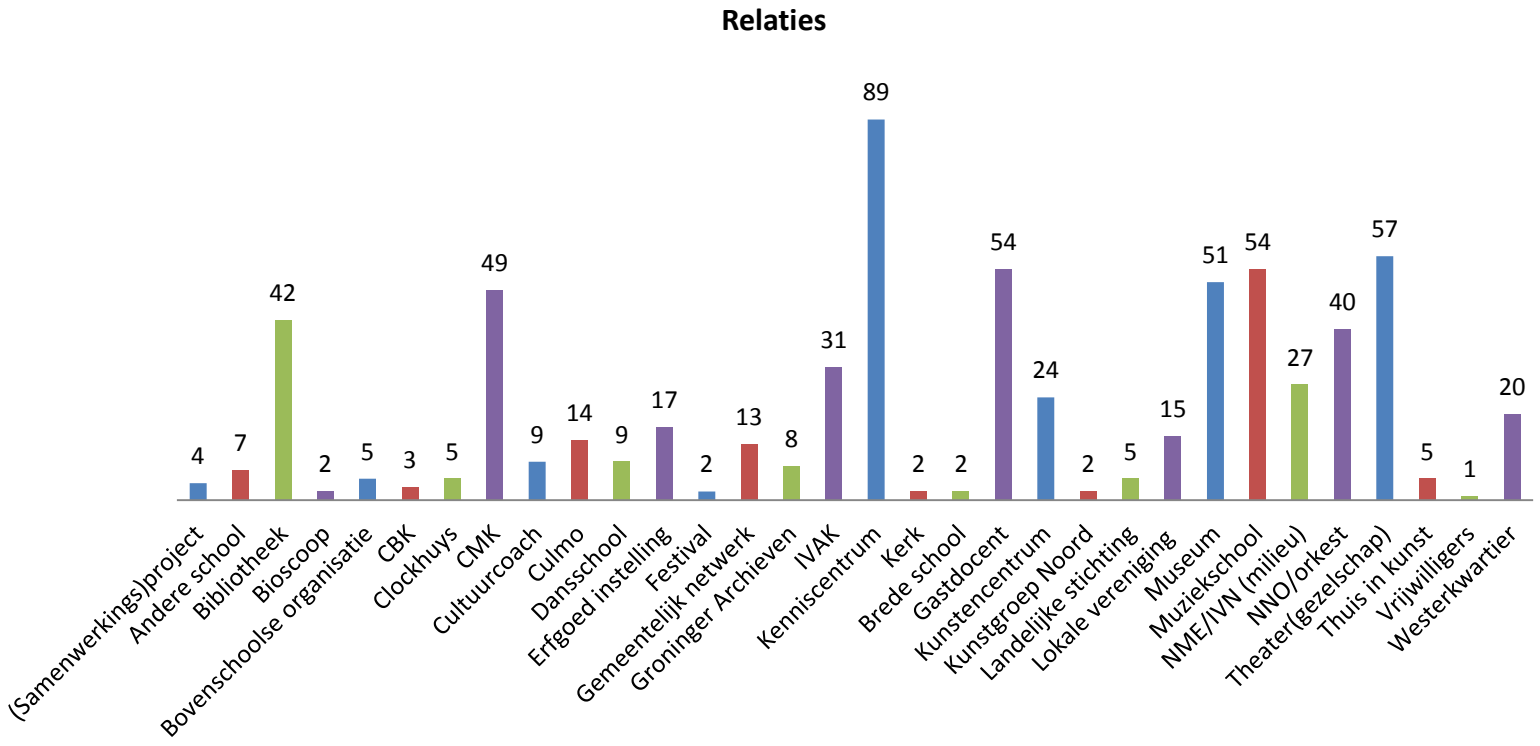

Fig. 28: Hoe vaak is een bepaald type relatie genoemd?

De relaties die het meest genoemd worden, zijn die met een kenniscentrum. Voorbeelden van kenniscentra zijn: CultuurClick, VRIJDAG en de Hanze Hogeschool. De relatie met vrijwilligers wordt slechts één keer genoemd. Dit is jammer omdat juist vrijwilligers bij zouden kunnen dragen aan het tegengaan, of zelfs opheffen van het veelgenoemde knelpunt 'Tijdgebrek' door docenten bij sommige taken te ontlasten. Verder zijn relaties met 'traditionele' partners, zoals de bibliotheek, het museum, de muziekschool en het theater (gezelschap) goed vertegenwoordigd. De relatie met CMK en met gastdocenten wordt ook vaak genoemd.

De meerderheid van de scholen (72%) is tevreden over het netwerk. De 164 tevreden scholen hebben goede contacten en ervaren voldoende ondersteuning. Ze geven ook aan dat ze weten wie ze kunnen benaderen en benadrukken de goede communicatie. 54 scholen (23%) geven geen, of een neutrale beoordeling en 11 scholen (5%) geven aan ontevreden te zijn. In onderstaande figuur is de tevredenheid van de scholen met betrekking tot hun relaties weergegeven:

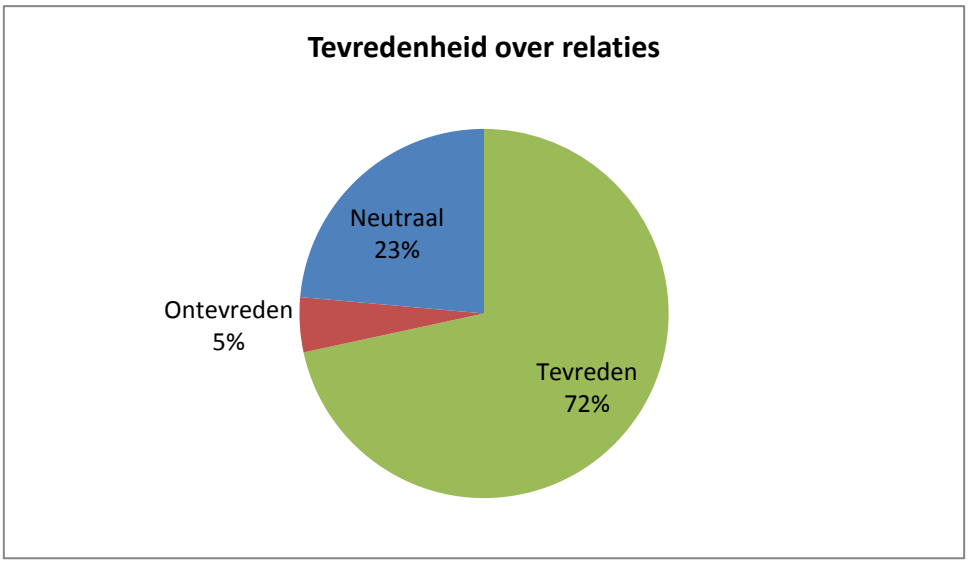

Fig.29: De tevredenheid over de relaties.

De scholen die ontevreden zijn hebben hier verschillende redenen voor, zoals bijvoorbeeld:

> *Er is regelmatig een netwerkbijeenkomst van het IVAK of een bijeenkomst van Cultuurclick. Frequentie is voldoende, communicatie laat te wensen over. Ook is de financiële kant van het verhaal niet duidelijk en worden rekeningen te laat bij de scholen ingediend.* (P282)

> *Aangezien er net een nieuwe collega zich ontfermt over (naam school), zijn nog niet alle relaties in beeld en is er nog geen zich op wat we evt. missen. Het cultuurmenu in (naam plaats) die nauw samenwerkt met (naam culturele instelling) zorgt voor het aanbod tot zoverre.* (P367)

Productontwikkeling

Productontwikkeling wil zeggen dat een school met een vraag naar een culturele aanbieder gaat en vervolgens, in samenwerking met de culturele aanbieder, een passend cultuureducatief product ontwikkelt dat aan die vraag beantwoordt. Culturele aanbieders kunnen voor dit project subsidie aanvragen (vanuit de gelden van Cultuureducatie met Kwaliteit).

<u>Verandering van spelregels gedurende het onderzoek</u>

Deelname aan productontwikkeling was tevens een voorwaarde voor scenario 3 en 4. Inmiddels heeft CMK Groningen deze eis losgelaten, maar in de analyse is dit nog wel toegepast. Dit betekent

dat sommige scholen die in scenario 2 zitten eigenlijk in scenario 3 hadden gemoeten. We verwachten echter niet dat dit voor grote gemiddelde verschuivingen gaat zorgen. Een gevolg is wel dat er in het toekomstige Evi onderzoek in Groningen geen goede vergelijking met 2016 kan worden gemaakt met betrekking tot dit onderdeel.

In de vragenlijst werd gevraagd of de school betrokken is geweest bij productontwikkeling, en zo ja, wat de vraag aan de culturele aanbieder was, tot welk product deze vraag heeft geleid, en hoe de samenwerking is verlopen.
Dit jaar zijn 85 scholen (37%) betrokken geweest bij het ontwikkelen van een product. De meerderheid van de scholen (143; 62%) is dus niet betrokken geweest bij het ontwikkelen van een product. De meeste scholen (24) geven als reden dat ze te weinig tijd hebben voor product-ontwikkeling. Ook zijn er een aantal scholen (16) die aan productontwikkeling geen prioriteit geven. 12 scholen geven aan geen behoefte aan, of belangstelling voor productontwikkeling te hebben.

Dat veel scholen nog niet aan productontwikkeling toe zijn, heeft gevolgen voor het gemiddelde ambitiescenario van de scholen: dit is scenario 2.2. Scholen die wel een product hebben ontwikkeld vertellen hierover bijvoorbeeld het volgende:

> *We hebben in het voorjaar van 2016, in samenwerking met (naam persoon) van (Kunstinstelling), een schoolbreed kunstproject gehouden.*
> *Diverse workshops, een stuk teamscholing, een bezoek en workshops aan en in het GRID en het inrichten van een drukwerkplaats was daar het resultaat van.* (P464)

> *Prachtige werkochtenden met klei ,verder borduren over het thema in de klas naar eigen inzicht van de leerkracht.*
> *Schoolbrede tentoonstelling van de gebakken kleiwerkjes en de andere technieken over het onderwerp.. Bezocht door de kunstenaar met een afgevaardigde van het Kunstencentrum en ong. 130 belangstellenden ouder , broertjes, zusjes, etc. van onze leerlingen.* (P475)

Van de scholen die aan productontwikkeling hebben gedaan geeft 47% aan hierover tevreden te zijn. 51% geeft een neutrale beoordeling en 2% is ontevreden. De scholen die tevreden waren omschreven dit onder andere op de volgende manier:

Voor groep 1 t/m 8 ieder jaar een andere culturele activiteit, waarin de verschillende disciplines door de jaren heen aan bod komen. Wij zijn tevreden over het resultaat. (P301)

Alle groepen van de school hebben een les gehad m.b.t. media en mediatechnieken. In iedere groep is een scenario geschreven en gefilmd. Het resultaat van al deze stukjes film is verwerkt in een soortgelijk programma als "De wereld draait door". De leerlingen hebben hiervoor een filmtrailer gemaakt en een live-uitzending opgevoerd, waarin alle opgenomen scènes voorbij kwamen voor de ouders en dorpelingen en dat geheel is ook weer gefilmd en op dvd gezet. Het resultaat was fantastisch! (P387)

Samen hebben we een prachtige 6-jarige leerlijn beeldende vorming opgezet. De lessen beeldende vorming bij de geschiedenismethode gaan we volgend jaar gebruiken. De school is erg tevreden over het resultaat.(P468)

Model 1: scholen die actief participeren in het netwerk (scenario 3 en 4)

Van de deelnemende scholen behoren 34 scholen tot dit model (15%). 19 van deze scholen (56%) willen zich verder ontwikkelen en 16 scholen weten hoe ze dit moeten doen:

In gesprek blijven gaan met de aanbieders. In het overleg met de scholen (CCBH) zitten de aanbieders er vaak bij. Dat maakt het lastig om kritisch te zijn en als school te bepalen wat je wilt (regie te nemen). Dit overleg zou moeten worden opgesplitst in een deel met en zonder aanbieders, zodat we met de scholen samen onze vraag kunnen bepalen en die later bij de aanbieders neer kunnen leggen. Zo bepalen scholen meer het aanbod, ipv de aanbieders. (P298)

Meer relaties. Elk jaar een overleg met de scholen en diverse culturele instellingen om ideeën uit te wisselen en optredens (bijv.) te bundelen i.v.m. financiën. (P452)

Scholen geven regelmatig aan dat ze hulp vragen bij een kennisinstelling of externe kunstdocenten, ze willen gebruik maken van de aanwezige deskundigheid omtrent dit onderwerp. 15 scholen schrijven dat ze een hulpvraag hebben.

De meerderheid van de scholen in dit model is tevreden over de eigen regie (74%). Vijf scholen (15%) geven geen of een neutrale beoordeling en vier scholen (12%) zijn ontevreden. Twee scholen geven aan dat geld in dit verband een belangrijk onderwerp is:

> *Dit kan natuurlijk nog beter. Het is belangrijk dat we doen aan deskundigheidsbevordering van leerkrachten en dat cultuur vaker op de agenda moet en nog meer moet gaan leven in school.*
> *Doordat de school nu meer budget heeft en daar ook zelf meer sturing en inhoud aan kan geven wordt het wel aantrekkelijker. Dit inspireert om meer te ontwikkelen.* (P393)

> *Het cultuuronderwijs moet verankerd worden in ons onderwijs. Er moet nog veel gebeuren voordat er sprake is van een regie. Het aanbod is ook nog in ontwikkeling. We moeten daarop inspelen en dat is ingewikkeld. Veel hangt af van beschikbaar geld. Er moet veel moeite gedaan worden om geld binnen te krijgen. Vaak is het afhankelijk van eigen inbreng. Daar ligt de beperking: er is te weinig geld*. (P406)

Samenvattend: 34 scholen (15%) zijn actieve deelnemers in het netwerk. De meeste scholen willen zich verder ontwikkelen (56%) en ze weten bijna allemaal hoe ze dit gaan doen. 74% van de scholen uit dit model zijn tevreden over hun regie. 15 scholen geven aan een hulpvraag te hebben.

Model 2: scholen die niet of nauwelijks actief participeren in het netwerk (scenario 1 en 2)
25 scholen (11%) geven aan niet of nauwelijks actief te zijn in een netwerk.

> *Wij willen een uitgebreider netwerk. Ook onze rol hierin kan actiever.* (P454)

> *We maken dankbaar gebruik van de input die we krijgen van de bijeenkomsten van ons cultureel netwerk. Ons aandeel is passief.*
> *We komen vooral informatie halen en merken datdit zinvol is evenals de door CultuurClick opgestelde informatieve site.* (P400)

Hoewel de scholen in model 2 niet of nauwelijks deelnemen in het culturele netwerk, zijn er toch 11 scholen (44%) tevreden over de gevoerde regie.

Goed, vanuit het cultuurmenu is goed overleg mogelijk met de betrokken instanties. Verder zijn we nog vooral ontvangend en niet ontwikkelend. (P370)

De contacten zijn naar tevredenheid verlopen. Bij de samenwerking tussen partners (naam partners) en de plaatselijke muziekvereniging (naam muziekvereniging) hebben we als school een actieve verbindende rol gespeeld.
Aanbod was steeds naar tevredenheid.
Binnen het cultuureducatieve netwerk hebben we een passieve rol gehad: aanbod komt naar ons toe en wij nemen deel; dit is conform de afspraken die zijn gemaakt. (P347)

In bovenstaande citaten wordt het beeld van niet participerende maar toch tevreden scholen enigszins genuanceerd. De scholen zijn tevreden met de gezette stappen, maar weten dat er nog meer gedaan kan worden.
Vier scholen (16%) geven geen, of een neutrale beoordeling en negen scholen (36%) geven aan ontevreden te zijn.

Nee, want er is nog weinig samenhang en het neemt een te kleine rol in op de vergaderagenda van de school. (P313)

Er wordt voldoende contact gemaakt vanuit het netwerk met de school. Helaas zijn wij niet altijd in staat om hieraan mee te werken. Dat ligt aan ons, wij maken de keuzes. We willen het komend jaar hier meer aandacht voor uittrekken mede doordat we nu ook meer bezig gaan met het praktisch onderwijs voor de leerlingen met een speciale behoefte. (P350)

Van de 25 scholen in dit model willen 14 scholen (56%) zich ontwikkelen en 12 scholen weten hoe ze dat willen gaan doen. Deze scholen vooral aan dat ze netwerkbijeenkomsten willen bezoeken en gebruik willen maken van externe deskundigheid:

Wij willen een culturele kaart van onze omgeving maken en onze vraag aan laten sluiten op onze thema's. Ook willen wij lokale aanbieders actiever benaderen en met hen in overleg gaan om hun aanbod op onze vraag aan te laten sluiten. Vanuit het ICC-netwerk kan inspiratie en kennisdeling komen. Enige ondersteuning van CultuurClick is wenselijk. (P454)

Structureel de bijeenkomsten bijwonen. (P492)

11 scholen (44%) willen zich niet ontwikkelen en in de meeste gevallen zijn deze scholen tevreden. Ze geven aan op de goede weg te zijn of dat hun prioriteiten ergens anders liggen. Wat opvalt is dat scholen soms aangeven dat het behoren tot een netwerk ook nadelen heeft:

We willen zelf bepalen wat en wanneer we hulp nodig hebben. (P403)
We vinden het fijn dat een team experts op afroep beschikbaar is zodat het de taken op school verlicht, actief deelnemen in netwerk betekent een lastenverzwaring. (P307)

Er zijn 11 scholen met een hulpvraag.

Samenvattend: 25 scholen (11%) participeren niet of nauwelijks actief in het netwerk. Hiervan is 44% wel tevreden. 14 scholen (56%) willen zich ontwikkelen en 12 scholen weten hoe ze dit moeten doen. Wel hebben 11 scholen een hulpvraag.

Scholen die zich niet in één van de bovenstaande modellen bevinden, hebben hun rol met betrekking tot netwerkrelaties niet beoordeeld. Dit betekent dat de school geen typering van haar rol heeft gegeven (zij beschrijft niet of haar rol actief of passief is).

De resultaten: relatie met het netwerk in piramides

De scholen hebben in de piramidevraag aangegeven in welk scenario zij zich denken te bevinden waar het gaat om hun 'relatie met het netwerk'. In deze paragraaf worden de resultaten gegeven. 20 scholen zijn niet meegenomen in de berekening vanwege het aanvinken van een piramide die niet overeenkwam met de antwoorden op de open vragen.

Relaties met het netwerk: de Evi-piramide voor Groningen

In onderstaand staafdiagram is aangegeven hoe de scholen in de provincie over de verschillende scenario's verdeeld zijn:

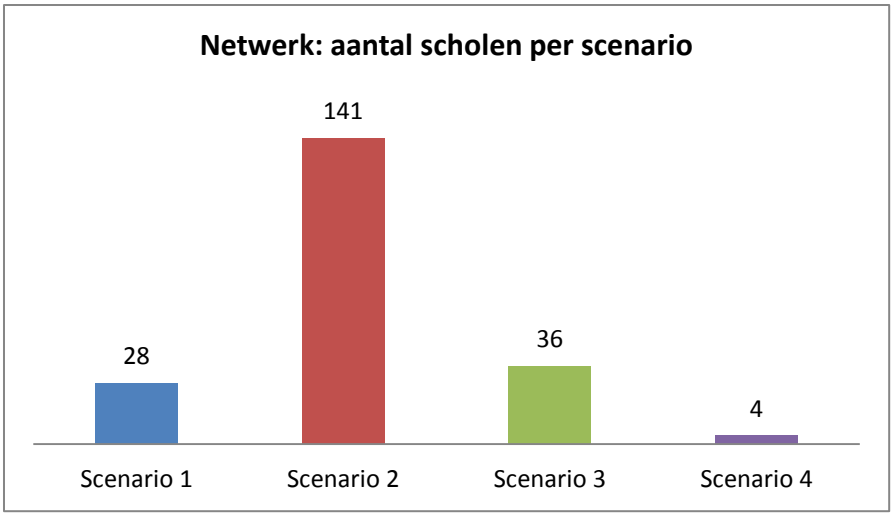

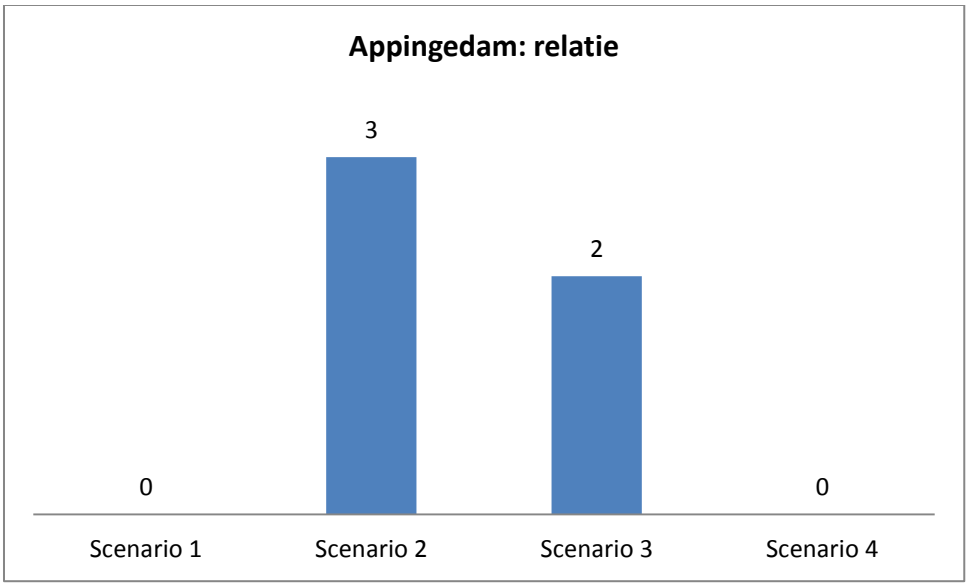
Fig. 30: Het aantal scholen per scenario.

De meeste scholen bevinden zich in scenario 2. Gemiddeld bevinden de Groningse scholen zich in scenario 2.1 met een score van 83 (n=229; 20 Evi's zijn ongeschikt)

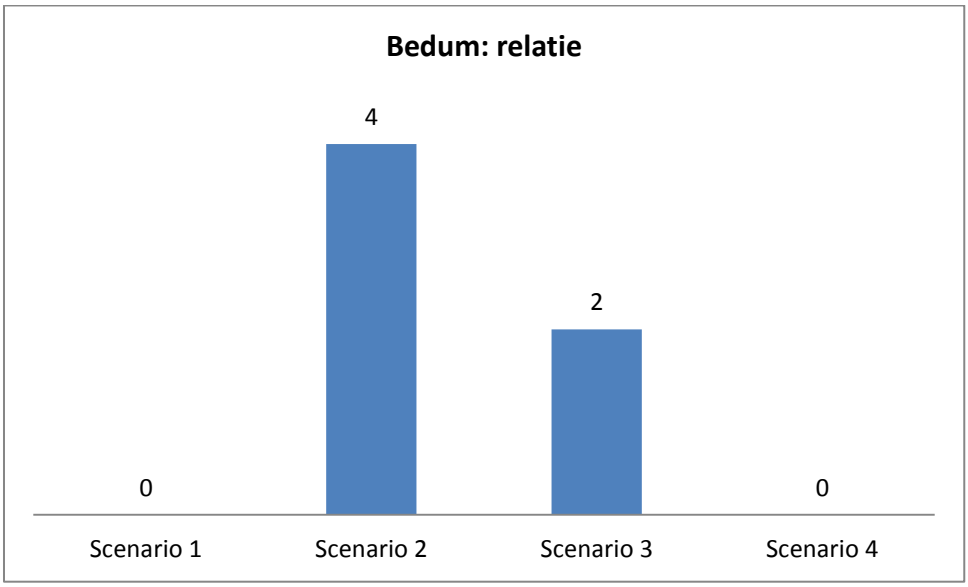
Relatie met het netwerk: de Evi-piramide per gemeente

In de volgende diagrammen wordt weergegeven wat de scores per gemeente zijn.

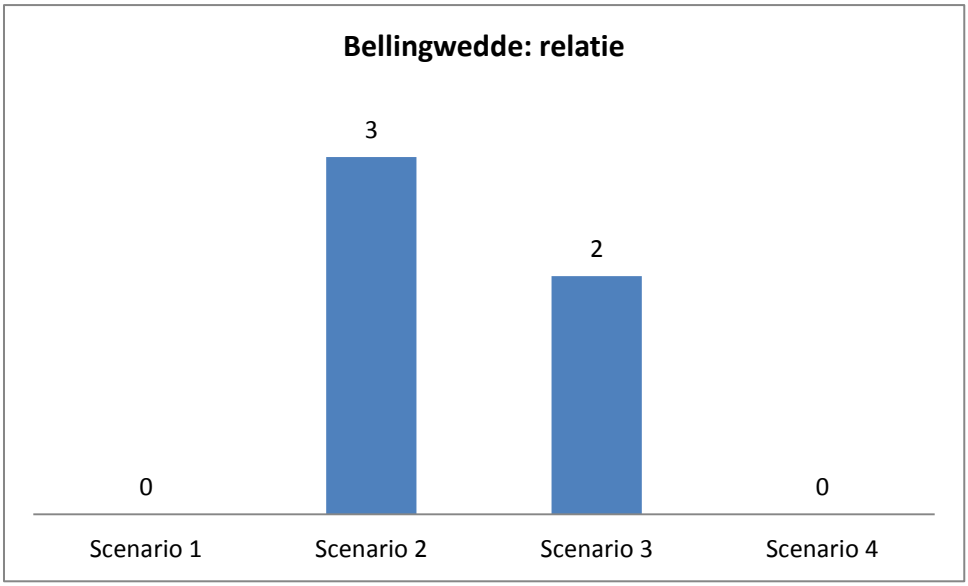
Appingedam: score 96, scenario 2.4 (n=5; 0 Evi's zijn ongeschikt)

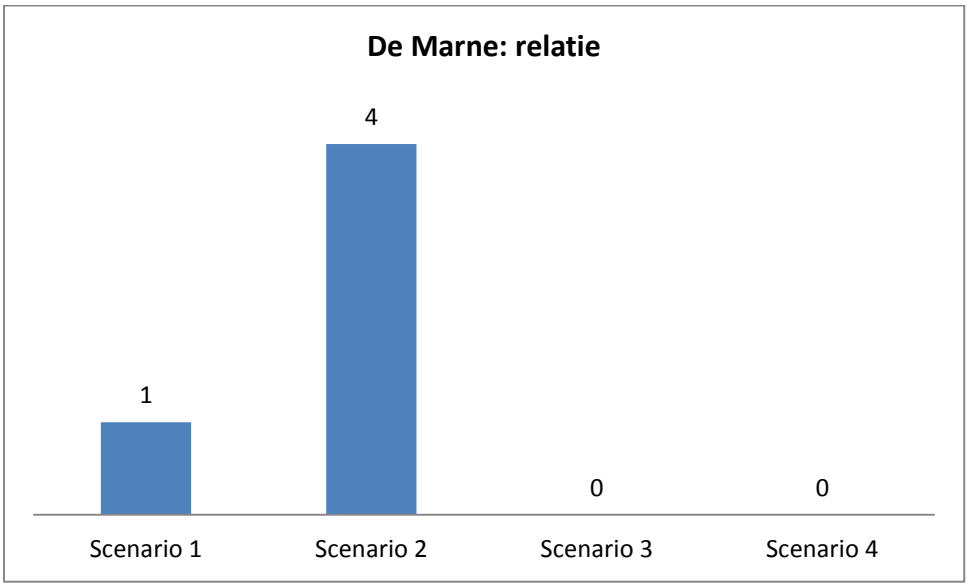
Bedum: score 93, scenario 2.3 (n=7; 1 Evi is ongeschikt)

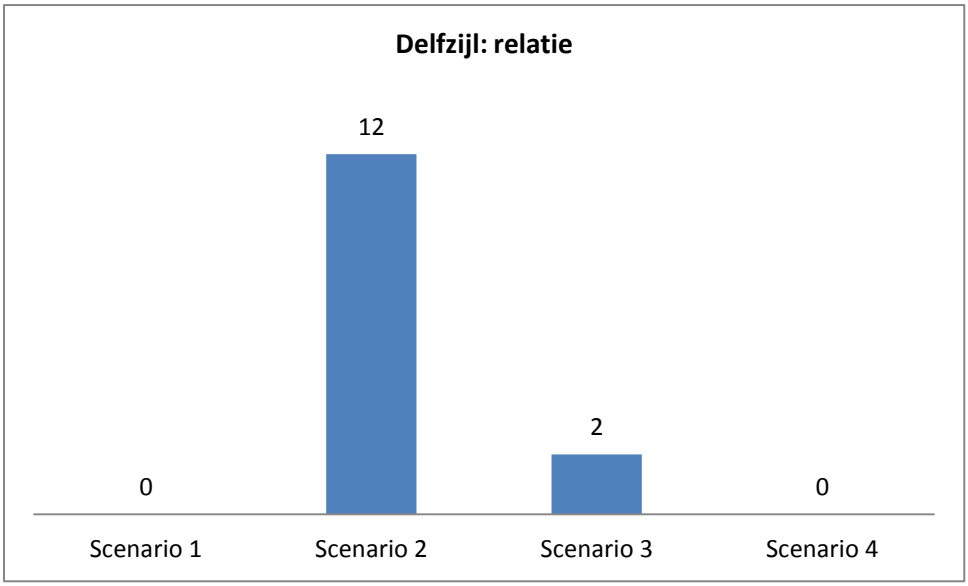
Bellingwedde: score 96, scenario 2.4 (n= 5; 0 Evi's zijn ongeschikt)

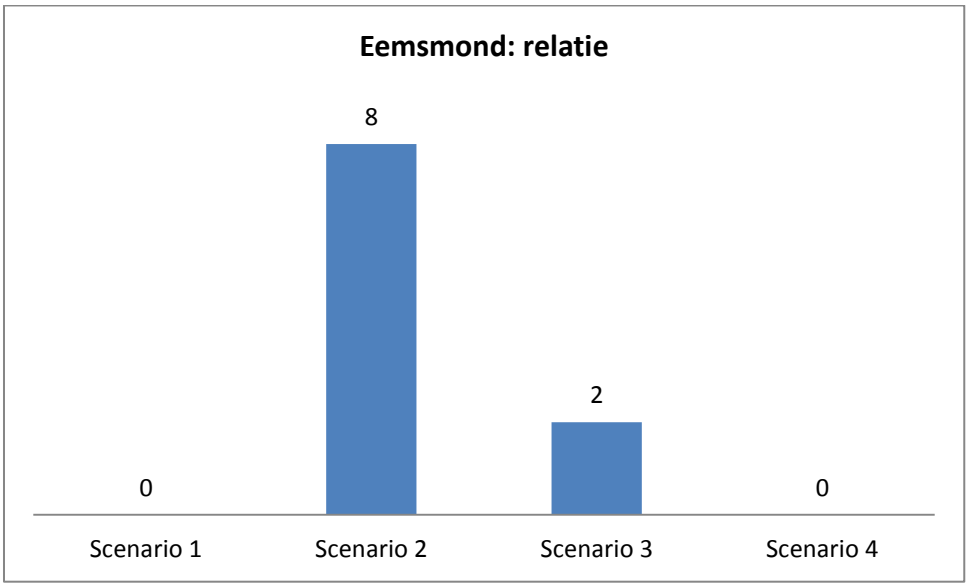
De Marne: score 72, scenario 1.8 (n=5; 0 Evi's zijn ongeschikt)

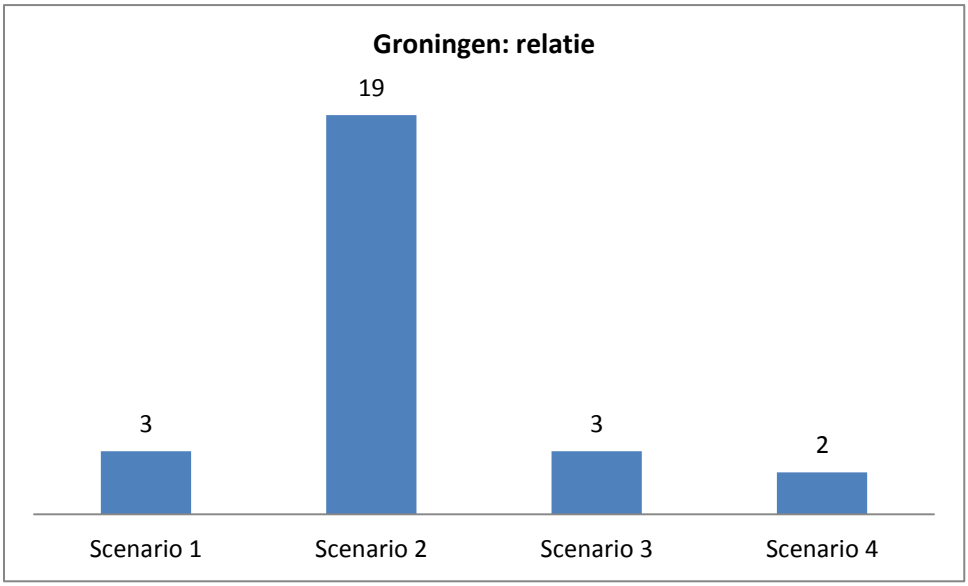
Delfzijl: score 86, scenario 2.1 (n=18; 4 Evi's zijn ongeschikt)

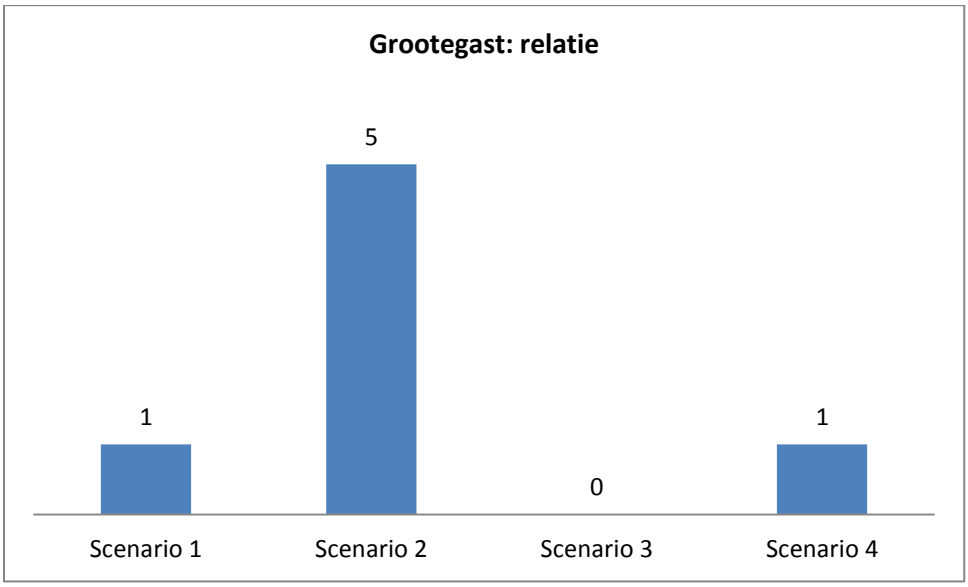
Eemsmond: score 88, scenario 2.2 (n=11; 1 Evi is ongeschikt)

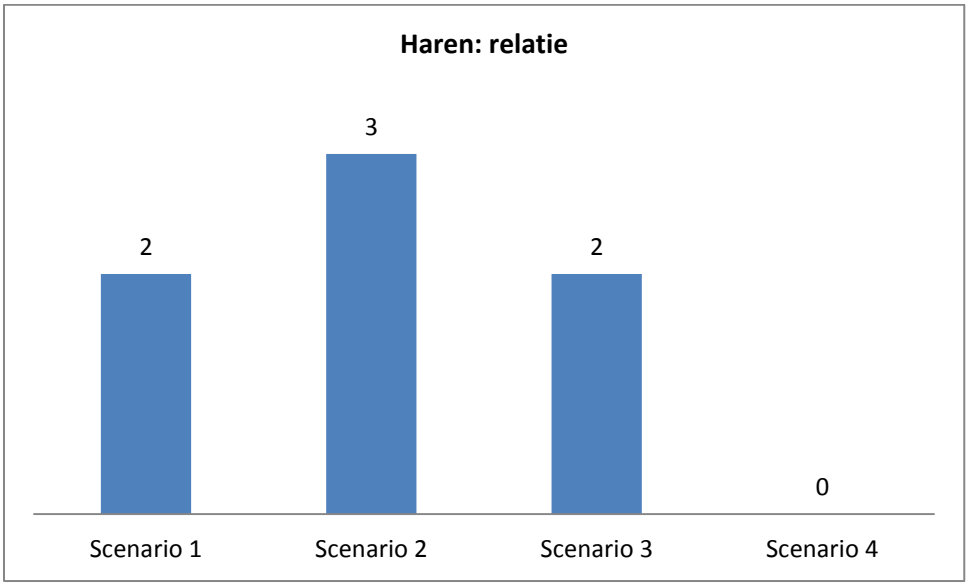
Groningen: score 86, scenario 2.1 (n=33; 6 Evi's zijn ongeschikt)

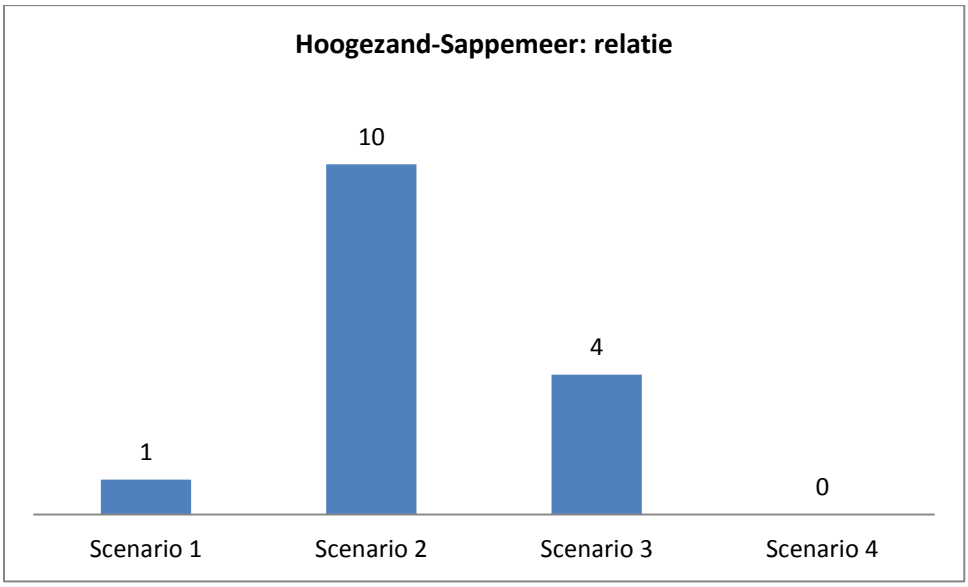
Grootegast: score 86, scenario 2.1 (n=7; 0 Evi's zijn ongeschikt)

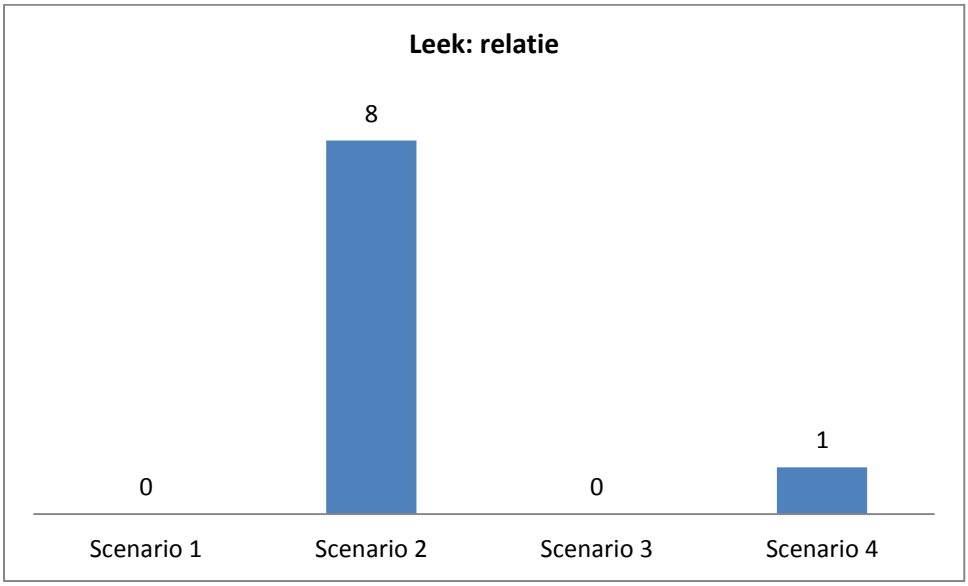
Haren: score 80, scenario 2 (n=7; 0 Evi's zijn ongeschikt)

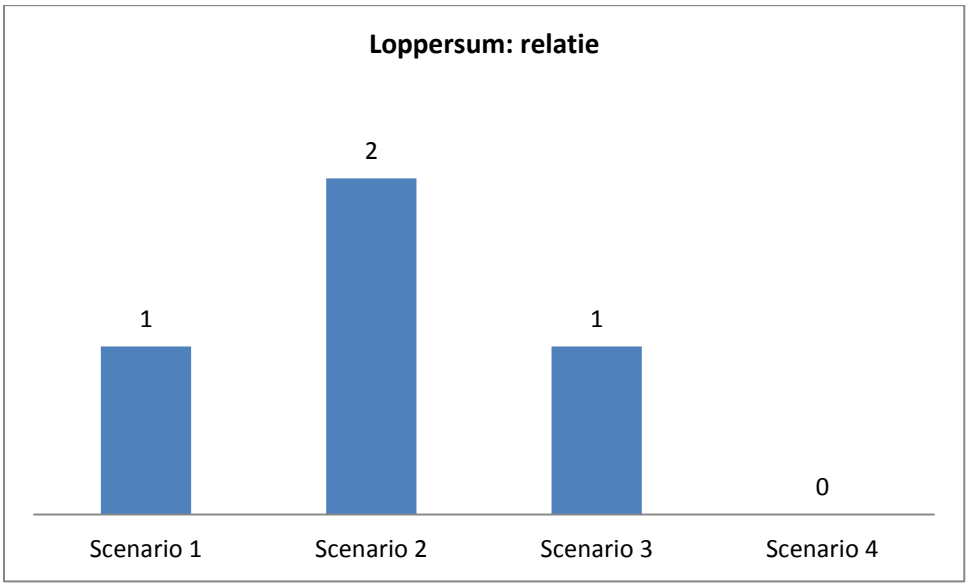
Hoogezand-Sappemeer: score 88, scenario 2.2 (n=17; 2 Evi's zijn ongeschikt)

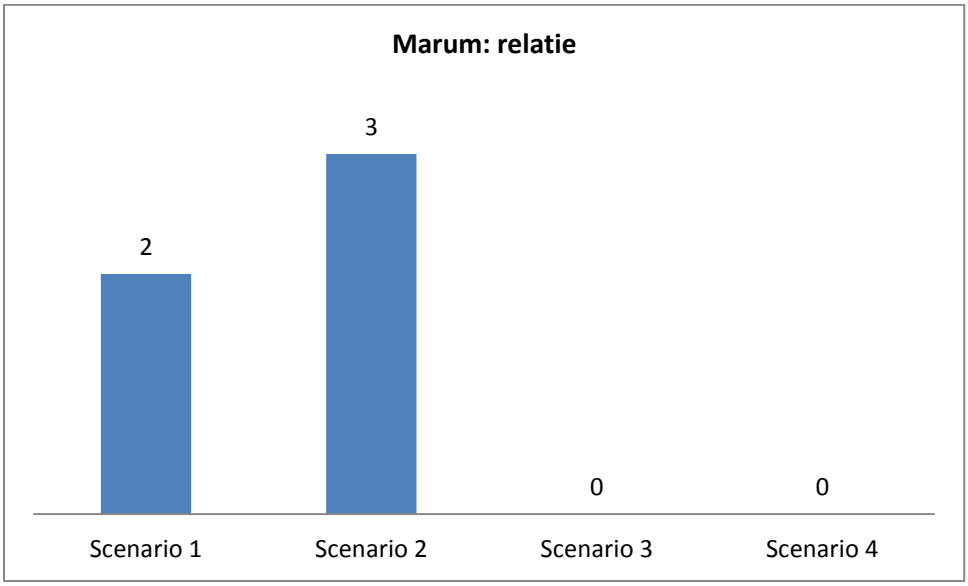
Leek: score 89, scenario 2.2 (n=9; 0 Evi's zijn ongeschikt)

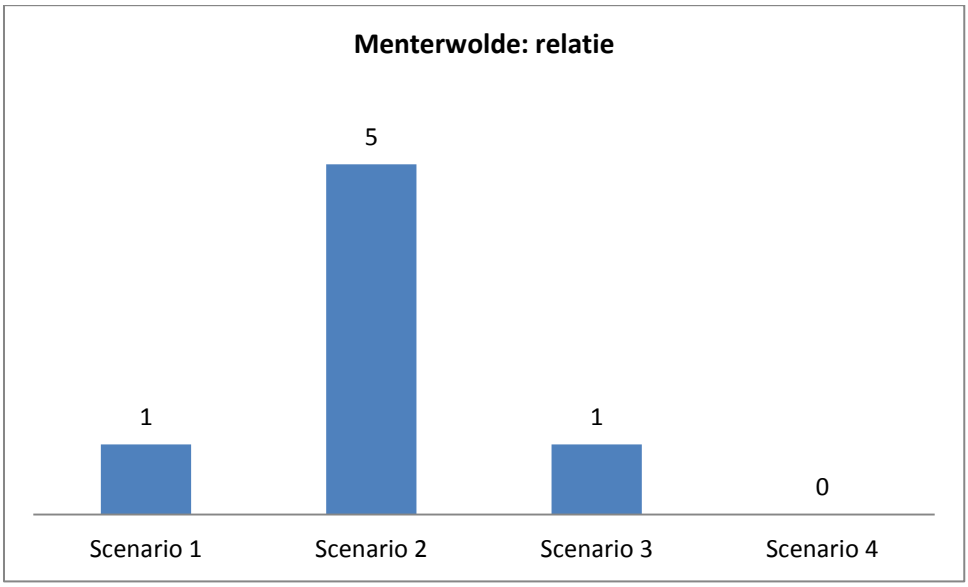
Loppersum: score 80, scenario 2 (n=5; 1 Evi is ongeschikt)

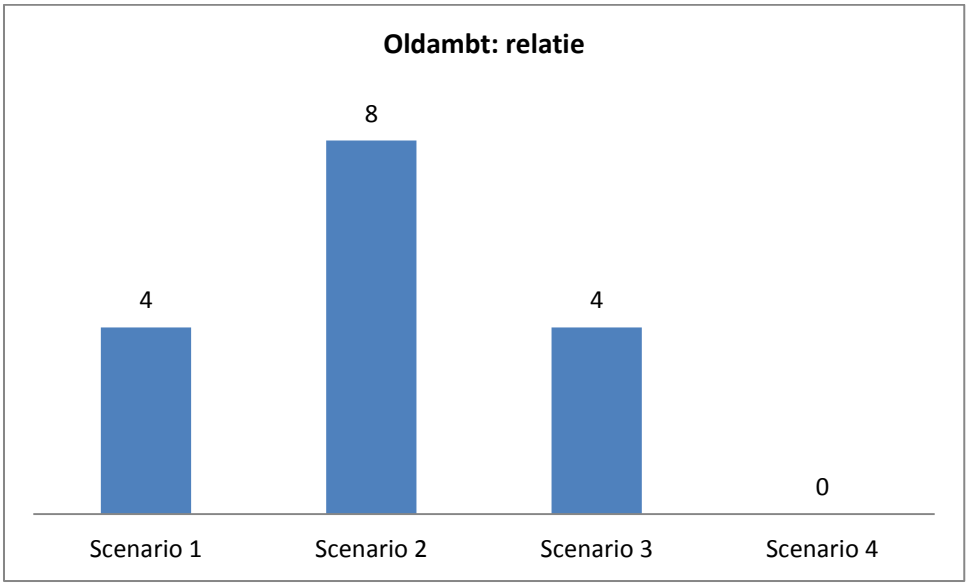
Marum: score 64, scenario 1.6 (n=5; 0 Evi's zijn ongeschikt)

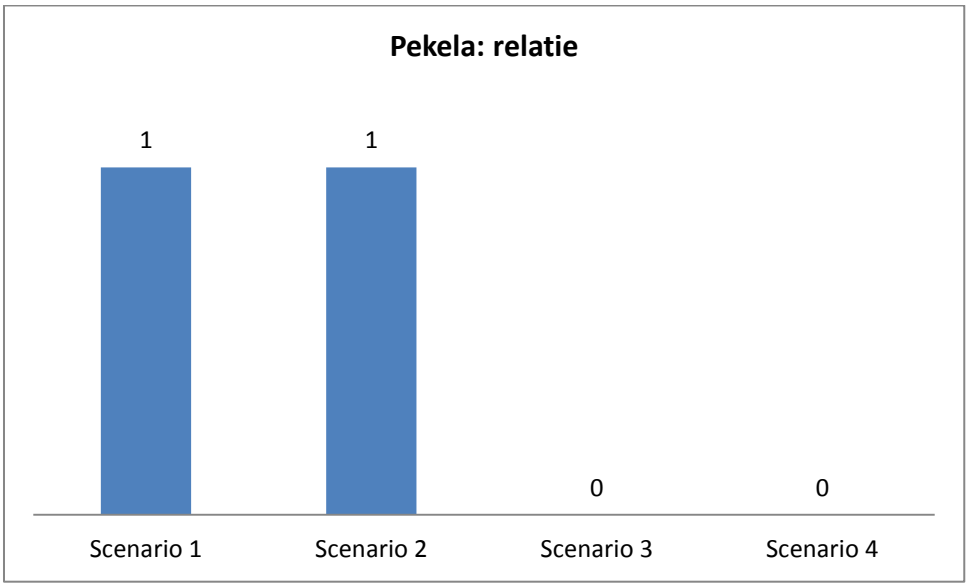
Menterwolde: score 80, scenario 2 (n=7; 0 Evi's zijn ongeschikt)

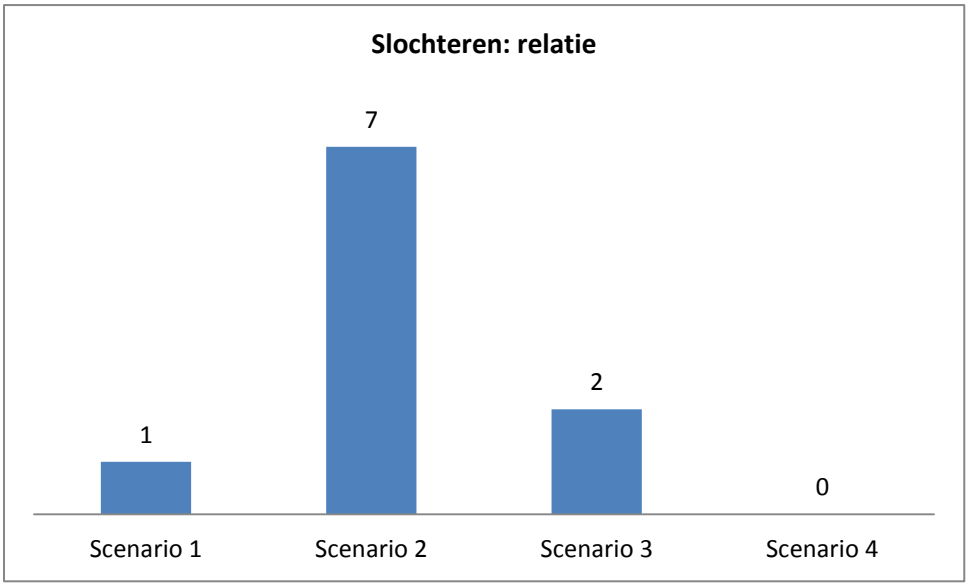
Oldambt: score 80, scenario 2 (n=17; 1 Evi is ongeschikt)

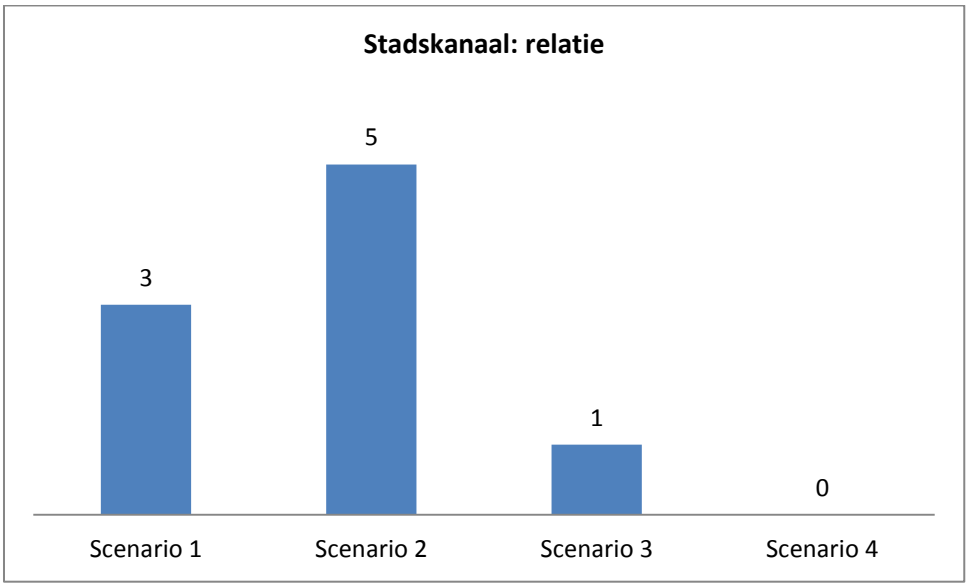
Pekela: score 60, scenario 1.5 (n=2; 0 Evi's zijn ongeschikt)

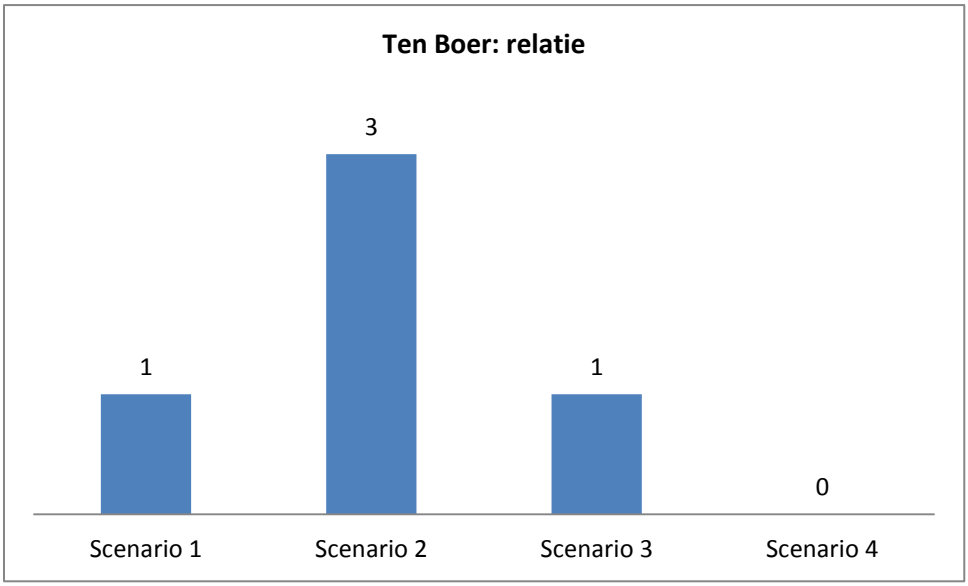
Slochteren: score 84, scenario 2.1 (n=10; 0 Evi's zijn ongeschikt)

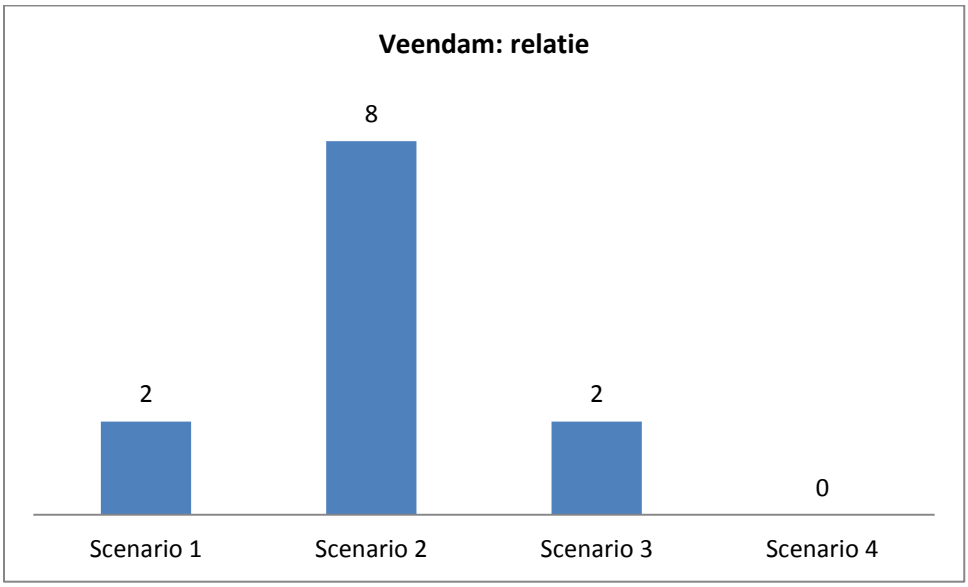
Stadskanaal: score 71, scenario 1.8 (n= 13; 4 Evi's zijn ongeschikt)

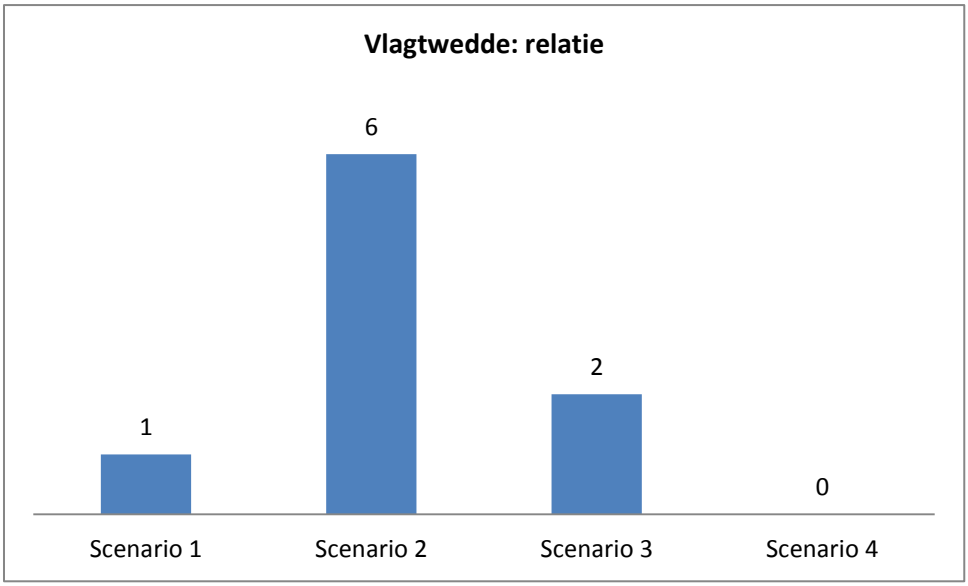
Ten Boer: score 80, scenario 2 (n=5; 0 Evi's zijn ongeschikt)

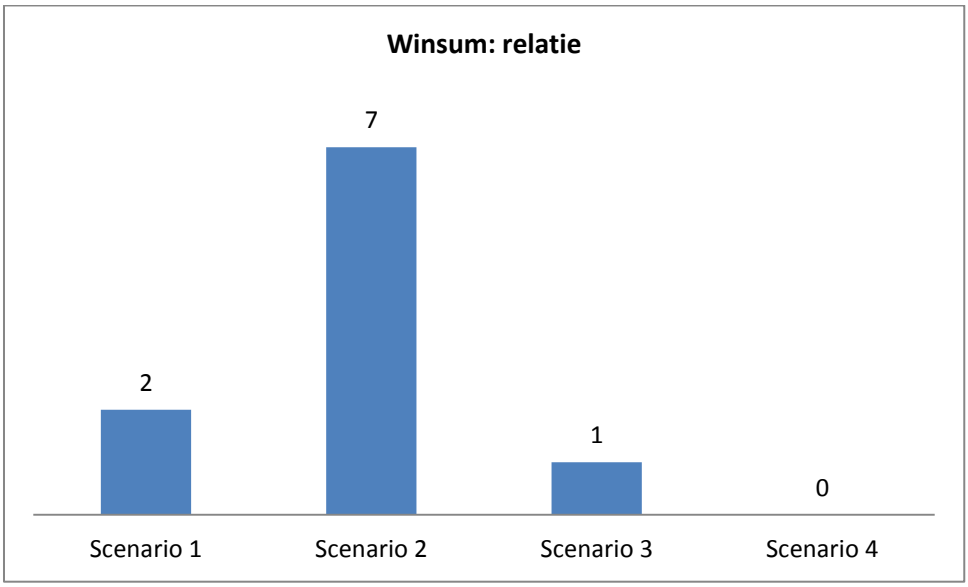
Veendam: score 80, scenario 2 (n=12; 0 Evi's zijn ongeschikt)

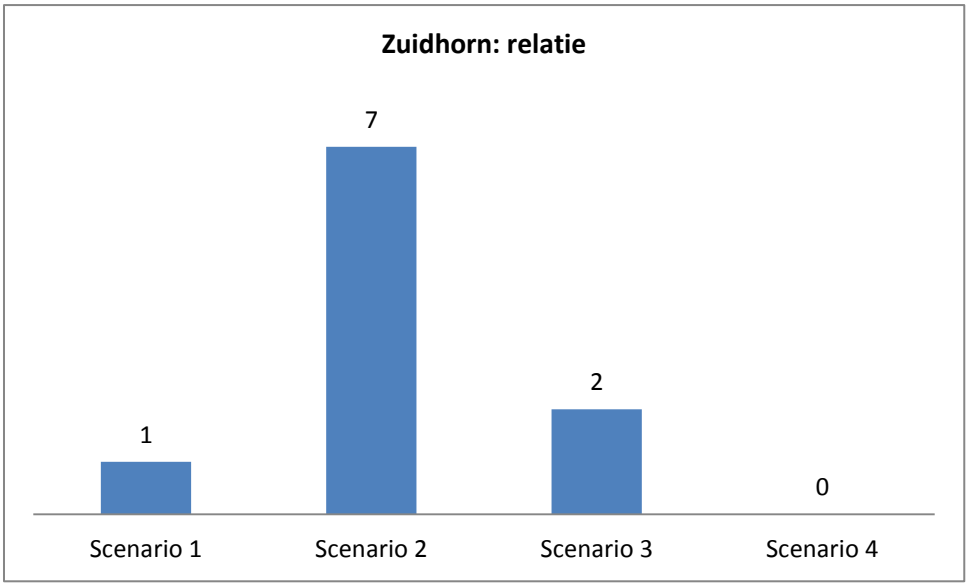
Vlagtwedde: score 84, scenario 2.1 (n=9; 0 Evi's zijn ongeschikt)

Winsum: score 76, scenario 1.9 (n=10; 0 Evi's zijn ongeschikt)

Zuidhorn: score 84, scenario 2.1 (n=10; 0 Evi's zijn ongeschikt)

Knelpunten rond de relatie met het netwerk

Welke knelpunten noemen de scholen in Evi? Waar lopen ze tegenaan? Om te bepalen hoe K&C de scholen op dit vlak verder kan ondersteunen, brengen wij de knelpunten hier in kaart. Er wordt 116 keer een knelpunt genoemd waarbij een onderscheid gemaakt kan worden tussen maar liefst 20 verschillende typen knelpunten:

1. Gebrek aan financiële middelen;
2. Geen belangstelling of behoefte bij het team;
3. Geen prioriteit;
4. De ICC-er is vertrokken;
5. De school is er nog niet aan toe;
6. Tijdgebrek;
7. Het is een kleine school en er is weinig personeel;
8. De school sluit of fuseert;
9. Er zijn problemen binnen het team;
10. Het is een school voor speciaal onderwijs;
11. Er zijn problemen met betrekking tot de doorgaande leerlijn;
12. De directeur is afwezig of gewisseld;
13. Er is een extern knelpunt;
14. Er is over het algemeen een gebrek aan deskundigheid;
15. Er is gebrek aan deskundigheid binnen het team;
16. Er zijn moeilijkheden met het inroosteren van cultuuronderwijs;
17. Er zijn problemen met de uitvoering van de doorgaande leerlijn;
18. De school moet wennen aan een nieuwe situatie;
19. Werkdruk;
20. De visie is niet of onvoldoende zichtbaar.

In onderstaand figuur zijn de knelpunten weergegeven:

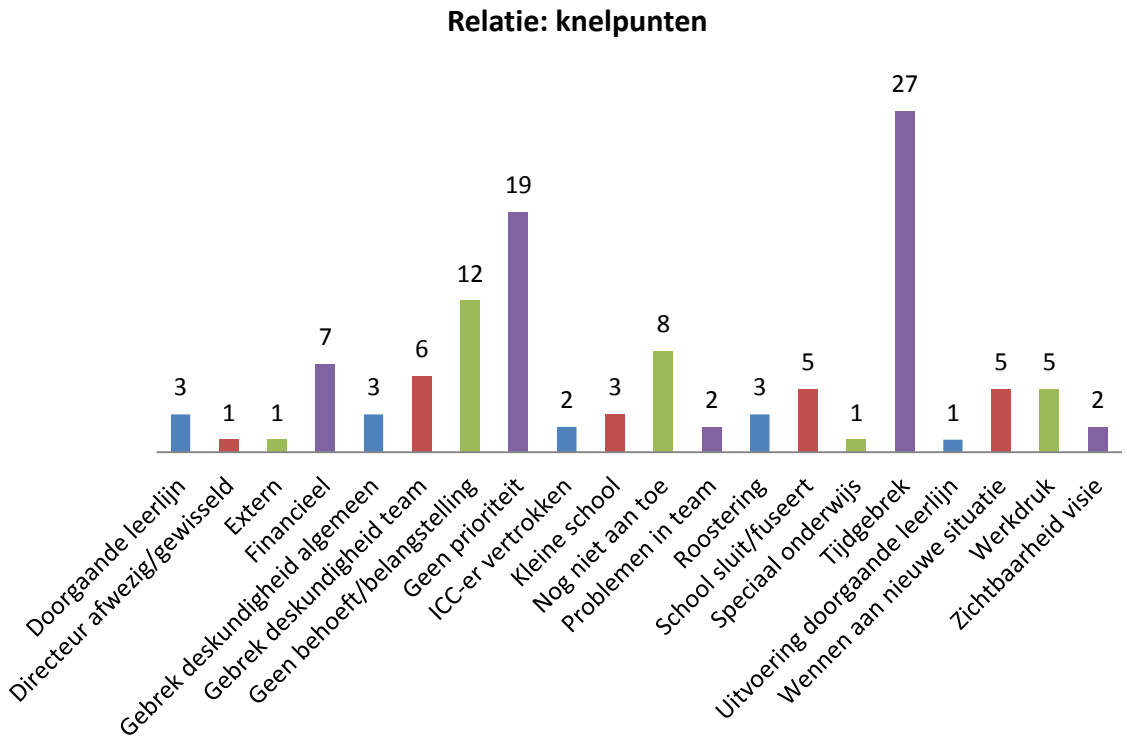

Fig. 31: Hoe vaak zijn bepaalde knelpunten genoemd?

Het – met name door scholen die zich in scenario 2 bevinden – meest genoemde knelpunt is 'Tijdgebrek'. Bij de scholen in scenario 2 valt op dat ze graag meer zouden willen doen op het gebied van hun netwerk voor cultuuronderwijs. Soms zijn er zelfs al plannen gemaakt, maar vanwege tijdgebrek kunnen deze niet worden uitgevoerd. Vooral bij productontwikkeling is dit een probleem.

Het knelpunt 'Geen prioriteit' wordt ook vaak genoemd, en wederom het meest door scenario 2 scholen. Een aantal scholen is wel van plan het op de agenda zetten voor de komende jaren:

> *Het heeft nog niet onze prioriteit gehad, misschien in de toekomst.* (P389)

> *Onze prioriteit lag bij de ontwikkeling van de Netwerkschool. Voor het schooljaar 2016-2017 hebben we een werkgroep opgericht en die zullen daar mee* (productontwikkeling op het gebied van cultuureducatie) *aan de slag gaan.* (P281)

We hebben het idee dat de knelpunten 'geen prioriteit' en 'tijdgebrek' met elkaar te maken hebben. Een gebrek aan tijd kan betekenen dat schoolbesturen geen prioriteit geven aan cultuureducatie. Dit kan weer komen doordat de onderwijsinspectie niet controleert op dit punt, maar wel op andere

vakken zoals taal en rekenen. Scholen kiezen daarom niet voor cultuureducatie, omdat ze hier toch niet op gecontroleerd worden.

Specifieke knelpunten waarbij K&C ondersteuning zou kunnen bieden zijn:

Gebrek aan financiële middelen;
Geen belangstelling of behoefte bij het team;
Geen prioriteit;
De ICC-er is vertrokken;
De school is er nog niet aan toe
Het is een school voor speciaal onderwijs;
Er zijn problemen met betrekking tot de doorgaande leerlijn;
Er is over het algemeen een gebrek aan deskundigheid;
Er is gebrek aan deskundigheid binnen het team;
Er zijn moeilijkheden met het inroosteren van cultuuronderwijs;
Er zijn problemen met de uitvoering van de doorgaande leerlijn;
De visie is niet of onvoldoende zichtbaar.

Evaluatie en advies

Hoe heeft Cultuureducatie met Kwaliteit Groningen bijgedragen aan de ontwikkeling van de relatie tussen de school en haar netwerk? Wat zou K&C kunnen doen om scholen verder te ondersteunen bij de ontwikkeling van hun relaties? In deze paragraaf worden die vragen beantwoord.
K&C heeft op de volgende manieren bijgedragen aan de ontwikkeling van de relatie tussen de school en het cultuureducatieve netwerk:

1. *Er is geld beschikbaar gesteld:* scholen konden de subsidie gebruiken om de eigen deskundigheid te vergroten, op basis waarvan ze hun relaties met het netwerk (verder) konden ontwikkelen. Tevens is deskundigheidsbevordering een manier om relaties op te doen (bijvoorbeeld tijdens een ICC-cursus). Er is ook geld beschikbaar gesteld voor productontwikkeling.
2. *Er zijn mogelijkheden geboden om het geld te besteden aan de ontwikkeling van relaties met het netwerk.* Culturele instellingen hebben cursussen aangeboden waarin de ontwikkeling van relaties centraal stond.

3. *Scholen zijn gestimuleerd om hun relaties (verder) te ontwikkelen, actiever in het netwerk te participeren:* de ambitiescenario's sporen de scholen aan om hun relaties met het netwerk (verder) te ontwikkelen.

In *Doelstellingen in Beeld*[12] is betoogd dat een cultuureducatief netwerk niet van buitenaf kan worden ontwikkeld, laat staan opgelegd. Dit houdt in dat K&C zelf geen netwerken kan creëren. Zo'n netwerk ontstaat pas wanneer scholen zelf de behoefte voelen om actief deel te nemen. K&C hoeft scholen niet direct en intensief te stimuleren om relaties te ontwikkelen, maar kan ondersteuning bieden tijdens het (gehele) proces van kwaliteitsverbetering, waardoor scholen vanzelf de behoefte krijgen om op een actievere manier aan en in een netwerk te gaan werken.

Over de relaties met partners is meer dan zeventig procent van de scholen tevreden. Relaties met vrijwilligers worden slechts één keer genoemd. Dit is jammer omdat juist vrijwilligers (door docenten te ontlasten van veel werk) bij zouden kunnen dragen aan het tegengaan, of zelfs opheffen van het veelgenoemde knelpunt 'Tijdgebrek'. Wij adviseren scholen te stimuleren om actief vrijwilligers te (gaan) werven.

Er wordt nog weinig gedaan aan productontwikkeling. K&C heeft hiervoor wel geld beschikbaar gesteld, maar de meerderheid van de scholen geeft aan nog niet toe te zijn aan deze stap. Wellicht kan K&C de scholen in scenario 2 voorbereiden op deze vervolgstap (naar scenario 3 en 4) door middel van het verschaffen van informatie over productontwikkeling. Hierbij moet met name duidelijk worden dat het ontwikkelen van een product voordelen biedt. Er kan iets gemaakt worden dat aansluit bij de eigen leerlingenpopulatie en bij de visie van de school. Door duidelijkheid te scheppen over de (mogelijkheid tot) productontwikkeling, kunnen wellicht ook knelpunten als 'geen behoefte' en 'geen prioriteit' weggenomen worden. Er zou ook meer duidelijkheid kunnen komen over wat productontwikkeling voor verschillende kunstvormen betekent. Bij podiumkunsten kan het soms lastig zijn te bepalen wat een 'product' is.

K&C kan productontwikkeling stimuleren wordt door hier meer geld voor beschikbaar te stellen, en de aantrekkelijkheid vergroten door te zorgen voor de goede ondersteuning. Dit levert tijdwinst op voor de scholen. Daarnaast is het onderling uitwisselen van ideeën en mooie resultaten omtrent producten van belang; hierdoor wordt het voor de scholen concreet duidelijk wat deze regeling ook hen te bieden heeft.

[12] Zernitz, Zoë. 'Cultuureducatie met Kwaliteit Drenthe: Doelstellingen in Beeld'. Groningen/Assen: RUG, 2014.

Ook met betrekking tot het onderdeel ‘relatie met netwerk’ bevinden de meeste scholen zich in ambitiescenario 2 (maar liefst 141). Net als in het geval van ‘deskundigheid’ en ‘visie’ zitten er ongeveer evenveel scholen in scenario 1 als in 3. De ontwikkeling op het gebied van deze drie onderdelen gaat dus min of meer gelijk op. De ambitiescenario’s van deze drie onderdelen zijn goed op elkaar afgestemd.

Scholen denken zelf ook actief mee over het oplossen van gesignaleerde problemen. Zo heeft deze school mogelijk een oplossing voor de wrijving tussen vraag en aanbod:

> *In gesprek blijven gaan met de aanbieders. In het overleg met de scholen (CCBH) zitten de aanbieders er vaak bij. Dat maakt het lastig om kritisch te zijn en als school te bepalen wat je wilt (regie te nemen). Dit overleg zou moeten worden opgesplitst in een deel met en zonder aanbieders, zodat we met de scholen samen onze vraag kunnen bepalen en die later bij de aanbieders neer kunnen leggen. Zo bepalen scholen meer het aanbod, ipv de aanbieders.* (P298)

De knelpunten ‘tijdgebrek’ en ‘geen prioriteit’ lijken met elkaar te maken te hebben. Een gebrek aan tijd kan betekenen dat schoolbesturen geen prioriteit geven aan cultuureducatie. Dit kan komen doordat de onderwijsinspectie niet controleert op dit punt, maar wel op andere vakken zoals taal en rekenen. Scholen kiezen daarom niet voor cultuureducatie, omdat ze hier toch niet op gecontroleerd worden. De onderwijsinspectie zal er goed aan doen om de Evi-vragenlijsten mee te nemen in haar beoordeling. Op deze manier krijgt cultuuronderwijs net zo veel aandacht als de andere vakken. K&C kan schoolbesturen bezoeken en werkconferenties organiseren waarin uitleg wordt gegeven over de prioriteit van cultuureducatie.

Tot slot zal K&C er goed aan doen om de omschrijving van scenario 3 en 4 meer onderscheidend te maken, zodat scholen beter weten waar ze aan toe zijn. Naar onze mening moeten scholen in scenario 4 meer aansturen dan in scenario 3.

Samenvatting

De belangrijkste relaties van de scholen zijn kenniscentra. De meerderheid van de scholen is tevreden over het netwerk.
25 scholen (11%) participeren niet of nauwelijks actief in het netwerk. 44% is daar tevreden mee. 14 scholen (56%) willen zich ontwikkelen en 12 scholen weten hoe ze dit moeten doen. 34 scholen

nemen actief deel in een netwerk (15%). De meeste scholen willen zich verder ontwikkelen (56%) en ze weten bijna allemaal hoe ze dit gaan doen. 74% van de scholen in dit model zijn tevreden over hun regie.

Waar het gaat om de relatie met het netwerk bevinden de meeste scholen zich in scenario 2. Gemiddeld bevinden de Groningse scholen zich in scenario 2.1, met een score van 83. De verwachting is dat scholen actiever zullen gaan deelnemen in een cultuureducatief netwerk wanneer ze verder gevorderd zijn in het proces van kwaliteitsverbetering. Daarom wordt dit (sub)doel waarschijnlijk later bereikt dan de andere (sub)doelen van CMK. Scholen in de gemeente Appingedam en Bellingwedde hebben (scenario 2.4) de beste relatie met hun netwerk.

9. Terugblik van de scholen

Aan het einde van de Evi-vragenlijst wordt teruggekeken op het afgelopen jaar. Wat heeft de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit de scholen opgeleverd?

Opbrengsten

In totaal zijn er door de scholen 383 opbrengsten genoemd, waarbij we 21 verschillende typen opbrengsten kunnen onderscheiden:

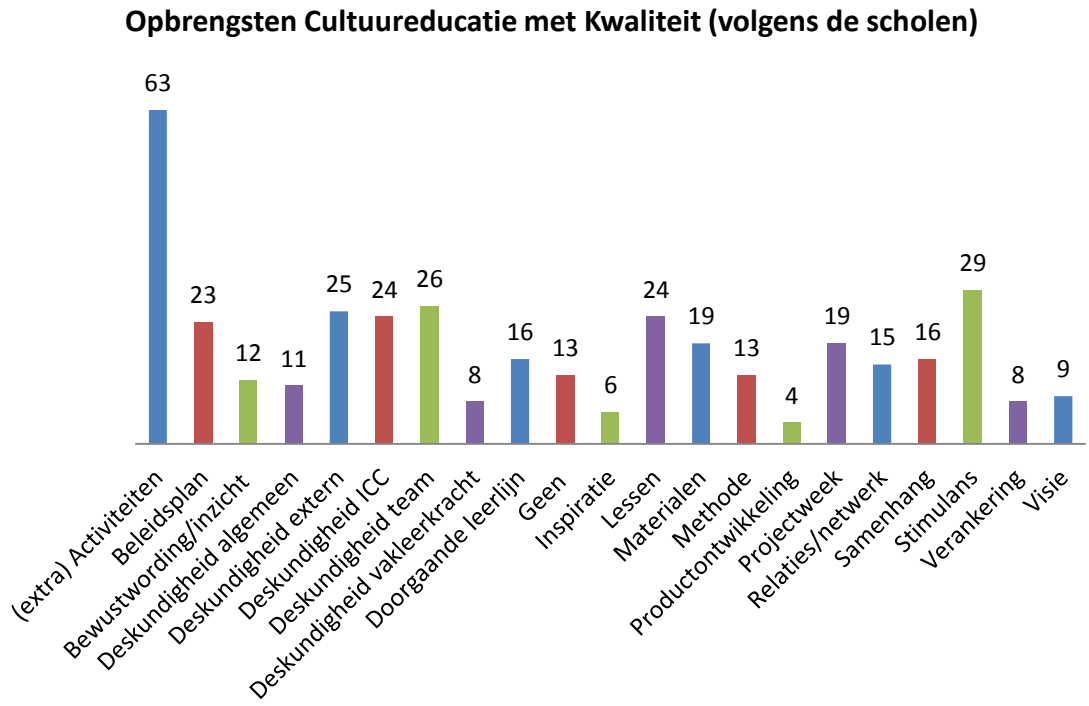

Fig. 32 Opbrengsten van CMK.

Als opbrengst wordt '(extra) Activiteiten' het meest genoemd. Uit de analyse van de plannen bleek ook al dat scholen het extra budget graag uit zouden willen geven aan '(extra) activiteiten'. Toch is dit opvallend omdat extra activiteiten niet direct de beoogde opbrengst zijn van Cultuureducatie met Kwaliteit. Extra activiteiten als zodanig zorgen niet voor een betere verankering of borging van het cultuuronderwijs op school.

Onderstaande figuur laat zien hoe vaak de doelstellingen van Cultuureducatie met Kwaliteit genoemd worden.

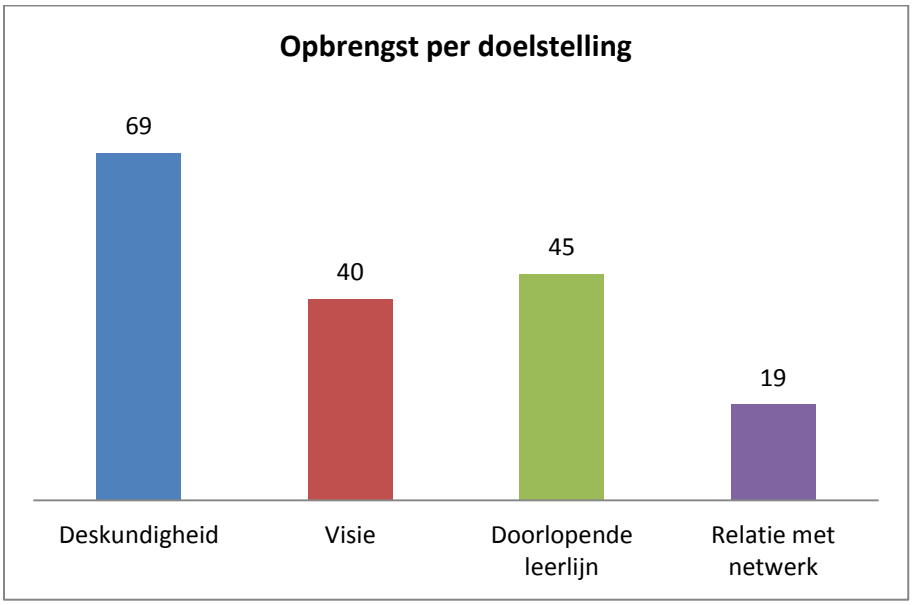

Fig. 33: Opbrengsten per doelstelling.

Het onderdeel 'deskundigheid' wordt het meest genoemd (in totaal 69 keer). Deze uitkomst nuanceert het beeld. Neemt men alle vormen van deskundigheid samen, dan wordt deskundigheid toch nog net iets vaker genoemd dan '(extra) activiteiten'.

> *De kinderen komen gedurende hun schooltijd in aanraking met een breed scala aan culturele activiteiten. Daar zijn we blij mee.* ***We hebben nu een gediplomeerde ICC-er die ons helpt met het verder ontwikkelen van ons cultuuronderwijs.***
> *We hebben ervaren waar en bij wie we extra ondersteuning kunnen vragen.* (P403)

> ***Wij hebben weer eens kritisch onze visie onder de loep genomen en gekeken waar we nog meer uit kunnen halen.*** *Het is heel goed om weer met een plan te werken, dat was weer wat op de achtergrond geraakt. Alles is weer even aangescherpt.* (P482)

> ***We hebben een goede start gemaakt in de ontwikkeling van een doorgaande lijn,*** *met name op het gebied van muziekonderwijs. We breiden dit de komende tijd verder uit tot een gedegen aanbod cultuuronderwijs.*(P429)
> *De muzieklessen gegeven door muziekschooldocent en de blazersklas*

ervaren we als zeer waardevol. Op deze weg willen we verder en vooral ook verdiepen.

We hebben contact met de muziekschool, welke ons een mooie leerlijn voor de groepen 1 t/m 8 heeft opgeleverd. *Daarnaast hebben we gekozen voor de methode Speel je wijs om ook drama te combineren met woordenschat en taal. We kunnen nog niet zeggen of dit voldoet aan onze verwachtingen, maar het voldoet wel aan onze wensen op dit moment.* (P335)

13 scholen geven aan geen opbrengsten te hebben vanuit de regeling. Gelukkig geven de meeste van deze scholen aan dat ze wel van plan zijn opbrengsten te realiseren:

We starten na de zomervakantie . de subsidie zorgt ervoor dat we de dingen volgende schooljaar kunnen doen die we graag willen doen bij het erfgoed programma. (P402)

Dit heeft nog niet het gewenste resultaat opgeleverd en gaan we nu echt in samenwerking met (culturele instelling) realiseren. De eerste gesprekken zijn al gepland. (P292)

Verder komen er verschillende knelpunten voorbij die er de oorzaak van zijn dat er nog geen concrete opbrengsten zijn gerealiseerd:

Aangezien we nog in de oriënterende fase zitten en bezig zijn met het onderzoeken wat onze behoeftes zijn, zijn we nog niet in staat geweest om de subsidie daadwerkelijk in te zetten.
Komend schooljaar zullen we hier gebruik van gaan maken.(P379)

Vanwege zwangerschap is dit afgelopen jaar nog niet geheel tot stand gekomen. Volgend jaar hopen we daarin onze doelen te behalen. (P328)

Hoe worden de opbrengsten die wel zijn gerealiseerd door de scholen beoordeeld? De meerderheid (58%) van de scholen geeft geen of een neutrale beoordeling . 38% is tevreden over de opbrengst en zeven scholen zijn ontevreden (4%). In onderstaand diagram is de procentuele verdeling weergegeven:

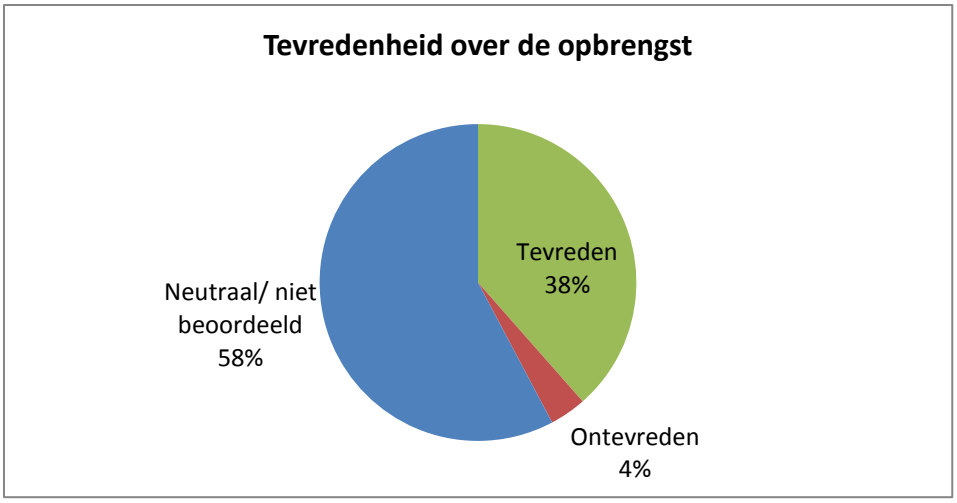

Fig. 34: Tevredenheid mbt. de opbrengsten van de CMK-regeling.

De scholen die tevreden zijn zeggen onder andere het volgende:

> *We vinden het fantastisch dat er gelden beschikbaar zijn gekomen die ons cultuureducatieplan ondersteunen. We hebben meer mogelijkheden voor onze leerlingen kunnen creëren.*
> *We kunnen reflecteren op ons cultuureducatieplan en worden gestimuleerd om kritisch na te denken hoe we ons onderwijs willen inrichten. Onze school heeft behoefte om naast ICC-er (directie) ook een leerkracht met deze opleiding/achtergrond te hebben.*(P338)

> *We hebben het geld van Cultuureducatie met Kwaliteit ingezet voor deskundigheidsbevordering (van leerkrachten) t.a.v. muziekonderwijs aan alle groepen en we hebben kinderen laten kennismaken met diverse musea.*
> *Zonder subsidie waren deze activiteiten niet mogelijk geweest en wij zijn dan ook zeer tevreden over hoe we onze plannen hebben kunnen verwezenlijken met deze subsidie.* (P347)

Van de 'ontevreden' scholen zijn vier scholen ontevreden over hun eigen inzet, en drie scholen geven aan ontevreden te zijn over de regeling:

> *(Activiteit) heeft opgeleverd wat wij er van verwachtten.*
> *Deskundigheidsbevordering Muziekonderwijs moet door de ICC-er beter*

gecoördineerd worden. De resutaten voldoen niet aan de verwachtingen omdat er nog geen goede evaluaties plaats gevonden hebben.(P323)

Wij zijn niet tevreden. Er zijn geen instrumenten gekocht, omdat het budget (en wat daar nog van over was) onduidelijk was, nadat er nieuwe materialen voor het drukwerk en voor de drukpers waren gekocht.
Scholing bleek niet nodig te zijn, omdat de nieuwe collega een gecertificeerd ICC'er is.
De culturele activiteiten zoals (…) zijnpositief beoordeeld door het team.
Cultuurerfgoed positief
Er zijn geen muziekinstrumenten gekocht omdat het niet duidelijk was of er voldoende budget voor was. (P454)

Samenvatting: 'Deskundigheid' wordt als opbrengst het vaakst genoemd door de scholen. Dit is ook waar de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit voor bedoeld is. 38% van de scholen is tevreden over de opbrengsten. Slechts een klein percentage (4%) is ontevreden.

10. Conclusies

Nu de verschillende onderdelen – deskundigheid, visie, doorgaande leerlijn en relatie met netwerk – behandeld zijn, kan de centrale vraag van dit onderzoek beantwoord worden. In hoeverre zijn de doelen van Cultuureducatie met Kwaliteit Groningen in het afgelopen jaar gerealiseerd? Om deze vraag te kunnen beantwoorden, worden de (kwantitatieve) scores voor de verschillende onderdelen, zoals in de voorgaande hoofdstukken weergegeven, vergeleken met het ambitieniveau dat de scholen voor ogen stond. De scholen hebben zelf immers aangegeven naar welk ambitiescenario zij streefden. In hoeverre is dit scenario bereikt?
We geven eerst de conclusie op provinciaal niveau, dan de resultaten per gemeente.

Provinciaal

In 2016 streven de Groningse scholen ernaar om gemiddeld scenario 2.2 te bereiken. De meerderheid van de scholen (104) streeft naar scenario 2. 63 scholen streven naar scenario 3, en 32 scholen houden het bij scenario 1. Dit is opvallend, omdat scenario 1 geen ambitiescenario van CMK is. K&C moet duidelijk maken aan scholen dat ze niet scenario 1 kunnen ambiëren. De resterende 30 scholen hebben niet aangegeven welk scenario zij ambieerden.

Resultaat: gemiddeld hebben de Groningse scholen dit jaar scenario 2.1 bereikt.[13] Het gemiddelde geambieerde scenario is daarmee net niet helemaal bereikt. Het resultaat ziet er als volgt uit:

Fig. 35: Evi-piramide: resultaatscenario van alle Groningse scholen.

[13] In de berekeningen in dit hoofdstuk zijn niet alle scholen meegenomen omdat de resultaatscore van een aantal scholen niet gedig bleek.

De totale score is gebaseerd op de scores voor de verschillende onderdelen:

Deskundigheid: scenario 2.1

Visie: scenario 2.2

Doorgaande leerlijn: scenario 1.9

Netwerk: scenario 2.1

De Groningse scholen maken dus een begin in scenario 2 (behalve bij de doorgaande leerlijn). De scores voor ‘deskundigheid’ en ‘netwerk’ zijn even hoog. Groningse scholen scoren het hoogst op ‘visie’. Dit is ook het (enige) onderdeel waarbij de score geheel overeenkomt met het ambitie-niveau.

In de volgende paragrafen wordt per gemeente gekeken in hoeverre de doelen gerealiseerd zijn. De cijfers dienen met een korrel zout te worden beschouwd, aangezien in veel gemeenten het aantal scholen gering is. Achter een gemiddelde score kunnen dus substantiële verschillen schuil gaan.

Appingedam

De scholen in de gemeente Appingedam streven gemiddeld naar ambitiescenario 2. ***Zij hebben na dit jaar gemiddeld scenario 2.2 bereikt*** (score 88).

Fig. 36: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Appingedam (score 88, scenario 2.2)

Per onderdeel zijn de scores van gemeente Appingedam als volgt:

Deskundigheid: scenario 2.5 (score 100)

Visie: scenario 2.4 (score 96)

Doorgaande leerlijn: scenario 1.5 (score 60)

Netwerk: scenario 2.4 (score 96)

Scholen in de gemeente Appingedam hebben het ambitiescenario ruimschoots gerealiseerd, met uitzondering van 'doorgaande leerlijn': hierin behaalden de scholen scenario 1.5, terwijl het gemiddelde voor de provincie op scenario 1.9 ligt. De andere scenario's liggen ruim boven het provinciale gemiddelde.

Bedum

De scholen in de gemeente Bedum streven gemiddeld naar ambitiescenario 2.5. ***Zij hebben na dit jaar gemiddeld scenario 2.2 gerealiseerd*** (score 89).

Fig. 37: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Bedum (score 89, scenario 2.2)

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores per onderdeel:

Deskundigheid: scenario 2.2 (score 86)

Visie: scenario 2.2 (score 88)

Doorgaande leerlijn: scenario 2.2 (score 87)

Netwerk: scenario 2.3 (score 93)

De scholen in de gemeente Bedum hebben de gestelde doelen nog niet volledig bereikt (zij halen op geen enkel onderdeel ambitiescenario 2.5). Desalniettemin liggen de scores bijna allemaal hoger dan het provinciale gemiddelde (alleen voor 'visie' ligt de score op het provinciale gemiddelde). Het cultuuronderwijs is in deze gemeente verhoudingsgewijs goed ontwikkeld.

Bellingwedde

De scholen in de gemeente Bellingwedde streven gemiddeld naar ambitiescenario 2.2. ***Zij hebben na dit jaar gemiddeld scenario 2.2 gerealiseerd*** (score 88).

Fig. 38: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Bellingwedde (score 88, scenario 2.2)

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores per onderdeel:

Deskundigheid: scenario 2 (score 80)

Visie: scenario 2 (score 80)

Doorgaande leerlijn: scenario 2.4 (score 96)

Netwerk: scenario 2.4 (score 96)

Scholen in de gemeente Bellingwedde hebben hun ambitiescenario gerealiseerd. Wat betreft de doelen ‘deskundigheid’ en ‘visie’ lopen zij iets achter op hun ambitiescenario, maar op ‘doorgaande leerlijn’ en ‘netwerk’ scoren ze hoger dan het beoogde ambitiescenario.

De Marne

De scholen in gemeente De Marne streven gemiddeld naar ambitiescenario 1.8. ***Zij hebben na dit jaar gemiddeld scenario 1.9 gerealiseerd*** (score 74).

Fig. 39: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in De Marne (score 74, scenario 1.9)

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores per onderdeel:

Deskundigheid: scenario 1.7 (score 67)

Visie: scenario 2.2 (score 88)

Doorgaande leerlijn: scenario 1.8 (score 70)

Netwerk: scenario 1.8 (score 72)

Scholen in gemeente De Marne hebben de doelen ‘visie’, ‘doorgaande leerlijn’ en ‘netwerk’ gerealiseerd. Het doel ‘deskundigheid’ is nog niet gerealiseerd. Met name wat betreft ‘deskundigheid’ en ‘netwerk’ lopen ze achter op het provinciale gemiddelde.

Delfzijl

De scholen in de gemeente Delfzijl streven gemiddeld naar ambitiescenario 1.8. ***Zij hebben na dit jaar gemiddeld scenario 2 gerealiseerd*** (score 82).

Fig. 40: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Delfzijl (score 82, scenario 2)

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores per onderdeel:

Deskundigheid: scenario 2.2 (score 89)

Visie: scenario 2.2 (score 88)

Doorgaande leerlijn: scenario 1.6 (score 65)

Netwerk: scenario 2.2 (score 86)

De scholen in de gemeente Delfzijl hebben hun ambitiescenario gerealiseerd op alle onderdelen behalve 'doorgaande leerlijn'. Op de andere drie onderdelen lopen ze gelijk of voor op het provinciale gemiddelde. Het is opvallend dat de doorgaande lijn zo ver achter blijft.

Eemsmond

De scholen in de gemeente Eemsmond streven gemiddeld naar ambitiescenario 2. ***Zij hebben na dit jaar gemiddeld scenario 2.1 gerealiseerd*** (score 85).

Fig. 41: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Eemsmond (score 85, scenario 2.1)

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores per onderdeel:

Deskundigheid: scenario 2 (score 80)

Visie: scenario 2 (score 80)

Doorgaande leerlijn: scenario 2.3 (score 91)

Netwerk: scenario 2.2 (score 88)

De scholen in de gemeente Eemsmond hebben alle doelen gerealiseerd. Het is opvallend dat de scholen in Eemsmond vooral goed scoren op ‘doorgaande leerlijn’ en ‘netwerk’. Over het algemeen is er namelijk eerst behoefte aan deskundigheid en een visie voordat men kan denken aan een doorgaande leerlijn of een relatie met het netwerk.

Groningen

De scholen in de gemeente Groningen streven gemiddeld naar ambitiescenario 2.4. ***Zij hebben na dit jaar gemiddeld scenario 2.5 gerealiseerd*** (score 99).

Fig. 42: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Groningen (score 99, scenario 2.5)

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores per onderdeel:

Deskundigheid: scenario 2.6 (score 105)

Visie: scenario 2.7 (score 107)

Doorgaande leerlijn: scenario 2.4 (score 97)

Netwerk: scenario 2.2 (score 86)

De scholen in de gemeente Groningen hebben de gestelde doelen nog niet helemaal bereikt. Het ambitiescenario is verhoudingsgewijs hoog. De scores liggen op alle onderdelen ruim boven het provinciale gemiddelde. De scholen in deze gemeente hebben hun cultuuronderwijs relatief ver ontwikkeld.

Grootegast

De scholen in de gemeente Grootegast streven gemiddeld naar ambitiescenario 2.3. ***Zij hebben na dit jaar gemiddeld scenario 2 gerealiseerd*** (score 80).

Fig. 43: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Grootegast (score 80, scenario 2)

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores per onderdeel:

Deskundigheid: scenario 2 (score 80)

Visie: scenario 2.2 (score 86)

Doorgaande leerlijn: scenario 1.7 (score 69)

Netwerk: scenario 2.2 (score 86)

De scholen in de gemeente Grootegast hebben het gewenste scenario niet helemaal gerealiseerd. Op het gebied van deskundigheid en doorgaande leerlijn lopen ze achter op het provinciale gemiddelde. Het 'netwerk'-scenario van de scholen in deze gemeente ligt boven het provinciale gemiddelde.

Haren

De scholen in de gemeente Haren streven gemiddeld naar ambitiescenario 2.2. ***Zij hebben na dit jaar gemiddeld scenario 1.9 gerealiseerd*** (score 74).

Fig. 44: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Haren (score 74, scenario 1.9)

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores per onderdeel:

Deskundigheid: scenario 1.7 (score 69)

Visie: scenario 1.8 (score 73)

Doorgaande leerlijn: scenario 1.8 (score 73)

Netwerk: scenario 2 (score 80)

Het ambitiescenario van de scholen in de gemeente Haren is niet helemaal gerealiseerd.

Ambitiescenario 2.2 is op geen enkel onderdeel bereikt. De scholen zijn in verhouding tot andere gemeentes verder in de ontwikkeling van de relaties met het culturele netwerk en iets minder ver in de ontwikkeling op het gebied van deskundigheid.

Hoogezand-Sappemeer

De scholen in de gemeente Hoogezand-Sappemeer streven gemiddeld naar ambitiescenario 2.3. ***Zij hebben na dit jaar gemiddeld scenario 2 gerealiseerd*** (score 82).

Fig. 45: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Hoogezand-Sappemeer (score 82, scenario 2)

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores per onderdeel:

Deskundigheid: scenario 2.1 (score 83)

Visie: scenario 2 (score 80)

Doorgaande leerlijn: scenario 1.9 (score 76)

Netwerk: scenario 2.2 (score 88)

De scholen in Hoogezand-Sappemeer hebben de doelen in het afgelopen jaar nog niet helemaal gerealiseerd. 'Deskundigheid' en 'doorgaande leerlijn' zijn vergelijkbaar met het provinciale gemiddelde. 'Visie' ligt daar iets onder en 'netwerk' ligt er juist iets boven.

Leek

De scholen in de gemeente Leek streven gemiddeld naar ambitiescenario 2.3. ***Zij hebben na dit jaar gemiddeld scenario 2.2 gerealiseerd*** (score 87).

Fig. 46: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Leek (score 87, scenario 2.2)

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores per onderdeel:

Deskundigheid: scenario 2.1 (score 85)

Visie: scenario 2.4 (score 95)

Doorgaande leerlijn: scenario 2 (score 80)

Netwerk: scenario 2.2 (score 89)

De scholen in de gemeente Leek hebben het ambitiescenario nagenoeg bereikt. Ze streefden naar 2.3, en bereiken 2.2. De scores voor ‘visie’, ‘doorgaande leerlijn’ en ‘netwerk’ liggen hoger dan het provinciale gemiddelde.

Loppersum

De scholen in de gemeente Loppersum streven gemiddeld naar ambitiescenario 1.8. ***Zij hebben na dit jaar gemiddeld scenario 1.7 gerealiseerd*** (score 69).

Fig. 47: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Loppersum (score 69, scenario 1.7)

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores per onderdeel:

Deskundigheid: scenario 2 (score 80)

Visie: scenario 1.6 (score 64)

Doorgaande leerlijn: scenario 1.3 (score 50)

Netwerk: scenario 2 (score 80)

De scholen in de gemeente Loppersum hebben de doelen 'deskundigheid' en 'netwerk' gerealiseerd. De andere twee doelen zijn nog niet bereikt. Er is met name weinig progressie op het gebied van de doorgaande leerlijn.

Marum

De scholen in de gemeente Marum streven gemiddeld naar ambitiescenario 1.8. ***Zij hebben na dit jaar gemiddeld scenario 1.9 gerealiseerd*** (score 76).

Fig. 48: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Marum (score 76, scenario 1.9)

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores per onderdeel:

Deskundigheid: scenario 1.8 (score 70)

Visie: scenario 2.4 (score 96)

Doorgaande leerlijn: scenario 1.8 (score 72)

Netwerk: scenario 1.6 (score 64)

Scholen in de gemeente Marum hebben hun doelen voor 'deskundigheid', 'visie' en 'doorgaande leerlijn' gerealiseerd. Wat betreft 'netwerk' lopen ze in de ontwikkeling achter op de gemiddelde provinciale ontwikkeling. Vooral op het gebied van visie zijn de scholen in de gemeente Marum goed op weg.

Menterwolde

De scholen in de gemeente Menterwolde streven gemiddeld naar ambitiescenario 1.9. ***Zij hebben na dit jaar gemiddeld scenario 1.7 gerealiseerd*** (score 67).

Fig. 49: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Menterwolde (score 67, scenario 1.7)

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores per onderdeel:

Deskundigheid: scenario 1.6 (score 64)

Visie: scenario 1.8 (score 72)

Doorgaande leerlijn: scenario 1.3 (score 51)

Netwerk: scenario 2 (score 80)

De scholen in de gemeente Menterwolde hebben hun ambitiescenario in 2016 niet volledig gerealiseerd. Wat betreft 'deskundigheid', 'visie' en 'doorgaande leerlijn' lopen ze achter op het provinciale gemiddelde. Voor het onderdeel 'netwerk' is het ambitiescenario wel gerealiseerd.

Oldambt

De scholen in de gemeente Oldambt streven gemiddeld naar ambitiescenario 1.9. ***Zij hebben na dit jaar gemiddeld scenario 1.7 gerealiseerd*** (score 70).

Fig. 50: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Oldambt (score 70, scenario 1.7)

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores per onderdeel:

Deskundigheid: scenario 1.5 (score 61)

Visie: scenario 1.8 (score 73)

Doorgaande leerlijn: scenario 1.6 (score 65)

Netwerk: scenario 2 (score 80)

De scholen in de gemeente Oldambt hebben de doelen in 2016 nog niet helemaal gerealiseerd.

Voor het onderdeel ‘netwerk’ is het ambitiescenario gerealiseerd. De andere scenario’s liggen onder het ambitiescenario en het provinciale gemiddelde.

Pekela[14]

De scholen in de gemeente Pekela streven gemiddeld naar ambitiescenario 2. ***Zij hebben na dit jaar gemiddeld scenario 2.2 gerealiseerd*** (score 87).

Fig. 51: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Pekela (score 87, scenario 2.2)

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores per onderdeel:

Deskundigheid: scenario 2.5 (score 100)

Visie: scenario 2.5 (score 100)

Doorgaande leerlijn: scenario (score)

ONTBREEKT

Netwerk: scenario 1.5 (score 60)

Zoals in de voetnoot vermeld, hebben maar 2 scholen uit Pekela een EVI ingevuld. **Deze scholen uit Pekela scoren gemiddeld goed op de onderdelen 'deskundigheid' en 'visie'.** De score voor 'netwerk' ligt onder het provinciale gemiddelde. Het ambitiescenario is dus voor 2 van de 3 piramides bereikt.

[14] Er zijn maar 2 scholen in Pekela die EVI hebben ingevuld. Het gemiddelde is dus berekend op basis van extreem weinig scholen. Hiermee moet rekening worden gehouden bij het bestuderen van de uitkomsten. De 2 scholen uit Pekela hebben beide de piramide van 'doorgaande leerlijn' verkeerd ingevuld. Hierdoor kunnen er geen juiste gegevens worden verstrekt met betrekking tot de doorgaande leerlijn in Pekela.

Slochteren

De scholen in de gemeente Slochteren streven gemiddeld naar ambitiescenario 2.4. ***Zij hebben na dit jaar gemiddeld scenario 1.9 gerealiseerd*** (score 75).

Fig. 52: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Slochteren (score 75, scenario 1.9)

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores per onderdeel:

Deskundigheid: scenario 1.9 (score 76)

Visie: scenario 2 (score 80)

Doorgaande leerlijn: scenario 1.5 (score 60)

Netwerk: scenario 2.1 (score 84)

Scholen in de gemeente Slochteren hebben de gestelde doelen in het afgelopen jaar nog niet helemaal gerealiseerd. Met name op het gebied van de doorgaande leerlijn lopen de scholen in deze gemeente achter bij de gemiddelde provinciale ontwikkeling.

Stadskanaal

De scholen in de gemeente Stadskanaal streven gemiddeld naar ambitiescenario 2.5. ***Zij hebben na dit jaar gemiddeld scenario 1.9 gerealiseerd*** (score 76).

Fig. 53: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Stadskanaal (score 76, scenario 1.9)

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores per onderdeel:

Deskundigheid: scenario 2 (score 80)

Visie: scenario 2 (score 80)

Doorgaande leerlijn: scenario 1.8 (score 73)

Netwerk: scenario 1.8 (score 71)

De scholen in gemeente Stadskanaal hebben hun ambitiescenario het afgelopen jaar nog niet helemaal gerealiseerd. Vooral de ontwikkeling van het 'netwerk' blijft wat achter ten opzichte van het provinciale gemiddelde.

Ten Boer

De scholen in de gemeente Ten Boer streven gemiddeld naar ambitiescenario 2. ***Zij hebben na dit jaar gemiddeld scenario 1.6 gerealiseerd*** (score 66).

Fig. 54: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Ten Boer (score 66, scenario 1.6))

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores per onderdeel:

Deskundigheid: scenario 2 (score 80)

Visie: scenario 1.3 (score 53)

Doorgaande leerlijn: scenario 1.3 (score 50)

Netwerk: scenario 2 (score 80)

De scholen in de gemeente Ten Boer hebben hun doelen in het afgelopen jaar nog niet helemaal gerealiseerd. Wat betreft ‘doorgaande leerlijn’ en ‘netwerk’ lopen ze iets achter op het ambitiescenario en het provinciale gemiddelde. De doelen voor ‘deskundigheid’ en ‘netwerk’ zijn wel gerealiseerd.

Veendam

De scholen in de gemeente Veendam streven gemiddeld naar ambitiescenario 2.4. ***Zij hebben na dit jaar gemiddeld scenario 2.1 gerealiseerd*** (score 84).

Fig. 55: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Veendam (score 84, scenario 2.1)

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores per onderdeel:

Deskundigheid: scenario 1.9 (score 76)

Visie: scenario 2.3 (score 92)

Doorgaande leerlijn: scenario 2.1 (score 84)

Netwerk: scenario 2.1 (score 84)

De scholen in de gemeente Veendam hebben hun doelen in het afgelopen jaar nog niet helemaal gerealiseerd. Op het gebied van 'visie' en 'doorgaande leerlijn' lopen ze voor op het provinciale gemiddelde. 'Netwerk' is bij de scholen in Veendam gelijk aan het gemiddelde in de provincie Groningen.

Vlagtwedde

De scholen in de gemeente Vlagtwedde streven gemiddeld naar ambitiescenario 2.6. ***Zij hebben na dit jaar gemiddeld scenario 2 gerealiseerd*** (score 79).

Fig. 56: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Vlagtwedde (score 79, scenario 2)

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores per onderdeel:

Deskundigheid: scenario 2.3 (score 93)

Visie: scenario 2.2 (score 89)

Doorgaande leerlijn: scenario 1.3 (score 51)

Netwerk: scenario 2.1 (score 84)

De scholen in de gemeente Vlagtwedde hebben de gestelde doelen in het afgelopen jaar nog niethelemaal gerealiseerd. De scores voor ‘visie’ en ‘netwerk’ komen overeen met het provinciale gemiddelde. ‘Deskundigheid’ ligt boven het provinciale gemiddelde en ‘doorgaande leerlijn’ ligt daaronder.

Winsum

De scholen in de gemeente Winsum streven gemiddeld naar ambitiescenario 2.1. ***Zij hebben na dit jaar gemiddeld scenario 2 gerealiseerd*** (score 80).

Fig. 57: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Winsum (score 80, scenario 2)

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores per onderdeel:

Deskundigheid: scenario 2.2 (score 88)

Visie: scenario 2.2 (score 88)

Doorgaande leerlijn: scenario 1.7 (score 67)

Netwerk: scenario 1.9 (score 76)

De scholen in de gemeente Winsum hebben het ambitiescenario nagenoeg bereikt. Vooral op het gebied van de 'doorgaande leerlijn' kunnen ze nog progressie boeken. De score bij 'deskundigheid' ligt boven het provinciale gemiddelde.

Zuidhorn

De scholen in de gemeente Zuidhorn streven gemiddeld naar ambitiescenario 2. ***Zij hebben na dit jaar gemiddeld scenario 2 gerealiseerd*** (score 81).

Fig. 58: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Zuidhorn (score 81, scenario 2)

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores per onderdeel:

Deskundigheid: scenario 2 (score 80)

Visie: scenario 2.1 (score 84)

Doorgaande leerlijn: scenario 1.9 (score 74)

Netwerk: scenario 2.1 (score 84)

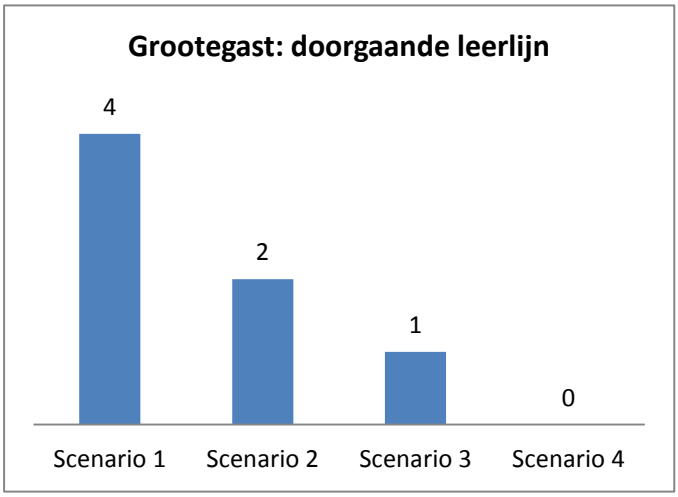
De scholen in de gemeente Zuidhorn hebben hun ambitiescenario voor bijna elk onderdeel gerealiseerd. Deze scores zijn nagenoeg gelijk aan het provinciale gemiddelde.

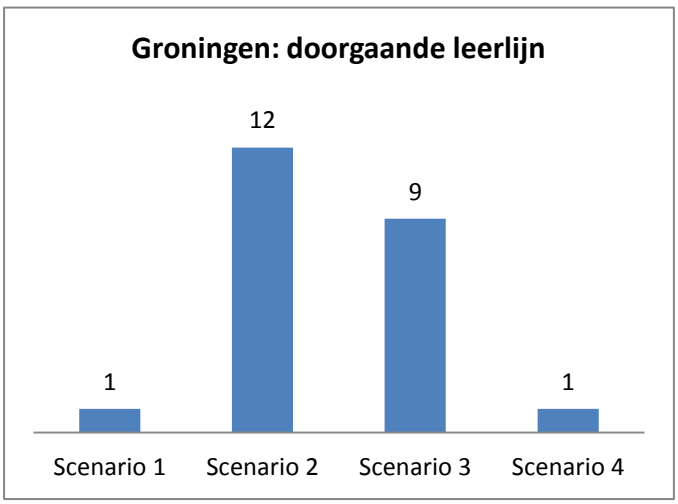
Evaluatie van de conclusies

De doelen van Cultuureducatie met Kwaliteit die de scholen in Groningen zich in het afgelopen jaar hadden gesteld zijn niet altijd helemaal gerealiseerd. Wel is er een duidelijke ontwikkeling zichtbaar in de richting van het nagestreefde scenario.

De doelen ‘deskundigheid’ en ‘visie’ worden beide in 11 gemeentes gerealiseerd. ‘Netwerk’ daar direct achter, met tien gemeenten die met betrekking tot dit onderdeel hun ambitiescenario realiseren. Doelstellingen met betrekking tot de doorgaande leerlijn werden slechts in vijf gemeenten gerealiseerd.

De scholen in de gemeenten Appingedam, Bellingwedde, De Marne, Delfzijl, Eemsmond, Groningen, Marum en Pekela hebben hun gemiddelde ambitiescenario’s gerealiseerd. De gemeente Groningen viel op vanwege de relatief goede resultaten. Er is een duidelijk verschil tussen Groningen stad en Groningen provincie. De onderstaande twee figuren illustreren dit. Ze komen uit hoofdstuk 7 (‘doorgaande leerlijn’). Terwijl de gemeente Grootegast hier van scenario 1 naar scenario 2 beweegt zit de gemeente Groningen voornamelijk in scenario 2 en ‘schuift op’ naar scenario 3.

De meeste scholen hadden een scenario 2 voor ogen. Dit betekent dat er over de hele linie nog flink ruimte voor verbetering en ontwikkeling is, ervan uitgaande dat een situatie waarin het merendeel van de scholen zich in scenario 3 of 4 bevindt het meest gewenst is. Een groot aantal scholen heeft de wens geuit om zich op verschillende vlakken verder te verbeteren. Verwacht mag worden dat er in de komende jaren op het gebied van 'deskundigheid' en 'visie' resultaten geboekt worden, omdat de meeste scholen weten hoe zij dit aan kunnen pakken. Minder positief zijn wij over de onderdelen 'doorgaande leerlijn' en 'relatie met het netwerk'.[15] Voor dit laatste onderdeel ('relatie met het netwerk') geldt dat scholen al redelijk ver gevorderd moeten zijn in het proces van kwaliteits-verbetering. Immers, in de samenwerking met het culturele netwerk zouden de visie van de school en de gekozen leerlijn leidend moeten zijn. Wie aan productontwikkeling wil doen zou idealiter over een doorlopende leerlijn moeten beschikken waar het te ontwikkelen product een plaats in krijgt. Met betrekking tot het onderdeel 'doorgaande leerlijn' liggen de zaken nog iets ingewikkelder. Scholen weten zich nu niet altijd raad met dit begrip en het kennisniveau dat nodig lijkt te zijn om het een doorlopende leerlijn op een meer dan oppervlakkig niveau te realiseren ontbreekt grotendeels. In het kader van een cyclisch ontwikkelingsproces is dit het onderdeel waar K&C naar onze mening in Groningen nu het meest nadrukkelijk op zou moeten inzetten.

[15] Onze bevindingen sluiten hier aan bij wat ook al geconstateerd werd in de nulmeting (E. Van Es, *Cultuureducatie met Kwaliteit Groningen. Nulmeting.* Groningen, 2016, p. 7).

11. Adviezen

Dit hoofdstuk bevat een overzicht van de adviezen aan K&C. Deze adviezen zijn besproken in eerdere hoofdstukken, maar worden hier nog eens onder elkaar gezet.

K&C kan het volgende doen om de ontwikkeling van **deskundigheid** verder te bevorderen:

> Wat betreft de behoefte van scholen op het gebied van scholing, wordt met name het bevorderen van (vak)inhoudelijke kennis genoemd. K&C biedt hiervoor vakinhoudelijke ICC-modules aan. Ook teamscholingen zijn mogelijk. K&C zou scholen die al verder zijn in de ontwikkeling van hun deskundigheid kunnen stimuleren om andere scholen te ondersteunen en 'mee te nemen'.
>
> Wanneer scholen een ICC-er hebben, hoeft dit nog niet te betekenen dat ze ook over goede vakdocenten beschikken. Zo is er bijvoorbeeld vaak geen leerkracht muziek aanwezig, en dat is iets dat de ICC-er niet alleen kan opvangen. Een oplossing zou kunnen zijn dat vakdocenten meer gaan 'poolen' – dat ze lesgeven op meerdere scholen. Ook kunnen stagiaires worden ingezet (van bijvoorbeeld het Prins Claus Conservatorium, Opleiding Docent Muziek) om een team te ondersteunen. Het schoolteam kan leren van gespecialiseerde mensen en men heeft meer tijd om zich bezig te houden met de eigen deskundigheid. Dit kan ook bijdragen aan de oplossing van een aspecifiek knelpunt, namelijk 'Tijdgebrek'.
>
> K&C kan meer informatie verstrekken met betrekking tot vakoverstijgende disciplines.

K&C kan het volgende doem om **visievorming** te bevorderen:

> K&C zou het belang van een goed doordachte visie nog meer kunnen benadrukken en scholen nog meer kunnen stimuleren om in eerste instantie een visie op cultuuronderwijs te ontwikkelen en in tweede instantie verder te werken aan de kwaliteit van die visie (van algemeen naar schoolspecifiek).
>
> Net als bij 'Deskundigheid' is 'Tijdgebrek' weer een veel voorkomend knelpunt. Ook hier zou K&C wellicht kunnen helpen door middel van een cursus timemanagement, online middelen of het verkleinen van de reisafstand voor ICC-ers.

K&C kan het volgende doen om de **ontwikkeling van de doorgaande leerlijn** te bevorderen:

Het begrip 'doorgaande leerlijn' blijkt problematisch. Scholen hanteren het begrip heel verschillend. 30 procent van de scholen geeft aan een doorgaande leerlijn te hebben. We verwachten dat dit eigenlijke percentage lager ligt, omdat scholen te snel het etiket 'doorgaande leerlijn' op hun schoolsysteem plakken. Sommige scholen zien een project of creamiddag al als een doorgaande leerlijn, terwijl andere scholen pas over een doorgaande leerlijn spreken als er sprake is van een vastgelegde lijn in een beleidsdocument.

K&C doet er goed aan om duidelijke voorbeelden van doorgaande leerlijnen te bieden, zodat scholen weten wat een dergelijke leerlijn inhoudt en welke doelen men zich met betrekking tot de leerlijn kan stellen. De onduidelijkheid over dit belangrijke begrip is er nu de oorzaak van, in samenhang met de gesignaleerde knelpunten, dat de doorlopende leerlijn door scholen veelal wordt gezien als een obstakel. Wij kregen de indruk dat de leerlijn op veel scholen los staat van het proces van kwaliteitsverbetering, terwijl het na het ontwikkelen van deskundigheid en een visie een logische volgende stap zou moeten zijn.

In het kader van een cyclisch ontwikkelingsproces is dit het onderdeel waar K&C naar onze mening in Groningen nu het meest nadrukkelijk op zou moeten inzetten.

Opnieuw komt de combinatie 'Geen prioriteit' en 'Tijdgebrek' veel voor. Zoals aangegeven in de voorgaande hoofdstukken kan K&C hier wellicht ook iets aan doen.

K&C kan het volgende doen om de **ontwikkeling van relaties met het netwerk** te ondersteunen:

Een cultuureducatief netwerk kan niet van buitenaf worden ontwikkeld, laat staan opgelegd. Dit houdt in dat K&C zelf geen netwerken kan creëren. Zo'n netwerk ontstaat pas wanneer scholen zelf de behoefte voelen om actief deel te nemen. K&C hoeft scholen niet direct en intensief te stimuleren om relaties te ontwikkelen, maar kan ondersteuning bieden tijdens het (gehele) proces van kwaliteitsverbetering, waardoor scholen vanzelf de behoefte krijgen om op een actievere manier aan en in een netwerk te gaan werken.

Er wordt nog weinig gedaan aan productontwikkeling. Wellicht kan K&C de scholen in scenario 2 voorbereiden op deze vervolgstap (naar scenario 3 en 4) door middel van het verschaffen van informatie over productontwikkeling. Hierbij moet met name duidelijk worden dat het ontwikkelen van een product voordelen biedt. Er kan iets gemaakt worden dat aansluit bij de eigen leerlingenpopulatie en bij de visie van de school. Door duidelijkheid

te scheppen over de (mogelijkheid tot) productontwikkeling, kunnen wellicht ook de knelpunten ‘geen behoefte’ en ‘geen prioriteit’ weggenomen worden. Er zou ook meer duidelijkheid kunnen komen over wat productontwikkeling voor verschillende kunstvormen betekent. Bij podiumkunsten kan het soms lastig zijn te bepalen wat een ‘product’ is.

K&C kan productontwikkeling stimuleren wordt door hier meer geld voor beschikbaar te stellen, en de aantrekkelijkheid vergroten door te zorgen voor de goede ondersteuning. Dit levert tijdwinst op voor de scholen. Daarnaast is het onderling uitwisselen van ideeën en mooie resultaten omtrent producten van belang; hierdoor wordt het voor de scholen concreet duidelijk wat deze regeling ook hen te bieden heeft.

In een vragenlijst werd onderstaande tip gegeven. Mogelijk kan K&C hier iets mee:

In gesprek blijven gaan met de aanbieders. In het overleg met de scholen(CCBH) zitten de aanbieders er vaak bij. Dat maakt het lastig om kritisch te zijn en als school te bepalen wat je wilt (regie te nemen). Dit overleg zou moeten worden opgesplitst in een deel met en zonder aanbieders, zodat we met de scholen samen onze vraag kunnen bepalen en die later bij de aanbieders neer kunnen leggen. Zo bepalen scholen meer het aanbod, ipv de aanbieders. (P298)

K&C zal er goed aan doen om de omschrijving van scenario 3 en 4 meer onderscheidend te maken, zodat scholen beter weten waar ze aan toe zijn. Naar onze mening moeten scholen in scenario 4 meer aansturen dan in scenario 3.

Tot slot enkele **algemene adviezen**:

Het knelpunt dat verreweg het meest genoemd wordt is 'Tijdgebrek'. Dit is een aspecifiek knelpunt, maar wij hebben toch een aantal tips gegeven die mogelijk bijdragen aan het 'wegwerken' van dit knelpunt. Het lijkt in ieder geval de moeite waard om nog eens heel goed na te denken over andere, alternatieve oplossingen voor het 'chronische' gebrek aan tijd waar scholen menen mee te kampen. Men zou een cursus timemanagement kunnen aanbieden voor ICC-ers. Ook het gebruik van online hulpmiddelen en ICC-afspraken kan hier een bijdrage leveren. Wellicht dan de reisafstand voor ICC-ers verkleind worden. Verder zou K&C een stappenplan kunnen ontwikkelen voor scholen die moeten wennen aan een nieuwe situatie. Kleine scholen kunnen de krachten bundelen met behulp van K&C waardoor ze meer mogelijkheden krijgen.

De knelpunten 'tijdgebrek' en 'geen prioriteit' lijken met elkaar te maken te hebben. Een gebrek aan tijd kan betekenen dat schoolbesturen geen prioriteit geven aan cultuureducatie. Dit kan komen doordat de onderwijsinspectie niet controleert op dit punt, maar wel op andere vakken zoals taal en rekenen. Scholen kiezen daarom niet voor cultuureducatie, omdat ze hier toch niet op gecontroleerd worden. De onderwijsinspectie zal er goed aan doen om de Evi-vragenlijsten mee te nemen in haar beoordeling. Op deze manier krijgt cultuuronderwijs net zo veel aandacht als de andere vakken. K&C kan schoolbesturen bezoeken en werkconferenties organiseren waarin uitleg wordt gegeven over de prioriteit van cultuureducatie.

Relaties met vrijwilligers worden slechts één keer genoemd. Dit is jammer omdat juist vrijwilligers (door docenten te ontlasten van veel werk) bij zouden kunnen dragen aan het tegengaan, of zelfs opheffen van het veelgenoemde knelpunt 'Tijdgebrek'. Wij adviseren scholen te stimuleren om actief vrijwilligers te (gaan) werven.

Eén van de gevolgen van dit tijdgebrek kan zijn dat men niet genoeg tijd heeft om Evi goed in te vullen. Het komt regelmatig voor dat invullers geen antwoord geven op een vraag. Wij raden aan om in de vragenlijst belangrijke woorden vet te drukken, zodat in één oogopslag duidelijk wordt waar de vraag over gaat, en de invuller een indruk krijgt van de richting waarin z/hij antwoord moet geven. Ook zou overwogen kunnen worden een aantal multiple choice vragen toe te voegen aan Evi. Omdat Evi nu al een aantal jaren meegaat, zou het mogelijk moeten zijn om op basis van eerdere antwoorden goede multiple choice opties te maken.

K&C zal scholen duidelijk moeten maken dat scenario 1 geen ambitiescenario van CmK is. Scholen kunnen niet scenario 1 ambiëren. Er zijn nog te veel scholen (32) die dit niet goed hebben begrepen.

12. Samenvatting

Doel van dit onderzoek was om na te gaan in hoeverre de doelstellingen van het programma Cultuureducatie met Kwaliteit in Groningen in het schooljaar 2015-2016 gerealiseerd zijn en, belangrijker wellicht, inzicht te bieden in 'de staat van het cultuuronderwijs' in de provincie Groningen; dit met het oog op te ondernemen stappen die kunnen bijdragen aan de ontwikkeling en versterking van dit onderwijs in de komende jaren.

Methode

De gebruikte onderzoeksmethode is vooral kwalitatief. Zo is inzicht verkregen in de (vaak unieke) ervaringen van de respondenten – de scholen. Het evaluatie-instrument Evi (een digitale vragenlijst met open vragen) genereert data op basis waarvan de onderzoeker kan bepalen in hoeverre de doelstellingen van Cultuureducatie met Kwaliteit in Groningen worden gerealiseerd. Het instrument geeft niet alleen de onderzoeker, maar ook de scholen zelf inzicht in de stappen die de school heeft gezet in de organisatie van haar cultuuronderwijs, en in het scenario dat bereikt is.[16] De onderzoeker heeft de data geanalyseerd door de relevante antwoorden te coderen.

Respons

In totaal heeft 97,45% van de deelnemende scholen Evi ingevuld. Deze respons is ruim voldoende om generaliseerbare uitspraken te doen. Voor de kwalitatieve verwerking is alle respons geldig, voor de kwantitatieve verwerking is 41,48% geschikt. De gewenste combinatie van invullers – directeur en ICC-er – komt in 130 gevallen voor: ongeveer 56% van de vragenlijsten is door deze combinatie ingevuld.

Plannen van de scholen

Scholen noemen 17 verschillende typen plannen om hun budget aan te besteden. Het geld gaat vooral naar (extra) activiteiten. Muziek wordt door de scholen het meest genoemd als cultuur-educatief vakgebied. Erfgoed, beeldende kunst en theater volgen op gepaste afstand.

Resultaten: deskundigheid

Scholen die over een ICC-er beschikken zijn in verhouding vaker tevreden dan ontevreden over de aanwezige deskundigheid. 77% van de deelnemende scholen beschikt over een ICC-er. De meeste scholen met een ICC-er willen zich verder ontwikkelen en dan vooral op het vlak van de disciplines en vakinhoudelijke kennis.

Scholen met een ICC-er in opleiding zijn vaker ontevreden dan tevreden over de aanwezige

[16] K&C onderscheidt 4 scenario's. Scenario 1 kan niet als ambitiescenario gekozen worden, omdat dit scenario de 'nul-situatie' beschrijft.

deskundigheid. Dit kan samenhangen met het feit dat ze door de ICC-opleiding te weten zijn gekomen wat er verbeterd kan worden op cultureel gebied binnen hun school. Ongeveer 5% van alle deelnemende scholen laat op dit moment een ICC-er opleiden. 10 scholen willen zich ontwikkelen en hier ligt de focus met name op het vlak van de inhoudelijke kennis en visie/beleid.
Scholen zonder ICC-er zijn vaker ontevreden dan tevreden over de aanwezige deskundigheid. 35 van de 229 deelnemende scholen (ongeveer 15%) beschikken niet over een ICC-er. 43% van de scholen zonder ICC-er is hier ontevreden over. Deze scholen willen graag stappen vooruit maken wat betreft cultuuronderwijs en de ICC-cursus staat daarom in veel gevallen ook al op de planning. Onder de scholen zonder ICC-er hebben er 21 een hulpvraag. Acht scholen willen zich niet ontwikkelen en voldoen daarmee niet aan de eis van de regeling van Cultuureducatie met Kwaliteit Groningen.
Wat betreft deskundigheid bevinden de Groningse scholen zich op dit moment gemiddeld in scenario 2.1: ze maken een begin met scenario 2. De scholen in de gemeente Groningen zijn op het vlak van deskundigheid het verst ontwikkeld: zij bereiken gemiddeld scenario 2.6.

Resultaten: visie

De meerderheid van de scholen heeft een visie op cultuuronderwijs op schrift gesteld, zoals Cultuureducatie met Kwaliteit ook van hen verlangt. De meeste scholen hebben schoolspecifieke doelstellingen omschreven. Dit is positief, want het is van belang dat scholen een plan schrijven dat betrekking heeft op hun eigen situatie. Wanneer een school keuzes moet gaan maken voor de invulling van het onderwijsprogramma, bijvoorbeeld bij het maken van een cultuureducatieplan, is het wenselijk dat de doelstellingen schoolspecifiek zijn (dat ze aansluiten bij leerlingpopulatie en de identiteit van de school). De meeste scholen met een visie zijn tevreden (63%). 91 scholen met een visie willen zich verder ontwikkelen, terwijl 79 scholen dit niet willen. 34 van alle deelnemende scholen hebben geen visie (15%). 32 scholen zonder visie willen zich ontwikkelen (94%) en dit wil men met name doen door in overleg te gaan.
Wat betreft 'visie' bevinden de scholen zich gemiddeld in scenario 2.2. Scholen in de gemeente Groningen zijn op het gebied van visie het meest ontwikkeld. Zij bevinden zich gemiddeld in scenario 2.7.

Resultaten: doorgaande leerlijn

Het begrip 'doorgaande leerlijn' is problematisch vangwege het gebrek aan een universele definitie. K&C doet er goed aan om meer duidelijkheid omtrent dit begrip te creëren bijvoorbeeld door middel van een stappenplan doorgaande leerlijn.
De meerderheid van de scholen geeft aan dat er sprake is van samenhang in het cultuuronderwijs. Deze wordt voornamelijk aangebracht door middel van activiteiten en projecten. Dit is opmerkelijk,

omdat niet direct duidelijk is hoe projecten en activiteiten samenhang aanbrengen – laat staan deze verankeren en borgen. Wellicht is hier sprake van een ander begrip van 'samenhang'.
69 scholen (35%) geven aan een doorgaande leerlijn te hebben. Een kleine meerderheid van 35 scholen (51%) is tevreden over de eigen leerlijnen. 12 scholen zijn ontevreden en geven aan dat dit komt doordat ze nog in de beginfase zitten en de samenhang nog te willekeurig en niet goed verankerd is. 51 scholen willen zich verder ontwikkelen en willen dit bereiken door gebruik te maken van professionele begeleiding, door overleg binnen het team en door het scholen van ICC-ers. 29 scholen hebben een hulpvraag
178 scholen (78%) geven aan dat er sprake is van samenhang in het eigen cultuuronderwijs. Deze samenhang komt op uiteenlopende manieren tot stand. De meerderheid van de scholen (79%) wil zich ontwikkelen en bijna alle scholen weten hoe ze dit moeten doen.
51 scholen (22%) geven aan niet of nauwelijks samenhang aan te brengen in hun cultuuronderwijs.
De meeste scholen zijn ontevreden over hun samenhang (in 34 gevallen, 67%). Het is dan ook niet opmerkelijk dat de meeste scholen zich verder willen ontwikkelen op dit terrein (84%). Bijna alle scholen weten hoe ze dit willen doen.

Resultaten: relatie met netwerk

De belangrijkste relaties onderhouden de scholen met kenniscentra zoals de Rijksuniversiteit Groningen, K&C en CultuurClick/VRIJDAG. De meerderheid van de scholen is tevreden over deze relaties.

25 scholen (11%) nemen niet of nauwelijks actief deel in en netwerk. Hierover is 44% wel tevreden. 14 scholen (56%) willen zich ontwikkelen en 12 scholen weten hoe ze dit moeten doen. 34 scholen zijn actieve deelnemers in het netwerk (15%).De meeste scholen willen zich verder ontwikkelen (56%) en ze weten bijna allemaal hoe ze dit gaan doen. 74% van deze scholen zijn tevreden over hun regie.

De meeste scholen bevinden zich in scenario 2 als het gaat om de relatie met het netwerk. Gemiddeld bevinden de Groningse scholen zich in scenario 2.1 met een score van 83. De verwachting is dat scholen actiever zullen gaan deelnemen in het netwerk wanneer ze verder gevorderd zijn in het proces van kwaliteitsverbetering. Daarom wordt dit doel waarschijnlijk later bereikt dan de andere doelen. Scholen in de gemeente Appingedam en Bellingwedde hebben de beste relatie met hun netwerk (scenario 2.4).

Terugblik van de scholen: opbrengsten

'Deskundigheid' wordt het meest genoemd als opbrengst. Dit is ook waar de regeling

Cultuureducatie met Kwaliteit voor bedoeld is. 38% van de scholen is tevreden over de opbrengsten. Slechts een klein percentage (5%) is ontevreden.

Conclusie

De doelen van Cultuureducatie met Kwaliteit Groningen zijn nog niet helemaal gerealiseerd. Er is wel een duidelijke ontwikkeling zichtbaar in de richting van het geambieerde scenario. Aangezien de meeste scholen inzetten op scenario 2 is er nog veel ruimte voor verdere ontwikkeling – naar de scenario's 3 en 4.

De doelen met betrekking tot de onderdelen 'deskundigheid' en 'visie' worden in 11 gemeentes gerealiseerd. 'Netwerk' volgt daar direct achter, met 10 gemeentes die het ambitiescenario hebben gerealiseerd. De doelstellingen met betrekking tot de 'doorgaande leerlijn' werden daarentegen slechts in vijf gemeenten gerealiseerd. De scholen in de gemeenten Appingedam, Bellingwedde, De Marne, Delfzijl, Eemsmond, Groningen, Marum en Pekela hebben hun gemiddelde ambitiescenario's bereikt.

De meeste scholen hadden een scenario 2 voor ogen. Dit betekent dat er over de hele linie nog flink ruimte voor verbetering en ontwikkeling is, ervan uitgaande dat een situatie waarin het merendeel van de scholen zich in scenario 3 of 4 bevindt het meest gewenst is. Een groot aantal scholen heeft de wens geuit om zich op verschillende vlakken verder te verbeteren. Verwacht mag worden dat er in de komende jaren op het gebied van 'deskundigheid' en 'visie' resultaten geboekt worden, omdat de meeste scholen weten hoe zij dit aan kunnen pakken. Minder positief zijn wij over de onderdelen 'doorgaande leerlijn' en 'relatie met het netwerk'. Voor dit laatste onderdeel ('relatie met het netwerk') geldt dat scholen al redelijk ver gevorderd moeten zijn in het proces van kwaliteits-verbetering. Immers, in de samenwerking met het culturele netwerk zouden de visie van de school en de gekozen leerlijn leidend moeten zijn. Wie aan productontwikkeling wil doen zou idealiter over een doorlopende leerlijn moeten beschikken waar het te ontwikkelen product een plaats in krijgt. Met betrekking tot het onderdeel 'doorgaande leerlijn' liggen de zaken nog iets ingewikkelder. Scholen weten zich nu niet altijd raad met dit begrip en het kennisniveau dat nodig lijkt te zijn om het een doorlopende leerlijn op een meer dan oppervlakkig niveau te realiseren ontbreekt grotendeels. In het kader van een cyclisch ontwikkelingsproces is dit het onderdeel waar K&C naar onze mening in Groningen nu het meest nadrukkelijk op zou moeten inzetten.

13. Bijlagen

Scenario's

Scenario 1: Komen en gaan
De school kiest uit een divers aanbod van verschillende cultuurinstellingen. Projecten zijn kortdurend, wisselen elkaar steeds af. De school heeft geen eigen visie op cultuuronderwijs, maar biedt wel verschillende culturele activiteiten aan. Er is geen opgeleide ICC-er of cultuuronderwijsdeskundige met voldoende taakuren en budget.
In scenario 1 staat het aanbod centraal.
Voordeel: enthousiasme en activiteit.
Nadeel: weinig samenhang, ad-hoc, activiteiten beklijven niet.

Scenario 2: Vragen en aanbieden
De school bepaalt zijn vraag vanuit zijn eigen, schoolspecifieke visie op cultuuronderwijs en legt die voor aan de cultuurinstellingen, die op basis daarvan hun aanbod ontwikkelen. De school biedt structureel verschillende culturele activiteiten, lessen en/of workshops aan (bijvoorbeeld in de vorm van een menu). Er is hierbij sprake van een beredeneerd, enigszins samenhangend aanbod. Er is een cultuuronderwijsdeskundige, zoals een opgeleide ICC-er, werkzaam in het team met voldoende taakuren (meer dan 80 leerlingen > minimaal 40 taakuren, minder dan 80 leerlingen > minimaal 20 taakuren) en geoormerkt budget (minimaal het budget uit de prestatiebox: € 11,27 per leerling, aangevuld door de CemK subsidie). Het cultuur(beleids)plan en de evaluatie ervan worden jaarlijks in een teamoverleg besproken.
In scenario 2 staat de vraag centraal.
Voordeel: school ontwikkelt vanuit eigen visie het cultuuronderwijs.
Nadeel: continuïteit is afhankelijk van extra budget en er is geen samenhang tussen het culturele aanbod en het overige onderwijs.

Scenario 3: Leren en regisseren
De school beoogt vanuit haar vastgelegde, schoolspecifieke cultuurbeleid in samenwerking en nauwe afstemming met haar directe (culturele) omgeving een rijke culturele ontwikkeling van haar kinderen. Onder regie van de school wordt het cultuuraanbod samengesteld, rekening houdend met de expertise van het eigen team en de omgeving. Culturele activiteiten worden gekozen vanuit de mogelijkheden die ze bieden om een verticale leerlijn (vanaf groep 1 tot en met groep 8) of horizontale leerlijn (aansluiting op andere vakken) te realiseren. De ICC-er of cultuuronderwijsdeskundige speelt een centrale rol bij de vormgeving van het cultuuronderwijs op de school. Daarbij wordt ook een beroep gedaan op de kwaliteiten van het team. Minimaal één teamoverleg per jaar gaat puur over cultuuronderwijs.
In scenario 3 staat samenwerking centraal.
Voordeel: rijke realistische leeromgeving, eendrachtige samenwerking met andere organisaties.
Nadeel: verdeling verantwoordelijkheden is onduidelijk, doet een zwaar beroep op organisatorische en sociale vermogens van de betrokken partijen

Scenario 4: Eigenaarschap en integratie
De school geeft cultuuronderwijs vanuit een doorgaande leerlijn met **verticale** samenhang (cumulatieve kennis en vaardigheden) en **horizontale** samenhang (met aan de ene kant het cultureel zelfbewustzijn van het kind en aan de andere kant de relatie met de overige vakken in het onderwijs). De school voert haar eigen cultuuronderwijs uit en gebruikt aanbod van culturele instellingen om eigen doelen te bereiken. Cultuuronderwijs wordt ingezet om de ontwikkeling van de zogenaamde '21ste eeuwse vaardigheden' te bevorderen. De school monitort deze vaardigheden bijvoorbeeld met behulp van een (digitaal) cultuurportfolio van leerlingen.
In scenario 4 staat het curriculum centraal.
Voordeel: eigenaarschap cultuuronderwijs ligt bij alle leerkrachten, cultuuronderwijs is geïntegreerd in het schoolplan, culturele infrastructuur staat in dienst van de school.
Nadeel: doet voortdurend beroep op innovatieve en organisatorische vermogens van het schoolteam.

Bron: http://www.compenta.nl/scenarios

De piramides

Deskundigheid

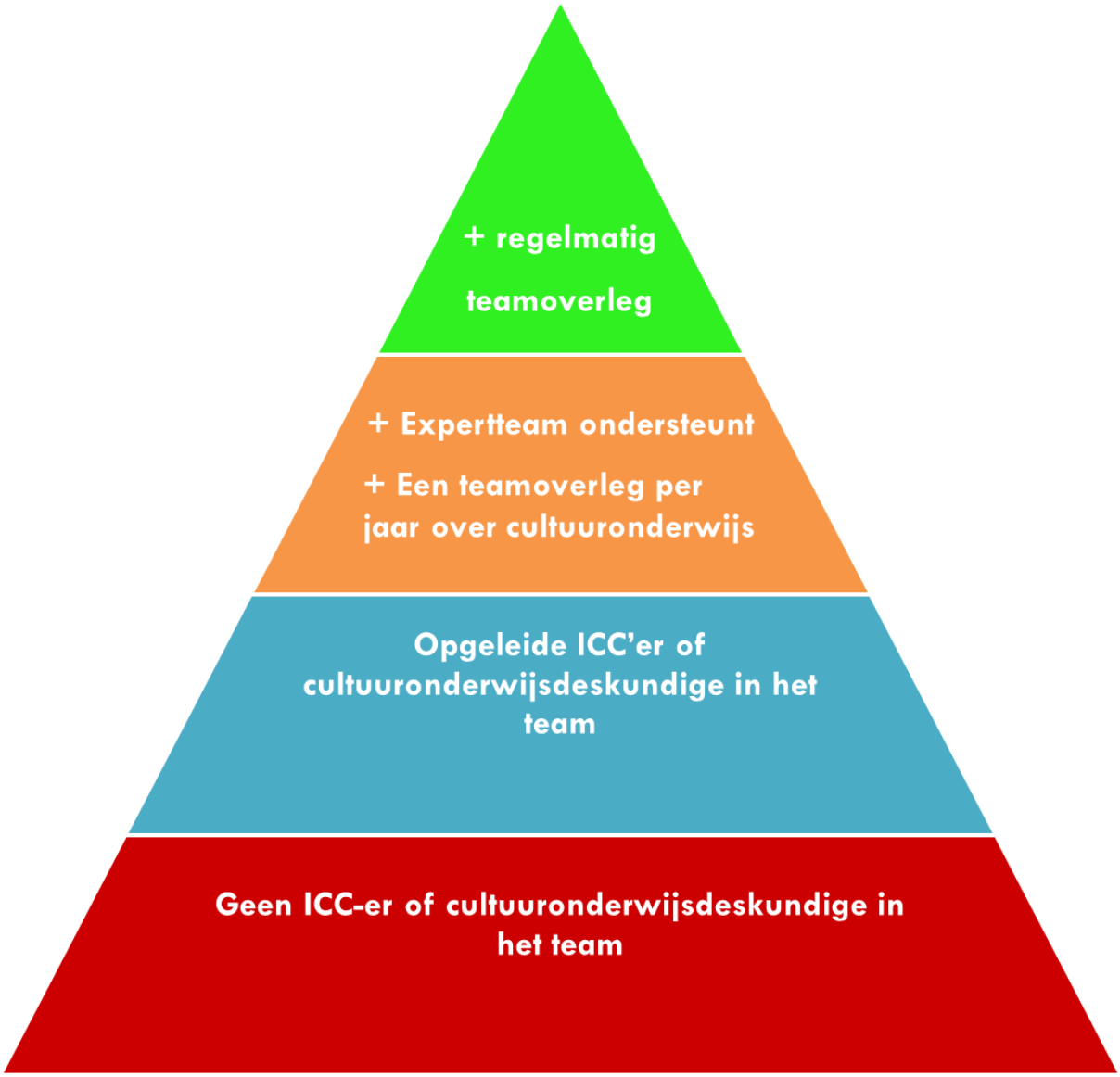

Fig. 59: Piramide waarin de scenario-opbouw van het onderdeel 'deskundigheid is weergegeven.

Visie

Fig. 60: Piramide waarin de scenario-opbouw van het onderdeel 'visie' is weergegeven.

Doorgaande leerlijn

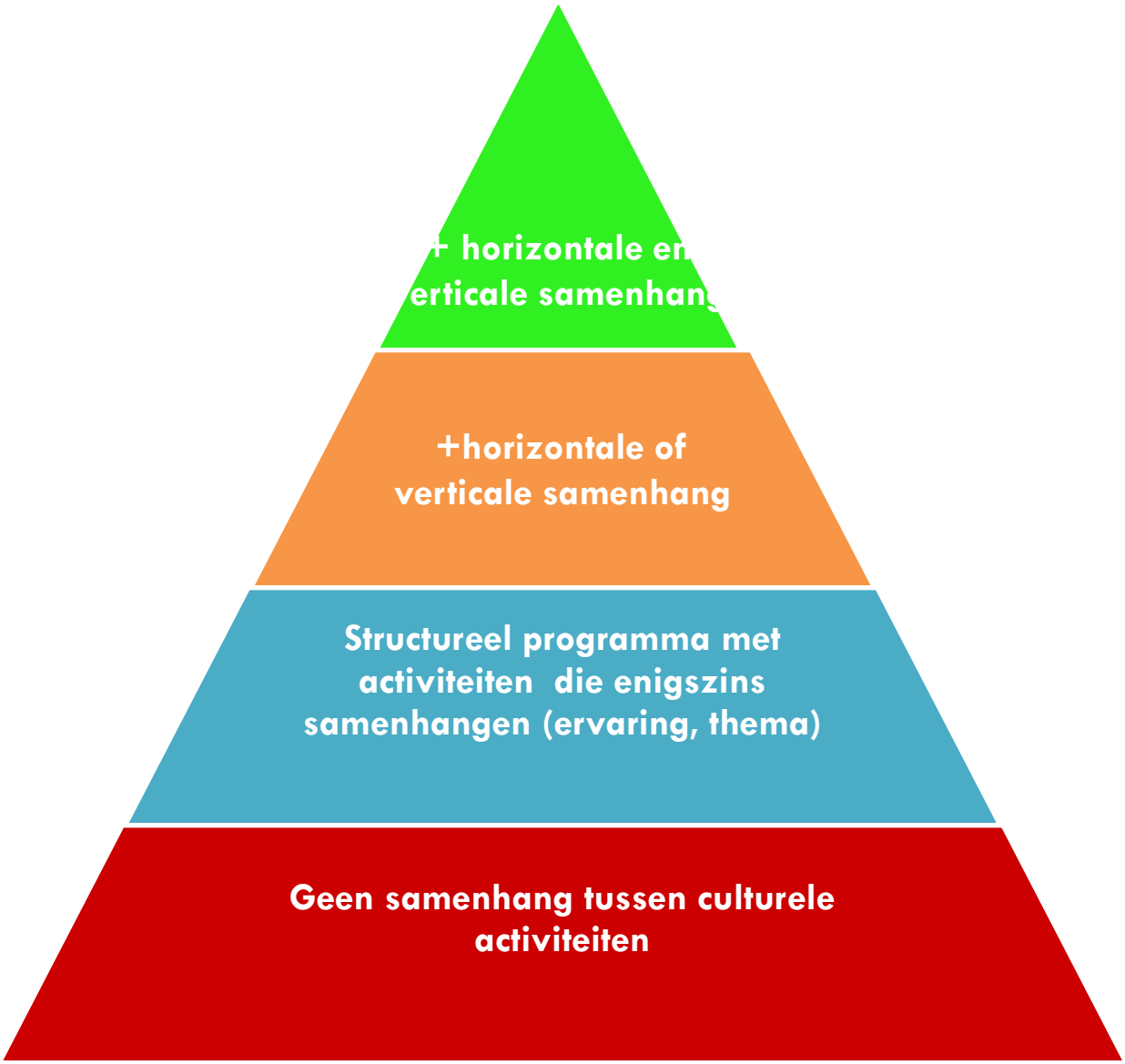

Fig. 61: Piramide waarin de scenario-opbouw van het onderdeel 'doorgaande leerlijn' is weergegeven.

Relatie met het netwerk

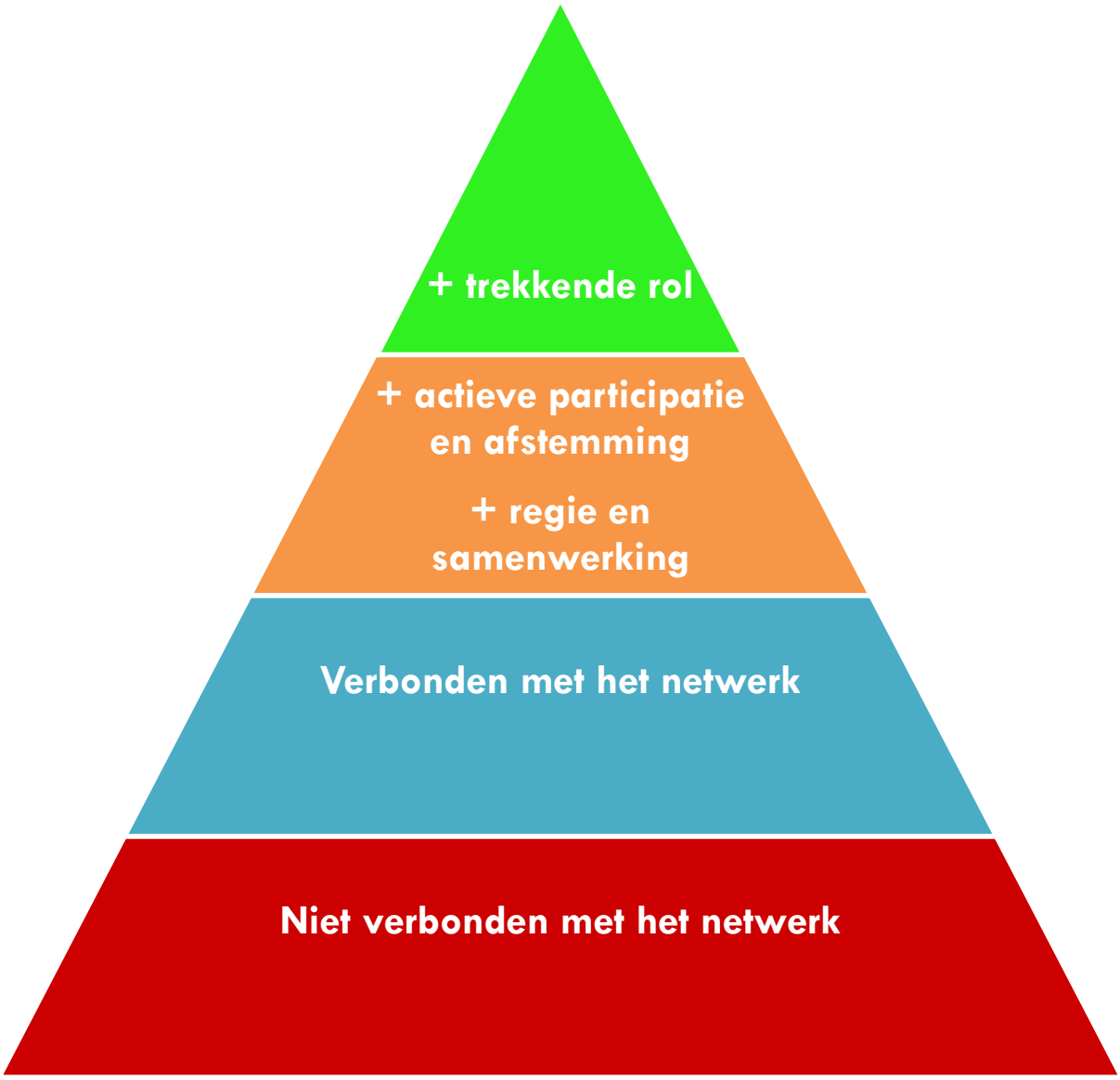

Fig. 62: Piramide waarin de scenario-opbouw van het onderdeel 'relatie met het netwerk' is weergegeven.

Opmerkingen over Evi en regeling Cultuureducatie met Kwaliteit

P275:
Wij zijn met groep 1 t/m 8 (naam kunstinstelling) geweest in het kader van kinderboekenweek(Podiumkunst + lesbrieven) de kinderen hebben er erg van genoten, ook krijgen we schoolbreed een presentatie (zowel verticaal als horizontaal) over de "Middeleeuwen". Een project van 2 weken. mede dank zij uw regeling

P279:
Het signaal dat het belangrijk wordt gevonden dat er goed cultuuronderwijs wordt gegeven op de basisscholen is voor ons van groot belang. Niet als ondergeschoven kindje maar naast taal en rekenen. Gelden zijn van belang, geld is leidend voor alle ontwikkeling. Het heeft ons opgeleverd dat we de kinderen excursies konden aanbieden die zonder deze gelden niet mogelijk waren geweest.

P285:
We hebben afgelopen jaar goed kunnen inzetten op deskundigheidsbevordering doormiddel van het extra budget.

P288:
We zijn zeer tevreden met wat de regeling heeft opgeleverd voor onze school

P291:
Door de regeling staat cultuur structureel op de agenda. Er is verder gewerkt aan verdieping van de doorgaande leerlijn en het volledige budget, en meer dan dat, is ingezet op onderwijs in de klas, workshops in de klas en excursies.

P295:
Deskundigheid van buitenaf om een impuls te geven aan het cultuuronderwijs.
Het resultaat voldeed aan de verwachtingen

P311:
De subsidie heeft zeker bijgedragen tot een verbetering aangaande cultuureducatie door het inzetten van verschillende kunstenaars/consulenten.
We pasten de activiteiten zo mogelijk aan bij onze methode (naam methode)
Het cultuurplan is niet herschreven omdat we volgend jaar een laatste jaar als zelfstandige school fungeren.
Volgend schooljaar wordt er een nieuw plan geschreven als gezamenlijke school

P317:
Ja we hebben muziek breed op de kaart gezet en stimuleren het ervaringsgericht leren d.m.v. meer excursies

P329:
We doen al veel aan cultuur maar betalen het nog steeds uit onze eigen middelen. Het is me niet helemaal duidelijk waar ik het geld van de subsidie wel of niet aan mag besteden. Daarnaast zijn we nog steeds bezig met het ontwikkelen van de visie dus willen we volgend jaar het geld daar mede aan besteden

P334:
Wij hebben het bedrag besteed aan het kunstmenu en het kopen van creatieve middelen om handenarbeid beter vorm te kunnen geven.

P336:
Extra motivatie voor het ondernemen van Culturele Activiteiten.
Samen als team gaan nadenken wat willen we met Cultuur in 2016/2017.
Niet alle plannen zijn uitgevoerd maar we gaan er olv ICC 'er in het nieuwe school jaar aan werken.
We hebben veel nieuwe plannen

P338:
We vinden het fantastisch dat er gelden beschikbaar zijn gekomen die ons Cultuureducatieplan ondersteunen. We hebben meer mogelijkheden voor onze leerlingen kunnen creëren.
We kunnen reflecteren op ons cultuur educatieplan en worden gestimuleerd om kritisch na te denken hoe we ons onderwijs willen inrichten. Onze school heeft behoefte om naast ICC-er (directie) ook een leerkracht met deze opleiding/achtergrond te hebben

P345:
De regeling heeft me weer bewust gemaakt van het feit dat kinderen verdienen dat het cultuuronderwijs 'bijgehouden' moet worden. (Borgen) We zijn goed op weg. De leerlingen krijgen een gevarieerd aanbod. Het cultuureducatieplan, de doorgaande lijn en de samenhang vormen de drie speerpunten

P346:
Er is een ICC-er opgeleid. Het is regelmatig op de agenda gekomen. Het begint te leven in het team en we willen er actiever mee aan de slag. We willen het nu structureel wegzetten. We hebben dit schooljaar een begin gemaakt met ateliers.

P348:
Plannen zijn uitgevoerd! De subsidie was daar erg belangrijk in. We hadden anders niet de trajecten (naam trajecten)
kunnen doen.
We zijn er erg tevreden over en investeren nu zelf in inspiratie middagen bij (kennisinstelling) en voor de muziek willen we dit ook doen.

P352:
Er is meer kennis binnen de school gekomen en we werken meer planmatig aan cultuuronderwijs. Het planmatig werken aan cultuur educatie kan in de groepen1 t/m 3 nog beter worden beschreven. De groepen 4 t/m 8 hebben een volledige beschreven leerlijn, echter de uitstapjes passen nog niet binnen de thema's. Met behulp van de opleiding ICC en het schrijven van het beleidsplan hopen we dat in het cursus jaar 2017-18 geimplementeerd te hebben.

P356:
We hebben de plannen voor dit jaar geëvalueerd en gerealiseerd. De subsidie gaaf ons een duwtje in de rug en de opleiding voor ICC was van zeer goede kwaliteit en had toegevoegde waarde

P362:
We zijn erg blij met de extra gelden omdat we dat kunnen inzetten op deskundigheids bevordering van het team, ICC-ers en daarnaast meer expliciete mogelijkheden kunnen aanwenden voor de groepen.

Ook de contacten die gelegd worden en tot de mogelijkheden behoort om samen iets op te zetten. Dit hebben we inmiddels afgerond met het (naam museum). Nu zijn we in contact met het (naam museum).
Alsmede ook onze schmink kunnen uitbreiden voor de drama lessen, zodat elke bouw een eigen schminkkoffer heeft.
(3 afdelingen)
Onze beoordeling is dat het helemaal voldoet aan onze verwachtingen.

Is deze regeling eenmalig?

P363:
Wij hebben ons cultuuronderwijs na een dip (cultuurgelden konden niet worden ingezet voor cultuuronderwijs) nieuw leven in kunnen blazen. De samenwerking met het kunstencentrum, de muziekschool en het cultuurnetwerk is weer opgepakt. Er komt vers opgeleide ICCer en het Cultuurmenu is van start gegaan.
Het resultaat voldoet aan onze verwachtingen en geeft moed en inspiratie voor de komende tijd.

We zijn heel blij met de regeling!

P366:
De regeling heeft ervoor gezorgd dat we als school door konden gaan met het uitwerken van CIS.
De financiële regeling geeft ons een bepaalde mate van autonomie om te kunnen ontwikkelen.

De regeling productontwikkeling lijkt niet goed doordacht, we ervaren spanningen tussen aanvraag en beoordeling, tussen vraaggestuurd en marktgerich

P369:
We hebben als school het geld van CMK ingezet tbv een studiedag deskundigheidsbevordering.
Samen met (kennisinstellingen) hebben we een teamdag met verschillende workshops en excursies samengesteld. Dit was alleen mogelijk met de subsidie CMK.
Met deze studiedag hebben we een mooi begin gemaakt in deskundigheidsbevordering en enthousiasme gegenereerd in het team. Met een tweede subsidie, willen we gerichter leren werken aan de verbinding van zaak- en kunstvakken.

P377:
Dankzij deze gelden hebben we het muziekonderwijs op hoger plan gebracht en dit willen we graag structureel
aanbieden. Weinig tot geen van onze collega's zijn in staat op dit niveau les te geven.

We hopen op een continuering van de subsidie

P381:
De regeling CMK heeft ervoor gezorgd dat onze leerlingen een aanbod voor muziek, dans en instrumenten krijgen.
De ICC krijgt in de school een duidelijke rol en heeft een initiërende rol.
Team , vakdocenten en eventueel ouders pakken dit gezamenlijk op.
De school is zich aan het bezinnen in welke vorm de cultuur in het schooljaar 2016-2017 wordt neergezet, bijv. in circuitvorm, workshops. De uitvoering aan het einde van het schooljaar vond tot nu toe plaats in het

(naam cultuurcentrum); ook hiervoor kan een andere presentatie worden gezocht.

De vragen in deze rapportage geven inzicht in de actuele stand van zaken. wij zien dit als een zelfevaluatie waarin duidelijk wordt waar we in moeten verbeteren en wat we kunnen versterken. Tevens wordt het duidelijk dat de school meer "out of the box" moet gaan denken over de invulling en uitvoering van cultuureducatie

P382:
De regeling schept voor ons met name ruimte om datgene wat we doen te borgen en om met een financiële impuls er nog wat bovenop te kunnen zetten.
Gezien de schrale vergoedingen, worden we steeds meer afhankelijk van extra impulsen. Het zou goed zijn dat er investeringen gedaan kunnen worden in het binnenhalen van subsidiejagers op dit terrein. Als school hebben wij daarvoor te weinig tijd en ruimte. Een goede stagiaire zou hierin veel geld kunnen opleveren. wellicht dat uw organisatie hier over kan nadenken of een keer met ons in gesprek kan? Ervaringen leren, dat er, mits er slim omgegaan wordt met plannen, heel veel geld te halen moet zijn in den lande.

P388:
Op dit moment is de visie-ontwikkeling in gang gezet. We hebben daarvoor geen gelden gebruikt van de subsidie. We hebben wel een dansvoorstelling gehad en hebben deels geld gebruikt van de subsidie aanvraag. Het zwaartepunt ligt volgend schooljaar door het inzetten van een muziekprogramma voor volgend jaar en de muziekschool in 'huis' te halen. Ook gaat de visie ontwikkeling nog verder en zal ik (ICC-er) daarvoor 3 modules gaan volgen bij (naam kennisinstelling) namelijk; (naam modules). De opzet van werkateliers in samenwerking van ouders en bikkers is dit jaar niet gelukt. We konden geen ouders krijgen die de activiteiten zouden ondersteunen. We gaan nu een andere inrichting geven aan de ateliers en gaan de ouders vragen welke dag ze beschikbaar zijn. Zo proberen we toch de betrokkenheid van ouders en expertise onder ouders te bevorderen.

De regeling geeft een extra stimulans om structureel bezig te kunnen zijn met cultuuronderwijs.

P391:
we hebben verschillende excursies kunnen maken die aansluiten bij onze thema's voor wereldorientatie. dit helpt onze leerlingen om de aangeboden thema's nog beter te begrijpen. Hetzelfde geldt voor het uitnodigen van gastsprekers.
Het resultaat hiervan voldoet tot nu toe aan onze verwachtingen
we zijn tot nu toe erg tevreden over de regeling Cultuureducatie.
Wij vinden het in die zin dan ook van belang dat we straks een opgeleide icc-er binnen de school hebben, zodat onze cultuureducatie een vaste plek kan krijgen op het (vergader)rooster.
Hierbij gaan we er dan ook vanuit dat het aanbod nog meer op maat kan worden gemaakt voor onze leerlingen, zodat ze optimaal kunnen leren en gebruik kunnen maken van het cultuuraanbod

P414:
Dankzij het geld is er een gevarieerd aanbod geweest van cultuuractiviteiten binnen de school.
Meer dan voorgaande jaren.
Wij hopen het komende jaar weer gebruik te kunnen maken van de

cultuursubsidie om eveneens een gevarieerd aanbod neer te zetten.

Deze vragenlijst maakt je bewust van hoe je erin staat. Prima vragenlijst

P418:
We hebben "geproefd" aan het werken middels keuze workshops. Volgend schooljaar bekijken hoe we dit structureel vorm/inhoud kunnen gaan geven.

Ik zou wel voorbeelden willen zien hoe collegascholen de leerlijn vastleggen en aan de hand hiervan werken.
De methode dus loslatend

P423:
We zijn verder gegaan met de lijn die we aan het uitzetten waren. De subsidie geeft ruimte om plannen uit te voeren. Ik ben tevreden en nieuwsgierig naar de toekomst.

Positief om EVI in te vullen, het geeft je een mooi beeld van alles waar we mee bezig zijn. De manier waarop je erin werkt is ook fijn. Je kunt steeds tussendoor even terug lezen, opslaan, enz. De tweede invuller kan het op dezelfde wijze invullen.
Het vraagt wel veel echter ,om ook nog een tweede persoon dit te laten invullen, in deze tijd van het schooljaar

P425:
Wij zijn erg tevreden over de vakleerkracht muziek. Hij brengt het muziekonderwijs weer tot leven op school. Kinderen en leerkrachten zijn enthousiast. Dit is volledig te danken aan de CMK gelden.

Wij zijn erg blij dat deze regeling er is. We kunnen de kinderen op deze manier iets extra's bieden.

P426:
Als kleine school hebben we meer aan cultuur kunnen doen door de financiële middelen die ons ter beschikking werden gesteld.

P432:
muziekonderwijs staat op de kaart: of we tevreden zijn over het resultaat moet nu blijken als we het volgend schooljaar in gebruik hebben

Evi was 'toll'
regeling zijn we dankbaar mee: het houdt ons bij de les en biedt ons mogelijkheden in praktische zin

P438:
Er is een mooi cultureel programma uitgevoerd in overleg en in samenwerking met onze partner aanbieder.
Op locatie zelf is er weinig gebeurd t.o.v. ontwikkeling nieuw beleid. Dit heeft alles te maken met de kleinschaligheid van de school en het tekort aan taakuren om dit op te pakken. Het lijkt ons een goede ontwikkeling als de regiefunctie voor het cultuuronderwijs voor kleine scholen op een andere manier zou kunnen worden ingevuld.

P443:
De vragenlijst is voor ons nog niet van toepassing. Graag vernemen we hoe we optimaal gebruik kunnen maken van de regelingen m.b.t. subsidie voor cultuureducatie op schoo

P446:
Enige deskundigheidsbevordering is gerealiseerd ten aanzien van drama, dans en film en animatie.
Door het werken in ateliers hebben de kinderen kennis kunnen maken met verschillende activiteiten en werkvormen. Daarnaast heeft de samenwerking met de partnerschool een extra boost gehad.

P450:
We hebben daadwerkelijk een stap kunnen zetten in het bevorderen van de deskundigheid van leerkrachten op het gebied van muziek. Daarnaast is een methode aangeschaft, die bijdraagt aan meer structuur geven aan het muziekonderwijs op onze school.

Zeer prettig instrument om aan het eind van het schooljaar stapsgewijs het cultuuronderwijs binnen de eigen school te evalueren om van daaruit verder beleid te ontwikkelen.

P454:
Wij zijn niet tevreden. Er zijn geen instrumenten gekocht, omdat het budget (en wat daar nog van over was) onduidelijk was, nadat er nieuwe materialen voor het drukwerk en voor de drukpers waren gekocht.
Scholing bleek niet nodig te zijn, omdat de nieuwe collega een gecertificeerd ICC'er is.
De culturele activiteiten zoals het erfgoedtraject en theaterbezoek zijn positief beoordeeld door het team.
Cultuurerfgoed positief
Er zijn geen muziekinstrumenten gekocht omdat het niet duidelijk was of er voldoende budget voor was.

Door doelgerichter en planmatiger te gaan werken binnen het cultuuronderwijs, kan voorkomen worden dat onze doelen niet behaald worden. Wij moeten een duidelijk beeld krijgen van de financiën en onze keuzes in aanbod maken op grond van gestelde doelen. Wij moeten voorkomen dat er toch nog teveel ad hoc zaken gekocht en besteld worden die niet passen binnen ons beleidsplan. Geld moeten wij labelen en ook gebruiken voor datgene waarvoor wij het in het plan hebben bestemd

P461:
Op zich heeft het een impuls gegeven aan de focus op cultuur.
Onze projectweek was een groot succes Verder zijn er workshops muziek geweest en een kunst en schilder workshop met een expositie voor ouders als slotstuk.
ook bij techniek is de koppeling naar cultuur gemaakt door een tentoonstelling te organiseren. Ook is er een theatervoorstelling over culturele verschillen geweest. waar de leerlingen nauw bij betrokken waren.

Wij zijn blij met de EVI gelden en de vrije ruimte die het schept goed aan te sluiten bij onze doelgroep leerlingen

P462:
De ICC raakt steeds meer thuis in de bedoeling van het Cultuuronderwijs op school. De manier waarop je als ICC er eigenlijk bij de hand wordt genomen met daarnaast het ruime aanbod is leidend en stimulerend voor het opzetten en uitvoeren van je (beleids)plannen. Je wordt ' gedwongen om voor de school sturend mee te denken' en kunt dit weer neerleggen in het team. Het budget wat verkregen wordt verhoogt het aantal activiteiten die je als school kunt ondernemen.
Afgelopen schooljaar hebben we een keyboard voor de school aangeschaft.

Er is overleg geweest met de vertrekkende leerkracht handvaardigheid en er zal gezocht moeten worden
naar nieuwe manieren om een leerlijn handvaardigheid te realiseren.
We hebben diverse musea bezocht. Bijvoorbeeld het (naam museum) gekoppeld aan een wandeling door de natuur en de tentoonstelling in (naam plaars) over (naam tentoonstelling) en andere activiteiten.
We zijn niet helemaal tevreden. Het was de bedoeling dat de ICC er zou informeren of gedeeltelijke deelname aan de cursus mogelijk was. Dit is nog niet gebeurt. Verder is de leerlijn muziekonderwijs nog niet van de grond gekomen. Door het tijdelijk uitvallen van haar duo leerkracht heeft de ICC er hier geen extra tijd voor gevonden.

Evi: Goed instrument om voortgang te evalueren.

P464:
Het heeft ons team, en dus ook de kinderen, op gevarieerde wijze het leven en werken van (naam artiest) laten ervaren. De kinderen hebben veel nieuwe kennis opgedaan, maar zijn zelf ook actief bezig geweest opnmet de verschillende grafische technieken. Daarnaast maakten ze kennis met het werk van een beeldend kunstenares en bezochten de bovenbouwgroepen het (naam museum). En we hebben materialen kunnen aanschaffen om grafische technieken in de toekomst opnieuw te kunnen aanbieden.

We zijn ontzettend dankbaar en blij met de geboden mogelijkheden. Het heeft ons ook weer nieuwe inzichten gegeven m.b.t. kunstonderwijs en beeldende technieke

P466:
De kinderen die onze school verlaten, hebben veel cultuuractiviteiten meegemaakt! Daar zijn wij trots op!
In de opvoeding van kinderen is cultuur zeer belangrijk!

Deze school moet zo doorgaan, maar er is wel scholing nodig

P468:
De regeling Cultuureducatie met Kwaliteit heeft tot nu toe voor onze school opgeleverd dat:
* er weer aandacht is voor muziek dankzij de subsidie. We hebben daarvoor een muziekdocent kunnen inhuren. Komend jaar willen we dit, indien mogelijk, verdiepen.
* er een doorgaande leerlijn beeldende vorming is ontwikkeld door een vakdocent. Ook komend jaar gaan we dit ontwerp verder verdiepen door expliciet te werken aan reflectie met behulp van de tablets (de subsidie heeft mede bijgedragen aan de aanschaf van de tablets)

De regeling Cultuureducatie met Kwaliteit heeft flink bijgedragen aan de ontwikkeling van onze school op het gebied van beeldende vorming en muziek. Daar zijn we erg blij mee en we hopen het komende jaar, dankzij deze regeling, nog meer ambities te verwezenlijken.

P472:
Het heeft ons geld opgeleverd en hier konden we daadwerkelijk wat meedoen. Dit voldoet aan de verwachtingen.

Persoonlijk zou ik de EVI lijst korter maken. Moet wel zeggen dat EVI er prachtig uitziet

P475:
We konden nu een kunstenaar benaderen ,die samen met de ICC-er en leerkracht alle leerlingen hun ervaringen met klei heeft vergroot. Er werd instructie gegeven over de manier van klei bewerken, klei verven , glazuren en bakken. De kunstenaar (naam kunstenaar) was het thema en zijn schilderijen zullen vast in de herinnering blijven van de leerlingen . Zonder subsidie hadden we dit project niet op deze manier kunnen volbrengen.

We kijken uit naar nieuwe subsidie om een ander thema en een andere techniek of cultuurbeleving te kunnen bieden aan onze leerlingen.

P477:
Het is heel fijn om geld te hebben waar je zelf als school de regie over hebt. Zo kan ik als ICC-er echt een goede doorgaande lijn ontwikkelen. Het (naam netwerk) biedt prachtige theatervoorstellingen en muzieklessen aan, die ik nu zelf kan aanvullen met wat ik nog mis (met name goede creatieve lessen, erfgoed en kunstenaars in de klas). Ik hoop dan ook dat de regeling blijft.

Zoals ik al eerder heb gezegd; ik hoop dat de regeling blijft bestaan. Ik zie veel kansen om met mijn culturele omgeving een goede relatie op te bouwen en samen plannen te maken (muziekschool, plaatselijke kunstenaars), maar als het na een paar jaar weer ophoudt is de investering zonde van de tijd en de energ

P478:
Het heeft opgeleverd dat we dit jaar een prachtig muziekaanbod voor onze kinderen hadden en zijn begonnen met de professionalisering van de onderbouwleerkrachten op het gebied van muzikale vorming. Dit laatste is deels wat in het water gevallen doordat die coaching voor de leerkrachten van 1/2 pas erg laat in het schooljaar is gekomen. De leerkracht van groep 3 heeft wel het voorbeeld gehad van 20 lessen AMV door een vakleerkracht en daar veel van geleerd.
We zijn uiteraard heel blij dat we gebruik kunnen maken van de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit. Doordat het de bedoeling is om na de subsidie zelf op een hoger niveau verder te kunnen, zijn we op een prettige manier gedwongen geweest om na te denken over wat we wilden en wat haalbaar is.
Evi scherpt dat nu weer aan en dat is goe

P480:
Dit jaar zijn we gestart met het project Cultureel Erfgoed. Alle groepen hebben een cultureel erfgoed bezocht en waren daar zeer tevreden over. Ook volgend jaar zullen we nog meedoen in het Cultureel Erfgoed. Dan bezoeken alle combi groepen een ander Cultureel erfgoed.

De vragenlijst van Evi is erg uitgebreid.